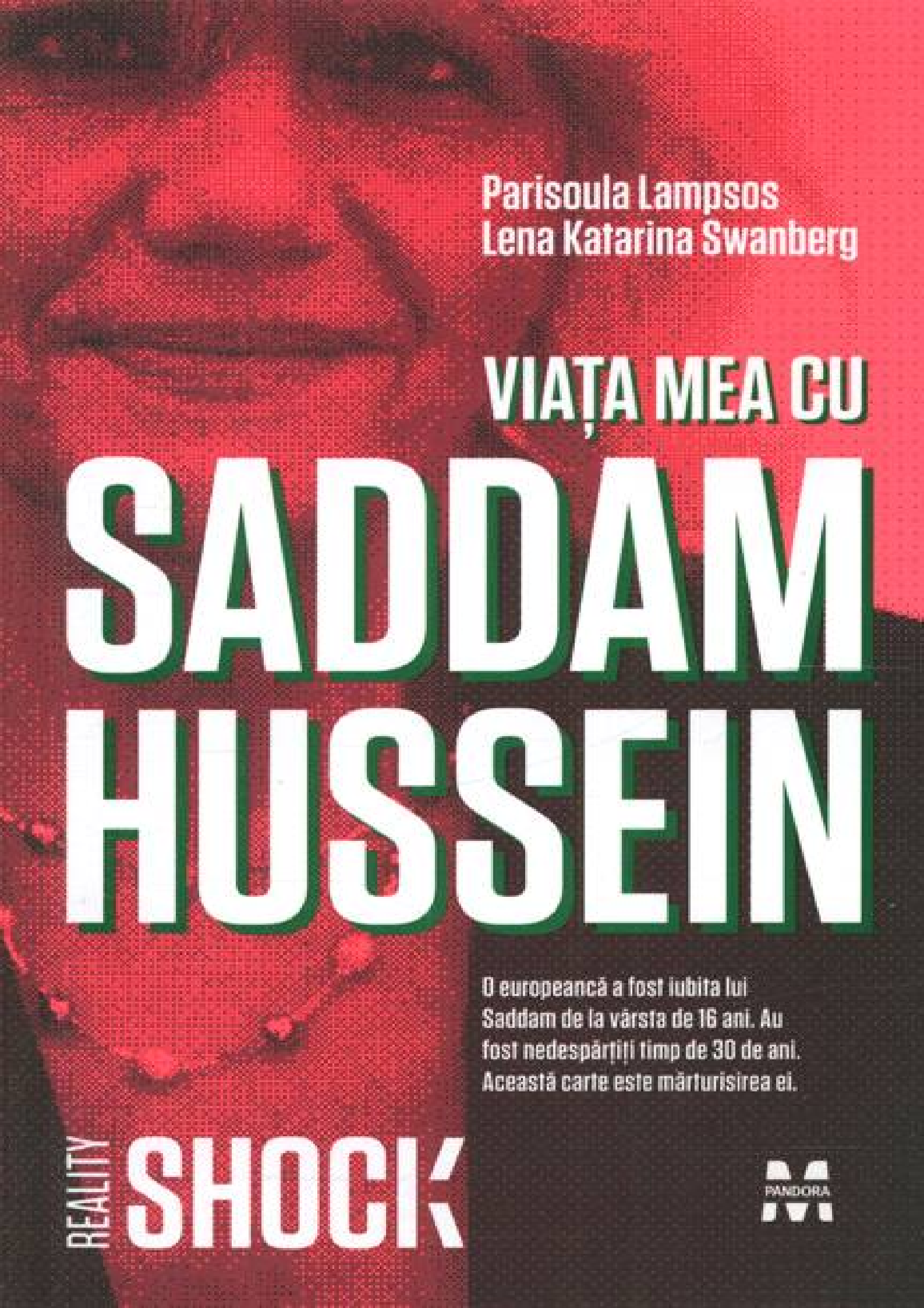

Parisoula Lampsos
Lena Katarina Swanberg

VIAȚA MEA CU SADDAM HUSSEIN

O europeancă a fost iubita lui Saddam de la vârsta de 16 ani. Au fost nedespărțiți timp de 30 de ani. Această carte este mărturisirea ei.

REALITY SHOCK

PANDORA M

PARISOULA LAMPSOS,
LENA KATARINA SWANBERG

VIAŢA MEA CU SADDAM HUSSEIN

Traducător: Sânziana Demian

O europeană a fost iubita lui Saddam de la vârsta de 16 ani. Au fost nedespărțiți timp de 30 de ani. Această carte este mărturisirea ei.

CUVÂNTUL-ÎNAINTE AL AUTOAREI

În toamna anului 2002, la un an după atacul terorist împotriva World Trade Center din New York şi cu o jumătate de an înainte ca Statele Unite şi aliaţii lor să invadeze Irakul, canalul de televiziune american ABC a difuzat un interviu senzaţional cu Parisoula Lampsos, irakianca de origine greacă prezentată drept „amanta lui Saddam Hussein”.

Aşa şi era. Însă relaţia dintre sângerosul dictator irakian şi Parisoula Lampsos era mai complicată şi mai complexă decât o insinua cuvântul „amantă”, folosit de mass-media pentru a aţâţa curiozitatea publicului. Relaţia lor a durat mai bine de 30 de ani, chiar dacă au avut şi perioade lungi în care nu s-au văzut.

La un moment dat, când o intervievam pe Parisoula pentru această carte, am văzut reportajul ABC care se difuza la Beirut în timp ce Parisoula era încă pe fugă. M-a cutremurat faptul că în acel interviu televizat, din care se tăiaseră multe secvenţe, „amantei lui Saddam Hussein” părea că îi era uşor să vorbească despre viaţa sa în umbra dictatorului.

În ceea ce mă priveşte, eram adesea neliniştită când îi răscoleam trecutul dureros. Cu cât amintirile erau mai dureroase şi cu cât suferea mai tare când i se deschideau rănile, cu atât Parisoulei îi era mai greu să stea liniştită. Dintr-odată se apuca să spele vase. Să deschidă frigiderul şi să caute ceva de mâncare, nu conta ce, chiar şi castraveţi muraţi. Să rupă o bucată de pâine, să fumeze mult prea multe ţigări. Să plângă, să plângă, să plângă.

Câteodată sunam la Editura Abbe Bonnier pentru că eram neliniştită. Nu sunt terapeut şi aveam nevoie de ajutor. De mai multe ori am întrebat-o pe Parisoula dacă îşi doreşte cu adevărat cartea asta. Dacă simte că are curajul să

povestească întâmplările într-atât de detaliat şi să îşi explice viaţa într-atât de amănunţit, încât eu să *înţeleg,* nu numai să aud ce-mi spune. Şi chiar dorea ca eu să îi schimb viaţa într-o poveste?

Pentru că tocmai asta este ceea ce fac eu. Iau vieţile adevărate ale unor oameni adevăraţi şi le transform în poveşti. Aflu cât pot de mult din alte surse pentru a putea să pun întrebări relevante, dar cel mai adesea ascult la nesfârşit persoana respectivă, dându-mi propria-i variantă despre propria-i viaţă. Credinţa mea este că mai târziu, când mă pun pe scris, povestea trebuie să fie adevărată. *Să se simtă* adevărată pentru persoana care mi-a povestit-o, *să pară* adevărată pentru cei care îi sunt apropiaţi persoanei respective, să *fie* adevărată în întregimea sa. Din acest motiv nu-mi fac iluzii că adevărul despre o viaţă este univoc. Ştiu prea bine că este foarte greu de cuprins. Creierul elimină şi selectează. Mintea nu reuşeşte să păstreze, să interpreteze şi nici măcar să formuleze totul, cu atât mai puţin detaliile dureroase. Cât de mult aş povesti într-o carte, tot nu voi reuşi să spun totul – nici despre ce s-a întâmplat, nici despre ce-am aflat eu că s-a întâmplat.

Reveneam cu această întrebare pentru Parisoula:

— De ce? De ce-ai făcut aşa ceva?

Şi ea îmi răspundea mereu cu o privire întunecată, atât resemnată, cât şi încăpăţânată:

— Voiam să trăiesc.

Parisoula Lampsos a aşteptat multă vreme până când viaţa i-a devenit o carte. Consideră că denumirea de „amanta lui Saddam” este degradantă şi umilitoare, astfel încât a ales să explice care a fost situaţia adevărată. Am stat la masa ei din bucătărie şi am povestit în engleză, deşi limbile cu care a crescut Parisoula sunt greaca şi araba, iar limba mea maternă este suedeza. Uneori Parisoula îmi înţelegea greşit întrebările, iar alteori îi înţelegeam eu greşit răspunsurile, dar

nu ne dădeam bătute până nu ieşeam la liman. Rezistam. Nu conta cât de mult timp ne lua. Când chiar ajungeam în impas, Parisoula îşi suna rudele şi prietenii din diferite colţuri ale lumii şi vorbeam cu ei.

Despre anumite lucruri îi era aproape imposibil să povestească, aşa că am decis din timp să alternăm lucrurile uşoare cu cele dificile în conversaţiile noastre, mai degrabă decât să încercăm să păstrăm firul cronologic. Cu cât o ascultam mai mult pe Parisoula, cu atât pricepeam că miracolul în povestea ei era însuşi faptul că ea şi cei trei copii ai săi, acum adulţi, sunt în viaţă.

Şi încă ceva: în text sunt inserate anumite porţiuni scrise cu litere cursive. Prin asta am urmărit două lucruri: pe de o parte, să facilitez înţelegerea anumitor elemente pentru cei care nu sunt familiarizaţi cu Irakul şi Orientul Mijlociu, iar pe de altă parte, să prezint soarta Parisoulei în contextul istoric şi politic adecvat.

De altminteri, eu o cunosc pe Parisoula drept Maria. Americanii i-au dat numele acesta pe care ea l-a păstrat apoi în Suedia, de-a lungul anilor când a avut identitatea protejată. Chiar şi în această carte, Parisoula aparţine trecutului. Maria Lampsos este cetăţean suedez şi locuieşte în Suedia. Există.

Stockholm, martie 2010

Lena Katarina Swanberg

Teama are multe feţe şi eu le cunosc pe toate. Întotdeauna cel mai teamă mi-a fost de ce li s-ar putea întâmpla copiilor mei. Apoi vine teama care se confundă cu singurătatea, deoarece anihilează tot ceea ce sunt şi mă transformă într-un nimeni. Mi se face părul măciucă doar când mă gândesc la fuga mea din Irak. Închisoarea de sub pământ din Kurdistan, unde m-au încuiat nişte străini. Întunericul din casa scărilor, în timp ce coboram spre celule. Tăcerea. Drumul nesfârşit alături de bărbaţi tăcuţi, îmbrăcaţi în haine largi, tradiţionale. Ochii care-mi urmăreau mişcările. Bărbaţii care mâncau din mine cu privirea.

Am încredere în Dumnezeu. Întotdeauna. El se află în preajma mea şi eu îi vorbesc ca unui prieten. Aşa era atunci şi aşa este şi acum.

Teama are un pol opus. Se numeşte milă.

Când l-am întâlnit prima oară pe Saddam Hussein, de-abia împlinisem 16 ani. Nimic din ceea ce deprinsesem până atunci nu mă pregătise pentru întâlnirea cu Saddam şi nimeni nu putea să bănuiască felul în care avea să mi se schimbe viaţa după acea seară. Până în vara lui 1968, tot ceea ce se întâmplase în viaţa mea fusese planificat de dinainte şi singura mea teamă fusese să nu-i supăr pe părinţi şi pe cei şapte fraţi ai mei, toţi băieţi. Mă temusem ca, nu cumva, în calitate de fiică şi soră unică, să nu mă port în vreun fel care să îmi facă familia de ruşine.

Ce vremuri fericite erau pe-atunci. Totul era atât de simplu.

Nu eram frumoasă, niciodată n-am fost. Dar eram foarte drăguţă. Aveam ochi mari, căprui, şi eram rotunjoară, moale şi pufoasă, aidoma unei gogoşi proaspăt coapte. Aveam părul blond-închis; îmi cădea lung pe spate. Dar altceva era remarcabil la mine, ceva mai greu de definit. O rudă a încercat odată să le explice copiilor mei:

— Când mama voastră se plimba pe stradă în Bagdad, ieşea toată lumea din magazine şi se uita după ea!

E adevărat. Chiar aşa era. Părea că sunt luminată. Şi nu umblam ca alte fete. Picioarele-mi dansau. Pofta de viaţă mişca aerul în jurul meu. Şoldurile mi se legănau fără ca eu să-mi dau seama cum se întâmpla aşa ceva. Mama mă certa:

— Nu mai *umbla* aşa Pari, *termină!* Şi când stai jos, ţine-ţi spatele drept, picioarele apropiate şi mâinile pe genunchi!

Apoi izbucnea în râs, pentru că deşi încercam s-o ascult, picioarele mele dansau mai departe. N-am înţeles niciun moment ce simţeau cei care se uitau după mine cu ochi lacomi. Aveam o viaţă de prinţesă, păzită în casa frumoasă a tatălui meu şi în grădina minunată din cartierul exclusivist al Bagdadului. Grădinarul nostru potrivea culorile

copacilor din grădină cu paleta de culori a fiecărui anotimp. Mama avea un bucătar şi mulţi servitori pe lângă casă. Aveam un şofer care ne purta pretutindeni, chiar şi la şcoală şi la clubul exclusivist Alawyia, unde familia mea era membră. La început am avut maşini marca Soto, apoi întotdeauna Mercedes. Numele tatălui meu era respectat în cele mai înalte cercuri. În jurul nostru locuiau familii irakiene stimate, majoritatea creştine ca şi noi. Crucea Roşie şi multe ambasade îşi aveau sediile în cartierul nostru.

Viaţa de zi cu zi a familiei curgea între graniţe bine delimitate, unde fiecare îşi avea rolul stabilit. Tata era adesea plecat în călătorii de afaceri, iar mama era responsabilă pentru tot ce se petrecea în gospodărie. Când nu eram acasă, eram la club şi socializam cu alte familii din elita Badgadului din acea vreme. Petreceri, cine, înot, tenis, volei, băuturi cu sau fără alcool, un restaurant rafinat – tot ceea ce-şi putea dori cineva vreodată. În fiecare joi sărbătoream ziua adolescenţilor. Dansam, ne îndrăgosteam şi beam Fanta. În fiecare vineri cinam cu familia la club. Apoi tata juca cărţi cu prietenii lui, în timp ce mama îşi petrecea timpul în compania prietenelor ei.

Fraţii mei îmi erau bodyguarzi. Mă însoţeau întotdeauna când ieşeam undeva. Urmam nişte reguli foarte stricte şi cele mai mari griji ale mele erau, de fapt, foarte mici.

Toată lumea avea aşteptări înalte de la o fată aşa bine-crescută ca mine. Unei fete trebuie să îi fie teamă să nu îşi păteze reputaţia. Viitorul meu şi al familiei mele depindea de un singur lucru: virginitatea mea. Dacă, din nefericire, n-aş fi rămas mândria familiei, m-aş fi transformat, în schimb, în purtătoarea ruşinii ei. Puterea îmi era dată de păstrarea virginităţii şi, ori de câte ori mă îngrijora vreo situaţie, fugeam repede la mama.

Banii nu erau importanţi pentru mine, din simplul motiv că se găseau întotdeauna. Când i-am

spus plângând lui tata că îmi pierdusem ceasul cel scump, mi-a dat altul nou în aceeaşi după-amiază. Doar că o zi pe săptămână trebuia să fac curăţenie în casă sau să-l ajut pe bucătar la gătit. Astfel voia mama să mă înveţe ce înseamnă modestia:

— Eşti şi tu ca şi ceilalţi, Pari, îmi spunea mama, eşti şi tu om.

Asta era viaţa mea când l-am întâlnit pe Saddam. O fetiţă drăguţă din societatea înaltă a Bagdadului. Habar n-aveam de politică. Mă consideram europeană, iar familia mea era creştin-ortodoxă. Contrastul dintre mine şi Saddam nici c-ar fi putut fi mai mare.

Saddam avea în jur de 30 de ani când ne-am cunoscut, însă faptul că era semnificativ mai în vârstă decât mine a contat mai puţin în ceea ce avea să urmeze, decât faptul că provenea dintr-un mediu radical diferit de al meu. Saddam dusese o viaţă foarte modestă într-un sat de lângă Tikrit, un oraş aflat la nord de Bagdad. Tatăl său fie dispăruse, fie murise înainte ca Saddam să se nască. Mama lui s-a recăsătorit mai târziu şi Saddam şi-a petrecut o mare parte a copilăriei în casa unchiului său, la Bagdad.

Diferenţele uriaşe dintre experienţa mea de viaţă şi cea a lui Saddam au creat un echilibru ciudat între noi. El îşi lua în permanenţă revanşa. În ceea ce mă priveşte, n-am învăţat niciodată să mă supun. Mi-am ştiut dintotdeauna valoarea. Eram mândră de *familia mea* iubitoare şi am învăţat de timpuriu că respectul nu înseamnă slăbiciune. Puterea mea era, în felul ei, tot atât de mare ca şi cea a lui Saddam, chiar dacă era diferită.

Mă întreb adesea de ce mai sunt încă în viaţă. De ce tocmai eu am trăit, când atâta lume a trebuit să moară în Irakul lui Saddam Hussein. Dar nu mă mai întreb cum de i-am stârnit interesul lui Saddam: într-o lume în care supunerea era din ce

în ce mai prezentă, eu l-am amuzat din primul moment, prin simplul fapt că eram aşa cum eram.

Bineînţeles că totul s-a schimbat între mine şi Saddam atunci când am înţeles cine era el. Dar în acea primă seară, în acea vineri fatală din august 1968, nu ştiam nimic şi de aceea s-a născut între noi acel echilibru ciudat.

— Să nu te schimbi niciodată, Parisoula, îmi zicea deseori Saddam, să rămâi întotdeauna aşa cum eşti!

Grădina cea mare a tatălui meu era înconjurată de un zid, la fel ca toate celelalte grădini din zona noastră. Pentru a ajunge la poarta vecinilor trebuia să dai ocol întregului cvartal de locuinţe. Dar, dacă mă lăsa mama, puteam să sar uşor zidul dintre grădini şi să îi vizitez pe vecinii noştri cei mai apropiaţi – o pereche de origine armeană, creştini ca şi noi. Bărbatul se numea Harout al-Khayyat. Era proprietarul unui atelier exclusivist de croitorie pentru bărbaţi, care îi purta numele. Pe nevasta lui o chema Gina. Avea puţin peste 20 de ani şi mamei îi plăcea de ea. Datorită acestui fapt, Gina venea câteodată la noi în vizită şi stăteam puţin la palavre. Familiile noastre nu petreceau niciodată timp împreună, dar Gina şi cu mine povesteam câteodată peste zidul dintre grădini.

Mamei nu-i plăcea de Harout. Atunci nu ştiam de ce, dar azi îmi e clar. Încă de pe atunci, Harout se învârtea în cercurile din jurul lui Saddam Hussein, ceea ce explica antipatia mamei. Mai ştia ea oare şi altceva despre Harout, ceva ce eu nu înţelegeam din cauză că eram prea tânără? Bănuia oare mama ceva despre mariajul lui cu Gina?

Ani buni după aceea l-am întâlnit adesea pe Harout, deoarece el a rămas în cercurile din jurul lui Saddam şi obişnuia să joace cărţi cu fiii acestuia, Uday şi Qusay. Adesea, Harout se uita la mine şi-mi zicea râzând:

— Cred că mama ta ar fi preferat să mă otrăvească, Pari!

Aşa şi era. În seara în care Gina m-a rugat să merg la ea şi să-i ţin de urât, deoarece Harout urma să aibă oaspeţi, mama a avut parcă o presimţire că urma să se întâmple ceva rău. Tot restul vieţii ei mama s-a referit la acea primă întâlnire a mea cu Saddam drept „clipa fatală”. Şi-a făcut mustrări de conştiinţă. Credea că fusese vina ei că mă lăsase să ies tocmai în seara aia, când Gina nu voia să stea singură şi să se plictisească. Oare n-aş putea să vin

la ea şi s-o ajut să facem *tabbouleh*{1} şi să servim masa oaspeţilor lui Harout?

Mama a spus nu. Hotărât, nu. Putea să fie o vecină bună şi să-şi pună bucătarul să facă *tabbouleh* şi să-l trimită Ginei, asta da. Însă eu o să stau acasă.

Dar eu am bătut-o la cap mult timp şi cu încăpăţânare:

— Dar ce-ar putea fi periculos, mamă? Stau puţin cu Gina în preajma oaspeţilor când vor mânca *tabbouleh* din acela bun de-al tău şi când vor face nişte peşte la grătar.

Ştiam deja pe de rost toate indicaţiile mamei: Să nu bei dintr-o sticlă deschisă! Să nu te afli niciodată singură în compania unui bărbat! Să te uiţi doar în jos când vreun bărbat se uită la tine! Să nu laşi pe nimeni nici măcar să îţi sărute mâna, că poţi rămâne însărcinată!…

Jur, chiar o credeam. Nimeni nu-mi pomenise vreodată despre ce se întâmplă între un bărbat şi o femeie, iar pe mama o respectam extraordinar de mult. Ea era cea care lua toate hotărârile în casa tatălui meu şi îmi zicea adesea că cea mai bună prietenă a unei fete este mama sa. Şi asta din două motive. O mamă nu este niciodată geloasă pe fiica ei; şi o mamă va spune întotdeauna adevărul.

Odată, când mă dusesem în vizită la o prietenă, îi promisesem mamei c-o să fiu acasă la ora nouă. Am întârziat, poate, zece minute, şi mama şi-a ieşit din fire. M-a apucat de păr, l-a răsucit într-o funie şi a început să mă lovească. A trebui să stau închisă în camera mea două zile, drept pedeapsă. Altă dată să ţin cont de timp. Să-mi simt fizic pedeapsa, pentru ca data viitoare să respect regulile.

Astăzi cred chiar că invitaţia Ginei din acea seară fusese, de fapt, ideea lui Harout. Clienţii săi elitişti făceau parte din societatea înaltă a Bagdadului, iar Harout ştia că Saddam Hussein

jinduia după tot ce venea din Vest şi că iubea luxul. Harout mai cunoştea şi apetitul nelimitat al lui Saddam pentru fetele tinere. Poate că era chiar unul dintre aceia care aveau însărcinarea să îi găsească cele mai tinere şi mai dulci fete. Aşa cum eram eu.

Harout avea tot interesul să se menţină în apropierea celui care, în curând, avea să strângă Irakul într-o menghină de fier. În acea seara, eu am fost cadoul lui Harout pentru Saddam Hussein.

Oftând, mama m-a lăsat să plec. Mi-a spus c-o să mă aştepte. O să ţină zidul sub observaţie toată seara, ca să mă vadă când mă întorc. M-am gătit frumos, cu haine roz – un corset foarte strâmt şi o fustă atât de largă, încât stătea băţoasă şi când făceam piruete. Mi-am pieptănat părul lins, l-am lăsat liber pe spate, iar apoi l-am prins cu un şnur lung, roz. Mi-am pus un lanţ de aur la gleznă, pantofi argintii cu toc, multe brăţări de aur zornăitoare şi m-am dat cu o picătură din parfumul meu favorit, *Je reviens*. Mulţumită de felul cum arătam, am venit către mama în paşi de dans, ca să mă prezint.

— Aşa de gătită? m-a întrebat mama suspicioasă. Ca să serveşti *tabbouleh?*

Chiar şi azi o văd în faţa mea în bucătărie, îmbrăcată în negru, aşezată pe un scaun, cu picioarele depărtate, ţinându-şi mâinile pe genunchi şi cu privirea îngrijorată:

— *Nu te duci* niciunde aşa, Parisoula. Îţi interzic! O să stai acasă.

Apoi iarăşi un oftat şi toate întrebările de dinainte – cine o să fie acolo, unde o să staţi, ce-o să mâncaţi…? Parisoula, fiica mea, treaba asta nu-mi miroase-a bine.

În cele din urmă am sărit zidul cu bolul plin de *tabbouleh* şi cu fusta roz luându-şi parcă zborul. Obţinusem ceea ce dorisem şi eram convinsă că o să mă distrez bine.

Partidul Baath a fost înfiinţat în anii 1940 în Siria, ca o formă de protest faţă de puterea colonială, care în acea perioadă, era încă dominantă în toate statele arabe. Baath înseamnă „renăscut” în limba arabă, iar filosofia pe care se baza partidul combina socialismul cu naţionalismul arab.

La început, Partidul Baath n-a avut mulţi simpatizanţi în Irak, dar apoi influenţa sa a crescut. Cu timpul, Saddam Hussein a devenit însă purtătorul de cuvânt al propriei puteri, iar ideile originale şi-au pierdut însemnătatea. Cu toate astea, şcolirea timpurie în politică a lui Saddam Hussein a avut loc în cadrul Partidului Baath.

Organizarea Partidului Baath irakian a trecut printr-un proces sângeros, cu multe lupte pentru putere şi câteva lovituri de stat militare. Cei care conduceau opoziţia din interior erau Ahmad Hasan al-Bakr, care a devenit preşedinte înaintea lui Saddam, şi însuşi Saddam Hussein.

Cu ajutorul lui Saddam Hussein, al-Bakr a încercat să preia puterea încă din 1964, ceea ce a dus la arestarea amândurora. Al-Bakr a fost eliberat mai târziu pe motiv de boală, în timp ce Saddam Hussein a reuşit să fugă în Egipt în 1966. În urma loviturii de stat militare din iulie 1968, al-Bakr a devenit, în sfârşit, preşedinte al noului Consiliu Revoluţionar. Încă de pe atunci Saddam Hussein avea o poziţie fruntaşă în guvern, iar influenţa sa creştea pe măsură ce preşedintele al-Bakr îmbătrânea şi devenea mai vulnerabil.

Din casa lui Harout se auzea muzică de la gramofon. M-am prezentat la bucătărie cu bolul de *tabbouleh*, am luat altul plin de chipsuri de la Gina şi m-am apropiat de salon pentru a auzi mai bine. Vocea suavă a lui Frank Sinatra umplea camera.

Cânta *Strangers in the night*, melodia mea favorită.

Harout m-a luat de mână ca să dansăm. Mie mi-a trecut ca un fulger prin minte gândul că *m-ar omorî mama dacă m-ar vedea acuma,* dar de-abia împlinisem 16 ani şi aveam un chef nebun să dansez. Am râs cu poftă când Harout m-a învârtit şi fusta mea s-a deschis precum o floare.

În timpul acelui dans ameţitor am văzut cum oaspeţii intrau în cameră. Erau trei bărbaţi, dintre care primul de o eleganţă remarcabilă. Purta un costum albastru de mătase şi o cămaşă albă orbitoare. Saddam Hussein. Prima impresie mi-au făcut-o ochii lui căprui, bizari, aşa cum nu mai văzusem vreodată. Căutătura lui Saddam strălucea metalic, parcă era din argint sau aur patinat. Câteva clipe mai târziu aveam să-i spun:

— Aveţi ochi de animal. Aveţi o privire rece.

Oricine altcineva ar fi putut să fie pedepsit cu moartea pentru acele cuvinte. Dar Saddam Hussein a izbucnit în râs. Felul meu liber de-a vorbi l-a amuzat, poate şi pentru că era obişnuit ca lumea să fie foarte precaută în jurul său. Saddam Hussein era şi admirat, dar şi temut, şi toată lumea ştia că era violent. În foarte scurt timp, o viaţă putea să se sfârşească într-o moarte sângeroasă în preajma sa. Aşa era situaţia încă de pe atunci.

Eu habar n-aveam cine era Saddam Hussein. În mod paradoxal, acest lucru mi-a dat putere, pentru că singura mea teamă în acea seară, când de-abia împlinisem 16 ani şi tocmai îl întâlnisem pe Saddam Hussein pentru prima dată în viaţă, era ca nu cumva să afle mama c-am dansat. În familia mea, politica era un subiect de conversaţie la cină tot atât de nepotrivit precum religia. Nu conta dacă discuţiile se purtau în prezenţa oaspeţilor sau doar în sânul familiei:

— Lucrurile astea nu fac altceva decât să creeze probleme, obişnuia să zică tata, în final, nimeni nu cade de acord asupra lor.

Cât o să trăiesc, o să asociez vocea lui Frank Sinatra cu prima noastră întâlnire. Saddam m-a luat de mână şi m-a învârtit la fel cum o făcuse şi Harout, şi fusta mea roz a început să zboare, dar apoi nu mi-a mai dat drumul, ci m-a tot învârtit până ce-am ajuns la pieptul lui. M-a ţinut strâns, cu spatele lipit de el.

— Daţi-mi drumul! Daţi-mi drumul!

Eram furioasă, dar îmi era şi ruşine. Mama m-ar fi omorât dacă m-ar fi văzut în braţele unui străin, pe deasupra şi musulman. Dintr-odată am văzut privirea îngrozită a Ginei, care stătea în uşa bucătăriei.

Astăzi sunt sigură că Harout aranjase lucrurile în aşa fel încât eu să dansez în fusta mea cea roz exact în momentul în care Saddam intra pe uşă. Dar atunci, pe loc? Nu mi-ar fi trecut nicidecum aşa ceva prin minte. Eram inocenţa personificată. Totul s-a petrecut atât de repede, că n-am avut timp să-mi dau seama ce anume se întâmpla şi să pot să mă păzesc.

Am văzut cum bodyguardul mă cerceta cu privirea, şi l-am văzut şi pe cel de-al treilea bărbat necunoscut, despre care acum ştiu că era fratele vitreg al lui Saddam, Barzan al-Tikriti. El avea să devină în timp şeful *mukhabarat,* teribilul serviciu secret al lui Saddam. Era un bărbat urât, cu faţa brăzdată de cicatrici şi cu ochi duşmănoşi. Cu instinctul puternic al unui copil, am ştiut că bărbatul acela era un om rău.

M-am rugat din priviri Ginei, *ajută-mă*, dar atitudinea ei exprima răceală. Gina era furioasă pe mine. Dar de ce? Cu ce greşisem eu?

— Ai ochi frumoşi, mi-a spus Saddam, când, în sfârşit, mi-a dat drumul.

— Trebuie să plec acasă, am zis eu, cu o voce hotărâtă.

— Nu ştii cine sunt?

— Gina? m-am întors eu către ea. Nu cumva era mama la telefon?!

Saddam Hussein a dat rapid câteva ordine bodyguardului şi fratelui său vitreg, care mă sorbeau din priviri. Ideea era că de-acum îi aparţineam lui Saddam. Celorlalţi bărbaţi din cameră le era interzis să se mai uite vreodată la mine în felul acela.

Deveneam din ce în ce mai nesigură. Înţelegeam cuvintele, dar nu stăpâneam codul adulţilor.

Am căutat din nou privirea Ginei. În lumea arabă înveţi de mic copil să vorbeşti din ochi şi să citeşti privirea celorlalţi. Limbajul ochilor spune cel puţin la fel de mult ca şi cuvintele şi, pe deasupra, mai spune adevărul. Privirea Ginei exprima doar furie.

Ce trebuia să fac acum? Fără sprijinul mamei? Fusesem educată în aşa fel încât să fiu maleabilă faţă de aşteptările celorlalţi. Ştiam prea bine că o fată bine-crescută nu trebuie să creeze probleme. Cum trebuia să mă port cu un musafir bărbat care îmi atinsese trupul de parcă ar fi fost al lui? Spatele, braţul, mâna…

Spre oroarea mea, Saddam s-a aplecat şi mi-a sărutat mâna.

Într-un moment de neatenţie, Gina s-a lipit de mine. Avea privirea de gheaţă.

— După cină te întorci acasă, mi-a zis. Uită-l pe bărbatul ăsta, Parisoula. Nu l-ai întâlnit niciodată.

Astăzi, Gina locuieşte în Statele Unite. Ce bine-ar fi fost dacă mi-ar fi spus asta puţin mai devreme, în seara aia. Ar fi putut să-mi schimbe viaţa.

Înainte să mă dumiresc, Saddam Hussein m-a şi condus afară, în grădină. Îi simţeam atingerea caldă a mâinii pe spate. Întunericul era mătăsos precum catifeaua, iar în lumina lunii, printre colonadele terasei, simţeam parfum de trandafiri.

Servitorii pregătiseră un foc cu miros aromat. Pentru a face peşte la grătar e nevoie de un strat perfect de jăratic, iar acesta era potrivit ca la carte.

Nu mă mai gândeam la mama. Fără îndoială, seara aceea era interesantă. E drept că Gina se uita încă la mine ca şi cum şi-ar fi dorit să dispar, dar cum aş fi putut eu să ştiu că Gina era una dintre multele amante ale lui Saddam? Ce ştiam eu despre căsătoriile de formă pe care le aranja Saddam Hussein pentru că urmărea să îşi controleze femeile? Nu ştiam nimic. Nimic.

Saddam Hussein mi-a făcut semn să mă aşez lângă el. Mâncarea era delicioasă, seara magică. Toată lumea îl trata pe Saddam Hussein cu mult respect. Se comporta ca şi când era obişnuit să îşi domine anturajul.

Aşa şi trebuia să fie un bărbat. Asta era clar, aşa învăţasem eu. Aşa era şi tata, şi aşa doreau şi fraţii mei să fie. Dar pe mine mă interesa numai felul în care Saddam se uita la mine. Privirea unui bărbat adult către o femeie pe care o găseşte atractivă. Devenisem curioasă. Cine era de fapt acest Saddam Hussein, pe care ceilalţi îl tratau de parcă era un prinţ?

În lumea arabă există anumite gesturi simbolice pe care trebuie să le cunoşti pentru a înţelege ce se petrece în mod real. Nu e suficient numai să cunoşti limba arabă. Nu e suficient nici măcar să poţi vorbi din ochi. În ţările arabe trebuie să stăpâneşti şi limbajul simbolurilor.

La cină aveam crap din fluviul Tigru, pregătit delicios, condimentat cum numai în Irak se face. Pe partea superioară a peştelui, chiar în spatele capului, se găseşte o bucată de carne considerată în tradiţia locală drept cea mai fină şi mai gustoasă. *Luqmat al-sayyad*. Cadoul peştelui. A-i oferi cuiva exact acea bucată este un enorm gest de preţuire. De la situaţie la situaţie, acest gest poate însemna respect, prietenie sau fidelitate veşnică.

În mod evident, cel care a decupat acea bucăţică simbolică din peştele fript a fost Saddam Hussein. Poziţia sa îi dădea dreptul să facă acest lucru. Cu atât mai surprinzător a fost faptul că Saddam s-a întors către mine:

— Deschide gura! Mănâncă!

A fost o clipă de o însemnătate aparte. Toţi cei prezenţi ştiau ce înseamnă acel gest. Fără să le arunce celorlalţi vreo privire şi fără să rostească vreun cuvânt, Saddam le-a dat de înţeles tuturor că eu îi aparţineam lui. Pentru totdeauna.

Saddam stătea însă prea aproape de mine. Asta nu-mi plăcea. Îl împingeam şi îi dădeam mâinile la o parte tot timpul, dar el doar râdea şi mă trăgea înapoi spre el. Saddam era puternic, aşa că m-am simţit uşurată când Gina şi-a făcut din nou brusc apariţia, după ce trăsese o fugă la bucătărie:

— A sunat mama ta. Trebuie să pleci acasă. În momentul ăsta.

Gina minţea. Şi ea şi eu ştiam lucrul ăsta, dar îi eram recunoscătoare, aşa că m-am ridicat cât am putut de repede. Saddam a râs cu putere şi m-a forţat să mă aşez la loc, printre pernele din jurul focului.

Eram furioasă. Cine se credea? Ştiam ce părere aveau arabii despre europence – că sunt toate nişte târfe. Dar eu eram mândră de familia mea greacă, aşa că Saddam Hussein trebuia să mă respecte.

— Nu sunteţi nici soţul meu, nici logodnicul meu, i-am spus printre dinţi, şi m-am luptat să mă eliberez. Nu ascult de dumneavoastră!

Tăcere de moarte. Toţi cei prezenţi îşi ţineau răsuflarea. Cum de îndrăznisem? Dar Saddam Hussein a râs încă şi mai tare. Era de-a dreptul amuzat.

Acesta este bărbatul în al cărui năvod cu ochiuri dese mi-am trăit viaţa, până în ziua în care am bănuit că plănuia să mă omoare. De câte ori nu l-oi fi auzit pe Saddam râzând şi zicând c-o să-mi taie

limba? De câte ori nu l-oi fi auzit cerându-mi să rămân aceeaşi fiinţă nevinovată şi cu limba slobodă, aşa cum eram atunci când ne-am cunoscut?

De nenumărate ori.

— Te conduc acasă, a spus Saddam şi s-a ridicat dintre perne, agil ca o pisică.

Nici în ruptul capului. Aproape c-am început să gâfâi de spaimă. Ce-ar zice mama dacă un bărbat străin ar sări zidul împreună cu mine? Pe cine ar omorî prima dată, pe mine ori pe el?

Gina a înţeles situaţia şi i-a explicat că familia mea, care era foarte bine văzută, mă ţinea din scurt. Ar fi necaz mare dacă mama ar afla că un bărbat, care nu mi-e rudă, m-a condus acasă…

Saddam a dat-o la o parte nerăbdător. El şi cu mine vom face o plimbare împreună în jurul cvartalului de case. Decizia fusese luată.

M-am dat bătută. Ce-ar fi putut să fie periculos în treaba asta? Numai mama nu avea voie să ne vadă, dar după cum o ştiam, la ora asta mai mult ca sigur că păzea uşa dinspre grădină.

În lumina lunii, eu mergeam înainte, în rochia mea roz, călcând cu cochetărie pe străzile liniştite şi tăcute, pe lângă vilele somptuoase, înconjurate de grădini ca nişte parcuri, îmi scosesem pantofii din picioare ca nu cumva să îmi audă mama tocurile. O Cenuşăreasă care fugise de la bal.

În urma mea venea Saddam, însoţit îndeaproape de bodyguardul cel ursuz. Saddam era atât de tânăr şi de stilat cu mustaţa cea neagră. De câte ori mă întorceam, îl vedeam zâmbind încântat şi îl goneam de lângă mine:

— Nu aşa de-aproape! Mai în spate!

În sfârşit, am ajuns la poarta din zid, iar Saddam mi-a luat amândouă mâinile într-ale lui:

— Du-te acum, mi-a spus, până nu mă răzgândesc.

M-am uitat la el. Ce voise să spună? Privirea lui întunecată era mult prea aproape de mine. Am rupt-o la fugă cât mă ţineau picioarele.

Când am intrat în imensa noastră casă, în veranda care dădea spre grădină, ţinându-mi în continuare pantofii în mână, am văzut o imagine care nu-mi va ieşi niciodată din minte. Mama stătea cocoţată pe un scaun şi pândea neliniştită casa luminată a vecinilor noştri, de unde se auzea clar cum Gina şi Harout se certau.

Când am salutat-o, s-a întors brusc pe scaun. Era suspicioasă. De unde vii? Cum de nu te-am văzut? De ce n-ai venit peste zid? De ce n-ai venit mai devreme? De ce n-a răspuns nimeni când am sunat?

Eram atât de emoţionată, încât de-abia puteam sta locului. Pe stradă am auzit maşina lui Saddam: motorul se punea în mişcare, uşile se închideau. Mama asculta, cine-i acolo? A cui e maşina? Ce caută aici?

Vraja se risipise. Saddam reuşise să mă zăpăcească în acel scurt moment romantic, dar acum veneau întrebările mamei, cu care eram obişnuită. M-am eschivat cum am putut:

— Mamă, sunt obosită, vreau să mă duc la culcare…

— Minţi, Parisoula, văd în ochii tăi că ai ceva de spus… dar putem aştepta până mâine-dimineaţă.

Până la micul dejun, mama luase deja o hotărâre. N-o să mai merg niciodată în vizită în casa lui Harout, şi nici la club, o vreme. O să stau în camera mea. Dacă n-o s-o ascult, o să mă pârască lui tata şi fraţilor mei.

N-am ripostat. Eram mai degrabă recunoscătoare că puteam să mă întorc la viaţa mea obişnuită. Mi-era mai cu seamă ruşine de propria-mi reacţie. De ce fusesem aşa de slabă când Saddam îşi aruncase privirea asupra mea?

Câteva zile mai târziu am primit vizita Katerinei, una dintre verişoarele mele căreia îi spuneam Kety, şi m-am destăinuit ei.

— Fuma trabuc şi bea whisky, am zis, în timp ce strâmbam din nas cu dispreţ. Vai! Nu face deloc parte din cercurile noastre, are un trecut foarte simplu…

În acelaşi timp eram conştientă că exact aceste diferenţe mă atrăgeau. Saddam nu era vreun copilandru, ci un bărbat în toată firea. Atingerea lui mă neliniştea, dar mă şi ispitea.

Într-o după-amiază în aceeaşi săptămână stăteam cu mama în verandă, când a sunat telefonul. Mama a devenit pe loc suspicioasă. Doar n-o fi Harout?

— Îţi jur, Parisoula, te omor dacă mai vorbeşti cu bărbatul acela.

Am oftat şi am ridicat receptorul. M-am panicat când am auzit vocea lui Saddam şi am trântit telefonul.

— Era greşeală, mama!

— Greşeală?

Mama şi-a ridicat mâinile înspre tavan, şi-a dat ochii peste cap a disperare şi a ţipat la mine, că parcă eram alta din seara când fusesem în casa lui Harout. De ce eram aşa de palidă la faţă? Cine sunase? De ce n-o mai priveam în ochi când îi vorbeam? Mamei trebuie să-i spui totul, chiar dacă

asta înseamnă c-o să stai nemişcată pe scaun o lună, dar, de vorbit, tot o să vorbeşti!

Când telefonul a sunat din nou câteva zile mai târziu, eram singură în cameră. Eram la fel de îngrozită ca şi data trecută, dar Saddam Hussein mi-a spus apăsat ca nu cumva să-i mai trântesc vreodată telefonul în nas.

— Ştii bine cine sunt!

— Nu, habar n-am. Să nu mă mai sunaţi!

— Vreau să te întâlnesc, Parisoula.

— În niciun caz! O să mă omoare mama! Nu!

— Eu sunt Saddam şi nu accept cuvântul „nu“. Eşti nepătată şi eşti a mea, Pari, un fruct bine copt, dulce la gust şi gata să fie cules…

Nu m-am lăsat impresionată de poezia orientală care năvălea asupra mea:

— Nu sunt niciun fruct! Mai degrabă o să vă mănânce mama *pe dumneavoastră* dacă vă aude!

— Vineri seara la opt, la club, a zis Saddam cu calm, cu vocea aia care îmi dădea dureri în tot corpul, ca o dogoare care mă împresura din cap până-n picioare.

Apoi a închis.

Ştiam deja că voi face tot posibilul să mă duc – şi asta nu neapărat pentru că voiam cu tot dinadinsul să-l văd pe Saddam.

S-o mint din nou pe mama? Da. Teama de consecinţe? Bineînţeles. Nimeni din afara familiei nu mă sărutase încă. Pofta de a fi lângă Saddam era irezistibilă. Asta mi-a hotărât soarta.

Majoritatea lucrurilor erau diferite în tinereţea mea. În Bagdad – la fel ca şi în Beirut, în perioada în care familia mea locuise acolo – deosebirile dintre diferite grupuri etnice, economice, religioase şi culturale erau însemnate. Exista o graniţă foarte strictă între ceea ce era permis şi ceea ce era nepermis. Bărbaţii trăiau într-o lume, iar femeile în alta şi nimeni nu discuta vreodată despre chestiunea asta. Unei femei îi erau interzise multe lucruri. Mie îmi era clar că o fată era diferită şi, totodată, tratată diferit faţă de un băiat. Nu existau reguli scrise, dar regulile erau marcate cu litere de tipar de la bun început.

Ştiam că tata lua deciziile în ceea ce mă privea, atâta vreme cât eram fată. Când deveneam femeie adultă, urma ca soţul meu să decidă pentru mine.

Asta era ierarhia normală, acceptată de toată lumea. În situaţia mea specială, Saddam Hussein s-a plasat însă deasupra tuturor. Dar eu n-am înţeles lucrul ăsta decât după ce deja se întâmplase. Tata şi, mai târziu, soţul meu n-au înţeles nici atât.

Pe de altă parte, se poate spune că, în calitatea sa de dictator, Saddam Hussein a preluat puterea în vieţile tuturor irakienilor. La rândul lui, avea deasupra un braţ, când văzut, când nevăzut, care aparţinea Statelor Unite. Braţul lua şi da. Mângâia şi lovea. Ucidea chiar în momentul în care era considerat util.

Nu mă interesează politica. Sunt multe lucruri pe care nu le înţeleg şi de care nici nu-mi pasă. Dar sunt de părere că am pierdut ceva când forma tradiţională de feminitate a devenit desuetă. Acel fel de-a fi al femeilor păstra şi transmitea totodată, mai departe, cunoştinţe valoroase despre viaţă. Grija pentru mai multe generaţii de copii, gătitul, leacurile, mângâierea şi alinarea, ştiinţa despre bine şi rău. Cum să creşti copiii în cel mai bun mod posibil.

Femeile aveau vise în vremea aceea, îmi amintesc perfect. Aveau o viziune despre ce însemna o viaţă bună. Siguranţa zilei de mâine. În timpul copilăriei mele existau un limbaj al sentimentelor şi o senzualitate strâns legate de realitatea feminităţii. Mi-e dor de ele. Îmi dau seama că femeile erau supuse şi eu însămi am fost foarte preocupată de siguranţa materială, dar, când eram tinere, aveam cuvintele, atingerile timide, privirile pe furiş, căutăturile. Linişte şi pace. Întâlnirile care ne răscoleau atât trupurile, cât şi trăirile. Astăzi, a face sex nu înseamnă cu nimic mai mult decât a zice bună dimineaţa, iar eu nu cred că oamenii sunt făcuţi să trăiască în felul ăsta. Cu siguranţă, nu femeile.

Mie îmi este încă foarte clar că datoria unei femei este de-a aparţine unui singur bărbat, dar, de-a lungul vieţii, mi-am dat seama că multe femei gândesc altfel. Lucrul ăsta m-a influenţat. Fiica fratelui meu are aproape 30 de ani şi este necăsătorită. M-a sunat din Grecia şi mi-a povestit cum şi-a păstrat virginitatea în aşteptarea căsătoriei. Acum, virginitatea i-a devenit o povară:

— Mătuşă, dacă le zic bărbaţilor pe care îi întâlnesc că sunt virgină, fug de mine! Îşi imaginează ori că sunt ciudată, ori că e ceva în neregulă cu mine. Ce să mă fac?

Am râs, dar i-am zis apoi nepoatei mele să înceteze cu vorbăria. O femeie trebuie să aibă simţul practic, aşa c-am sfătuit-o astfel:

— Dacă virginitatea e un obstacol, înlătură-l!

Clubul Alawyia se afla în centrul vieţii sociale a familiei mele. În calitatea sa de om de afaceri de succes, tata avea un statut privilegiat în acest club exclusivist, care avea o tradiţie bogată. Cu toţii ştiau câtă lume tânjea să facă parte din acest club, dar selecţia era riguroasă. Tocmai din această cauză, faptul că noi eram membri ai Alawyia era considerat drept o recunoaştere importantă.

La club cunoscusem o tânără pe nume Faryal. Părinţii mei îi cunoşteau pe părinţii ei, care erau armeni creştini, iar eu o întâlnisem pe Faryal cu diferite ocazii la club. Doar îmi petreceam acolo câteva după-amiezi şi seri în fiecare săptămână, însoţită de diferiţi membri ai familiei. Înotam în una dintre cele trei piscine, bârfeam, povesteam, beam câte ceva, luam cina…

Astăzi văd cu alţi ochi primele mele întâlniri cu Saddam Hussein, pentru că ştiu cum atât el, cât şi fiii săi, mai târziu, făceau în aşa fel încât întotdeauna să existe fete tinere şi frumoase la dispoziţia lui. Bărbaţii din clanul Hussein se foloseau întotdeauna de iscoade pricepute, a căror datorie era să stea la pândă. Nu prea conta dacă îşi făceau treaba ademeniţi cu promisiuni de bunăvoinţă ori sub ameninţarea torturii. Important era să livreze fetele. Nu-mi este greu să înţeleg că şi eu fusesem livrată după acelaşi tipar. Singurul lucru neobişnuit în cazul meu este că relaţia mea cu Saddam Hussein nu a luat sfârşit. Dimpotrivă, a durat câteva decenii.

Niciodată nu s-a pus problema căsătoriei între noi. În primul rând, în calitatea sa de preşedinte al Irakului, Saddam Hussein nu s-ar fi putut niciodată însura cu o femeie care nu era musulmană. În al doilea rând, familia mea nu l-ar fi acceptat niciodată în peţit, pentru că Saddam era deja căsătorit. Şi-apoi, nici eu nu mi-aş fi dorit să mă mărit cu el, în vecii vecilor. Câteodată mi se făcea milă de nevasta lui, Sajida.

Şi Saddam?

— Ştiu că există riscul să te pierd, îmi zicea el adesea. Dar asta nu se va întâmpla niciodată. Mai degrabă te omor eu cu mâna mea.

Saddam Hussein a sunat din nou vineri. A răspuns mama şi Saddam i-a spus că era membru al clubului. Că uitasem o carte şi că vrea să vorbească cu mine.

Mama a devenit imediat suspicioasă. Membru al clubului? Care nu a salutat-o reverenţios şi care nu s-a prezentat pe nume?

I-a spus, politicos, că mă cheamă, dar pe mine mă privea cu neîncredere:

— Susţine că e membru al Alawyia. Vorbeşte de parc-ar fi din Tikrit.

Am simţit cum roşesc. Am ştiut din prima clipă. Dialectul de Tikrit este special, iar cineva din Bagdad sesizează diferenţa din prima clipă. Am luat receptorul şi am auzit vocea lui Saddam.

— Ne vedem în curând. Prietena ta, Faryal, vine după tine.

N-am zis nimic, doar am trântit receptorul. Mama mă cerceta cu privirea.

— Habar n-am cine era. Nu mi-am pierdut nicio carte, i-am spus.

— Aici e ceva necurat la mijloc, a zis mama. Ce se întâmplă cu tine, Parisoula? Tot o să-mi spui tu mie, asta e sigur! Dar ar fi mai bine dacă mi-ai spune acum.

Nici nu ştia mama câtă dreptate avea.

Două ore mai târziu a bătut cineva la uşă. Era, bineînţeles, prietena mea, Faryal:

— Hai la club, Parisoula, să bem o Coca-Cola.

Mama zâmbea, îndemnându-mă să merg. Faryal era o prietenă tare drăguţă şi ne potriveam, din moment ce şi părinţii săi erau membri ai clubului. Totul era cât se poate de normal:

— Distracţie plăcută, dragelor!

Am mers cu maşina la club, exact aşa cum conveniserăm. Acolo am băut nişte răcoritoare şi-am stat la poveşti o vreme, astfel că o mulţime de cunoscuţi au remarcat prezenţa noastră. Mie mi se părea totul extrem de palpitant. Cei care cresc într-un mediu sigur şi protejat, aşa ca mine, au tendinţa să creadă că toţi oamenii sunt buni. Dac-ar fi să descriu în ce stare mă aflam în după-masa aceea, aş spune că cel mai mult mă rodea curiozitatea. Ce-avea să urmeze? Puţin mai târziu, Faryal mi-a spus că trebuie să plecăm.

— Unde?

Faryal mi-a pus degetul pe buze în semn că trebuie să tac. Zâmbea. Nu pune întrebări. Nu te aştepta să primeşti răspunsuri.

Aici începea noua mea viaţă, dar eu habar n-aveam de lucrul ăsta.

Am mers cu maşina în centrul Bagdadului, la o vilă care semăna cu un palat, înconjurată de un parc imens şi ziduri înalte. După ce-am trecut de filtrul de securitate, şoferul a parcat maşina într-un garaj subteran, iar Faryal şi cu mine am luat liftul sus. Bodyguarzii ne-au urmat şi ne-au încadrat, fără să ne scape din priviri. La un moment dat, Faryal mi-a făcut semn cu mâna şi-a dispărut brusc, în timp ce unul dintre bărbaţii în uniformă şi înarmaţi până-n dinţi m-a condus către o uşă dublă de lemn, cu multe ornamentaţii. Uşile s-au deschis încet înspre o sală aurită. Înăuntru, pe un scaun, stătea Saddam Hussein.

M-a trecut un fior când l-am văzut. Era aşa de arătos. De fapt, şi acum pot să-l văd pe Saddam în faţa mea întocmai cum arăta atunci. Era uşor aplecat înainte, cu braţele sprijinite pe picioare, şi părea adâncit în gânduri. De cum m-a văzut însă în uşă şi-a ridicat privirea, şi-a îndreptat trupul şi mi-a făcut semn să mă apropii.

Eram temătoare, dar şi curioasă. O să mă sărute Saddam? Aşa, ca-n filme? Ce-o să mă fac în momentul acela?

În urma mea, uşile s-au închis fără niciun zgomot. Acum eram doar noi doi, faţă în faţă, în camera aia imensă. Stăteam în faţa lui şi nu ştiam prea bine ce să fac, aşa c-am izbucnit într-un râs nervos. Saddam nici nu zâmbea. Mi-a luat mâinile într-ale lui şi m-a privit foarte serios în ochi.

— Să nu-mi mai trânteşti niciodată telefonul în nas când te sun, mi-a zis.

— Dar cine sunteţi dumneavoastră, ca să-mi daţi mie ordine? i-am răspuns, trufaşă.

— Eu sunt Saddam.

Când mă gândesc înapoi, roşesc. Ce gâsculiţă prostuţă mai eram. În momentul acela, în faţa lui Saddam, singurul lucru care conta era privirea sa şi felul în care mă mângâia. Mâinile lui îmi încălzeau tot corpul. Întreaga fiinţă îmi vibra la sunetul vocii lui. Dintr-odată, Saddam a zâmbit şi s-a ridicat, fără să-mi dea drumul mâinilor:

— Eu sunt Saddam, mi-a repetat, şi cu asta basta. E mai bine să nu ştii cine sunt. Dar o să înveţi. Saddam este pretutindeni. Te văd oriunde-ai fi şi orice-ai face. Să ţii bine minte asta!

S-a aplecat înainte şi m-a sărutat uşor pe obraz.

— Poţi să pleci acuma, mi-a spus prietenos, voiam doar să te văd.

Aşa s-au petrecut lucrurile când m-am îndrăgostit de Saddam Hussein. A fost atât de precaut. Exact aşa fac bărbaţii când dresează caii tineri. Dezmiardă şi comandă, slăbesc hăţurile şi-apoi trag tare de ele. Aşa a procedat Saddam Hussein cu mine. Puţin câte puţin, m-a tras mai aproape de el, fără ca eu să-mi dau seama ce mi se întâmplă. Ajunsesem la faza în care eram fericită doar dacă respira în apropierea mea. Nu-mi mai păsa de nimic altceva, pentru că eram prinsă în mrejele lui. Îndrăgostită până peste cap. Saddam Hussein s-a priceput de minune să mă lege de el şi pentru multă vreme şi-a păstrat capacitatea de a mă

face fericită. Pregătea întâlnirile noastre în cel mai mic detaliu. Se îngrijea ca totul să-mi fie pe plac. Îmi făcea cu adevărat curte. Mă simţeam preţuită.

Şmecheria a funcţionat. Nu conta dacă eram furioasă ori indignată când ne întâlneam, că mă topeam imediat când vedeam florile minunate, mâncărurile fine, focurile de tabără şi cadourile scumpe.

Saddam nu mă împiedica să-mi trăiesc viaţa. Mi-a spus aşa:

— Eu sunt în permanenţă cu tine. Oriunde te-ai afla. Să ştii asta. Eu văd tot.

Era de-ajuns. Fără nicio îndoială. Eram o adolescentă îndrăgostită, iar ceea ce-mi spunea Saddam îmi păreau declaraţii de dragoste. De-abia când am devenit femeie în toată firea am înţeles realitatea: Saddam Hussein se făcuse stăpân pe viaţa mea.

M-am învăţat repede să recunosc prezenţa lui Saddam. Nu era întotdeauna vizibil, dar mă urmărea la fel cum îşi urmăreşte şarpele prada. Întotdeauna ştiam că era în preajmă în caz că nu mă vedea el cu ochii lui se găseau alţii care-i raportau ce se întâmpla. Dacă Saddam voia să ştie totul despre mine găsea de fiecare dată o cale să-şi atingă scopul.

De-a lungul anilor au existat mereu perioade mai lungi sau mai scurte de timp în care nu ne vedeam. Dar, de fiecare dată când ne reîntâlneam, Saddam îmi confirma că totul în viaţa mea fusese aranjat în funcţie de dorinţele lui. Era obsedat să posede şi să domine:

— Eşti numai şi numai a mea. Propria mea zeiţă a dragostei. Eşti plină de iubire care-mi aparţine, Pari.

Faryal mă aştepta în salon, dincolo de masivele uşi duble care dădeau în camera unde tocmai vorbisem cu Saddam. Poate că altcineva în locul meu ar fi fost impresionat de luxul şi bogăţia din

vila asta, care semăna cu un palat, dar eu eram obişnuită cu interioare exclusiviste. În perioada respectivă, atât familia mea, cât şi prietenii noştri erau încă mult mai avuţi decât Saddam Hussein, iar bogăţia făcea parte nemijlocită din viaţa mea curentă.

Faryal mi-a zâmbit şi mi-a făcut conspirativ cu ochiul. În timp ce eu fusesem la Saddam, ea mersese în bucătărie şi adusese o farfurie imensă plină ochi cu *baklava,* acea prăjitură arăbească dulce, care înoată în miere. Când am ajuns acasă, Faryal a venit cu mine şi i-a oferit prăjiturile mamei, care era încântată:

— Tu le-ai făcut, Faryal?

— Cu mânuţele mele, a răspuns ea.

Apoi mi-a făcut cu mâna, şi-a luat rămas-bun de la mama şi-a dispărut.

După acea întâlnire de la palat cu Saddam Hussein, m-am schimbat atât de tare, încât au observat şi cei de-acasă.

— Întoarce-te la noi, Parisoula, mi-a spus cu îngrijorare mama. Ce s-a întâmplat cu tine? Ne e dor să te vedem râzând.

Tăceam. Atunci, mama s-a dus la verişoara mea, Kety, şi a rugat-o să-mi afle secretul. Eu am tăcut în continuare, întâlnirea mea cu Saddam fusese aranjată cu atâta iscusinţă, aproape cu infamie, iar eu fusesem atât de naivă încât să mă umplu de admiraţie. Doamne! fusese atât de abil. Oare ce-o să urmeze? Parcă eram hipnotizată.

Dar zilele şi săptămânile treceau una după alta şi nu mai primeam nicio veste de la Saddam Hussein. Mă gândeam la el într-una, fie că eram la şcoală, fie că eram cu familia la club. De ce nu-mi dădea de ştire? Greşisem eu, oare, cu ceva?

Faryal a sunat într-o zi şi-a cerut-o la telefon pe mama. Oare ar putea să mă lase şi pe mine să ies cu familia ei şi cu prietenii lor de familie într-o excursie cu vaporul?

O invitaţie atât de nevinovată. Ieşirile cu ambarcaţiunile pe Tigru erau o distracţie frecventă în cercurile noastre. Ne răcoream puţin după canicula din Bagdad. Plecam ori în grupuri mari, festive, ori câteva familii împreună, în vapoare luxoase private, înalte de câteva etaje. Discutam, jucam cărţi, cinam, şi-apoi rămâneam împreună până pe la patru-cinci dimineaţa. De obicei, încheiam aceste excursii cu un mic dejun comun şi-apoi fiecare pleca la casa lui. În ţările unde căldura e sufocantă oamenii socializează mult în timpul nopţii. Aşa e normal.

Ceea ce, dimpotrivă, nu *era* normal, era să stai şi să faci duş acasă la amfitrioni. Nu luam niciodată cu noi haine de schimb sau lucruri pentru toaleta intimă, precum şamponul. Nu era considerat politicos să faci aşa ceva. Tot ceea ce ţinea de corp era întotdeauna foarte privat. Ar fi fost total nepotrivit ca o persoană din afara familiei mele să zărească vreun obiect care se găsea de obicei în dormitorul sau în baia mea. Ar fi fost de-a dreptul de neconceput ca altcineva în afară de mama să-mi vadă lenjeria intimă. Nici tata sau fraţii mei nu mi-au văzut-o vreodată. Absolut niciodată. Şi acum mă simt puţin jenată când vorbesc despre lucrurile astea. Mama şi cu mine aveam întotdeauna un loc special în casă unde ţineam dulapurile cu lucruri intime. În camera aceea nu intra niciun bărbat şi niciun băiat. Lucrul ăsta era la fel de bine stabilit ca şi faptul că eu stăteam doar cu mama când fraţii mei aveau musafiri. Pe atunci, era nepotrivit pentru o fată tânără să fie văzută în compania unor bărbaţi care

nu-i erau rude, cu excepţia, poate, a ocaziilor când se lua masa împreună.

Mama a spus nu. Drăguţ din partea ta s-o inviţi pe Parisoula, dar n-o să meargă în excursie cu vaporul. Însă Faryal nu s-a dat bătută. I-a trimis flori mamei şi-a venit în vizită cu un cadou – prăjituri cu umplutură de curmale, după care mama se dădea în vânt. Era exact la fel ca în vremea când Gina tot venea în vizită ca să câştige bunăvoinţa mamei. Dar eu nu vedeam lucrurile în felul acela. Eram doar mulţumită că Faryal doreşte să-mi fie prietenă. Ea era singura legătură pe care o aveam cu Saddam, la care nu puteam ajunge.

Mi-a trebuit mult timp ca să înţeleg contextul. Când, în sfârşit, am înţeles, am început să mă întreb de ce tocmai eu supravieţuisem. Saddam Hussein se folosea de oameni ca de unelte. Ustensile pe care le putea schimba. El nu vedea oamenii ca pe nişte indivizi unici, mai ales după ce a devenit preşedintele Irakului. Misiunea lui era să vadă întregul, iar pe măsură ce acumula putere, întregul devenea sinonim cu Saddam însuşi:

— Dacă propria-mi mână mă ameninţă, atunci mi-o tai.

Aşa mi-a spus. Şi-aşa şi era. Ceilalţi aveau valoare doar în măsura în care îi erau de folos lui Saddam. În caz contrar, îi considera „expiraţi". La fel cum scrie pe cardul Visa. *Expired.*

Felul ăsta de-a vedea lucrurile este asemănător cu cel al unui neam sau al unui clan. Şeful este mai interesat de soarta şi viitorul colectivităţii decât de cele ale fiecărui individ în parte, iar cei care încalcă regulile trebuie eliminaţi. Onoarea şi răzbunarea merg mână-n mână.

Saddam stătea mereu în umbră. Acţiona încontinuu, dar se făcea doar arareori văzut. Exista un tipar după care opera Saddam. Cu timpul am început să-l asemăn cu un plug imens. Pe cei pe

care nu-i dorea sau nu-i putea aduce de partea sa îi dădea la o parte şi le grăbea sfârşitul.

Saddam Hussein avea nevoie de întuneric. Întunericul era spaţiul său. Armatele sale mişunau cel mai adesea noaptea, oamenii săi erau trimişi cu maşinile pentru a-i captura pe cei care dormeau, avionul său decola în secret, când nimeni nu era treaz. Dedesubtul Bagdadului îşi construise un sistem de tuneluri prin care putea să se mişte în voie, fără să fie văzut. Cu cât avansa în vârstă, cu atât devenea mai preocupat de ascunzătorile sale secrete, foarte numeroase.

Mult mai târziu, când americanii l-au găsit pe Saddam Hussein într-o grotă sub pământ, n-am fost deloc surprinsă. El trăia şi acţiona cu precădere în întunericul subteran. Saddam Hussein răspândise nesiguranţă pentru ca el însuşi să se poate simţi în siguranţă. Faptul că avea multe dubluri nu este deloc întâmplător. Avea nevoie de ele.

Îmi amintesc dimineţile devreme în dormitorul nostru, în vila cea mare de lângă fluviu. Saddam era perfect treaz înainte de răsăritul soarelui, iar înainte de rugăciunea de dimineaţă era pregătit să ucidă. Mă obişnuisem să recunosc mirosul sângelui de om. Dacă apuci să-l miroşi o dată, nu-l mai uiţi în veci.

N-ar fi trebui să merg cu Faryal când mama, într-un final, a acceptat să-mi dea voie să plec în excursia cu vaporul. E limpede că n-ar fi trebuit, astăzi ştiu prea bine. Dar atunci eram atât de nerăbdătoare. M-am aşezat bucuroasă pe bancheta din spate a maşinii, ţinând în braţe o geantă micuţă, în care mama, grijulie, îmi pusese şi nişte apă de colonie răcoritoare. Spre surprinderea mea, am văzut cum maşina se îndepărta de fluviu, în loc s-o ia înspre port, aşa cum crezusem:

— Dar unde e vaporul vostru? am întrebat, mirată.

— Nu mergem niciunde cu vaporul. Mergem la ţară, la moşia lui Saddam Hussein.

Faryal mi-a zâmbit. Chiar nu mă prinsesem?

Nu. Chiar deloc. Dacă încerc să-mi amintesc ce simţeam în momentele acelea, când am înţeles c-aveam să-l întâlnesc din nou pe Saddam Hussein, mă trezesc în haos.

Furie şi bucurie. Ardoare şi teamă. Speranţă şi poftă de aventură. N-am decât o scuză – că eram atât de tânără. Am pătimit din cauza prostiei mele de atunci toată viaţa. E limpede că n-ar fi trebuit să-i păcălesc pe părinţii mei, ci să le cer ajutorul.

Am mers înainte pe un drum privat, am trecut de câteva porţi păzite şi-am ajuns în faţa unei alte vile care semăna cu un palat, şi ea înconjurată de un parc enorm aflat între ziduri. Am coborât împreună cu Faryal.

Uşa era enormă. Foarte înaltă, foarte grea. Înăuntru am dat de-o sală enormă, cu un şemineu în care ardea focul, în ciuda căldurii de afară. Ferestre mari înspre parc, candelabre enorme de cristal strălucitor, covoare de mătase scumpe, care absorbeau orice sunet. Bodyguarzii ne-au condus pe Faryal şi pe mine într-o altă cameră, mult mai modernă, unde luxul era de influenţă vestică. Am observat aparatură scumpă Pioneer şi multe discuri LP şi EP. Design după ultima modă, o eleganţă ceva mai reţinută, cu un mic bar.

Nu m-am uitat insistent în jur. Ar fi fost nepoliticos. De-abia după ce ţi se oferă un scaun şi te aşezi poţi să cercetezi cu privirea ce se află în cameră.

Aşa se face. Când eram tânără, existau multe reguli după care o fată trebuia să se ghideze. Le stăpâneam la perfecţie.

Aşteptam împreună cu Faryal. Bodyguarzii stăteau nemişcaţi lângă uşă. Saddam Hussein a intrat curând în cameră, împreună cu doi prieteni. M-a salutat în felul în care un bărbat sigur pe el salută o fată tânără, respectată, pe care el o

cunoaşte bine. Curând s-a încins o petrecere ca şi cele cu care eram obişnuită de la club. Îmi trecuse teama şi mă bucuram din plin de discurile cu Elvis Presley şi Paul Anka, de Coca-Cola din pahar, de aromele care ajungeau la noi de la grătarul din grădină, de discuţia animată, de râsetele cu poftă…

La un moment dat, târziu în noapte, au dispărut cu toţii, în afară de Saddam şi cu mine. Faryal şi cu ceilalţi s-au făcut nevăzuţi într-o clipă, fără ca eu să-mi dau seama unde plecaseră şi bodyguarzii, şi musafirii. Destul de curând am încetat să mai zic nu, nu, şi să-l împing pe Saddam de lângă mine. M-a luat de după umeri, a deschis alte uşi în casa aia enormă şi m-a condus sigur pe el către un dormitor decorat cu totul în alb. În mijlocul camerei se afla un pat enorm, cu baldachin, şi el alb ca neaua, iar în mijlocul patului, un trandafir roşu.

— Am vrut să pregătesc ceva pe gustul unei europence, mi-a spus Saddam şi s-a uitat întrebător la mine.

Era bine? Da. Totul era perfect. Aş minţi dacă n-aş recunoaşte asta. Saddam îmi făcuse un compliment deosebit prin faptul că gătise camera aceea special pentru mine. Se preocupase ca totul să fie pe gustul meu. Mâncarea, compania, atmosfera, mirosurile, muzica. Totul. Mi-am pierdut raţiunea când am văzut acel trandafir roşu în mijlocul întregului alb.

Venisem fată şi am plecat femeie de la Saddam. N-am să uit niciodată asta. Era ca şi cum părăsisem o lume şi intrasem în alta.

Ştiu că prin patul lui Saddam trecuseră nenumărate femei înaintea mea. Ca să nu mai vorbesc de cele care-au venit după mine. Dar atunci nu gândeam aşa. Eram îndrăgostită şi eram conştientă doar de felul în care Saddam îmi făcea corpul să tresară de bucurie – aşa cum nici nu-mi imaginasem vreodată. Chiar şi azi sunt mulţumită că mi-am pierdut virginitatea în asemenea condiţii splendide. Ceea ce nu este întotdeauna cazul. Multe femei pot depune mărturie despre experienţe de cu totul altă natură. Este de-a dreptul remarcabil că eu am avut parte de o asemenea minunăţie taman cu Saddam Hussein, care era renumit pentru brutalitatea sa.

Mulţi, mulţi ani mai târziu, îl priveam câteodată când dormea. Trăsăturile din ce în ce mai pronunţate, arma întotdeauna la îndemână, suspiciunea care i se strecura ca o umbră până şi-n vise, o oarecare duritate pe care-o avea chiar şi-n somn.

Oare să fie bărbatul ăsta cel din noaptea aceea? mă gândeam în timp ce-i priveam chipul. Oare chiar să fie posibil?

Dimineaţă a plecat de lângă mine. Mă înfăşurasem într-un cearşaf, fiindu-mi dintr-odată ruşine de goliciunea mea. Saddam s-a aplecat şi m-a sărutat pe frunte.

— *Uhibbuki,* mi-a şoptit. Te iubesc.

Nu e deloc la fel de uşor să spui cuvintele astea în arabă aşa cum spui *I love you* în engleză. În arabă, cuvintele vin din adâncul sufletului, iar Saddam nu era deloc genul de om care să aibă asemenea sentimente. Astfel că declaraţia de dragoste pe care mi-a făcut-o în acea primă dimineaţă avea să însemne foarte mult în viaţa lui. Îşi amintea adesea despre momentul acela, pentru că atunci avusese pentru prima dată un sentiment

de iubire pentru o altă fiinţă. Atunci înţelesese cu adevărat ce *însemna* acest lucru, la un nivel foarte adânc şi foarte personal. Saddam îmi spunea câteodată să nu cumva să mă aştept ca el să-mi zică „te iubesc”. Dar trebuia să-mi amintesc întotdeauna că îmi spusese aceste cuvinte.

Nu mă aşteptam la nimic. Dar, cu cât trecea timpul, cu atât înţelegeam mai bine că Saddam nu se iubea deloc pe el însuşi. Faptul că simţise dragoste pentru mine îl mirase profund.

Faryal a intrat în cameră de cum a plecat Saddam. N-a zis nimic, doar mi-a arătat că îmi pregătise o baie caldă, parfumată. Mi-a pieptănat părul, m-a îmbrăţişat şi m-a sărutat pe obraji. M-am îmbrăcat şi eram gata de plecare când am văzut că ne aştepta deja o maşină. La volan era unul dintre bodyguarzii care stătuseră în permanenţă în apropiere. Drumul până la casa părinţilor mei n-a durat mai mult de-un sfert de oră. Ajunsesem.

Faryal a venit înăuntru cu mine. Mama era în bucătărie. Am îmbrăţişat-o de la spate, pentru că nu voiam să dau ochii cu ea. Mama vedea tot, aşa că nu trebuia să aibă prilejul să se uite-n ochii mei.

— Pa! Mersi c-ai venit cu mine şi cu-ai mei, a spus Faryal din uşă, şi-a plecat.

Eu mă îndreptam deja către scara interioară, ca să merg sus.

— Dar unde-ai plecat? Hai încoace, stai jos şi povesteşte-mi despre excursie, m-a îndemnat mama.

Apoi a văzut ceva schimbat pe chipul meu:

— Pari? Ce s-a-ntâmplat?

— Nimic, nu mă simt prea bine, am zis, şi-am zbughit-o spre camera mea.

Mama a venit curând la mine, cu o ceaşcă de ceai de muşeţel ca să-mi încălzească burta. Am stat în camera mea toată ziua. Seara am coborât şi m-am uitat la televizor cu ceilalţi din familie. Parcă pluteam încă în parfumul lui Saddam şi riscam ca

toţi cei prezenţi să-l simtă şi ei. Îmi amintesc că la televizor era un film romantic cu Omar Sharif, iar eu plângeam în hohote. Ceilalţi îşi ridicaseră braţele în sus, a disperare. Prostuţa de Pari! Toţi credeau că eram aşa de emoţionată din cauza filmului. Adevărul era însă mult mai apăsător:

Îmi pierdusem virginitatea cu un bărbat cu care nu mă puteam căsători niciodată. De-acum înainte n-o să mă mai vrea niciun alt bărbat.

Când am fost intervievată de televiziunea americană, după ce fugisem din Irak, s-au găsit anumite ziare care mi-au descris viaţa ca fiind „desprinsă din «O mie şi una de nopţi»”. Altele m-au acuzat că trăisem o viaţă mizerabilă, din moment ce avusesem o relaţie atât de lungă cu un dictator. S-au găsit şi voci care m-au asemuit cu o prostituată.

Pentru mine toate astea nu sunt decât cuvinte. Adevărul meu nu ţine seama decât de sentimentele mele. Fiecare fiinţă este făcută pentru a dărui şi pentru a primi iubire, dar problema mea a fost că întotdeauna am dăruit prea mult. Pentru o lungă perioadă, Saddam şi cu mine am fost parcă legaţi cu un elastic. Dacă mă îndepărtam doi paşi de el, venea imediat după mine. Apoi se retrăgea el trei paşi şi mă trăgea după el cu şi mai multă forţă.

În sufletul meu se regăsesc toate acele zile în care se întâmplau aceste lucruri. Unde-or fi zilele alea acum, când doar eu mi le amintesc?

Primele întâlniri cu Saddam Hussein m-au schimbat profund. Fetiţa care se căţărase peste zidul din grădină cu bolul de *tabbouleh* încetase să existe. Când nevasta lui Harout, Gina, a întrebat de mine, am refuzat să vorbesc cu ea. Mama mă privea cu o îngrijorare din ce în ce mai mare, astfel că, într-un final, a trebuit să răspund la telefon când a sunat Gina. Mi-a spus doar două cuvinte:

— Vino încoace!

Când am intrat în bucătărie, Gina stătea la masă şi fuma o ţigară. Şi-a mijit ochii la mine prin fum şi-a văzut cum am strâmbat din nas:

— Aha! Deci când fumez *eu* miroase urât? Anumite persoane pot să fumeze chiar şi trabucuri cubaneze şi tot le săruţi…

Nu eram deloc obişnuită cu asemenea insinuări. Lumea din anturajul meu era drăguţă şi binevoitoare. Deveneam tot mai îngrijorată şi voiam să plec acasă, dar Gina mi-a făcut semn să mă aşez pe scaun.

— Să nu te mai vezi cu Saddam Hussein, mi-a zis, că joacă un joc periculos. Pe vremuri eram şi eu exact ca tine, aşa că e în interesul tău să-mi asculţi sfatul. Renunţă înainte să fii eliminată.

Stăteam nemişcată şi o priveam cu gura căscată. Nu-mi puteam imagina că Saddam ar fi putut-o trata pe Gina cu aceeaşi tandreţe cu care mă trata pe mine. Îmi bătea inima cu atâta putere, încât credeam c-o să-mi spargă pieptul. Dintr-odată am găsit explicaţia:

— Îmi spui toate astea doar pentru că eşti geloasă!

Apoi am ieşit ca un fulger pe uşa principală şi m-am plimbat până acasă. Când am intrat în casă mama s-a închinat de uimire:

— De unde vii? Ieşi pe-acolo şi te-ntorci pe dincoace? Au înnebunit cu toţii în casa asta?

M-am dus direct la telefon şi am sunat-o pe Faryal.

— Vreau să-l văd.

— Ah, o să-i pară bine, o să încerc să aranjez ceva…

— Acum.

— Hmmm, poate pe la patru…

— Acum.

M-a sunat înapoi peste câteva minute şi mi-a zis că o maşină era deja în drum spre mine. De data asta am fost dusă la o altă casă imensă. În uşă m-a întâmpinat Faryal, din nou pregătită să mă ducă la Saddam. Eram atât de puternică în momentul acela, atât de legitim nedreptăţită. Faptul că Saddam acceptase să mă întâlnească imediat, doar pentru că eu îi cerusem lucrul ăsta, era un semn clar că aveam putere asupra lui. Triumf, furie, nedumerire, gelozie – toate se băteau cap în cap în interiorul meu. Am intrat val-vârtej în camera unde mă aştepta Saddam Hussein şi-am izbucnit:

— Ce se întâmplă între tine şi Gina?

Saddam Hussein purta uniformă. Era înnebunitor de chipeş. Pe loc mi s-a înmuiat inima şi nu mi-aş fi dorit decât să merg la el, să-i fiu aproape. Dar Saddam s-a uitat cu o privire de gheaţă la mine şi a urlat:

— Cu aşa ceva mă deranjezi tu pe mine? Du-te acasă şi rămâi acolo!

Faryal m-a consolat în timp ce plecam şi m-a întrebat ce se întâmplase cu Gina. Ce-mi spusese de eram aşa de supărată? De-abia atunci am înţeles care era rolul lui Faryal în tot jocul ăsta. Aşa a început o nouă fază în relaţia mea cu Saddam. Sigur că Faryal îi spunea lui Saddam tot ceea ce îi spuneam eu ei. Datoria ei era să afle şi să povestească mai departe. Convingerea mea naivă, cum că totul este ceea ce pare a fi, fusese adânc zdruncinată. În acelaşi timp am învăţat însă o lecţie utilă pentru viitor, cu toate că nu mi-am dat seama de seriozitatea ei decât mult mai târziu.

Dacă voiam să trăiesc, trebuia să învăţ să tac.

Saddam Hussein îşi exercita puterea politică prin intermediul celor care îi raportau. Cu cât acumula mai multă putere, cu atât cerea mai multe informaţii şi cu atât mai intensă era mania de a persecuta. Dar, după câte am înţeles, Saddam Hussein nu fusese în fond un om rău în tinereţe, atunci când l-am cunoscut eu. Da, tânjea după putere, dar era în acelaşi timp un om puternic. N-avea absolut niciun scrupul. Era gata să calce pe cadavre pentru a obţine ceea ce-şi dorea.

Dar nebunia şi lipsa de judecată? Stilul despotic care ameninţa vieţi, şi brutalitatea fără limite? Paranoia de care se îmbolnăvise? Astea au venit, toate, mai târziu.

Şi mai susţin că în relaţia cu mine Saddam nu s-a schimbat cine ştie ce de-a lungul anilor. Saddam ştia că sunt o femeie puternică şi că latura mea slabă se datora faptului că eram sentimentală. Îmi permitea să-mi arăt sentimentele doar ca să-i fac lui viaţa mai uşoară. Bărbaţilor le plac femeile agreabile, cu care pot să stea la cină fără bătaie de cap, care nu-i obosesc cu discuţiile lor.

Saddam se debarasa de nevastă-sa, Sajida:

— Ia-ţi lucrurile şi mută-te la maică-ta, îi spunea, iar Sajida stătea chiar şi câte-un an departe, până când Saddam îi permitea să se întoarcă.

Dar asta nu era foarte important pentru Sajida. Pentru ea conta doar faptul că era nevasta preşedintelui. De altceva nu-i prea păsa.

Dar eu ştiu cum sunt bărbaţii, m-a învăţat mama. Ceea ce Saddam nu găsea la Sajida găsea din plin la mine. Mama obişnuia să spună că un bărbat are nevoie de trei femei: de o mamă, de o nevastă şi de o amantă.

E greu să fii toate trei deodată, dar poţi să schimbi rolurile între ele. Depinde doar de un singur lucru: să dai cu măsură.

Dacă-i dai prea mult unui bărbat, îl pierzi. Dacă-i dai prea puţin, îl pierzi. Aşa că dă-i câteodată

prea mult şi câteodată prea puţin! Atunci va rămâne cu tine.

Bineînţeles că m-am schimbat odată cu trecerea anilor. Dar dorinţa lui Saddam Hussein a rămas mereu aceeaşi:

— Să fii la fel cum ai fost şi până acum! Să nu te schimbi. Eşti o femeie căreia nu-i lipseşte nimic, Pari, eşti aur curat.

Văzută din exterior, viaţa mea era, în linii mari, aceeaşi. Mergeam în continuare la şcoală, apoi cu familia la club, îmi petreceam timpul liber cu prietenele mele, repetam cu sârguinţă la pian şi mă înscrisesem şi la un club de teatru. Totul era normal.

Schimbarea cea mare provenea din faptul că nu mă putem opri să nu mă gândesc la Saddam. *Ştiam* că nu era potrivit pentru mine, *voiam* să îmi ascult părinţii şi nu doream *cu niciun chip* să-l mai întâlnesc. Cam aşa stăteau lucrurile.

Dar, de fiecare dată când primeam vreun mesaj de la Faryal, căutam o scuză şi plecam în goană. Parcă eram dependentă, nu puteam să rezist deloc tentaţiei.

Uneori de-abia mă atingea. Câte o mângâiere pe obraz sau poate câte o îmbrăţişare. Saddam avusese o mulţime de femei şi ştia exact cum să-şi joace cărţile astfel ca eu să vin la el din proprie dorinţă. Să fiu din ce în ce mai înflăcărată.

Saddam îşi dorea ca eu să-l doresc. Acesta este, de fapt, cel mai simplu mod în care un bărbat poate să lege o femeie de el, dar puţini ştiu să facă asta. Mă ţinea aproape de el, mă mângâia cu mâinile-i calde… şi-apoi îmi dădea drumul îmi făcea semn să plec, du-te acum, o lăsăm pe altă dată.

Sau nu mă suna cu zilele, timp în care simţeam că îmi pierd minţile.

— Dar unde e? De ce nu mă sună? De ce Faryal nu vine pe la club? Ce se-ntâmplă?

Într-un asemenea moment am sărit peste zidul din grădină ca s-o vizitez pe Gina. Am bătut la uşa de la bucătărie şi-am încercat s-o deschid. Încuiată? Oare de ce? Gina nu încuia niciodată uşa de la bucătărie.

Într-o altă parte a grădinii se găsea o casă unde îşi avea Harout biroul. M-am dus acolo, am bătut la uşă şi l-am găsit pe Harout stând pe-un scaun.

Părea că plânsese. Parcă se împuţinase şi la trup. Era oare bolnav?

— Harout, unde e Gina? Şi ce s-a-ntâmplat cu tine, nu te simţi bine?

— Gina a fugit în America.

— ???

— Nu se mai întoarce niciodată.

Şi nici că s-a mai întors. Atunci mi-a fost confirmată bănuiala că Faryal era spioana lui Saddam. Când i-am povestit lui Faryal de ameninţările Ginei, ea s-a dus imediat şi i-a spus totul lui Saddam Hussein. Şi cum el nu tolera niciun obstacol în calea sa, Gina a dispărut. Peste noapte.

Probabil că în final şi Faryal a făcut aceeaşi greşeală ca şi Gina. Nici Faryal nu putea să tacă din gură, aşa c-a dispărut şi ea. O dată, după multă vreme, l-am întrebat pe Saddam ce se întâmplase cu Faryal. Mi-a tăiat-o scurt:

— Să nu-i mai pomeneşti numele în casa mea! Niciodată!

Nu l-am mai întrebat de Gina. Harout mi-a spus la un moment dat că îi trimitea bani în America, dar n-am comentat nici aspectul ăsta. Saddam mă învăţase arta de a tăcea deja de-atunci, de când intrasem val-vârtej la el ca să-i cer o explicaţie.

Dar ştiu că şi pe Faryal a trimis-o în Statele Unite. Saddam Hussein era de multă vreme prietenul americanilor Se ajutau reciproc şi se foloseau adesea unii de alţii. Dar pentru noi ceilalţi, care trăiam într-un Irak din ce în ce mai izolat, SUA părea o ţară extrem de îndepărtată, atât din punct de vedere geografic, cât şi din punct de vedere cultural. A trimite pe cineva în Statele Unite însemna a te debarasa de el sau de ea pentru totdeauna. Cei care dispăreau puteau tot atât de bine să fi murit, pentru că oricum nu aveau să se mai întoarcă niciodată.

O altă ţară care părea la capătul pământului era Thailanda. Când eram mică, credeam că în

Thailanda trăiau canibali. Nimeni nu mergea acolo de bunăvoie.

Cu cât o ţară devine mai izolată, cu atât le este mai uşor locuitorilor ei să-şi imagineze că lumea din afară este rea. Plină de ură.

Cu timpul, Irakul a devenit foarte izolat. Cei care aveau bani şi relaţii fugiseră deja, iar celorlalţi nu le-a rămas altceva de făcut decât să asculte de Saddam Hussein. El era Conducătorul, iar duşmanul Conducătorului devenea duşmanul tuturor. Cine era trimis în străinătate era pedepsit, nu eliberat.

De-abia în anul 2000 am auzit că Faryal trăieşte în Statele Unite, departe de Irakul lui Saddam Hussein. Şi Gina locuieşte încă în SUA, în timp ce Harout a rămas la Bagdad, din câte ştiu eu. De-abia când intram în noul mileniu m-a cerut în căsătorie. S-a întâmplat în timpul *Ramadanului,* luna cea sfântă de post, când rudele şi prietenii se adună laolaltă pentru cină. Într-o seară au venit la mine acasă în Bagdad fiul lui Saddam, Qusay, şi Harout.

Amândoi erau puţin băuţi şi dintr-odată Harout a sugerat că noi doi să ne căsătorim.

— Haide, Pari. O să fie mai uşor aşa.

M-am uitat la el. Harout îmbătrânea. Trecuse multă vreme de când îmi povestise plângând despre fuga Ginei în Statele Unite, la ordinul lui Saddam Hussein. I-am zâmbit şi i-am spus sec:

— Viaţa mea e deja complicată aşa cum este.

Am fost şocată când am aflat că Gina fusese trimisă departe. Însă m-am ferit să-i comentez dispariţia când Faryal m-a sunat câteva zile mai târziu. Pe de altă parte am intuit că pot s-o folosesc pe Faryal ca să-i trimit mesaje lui Saddam.

— Aş vrea să nu mă mai sune acasă, i-am spus lui Faryal, că mama îşi dă seama că e din Tikrit.

Mi-era greu să-mi trăiesc viaţa de adolescentă ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. Nu era normal pentru mine să am secrete faţă de mama. În plus, întotdeauna îmi fusese mai la îndemână să povestesc mai mult decât mai puţin. Era deja dificil că trebuia să ţin sub tăcere faptul că eram îndrăgostită de-a binelea pentru prima dată în viaţă. Dar să nu vorbesc despre ceva atât de strict interzis precum faptul că mă întâlneam în secret cu Saddam Hussein şi că făceam sex?

Era aproape imposibil.

Dar era necesar. Familia mea n-ar fi acceptat niciodată să mă întâlnesc cu Saddam Hussein. Îl considerau needucat şi nu-i împărtăşeau nici vederile politice, nici metodele pe care le folosea. Aşa că ştiam prea bine că riscam ca tata să fie foc şi pară. Dacă m-aş fi nimerit în calea furiei lui, n-aş fi putut să mă apăr în niciun fel. Cum n-am putut să mă apăr nici ani buni mai târziu, când am aflat că Saddam Hussein avea un plan ca să mă facă să dispar. Atunci n-am putut să fac nimic altceva decât să fug.

Viaţa mea a fost aşa cum a fost. N-aş fi dorit să fie astfel dacă aş fi avut posibilitatea să aleg. Am primit o groază de lovituri violente. Dac-ar fi fost după mine, aş fi ales să-mi păstrez viaţa pe care o avusesem înainte de a-l întâlni pe Saddam Hussein.

Ceea ce m-a atras irezistibil a fost tensiunea palpitantă, felul diferit de-a fi al lui Saddam Hussein. Personalitatea sa puternică. Masculinitatea sa pronunţată. Ceea ce îl interesa pe el la mine era faptul că aveam legături strânse cu familia, că eram conştientă de propria-mi valoare, că proveneam dintr-un mediu bun. Saddam Hussein voia întotdeauna să aibă ceea ce nu putea obţine.

Într-o vineri a venit Faryal şi m-a luat cu ea, ca de obicei. Am stat o vreme pe la club, aşa cum

făceam de fiecare dată ca să fim văzute, şi-apoi ne-am dus la moşia lui Saddam de la ţară. Am dat o raită pe la grajduri, ca să vedem caii, ne-am minunat de mânjii adorabili şi-apoi am stat multă vreme pe terasă, lângă piscină, unde ni se servea mâncare delicioasă. Ne întâlniserăm deja de nenumărate ori până atunci şi totul îmi părea aşa de normal. Mă simţeam atât de bine, încât pierdusem noţiunea timpului. Dar, uşor-uşor, Saddam m-a condus spre dormitor. De data asta transformase întreaga cameră: totul era roz. Pereţii, podeaua, tavanul, ornamentele, florile… totul!

Saddam Hussein era amuzat de cât eram eu de încântată. Şi-asta, de fiecare dată. De-a lungul anilor a continuat să-mi facă surprize ca să mă vadă fericită.

Dar la club începuseră bârfele. Aţi auzit ce face Pari? Oare părinţii ei ştiu că se întâlneşte cu Saddam Hussein? Cum de îi permit unicei fiice să…? Ce ruşine, aţi auzit…

După acea „după-amiază roz“, aşa cum îmi place mie s-o numesc, am fost chemată în biroul lui tata.

— E adevărat că te întâlneşti în secret cu Saddam Hussein?

— Nu.

Am încercat să mint, deşi ştiam că n-o să-mi meargă. Mama şi tata au văzut imediat că nu spuneam adevărul. Mă pricepeam bine să tac, chiar dacă era dificil, dar să mint?

— Cunoşti politica lui Saddam Hussein…?

— Nu, acela e un alt Saddam. Saddam pe care-l cunosc eu este ofiţer…

— Ştii ce reputaţie are? Pari, omul acela are mâinile pătate de sânge.

— Nu Saddam pe care-l…

Mă auzeam cum vorbeam verzi şi uscate. Tata m-a privit cu dispreţ.

— Ai avion mâine-dimineaţă la prima oră. O să mergi la rudele noastre din Liban. O să mergi la

şcoală în Beirut. Nu mai poţi rămâne acasă.

— Dar…

— Du-te să-ţi faci bagajul! Avionul decolează mâine-dimineaţă la opt.

Şi-aşa a fost. Mama plângea şi eu plângeam cu ea. Dar îmi făcusem familia de ruşine şi îl umilisem pe tata, singurul care avea putere de decizie. Cel care controla totul. Îmi primisem pedeapsa: să mă mut la rudele din Beirut şi să merg la şcoală acolo. Nu mi s-a spus nimic despre când şi dacă voi putea să mă întorc la Bagdad. Tata era de neclintit. Îl interesa doar ca eu să dispar din ochii lui şi să rup toate legăturile cu Saddam Hussein.

În perioada aceea valuta internaţională cea mai puternică şi mai stabilă era încă marca germană, deci când m-au trimis de-acasă mi-au dat mărci ca bani de buzunar. Am plecat având în minte promisiunea lui Saddam, care de nenumărate ori îmi spusese că nu contează unde mă aflu sau ce fac:

— Eu nu uit. Tu-mi aparţii mie şi eu am oameni pretutindeni care îmi raportează tot. Aşa că stai liniştită, eu ştiu întotdeauna ce faci.

În anul 1912, cu doi ani înainte de izbucnirea Primului Război Mondial mai multe companii petroliere europene s-au asociat şi au pus bazele companiei petroliere turceşti TPC. Aveau în plan să exploateze zăcămintele de petrol irakiene.

După război, când Imperiul Otoman s-a destrămat, interesul europenilor pentru resursele de petrol a crescut încă şi mai tare. Până şi Statele Unite erau acum interesate să cumpere acţiuni în ceea ce devenise între timp compania petrolieră irakiană IPC.

Coproprietarii nu s-au putut pune de acord, ceea ce a dus la întârzierea dezvoltării infrastructurii atât de necesare pentru noua

industrie petrolieră, cu un ritm de creştere fără precedent. Şi totuşi, cu cât se deschideau mai multe câmpuri petroliere, cu atât se construiau mai multe conducte – majoritatea înainte de izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial. După război, industria petrolieră irakiană trebuia neapărat modernizată, mai ales că producţia scăzuse şi alte câmpuri petroliere fuseseră deschise.

IPC a deţinut practic monopolul asupra industriei petroliere irakiene până în anul 1961, când a fost complet naţionalizată. În anul 1972, întreaga industrie petrolieră irakiană a trecut în proprietatea statului, ceea ce în curând i-a oferit lui Saddam Hussein venituri importante, pe care – cel puţin la început şi parţial – le-a investit în diferite proiecte de dezvoltare a societăţii.

Am avut multe nume, dar numele meu adevărat este Parisoula Lampsos. Bunicul din partea tatălui era un armator grec putred de bogat. Avea o companie care se numea Parisis Lampsos. Lumea îi spunea „căpitanul Parisis", dar de fapt Lampsos este numele nostru de familie. Tata se numea Stavros Lampsos. De tânăr s-a mutat la Beirut şi şi-a creat o nişă proprie în transportul cu containere, care se dezvolta rapid în acea perioadă, dar în a doua jumătate a anilor 1950 s-a implicat în planificarea şi realizarea infrastructurii pentru industria irakiană modernă de petrol. Poduri, conducte, ziduri, rafinării, totul. Eram de trei sau poate patru ani când familia mea s-a mutat la Bagdad, dar aveam în continuare o mulţime de rude în Liban.

Mama se trăgea din Cipru, acolo unde tatăl ei era, de asemenea, foarte avut.

Eu sunt a patra născută, dar singura fată printre cei opt copii. Aproape sigur că prenumele meu este unic. Prima parte a numelui vine de la compania

bunicului meu, Parisis, în timp ce a doua parte vine de la prenumele bunicii din partea mamei, pe care o chema Anastasia şi căreia i se spunea Anastisoula. Parisoula.

Deja de copil mi se spunea adesea Pari şi eu aşa m-am obişnuit. Dar când americanii m-au dus în Thailanda, m-au botezat Maria. Am folosit numele ăsta şi-n Suedia, în perioada în care am trăit sub identitate protejată.

Saddam Hussein îmi zicea adesea *shaqra.* Înseamnă blondină în limba arabă.

Rădăcinile familiei mele sunt adânc înfipte în câteva culturi diferite ale Orientului Mijlociu, acolo unde neamul era o realitate pe care te puteai baza în fiecare zi, atât din punct de vedere social, cât şi din punct de vedere economic. Rudele se ajutau între ele şi se interesau unele de altele. Însăşi viaţa depindea de aceste legături, iar toleranţa faţă de membrii familiei era foarte mare.

Exista însă şi o limită. Eu am încălcat-o flagrant când m-am îndrăgostit de Saddam Hussein şi când am început să mă văd cu el în secret. Şi-am mai încălcat-o încă o dată, mulţi, mulţi ani mai târziu, după ce fugisem din Irak, când m-am lăsat intervievată de televiziunea americană despre lunga mea relaţie cu Saddam Hussein. Rudele mă pedepsesc şi acum pentru gestul meu.

Dar între timp lucrurile s-au schimbat. Într-o relaţie trebuie să ai în primul rând simţul practic. Morala este bună în şi pentru ea însăşi, dar cifrele vorbesc mai exact. Relaţia mea cu Saddam Hussein a fost întotdeauna o ruşine, dar după ce harta politică a ţării şi-a schimbat culoarea, poziţia mea specială în Irakul lui Saddam Hussein s-a dovedit uneori folositoare. Mă sunau rudele. La suprafaţă purtam o conversaţie despre cum merg lucrurile şi ce fac copiii, dar la sfârşit pomeneau de câte o problemă în care se împotmoliseră. De nişte documente care zăceau blocate undeva. De vreun

funcţionar public de grad înalt ori de vreun ministru la care voiau să ajungă şi n-aveau cum.

Eu nu deţineam nicio putere la modul formal, dar aveam legăturile mele. Lucrurile nu se rezolvă numai prin putere, ci la fel de bine printr-o atitudine potrivită, iar eu ştiam câteodată cui să mă adresez. Dacă puteam să-mi ajut rudele cu ceva o făceam, bineînţeles, imediat.

Nu c-aş fi îndrăznit vreodată să intervin direct la Saddam Hussein pentru problemele cuiva. Asta, niciodată. Dar într-un fel chiar asta făceam, din moment ce ştiam că el supraveghează totul. Aveam nenumărate dovezi că Saddam afla prin informatorii săi despre orice mişcare de-a mea. Deci, de fapt, nu depindea deloc de mine să ajut vreun om de afaceri, ci doar de Saddam Hussein. Puterea şi influenţa lui se strecurau în fiecare ungher al vieţii mele. Astea erau condiţiile.

Câteodată nu se rezolva nimic, oricât m-aş fi străduit. Dar o dată a mers foarte uşor şi, de-atunci, mi-am căpătat renumele de cea care poate să aranjeze treburile.

După un an la rudele din Beirut, timp în care mă purtasem ireproşabil, tata mi-a permis să mă întorc acasă. Mama îmi dusese atât de tare dorul, încât aproape se îmbolnăvise.

Am revenit la Bagdad cu bucurie. Nu pentru că nu m-aş fi simţit bine la Beirut. Dimpotrivă. Numele tatălui meu era de multă vreme bine-cunoscut şi respectat în Beirut şi compania sa mergea ca pe roate. Rudele mele avuseseră mare grijă de mine şi oriunde mă duceam cineva îmi oferea un scaun. Dar mi-era dor de mama şi de ceilalţi din familie. Mi-era dor şi de casă. Sunt născută în zodia Racului, iar pentru Raci căminul este foarte important. Cel mai bine ne simţim când ne putem aciui într-un colţişor al nostru, bine păzit.

În tot timpul ăsta nu primisem nicio veste de la Saddam şi părinţii mei au luat de bun faptul că mă învăţasem minte. Împlinisem şaptesprezece ani şi urma să îmi reiau viaţa pe care o avusesem înainte de cina fatală din casa lui Harout. M-am întors la şcoală, *College du Centre Alexandra* – o şcoală de elită pentru fete, condusă de călugăriţe catolice, unde toate familiile creştine şi bogate din Bagdad îşi trimiteau fiicele.

Înainte să-mi continui povestea, aş dori să istorisesc un episod legat de şcoala mea. Întâmplarea a avut loc în anul 1959, când eu aveam şase ani. Dumnezeu să aibă milă de noi toţi. Soarta omului este cu-adevărat o ţesătură uimitoare.

College du Centre Alexandra se afla pe străduţele înguste din zona cea mai veche creştino-iudaică a Bagdadului. Nici autobuzele speciale şi nici şoferii particulari nu puteau să conducă elevele până la poarta şcolii. Când terminam orele, călugăriţele ne puneau în rând şi ne însoţeau până la bulevardul cel larg, Al Rasheed. Acolo se putea parca mai uşor. Într-o zi, tocmai când Saddam

Hussein, pe-atunci în vârstă de vreo douăzeci de ani, înscenase împreună cu oamenii săi atentatul împotriva generalului Abd al-Karim Quasim, noi, fetiţele de şcoală, mergeam în şir indian către autobuzele speciale, care ne aşteptau ca de obicei. Vremurile erau foarte nesigure în Bagdad. Se organizau chiar şi spânzurători publice, dar încă nimeni nu-şi putea imagina ce-avea să urmeze peste vreo zece ani, când Saddam Hussein avea să îşi consolideze puterea. Lumea nu se gândeşte de obicei la aşa ceva – nu vrea şi nici nu e în stare să priceapă că răul şi groaza ar putea pune stăpânire pe tot, aşa cum s-a întâmplat în Irak.

Cu cât ţara se transforma mai tare şi cu cât Saddam Hussein acumula mai multă putere, cu atât ajungeau familiile bogate din Bagdad – precum familia mea – să trăiască într-o bulă aurită. Îmi amintesc atât de bine rochiile de seară ale mamei, din mătase grea, splendidă. Erau toate croite cu intenţia de-a fi purtate la petreceri grandioase, în saloane luxoase, strălucitoare. Toate lucrurile astea au dispărut mai târziu din vieţile noastre, pentru a reapărea în regia noii elite.

Dintr-odată s-au auzit împuşcături în sus pe bulevardul Al Rasheed. Călugăriţele înspăimântate s-au adunat în jurul nostru ca nişte păsări negre, veniţi copii, trebuie să ne întoarcem repede la şcoală.

Totul a mers bine. Am primit ciocolată caldă şi prăjituri. Lucrurile se liniştiseră. Părinţii aveau să vină în curând să ne ia acasă sau să trimită şoferii particulari cu maşinile. Dar în timp ce noi stăteam acolo, bine îngrijite şi protejate, în curtea şcolii au năvălit nişte bărbaţi înarmaţi. Saddam Hussein şi oamenii lui căutau un adăpost după tentativa de atentat. Călugăriţele nu i-au alungat. I-au invitat să stea jos. I-au primit fără să-i ia la întrebări.

Saddam n-a uitat niciodată acel episod. După atentat a dispărut în Egipt mulţi ani, dar apoi, de-a lungul întregii perioade în care a deţinut puterea în

Irak, a fost generos cu mănăstirea. Pentru un musulman, Saddam Hussein a arătat întotdeauna o toleranţă uimitoare faţă de biserica catolică în general. Şi asta pentru că fusese odată ajutat de călugăriţele de la şcoala mea.

În ceea ce mă priveşte, n-am să uit niciodată momentul în care Saddam şi ceilalţi tineri au năvălit înăuntru. Amintirile din copilărie sunt adesea fragmentare, dar, dintr-odată se întâmplă ceva care-ţi rămâne întipărit în minte pentru totdeauna. Şi-acum văd foarte clar în faţa ochilor chipurile înfierbântate ale bărbaţilor în sala noastră liniştită de clasă.

După Primul Război Mondial, când Imperiul Otoman s-a destrămat, provinciile care alcătuiau Irakul au fost trecute sub conducere britanică. Irakul a devenit monarhie şi regele a fost ales din dinastia haşimită, care provenea de pe teritoriul de astăzi al Arabiei Saudite. Unul dintre fiii regelui Hussein ibn Ali av Hijaz a fost încoronat sub numele de Faisal I al Irakului, iar cel de-al doilea fiu a devenit rege al Iordaniei.

Regele Faisal I s-a stins în anul 1933 şi a fost urmat pe tron de fiul său, Ghazi, care fusese educat la Academia militară britanică Sandhurst. Ascensiunea Partidului Baath, care avea din ce în ce mai multă putere, poate fi explicată prin nemulţumirea crescândă faţă de influenţa britanică persistentă în Bagdad.

Regele Ghazi a decedat într-un accident de maşină în anul 1939. Moştenitorul tronului, Faisal al II-lea, avea doar patru ani, motiv pentru care la putere au venit unchiul său, Abdul al-Ilah şi politicianul Nuri Said, ambii recunoscuţi pentru poziţia lor pro-britanică. Cei doi au fost asasinaţi în masacrul de la curtea regală irakiană din anul 1958.

În spatele loviturii de stat militare şi al masacrului se aflau generalul Abd al-Karim Quasim şi colonelul Abd as-Salam Arif. După ce Irakul a fost declarat republică, generalul Quasim a urmărit să conducă atât noul guvern, cât şi forţele armate. Colonelul Arif a devenit ministru de Interne.

În curând a fost evident că întreaga putere îi aparţinea, de fapt, lui Quasim, ceea ce a creat nemulţumiri în sânul Partidului Baath Tânărul Saddam Hussein a primit ordin să-l asasineze pe generalul Quasim în anul 1959. Atentatul a eşuat şi Saddam Hussein a fugit în străinătate.

Cunoşteam un tânăr pe nume Sirop Iskandarian. Ne întâlnirăm când eram copii, pentru că Sirop provenea dintr-o familie creştină de origine armeană, foarte avută, care era membră a aceluiaşi club ca şi familia mea. Dacă se întâmpla ca şoferul nostru să nu vină la şcoală după mine, luam şi eu autobuzul special împreună cu prietenele mele. Câteodată apărea şi Sirop la geam. Sărea, îmi făcea cu mâna, râdea. Era totdeauna vesel. Ne jucam de-a v-aţi ascunselea amândoi prin fereastra autobuzului. Îmi părea bine să-l văd. Era frumos şi mereu binedispus.

Pe măsură ce creşteam, Sirop îmi făcea curte mai serios. Firește băgasem de seamă că era interesat de mine şi firește mama îl observase deja de mult şi trăgea cu ochiul să vadă cum avea să se dezvolte în adolescenţă. Cel puţin aşa bănuiesc, pentru că nu discutam niciodată despre aşa ceva. În ceea ce mă priveşte, n-am făcut niciodată vreun gest nici să-l încurajez, nici să-l resping pe Sirop.

Asta era o situaţie normală. Lumea observa şi se gândea la anumite chestiuni în tăcere. Aşa se petreceau lucrurile. La un moment dat, o prietenă de-a mamei de la club şi-a luat angajamentul să le vorbească părinţilor mei din partea familiei lui

Sirop şi să le spună că băiatul avea intenţii serioase şi că voia să mă cunoască mai bine. Să întrebe dacă aşa ceva ar fi posibil. Dacă tatăl meu şi-ar fi dat acordul.

Tot ceea ce ţine de relaţia mea cu Sirop s-a petrecut într-un ritm lent. Mă privea de la depărtare, îmi trimitea câte-o floare sau îmi scria câte-o carte poştală pe adresa de acasă. Când ne vedeam la club ne zâmbeam şi dacă voia să danseze cu mine îi cerea întotdeauna permisiunea mamei. Eram şi eu aidoma tuturor celorlalte fete tinere din anturajul meu, păzită din toate părţile. Asta era lumea pe care o cunoşteam, pe care o luam de bună. Când Saddam Hussein se vârâse ca un şarpe în paradisul meu, totul se năruise.

Părinţii mei cei pretenţioşi considerau că tânărul Sirop Iskandarian ar fi putut să-i ofere fiicei lor tot ceea ce ar fi putut ea să viseze. Familia cea avută a lui Sirop, la fel de pretenţioasă ca şi-a mea, cocheta cu ideea ca fiul lor şi cu mine să fim un cuplu într-o bună zi. Totul era potrivit, atât din punct de vedere social, cât şi din punct de vedere economic. Aranjamentele fuseseră făcute. Mai rămânea să aşteptăm momentul potrivit.

Când mă uit înapoi, mă gândesc cât de repede se poate schimba cursul vieţii cuiva – şi asta nu o dată, ci de mai multe ori. Mă uimeşte faptul că temelia rămâne totuşi aceeaşi, indiferent de schimbări. Şi acum, după toţi anii aceştia şi după tot ceea ce mi s-a întâmplat, eu tot cred că *viaţa mea adevărată* este cea pe care am trăit-o acasă, protejată de părinţi. Şi că *Parisoula cea adevărată* este acea adolescentă bine păzită, cunoscută drept prinţesa Bagdadului.

Aşa stau lucrurile. Dacă închid ochii, aud muzica de la clubul Alwyia, unde Sirop şi cu mine ne întâlneam, alături de alţi prieteni de acelaşi rang ca noi. Îmi vine să plâng când mă gândesc cât de simplu era totul.

Apoi mă adun. Asta ţine de prezent, nu de trecut. Am primit nişte lovituri în viaţă care m-au aruncat la pământ, dar de fiecare dată m-am ridicat. M-am fardat din nou, mi-am întins părul, mi-am pus tocuri şi mi-am făcut apariţia zâmbind, *now go!*

Trebuie să stau drepţi. Ştiu eu cum stau lucrurile. Cel care cade la pământ e călcat în picioare.

Sirop Iskandarian, care era cu doi ani mai mare decât mine, ştia prea bine că familia mea îl considera un peţitor acceptabil. Tata era îndeajuns de bogat ca să-mi dea orice-mi doream, iar eu nu trebuia să ajung într-o situaţie mai proastă nici după căsătoria cu Sirop. Familiile armene din Irak erau renumite pentru bogăţia lor. Majoritatea aveau moşii imense şi deţineau mult pământ.

Toate astea aveau să se schimbe. Dar pe vremuri aşa era situaţia.

Ramura maternă a familiei lui Sirop se trăgea din Iran. Familia lui era una dintre apropiatele casei regale irakiene, iar mama lui Sirop, Eugenia, obişnuia să joace cărţi cu regele Faisal al II-lea şi cu Sir Percy Cox, mesagerul special al guvernului britanic în Irak. Sora ei, despre care circulau tot felul de zvonuri era de-o frumuseţe rară. În tinereţe, i se spunea *Sara al-zingina,* Sara cea bogată; odată cu trecerea timpului şi-a pierdut toată averea.

De pe partea tatălui se adunaseră bani atât de la ruşi, cât şi de la armeni. Şi deoarece şi familia mea avea rădăcini şi afaceri în estul Mării Mediterane şi în mai multe ţări ale Orientului Mijlociu, toată lumea considera această alianţă potrivită. În anul 2007, canalul arab de televiziune Al Jazeera a şi difuzat un serial documentar despre istoria pestriţă şi despre trecutul glorios în comerţ al neamului Iskandarian. Fiica mea m-a sunat din Grecia:

— Mamă, trebuie să te uiţi la televizor, e un reportaj despre tata!

Mă rog. De-abia mă întorsesem în Irak după anul petrecut la rudele din Beirut că Sirop s-a şi înfiinţat. Îşi parcase maşina în faţa casei şi a apărut la uşă:

— Trebuie să sărbătorim revenirea Parisoulei! Trebuie să vină la o petrecere chiar în seara asta!

Mama s-a făcut că se încruntă îngrozită, dar ştiam că glumeşte, din moment ce în uşă stătea Sirop:

— Doamne Dumnezeule, de-abia s-a întors fata acasă şi deja a venit primul peţitor! Fiică-mea ne face numai probleme!

Părinţii m-au lăsat să plec la petrecerea la care mă invitase Sirop. Condiţiile erau cât se poate de sigure. Era clar că Saddam Hussein n-ar fi putut fi prin preajmă. Petrecerea avea loc în casa unor buni prieteni de familie. În plus, eram însoţită de doi fraţi şi de verişoara mea, Kety. Mi-aş dori să am o fotografie în care să se vadă, în toată splendoarea ei, vila în care s-a ţinut petrecerea. Cei care n-au avut parte de bogăţii nemăsurate, în stil oriental, în Bagdadul de dinainte ca Saddam Hussein să preia puterea, aproape că nici nu-şi pot imagina, dar cei avuţi chiar aşa trăiau. Decoraţiunile interioare aurite şi luxul ostentativ erau o tradiţie în Irak de foarte multă vreme, indiferent cine era la conducere.

Casa era enormă, aidoma unui palat sau unui hotel. Salonul era imens, cu colonade şi cu multe locuri unde ne puteam aşeza la taifas. Peste tot, aranjamente florale şi candelabre strălucitoare de cristal. Covoare de mătase ţesute ingenios, antichităţi de mare preţ. Nu lipsea nimic. În mijlocul camerei era loc de dans, în timp ce micul nostru anturaj stătea laolaltă şi privea. Aveam un pahar mare de cristal în mână, plin cu suc de mere, şi stăteam cu spatele către uşa cea largă a

salonului, aşa că nu i-am văzut când s-au apropiat. Dintr-odată Kety mi-a şoptit:

— Sirop e aici. Vine încoace.

Buf, mi-a scăpat din mână paharul şi la picioare mi s-au împrăştiat mii de cioburi. Cel care avea să-mi fie soţ a venit la masa noastră, urmat îndeaproape de cei doi bodyguarzi. Trecuse un an de când nu-l mai văzusem şi, mai mult ca niciodată, Sirop arăta acum ca un playboy bogat. Ştiam că toate fetele de origine armeană din Bagdad visau să fie alesele lui. Mi-a zâmbit, în timp ce cu piciorul a dat la o parte cioburile:

— Parisoula, eşti frumoasă!

I-am mulţumit pentru compliment cu un zâmbet, dar chiar nu-mi doream niciun fel de probleme în viaţă, acum când de-abia mă întorsesem la Bagdad şi la familia mea. Am căutat să-l îndepărtez:

— Sunt atâtea fete frumoase aici, Sirop, du-te la ele!

Spre surprinderea mea, unul dintre fraţii mei s-a ridicat şi i-a oferit lui Sirop scaunul din faţa mea. Sirop s-a aşezat şi s-a aplecat spre mine, ignorându-i pe ceilalţi:

— Dă-te mai încolo, i-am spus, nu pot să respir!

— Diseară eu te duc cu maşina acasă, Parisoula.

— Mulţumesc, dar mă aşteaptă şoferul jos.

— Oricum o să dansăm împreună, hai!

Cel mai popular cântec în Bagdad în momentul acela era *Seal it with a kiss*, iar obiceiul era să furi, adică perechile care dansau să schimbe toate deodată fetele. Sirop nu făcea însă la fel. Refuza să mă schimbe când vreunul dintre ceilalţi dansatori îl bătea pe umăr.

— Parisoula şi cu mine o să ne căsătorim, spunea sus şi tare, aşa că nu-i dau drumul.

La miezul nopţii am coborât la maşină împreună cu verişoara mea. Şoferul ne aştepta. Dar de-abia porniserăm când Kety a ţipat:

— Uită-te înapoi, Pari, Sirop e chiar în spatele nostru, vine după noi!

Şoferul s-a uitat întrebător la mine în oglinda retrovizoare, ce voiam să facă?

— Mergi direct acasă şi parchezi maşina în garaj, i-am spus.

Gând am urcat cu Kety la etaj ca să ne culcăm, am tras cu ochiul pe fereastră. Maşina lui Sirop era jos în stradă, perfect parcată. Când ne-am trezit a doua zi dimineaţă era tot acolo. Kety s-a întors către mine. Eu leneveam încă în pat.

— A dormit în faţa casei tale, Parisoula. E îndrăgostit de-a binelea.

În fiecare dimineaţă tata ieşea în grădină la ora şapte ca să fumeze prima ţigară şi să bea o ceaşcă de cafea. Era momentul în care voia să fie lăsat în pace, ca să-şi poată începe ziua în linişte. În dimineaţa de după petrecere s-a auzit însă soneria la uşă. Tata s-a dus să deschidă. Purta încă halat şi papuci de casă. La uşă era Sirop, care i-a spus aşa:

— Vreau să mă însor cu Parisoula.

Tata şi-a ieşit din minţi. Era ceva de neînchipuit. Un peţitor la ora şapte dimineaţa?

— Jur, a urlat tata, jur că o trimitem înapoi în Liban chiar azi!

Sirop s-a retras ruşinat. A spus că va reveni într-un moment mai potrivit:

— O să vin la cinci după-masă împreună cu mama.

Fix la ora stabilită a oprit în faţa casei o limuzină. Şoferul a deschis uşa şi din maşină a coborât mama lui Sirop, foarte elegantă, ca de obicei. De data asta Sirop s-a comportat exact cum era de aşteptat şi, pentru că s-a conformat regulilor, şi părinţii mei i-au răspuns în aceeaşi manieră. Au ieşit în întâmpinarea lui Snop şi a mamei sale şi i-au invitat în salon S-au servit băuturi răcoritoare şi-au pornit discuţiile. Într-un final, Sirop şi-a prezentat din nou cererea:

— Vreau să mă însor cu Parisoula!

Eu mă ascunsesem sub pat. Când a venit mama sus şi mi-a spus să mă îmbrac frumos şi să cobor în salon, am izbucnit:

— Nu vreau să mă mărit cu el! Sirop e un playboy. O să se joace cu mine o vreme şi-apoi o să dispară…

Dar n-a contat nimic din ce-aveam eu de spus. Sirop era o partidă potrivită, venise în peţit cu acordul familiei sale, aşa că în momentul în care eu am coborât ei puneau deja la cale nunta. Totul fusese decis fără ca mie să mi se ceară măcar părerea. Am făcut o plecăciune în faţa acelei doamne care impunea respect şi care presupunea că eu eram cea care urma să îi devină noră, şi-apoi am zis pe un ton furios:

— Un moment. Dar pe mine nu mă-ntreabă nimeni dacă vreau?

Nici atunci n-a contat vreun pic părerea mea. Căzuseră deja cu toţii de acord, aşa că au plecat din salon zâmbind. Sirop şi cu mine am rămas pe loc, pentru prima dată doar noi doi.

Sirop a venit la mine, m-a îmbrăţişat şi m-a asigurat că totul o să fie bine.

— Dar nu e corect, am spus eu supărată. Ţie ţi-ar trebui o fată de origine armeană. Şi-apoi, n-am deloc încredere în tine. Ai avut atâtea femei, ieşi în fiecare seară…

Sirop mă privea încântat. Acum *eu* eram cea care se comporta ca la carte. O femeie nu trebuie cu niciun chip să ţipe de bucurie când o peţeşte un bărbat. Trebuie să fie tare pe poziţie. Dacă cineva vrea să înţeleagă viaţa în Orientul Mijlociu trebuie să înţeleagă jocul acesta dintre o femeie un bărbat, precum şi jocul dintre familii. Lucrurile alternează între tragedie şi comedie, iar regulile pot să se modifice foarte repede. Dar întotdeauna se joacă un joc. Cineva o să câştige iar altcineva o să piardă. Deoarece nimeni nu vrea să se simtă ca un perdant, toţi pretind că sunt câştigători.

Când Sirop şi cu mama sa au plecat de la noi, le mai răsuna încă în urechi acel „nu” încăpăţânat al meu. Dar şi ei ştiau că începuse jocul. Atunci a intrat în scenă sora mamei. M-a privit plină de dispreţ:

— Cine te crezi, prostuţo? Sirop se joacă cu tine, totul e o mare păcăleală. Sigur că nu vrea să se însoare cu tine. Sirop e mai bogat decât tine şi poate s-aleagă pe cine vrea el. De ce te-ar vrea tocmai pe tine?

Atunci chiar m-am înfuriat.

— Dar tu cine te crezi? O să vezi tu că vorbeşte serios. Dar întrebarea e alta – oare o să am chef să te invit la nunta mea?

Ne-am căsătorit în 1970 şi eu m-am mutat în palatul lui Sirop şi al familiei sale. Bucătarul din casa părinţilor mei se numea Yosef, iar când m-am măritat s-a dus la soţul meu să-l roage ceva:

— Luaţi-mă în casa dumneavoastră! Ştiu exact ce mâncare îi place Parisoulei.

Aşa şi era. Yosef şi cu mine crescuserăm împreună, pentru că părinţii lui erau servitori în casa părinţilor mei. M-am bucurat că Yosef s-a mutat şi el în noua mea casă.

În 1971 s-a născut prima noastră fiică, Elizabeth, căreia îi spunem Liza. Câţiva ani mai târziu s-a născut şi cea de-a doua fiică, Alexandra, căreia îi spunem Aliky. Aveam o viaţă liniştită. Sirop şi cu mine eram foarte fericiţi împreună. Curând am descoperit că familia lui avea anumite obiceiuri puţin diferite de cele cu care crescusem eu. Neamul lui Sirop adoptase tradiţia colonială britanică. În fiecare zi la ora cinci după-amiaza serveau foarte ceremonios ceaiul, în ceşti de porţelan fin, alături de sandviciuri englezeşti şi prăjituri pufoase. Sirop, la fel ca şi socrul meu, era foarte pasionat de sporturile cu cai, o altă tradiţie britanică veche. Caii erau o noutate pentru mine, dar m-am obişnuit cu ei foarte repede. Familia

Iskandarian avea un grajd privat cu mulţi pursânge arabi şi-am învăţat să călăresc. Şi acum îmi place să aud tropotul copitelor în galop. N-am călărit mult, dar în perioada aceea liniştită, când locuiam cu soţul meu, cu familia lui, cu copiii noştri, călăream totuşi destul de des. Sirop iubea caii. Îi plăcea şi să parieze pe ei, în perioada în care îşi permitea din punct de vedere financiar.

Şi familia lui Saddam Hussein a început să se preocupe de sporturile hipice când a venit la putere. Qusay, fiul cel mic al lui Saddam, avea mulţi cai de cursă. În Irak, era o tradiţie ca familiile de vază să cultive această îndeletnicire.

În ciuda acestor diferenţe, noua mea familie trăia cam în acelaşi fel în care eram eu obişnuită acasă, iar clubul Alwyia a continuat să rămână centrul vieţii noastre sociale. Mergeam acolo aproape în fiecare zi şi ne petreceam vremea în compania prietenilor şi a rudelor. În general, viaţa mea era aceeaşi, deşi acum eram femeie măritată şi aveam alt statut.

În 1974, după câţiva ani de căsnicie şi când fetiţele noastre crescuseră puţin, soţul meu a venit cu propunerea să mergem în Cipru şi în Grecia ca să facem cunoştinţă cu rudele din partea mamei mele. Nu-mi întâlnisem bunicul niciodată, aşa c-am fost încântată de idee. Am stabilit data şi chiar înainte să plecăm am avut un vis foarte special şi-atât de clar, încât mi-l amintesc şi azi. Se făcea că mă aflam în apropierea unui câmp imens, plin de floarea-soarelui, iar în mijlocul câmpului se afla un bărbat cu ochi albaştri şi păr cărunt. Nu era foarte înalt, pentru că multe flori îl întreceau. Părea un om puternic. Avea obrajii roşii şi sănătoşi, aidoma unor rodii bine coapte.

I-am povestit mamei visul cel ciudat, iar ea a plesnit din palme a mirare:

— L-ai visat pe bunicul tău!

Bunicul locuia la o fermă în Cipru. Avea o casă mare şi foarte mult pământ. Avea acolo tot ce-i trebuia. Pentru el era foarte important să mănânce sănătos. Accepta doar ce era mai bun şi tot ce-şi producea el singur era de primă calitate – fie că era vorba de pâine, carne, lapte, legume, fructe, ulei de măsline sau vin.

Ăsta era bunicul meu, iar mama crescuse mâncând acelaşi tip de mic dejun pe care ni-l servise mai apoi mie şi celor şapte fraţi ai mei. Ne aşeza pe toţi opt în rând când trebuia să plecăm la şcoală şi ne întindea apoi mic dejunul fiecăruia în câte un pahar. Două ouă proaspete, bătute cu o picătură de coniac, la care adăuga lapte cald cu miere.

— Numai ce e mai bun, ne zicea mama, exact cum îi spusese şi ei bunicul când fusese mică. Apoi ne dădea drumul să plecăm.

Bunicul avea nişte obiceiuri de la care nu se abătea defel. Mânca acelaşi fel la micul dejun şi la prânz: întindea ulei de măsline produs la el la fermă pe pâinea proaspătă, făcută în casă, şi

garnisea cu măsline, roşii, ceapă şi puţină sare. La prânz mai bea şi câte un pahar de vin, făcut din strugurii de la fermă. Seara mânca ori peşte, ori carne cu garnitură de legume. Dintre toate cărnurile prefera puiul. Despre miel zicea că dăunează dacă e consumat în cantităţi mari. Peştele făcea bine la creier. Bunicul era oarecum îngrijorat de obiceiurile culinare de la Bagdad, pentru că se consuma prea multă carne.

— Dar n-au ce face pentru că n-au ieşire la mare, zicea.

Bunicul îi compătimea pe toţi cei care nu aveau posibilitatea să trăiască la fel ca el.

Auzisem multe poveşti despre bunicul. Spre marea mea încântare, era exact aşa cum mi-l descrisese mama. Ne-am împăcat foarte bine. După moartea bunicii, bunicul se recăsătorise, dar ne-a spus şi mie şi noii sale neveste că-şi doreşte ca după moartea lui eu să fiu cea care moşteneşte ferma din Cipru. A fost o înţelegere pe care noua sa nevastă a acceptat-o fără probleme, pentru că ferma era doar o mică parte din posesiunile bunicului.

Am multe neamuri în Cipru şi toţi îşi doreau să ne întâlnească, pe mine şi pe familia mea. Ar fi fost nepoliticos să refuzăm, astfel că vizita s-a întins pe câteva luni. Eram invitaţi pretutindeni la ospeţe, unde se servea multă carne, se asculta muzică grecească şi se împărţeau cadouri scumpe. Trecuse jumătate de an şi noi tot nu apucaserăm să ne vedem toate rudele. Trăiam din plin acea viaţă minunată pentru care mă pregătiseră părinţii mei şi pe care o prevăzuseră pentru mine atunci când au acceptat ca Sirop să-mi fie soţ. Totul era liniştit şi eu eram fericită.

În Cipru se află o biserică veche, celebră, închinată Sfântului Gheorghe. Aici vin mulţi credincioşi, mai ales datorită unei legende care spune că poţi să-ţi pui o dorinţă şi ţi se va împlini.

Există însă două condiţii. În primul rând, trebuie să crezi în puterea Sfântului Gheorghe; în al doilea rând trebuie să-l poţi desluşi în pictura murală, care acum e într-o stare avansată de degradare şi unde iniţial Sfântul a fost înfăţişat călare. Cea de-a doua condiţie nu e deloc uşor de îndeplinit.

Când am vizitat biserica împreună cu Sirop, soţul meu a privit pereţii şi a clătinat imediat din cap a îndoială. Nu vedea niciun sfânt. Eu am stat mai mult timp lângă frescă şi după o vreme mi s-a părut că pot să desluşesc nişte detalii. O mână aici. Nişte părţi dintr-un cal mai încolo. Dintr-odată Sfântul a luat fiinţă, iar eu l-am desenat în aer:

— Pot să-l văd!

Încântat, ghidul m-a îndemnat să-mi pun o dorinţă. Ne aflam în faţa bisericii, în plin soare, dar dintr-odată am început să tremur ca varga. Sirop m-a privit cu uimire. Mi-era rău? Ce se întâmplase?

Nu ştiu. Mă străbătuse din senin un fior de nelinişte. Strâns înconjurată de familie, n-am avut decât o dorinţă pentru Sfântul Gheorghe:

— Ocroteşte-mă!

Sunt convinsă că dorinţa mi s-a îndeplinit. Fără voia Domnului de-a mă lăsa în viaţă şi fără ocrotirea Sfântului Gheorghe, aş fi fost moartă de mult.

Cipru nu e o insulă mare, deci s-ar crede că lumea ar trebui să poată trăi în pace. Dimpotrivă însă. Istoria cea bogată a insulei este plină de neînţelegeri. În anii 1960, când a luat sfârşit dominaţia colonială britanică, au început conflictele între cipriotii greci şi cipriotii turci. În timpul revoltelor care au dus în final la izbucnirea războiului, în august 1974, insula a fost împărţită în două, cu o zonă neutră la mijloc. Această zonă avea pe alocuri câţiva kilometri lăţime şi uneori doar câţiva metri. Cipriotii turci puteau să se mişte

în voie în partea grecească, dar ciprioţilor greci nu le era permis accesul pe teritoriul turcesc.

De fapt, această situaţie nici nu mă miră. Am trăit în multe ţări din Orientul Mijlociu, unde singura certitudine este existenţa unui conflict. Întotdeauna. Multe religii şi diferite apartenenţe etnice, pe un fundal complicat din punct de vedere istoric şi politic, duc la izbucnirea conflictelor regionale. În vremurile noastre nimic nu s-a simplificat, din moment ce marile puteri au devenit dependente de resursele petroliere.

Mă rog. Eu aveam paşaport grecesc, deci nu puteam să trec în partea turcească. Dar Sirop n-avea probleme de genul ăsta cu paşaportul lui irakian. Multe dintre rudele mele aveau prieteni de partea cealaltă a graniţei şi doreau să afle noutăţi şi să transmită salutări. Sirop, care are suflet mare, s-a oferit să le dea o mână de ajutor. În timpul după-amiezilor, când stăteam la taclale în faţa casei bunicului, la un pahar şi prăjituri, Sirop intra în vorbă cu turcii care treceau pe biciclete şi vindeau untură de gătit şi alte lucruri.

Oamenii vorbesc unii cu alţii peste tot în lume. Chiar dacă există graniţe sau e război, se vor găsi întotdeauna oameni care vor continua să vorbească unii cu alţii. Ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Sirop al meu era un astfel de om. Niciodată nu l-a interesat politica, dar îi era uşor să-şi facă prieteni şi îi plăcea să stea la taifas când întâlnea pe cineva, pe Sirop îl interesa cel mai tare să trăiască o viaţă bună. Probabil aşa se întâmplă cu cei care iau bogăţia de bună încă de la naştere. Şi eu eram la fel.

Sirop şi cu mine eram asemănători în multe privinţe. Şi el era curios din fire şi aventuros. Dacă în faţa lui se întindea o graniţă, precum cea din Cipru, trebuia neapărat să vadă ce se afla dincolo de ea. Câteodată mergea în partea cealaltă împreună cu turcii care locuiau lângă graniţă. Apoi, când cinam cu rudele mele, Sirop le

povestea cum era viaţa în partea turcească. Ce era asemănător şi ce era diferit, dacă întâlnise pe cineva cunoscut, ce se mai întâmplase.

Într-o seară, după ce trecuse graniţa, Sirop nu s-a întors acasă. Pe mine m-a apucat o gelozie nebună. A doua zi dimineaţă, când a revenit, eram furioasă la culme:

— Dac-ai fost la altă femeie te omor! Şi-o omor şi pe ea!

Sirop avea o mină mai serioasă ca de obicei. Mi-a spus că trebuie să ne facem imediat bagajele. Nu fusese la altă femeie. Fusese, în schimb, prevenit de prietenii săi turci:

— Plecaţi din Cipru cât puteţi de repede! Acum!

Sirop făcuse deja rezervările la avion, în timp ce eu şi fetele de-abia am apucat să ne luăm la revedere de la bunicul şi de la celelalte rude, înainte de-a lua taxiul către aeroport. Acolo se formaseră cozi uriaşe de familii de ciprioţi greci, care nu reuşiseră să găsească bilete. Datorită prietenilor turci ai lui Sirop am reuşit să zburăm cu ultimul avion, înainte să se închidă aeroportul.

Ani buni mai târziu am înţeles că mulţi îl consideraseră pe Sirop spion. Războiul îi schimbă pe oameni, care pot ajunge să eticheteze un comportament perfect normal drept suspicios. Într-o oarecare măsură, pot şi eu să înţeleg aceste suspiciuni, deoarece neamul meu cel avut deţinuse multe pământuri şi în partea de nord a insulei. Poate Sirop încercase să-i ajute pe unii să primească ceva bani pentru moşiile de-acolo?

Nu ştiu. În orice caz, bombele turceşti au căzut direct pe ferma bunicului meu. Noi ajunseserăm cu bine la Bagdad, dar bunicul a fost omorât. Ferma a fost distrusă în acel atac şi odată cu ea a dispărut şi moştenirea mea.

Deşi Saddam Hussein a devenit preşedintele Irakului de-abia în anul 1979, el conducea de

facto ţara deja cu mult timp înainte. Între anii 1965-1975, Partidul Baath a operat după două planuri cincinale. Intenţia lor era, pe de o parte, să facă din Irak o ţară mai pronunţat socialistă, iar pe de altă parte să micşoreze dependenţa economică a Irakului de veniturile din petrol. Doreau să eficientizeze atât sectorul agricol, cât şi cel industrial şi să îmbunătăţească în general standardul de viaţă.

La început, naţionalizarea industriei petroliere a adus statului irakian venituri enorme. În plus, la mijlocul anilor 1970, Saddam Hussein a început să exproprieze suprafeţe uriaşe de pământ, fără să le ofere vreo recompensă foştilor proprietari, care aparţineau elitei de viţă veche.

În timpul celui de-al treilea plan cincinal, între anii 1976-1980, s-a dovedit însă că productivitatea era în scădere, atât în sectorul industrial, cât şi în cel agricol. Saddam Hussein a renunţat atunci la ideea de a transforma Irakul într-un stat socialist şi a permis reînfiinţarea întreprinderilor private. A înaintat invitaţii până şi actorilor internaţionali care doreau să facă afaceri cu Irak.

Într-o seară, stăteam împreună cu bona copiilor şi ne uitam la televizor. Eram acasă, în Bagdad. Saddam Hussein apărea din ce în ce mai des în public pentru a ţine cuvântări a face proclamaţii sau a anunţa diferite schimbări care urmau să aibă loc în societate. În seara aceea a început prin a citi numele unor familii irakiene bogate ale căror proprietăţi aveau să fie predate statului. Lista a fost afişată pe ecran. În capul ei se afla numele soţului meu. Sirop Iskandarian.

Am îngheţat pe canapea. Nu mai puteam respira. De ce era numele soţului meu taman în capul listei? Doar alţii aveau mai mult pământ decât el şi erau semnificativ mai bogaţi.

După cuvântarea lui Saddam Hussein din acea seară, în casa noastră parcă se dezlănţuise iadul. Sirop îşi ieşise din minţi. Telefoanele sunau fără încetare, se puneau la cale întâlniri, se făceau şi se desfăceau planuri. Cineva a sugerat să protestăm, dar ne-am dat seama c-ar fi fost în zadar.

În adâncul inimii mele ştiam exact ce se întâmplase. De câte ori nu mă întrebasem ce-avea să urmeze? De câte ori nu alungasem amintirea privirii atât de intense a lui Saddam Hussein:

— Te văd oriunde-ai fi. Să nu crezi cumva că eu uit. Tu-mi aparţii mie!

De-atunci m-am referit la confiscarea moşiilor soţului meu ca la primul atac al lui Saddam Hussein împotriva mea. Aveau să mai urmeze şi altele. După ce ne întorseserăm la Bagdad, după jumătatea de an petrecută în Cipru, şi trăiam acea viaţă ordonată, fericită şi fără griji, m-am gândit adesea, în trecere, la tăcerea lui Saddam Hussein. Acel Saddam pe care-l cunoscusem eu nu era genul de om care să tolereze dispariţia mea din Bagdad ori faptul că îi fusesem dată de nevastă unui armean pe nume Sirop Iskandarian.

De fiecare dată însă îmi alungam neliniştile. Îmi iubeam soţul şi eram fericită în noua mea familie. Dar faptul că numele bărbatului meu se afla în capul listei acelora care urmau să îşi predea pământurile lui Saddam Hussein era la fel de evident ca şi cum Saddam Hussein însuşi mi-ar fi transmis mie, în direct la televizor, un mesaj:

— Ştiu exact unde te afli. Am destulă putere ca să fac ce vreau. O să-ţi dai prea bine seama de asta.

În momentul acela nu mă puteam baza decât pe intuiţie. Sunt conştientă că poate părea că-mi exagerez importanţa în viaţa lui Saddam Hussein, dar nu e vorba de asta. E vorba de dreptul proprietăţii. De puterea de a decide. De impunerea voinţei cu orice preţ. De a considera fiecare clipă

în viaţă drept o nouă şansă pentru a ieşi învingător, deci o posibilitate de a transforma pe altcineva în victimă. Pentru ca povestea mea să poată fi înţeleasă la un nivel puţin mai profund, e necesar să explic cum gândea un om ca Saddam Hussein:

Când m-a trimis la Beirut şi-apoi când m-a măritat cu Sirop Iskandarian, tatăl meu îl văduvise pe Saddam Hussein de ceva ce-i aparţinea. Adică de mine. Aşa ceva nu putea fi tolerat. Numai Saddam însuşi avea dreptul să decidă dacă vreuna dintre femeile lui va fi trimisă undeva sau dacă va fi dată cuiva de nevastă. Nimeni altcineva nu avea dreptul să decidă aceste lucruri.

Am trăit mult timp alături de Saddam Hussein şi-am învăţat cum gândea. Exact în momentul când eu dispărusem din Bagdad, el luase decizia de a mă aduce înapoi. Nu pentru c-ar fi fost îndrăgostit nebuneşte, ci pentru că era nebun după putere.

Atacurile lui Saddam Hussein împotriva vieţii mele fericite şi a soţului meu nu sunt o fantezie. Ele chiar au avut loc. Şi-au dat rezultat. În viaţa lui Saddam Hussein, la fel ca în vieţile noastre, ale tuturor, existau întrebări importante şi întrebări mai puţin importante, dar, cu timpul, diferenţa dintre ele n-a mai contat deloc. Esenţial era ca Saddam Hussein să obţină ceea ce dorea. În cel mai mic detaliu. Toate la vremea lor. Dar de uitat nu uita niciodată nimic.

Familia soţului meu nici n-a rămas aceeaşi, dar nici n-a decăzut odată cu confiscarea pământurilor de către Saddam Hussein. Mult mai important era faptul că familiile cele mai avute din Bagdad fuseseră delimitate politic. Saddam Hussein transmisese un mesaj fostei elite că se schimbase puterea. De-acum înainte se puteau aştepta la orice din partea Palatului prezidenţial. În acelaşi timp, Saddam îmi transmisese şi mie, în treacăt, că nimic nu se schimbase în ceea ce mă priveşte. Îi aparţineam în continuare lui.

Nu *se putea* să fie adevărat, dar în curând am fost forţată să văd că lucrurile stăteau întocmai. Pas cu pas, atac după atac. Apoi am venit la rând chiar eu. Exact aşa cum calculase Saddam.

Nu, nu l-am întrebat niciodată pe Saddam Hussein despre aceste lucruri. De ce l-aş fi întrebat despre ceea ce deja ştiam? Să-i dau satisfacţia să-mi descrie cum îmi furase libertatea şi cum îmi distrusese viaţa?

Saddam ştia. Eu ştiam. Era de-ajuns atât. Odată Saddam s-a mirat de lipsa mea de curiozitate. Atunci i-am răspuns zâmbind:

— Tu eşti Saddam. Tu le ştii pe toate.

Chiar credea că le ştia pe toate şi că era în stare să le facă pe toate. Dar mie nu-mi păsa de asta. Voiam doar să trăiesc, dar nimic nu mai avea însemnătate din moment ce Saddam îmi răpise, practic, însăşi viaţa.

Acasă se schimbase ceva. Faptul că soţul meu juca pe sume foarte mari de bani cauzase, deja de mai demult, o oarecare îngrijorare. Dar atunci îşi permitea, pentru că întotdeauna se găseau bani. Averile când creşteau, când scădeau dar nu se sfârşeau niciodată.

Însă de când Saddam Hussein pusese stăpânire pe vastele noastre moşii, averea nu mai era chiar fără fund. Poate de vină era şi faptul că soţul meu juca din ce în ce mai mulţi bani şi bea din ce în ce mai mult, pentru a se refugia din realitatea dură de zi cu zi. Sirop era un băiat de bani gata, voios şi plăcut, dar nu era deloc obişnuit cu greutăţile. Oamenii reacţionează diferit când li se schimbă vieţile. Soţul meu a pierdut rapid la cărţi o parte dintre proprietăţile familiei din Bagdad. Lucrurile de genul ăsta nu contaseră înainte. Dar acum se punea la socoteală fiecare pierdere. Şi totuşi, locuiam încă în vila noastră imensă cât un palat şi ne continuam viaţa cea confortabilă.

Soacra mea locuia în aceeaşi casă cu noi dar, din moment ce etajele noastre private erau atât de mari şi separate unele de altele, ne vedeam mai cu seamă la masă. Aceasta se servea întotdeauna după acelaşi program strict şi, cu cât situaţia noastră economică se schimba, cu atât urmam programul mai sârguincios:

La opt dimineaţa mâncam micul dejun. La douăsprezece mâncam prânzul. La cinci după-amiază se servea ceaiul şi la opt seara cina, urmată de băuturi. Acelaşi program în fiecare zi.

Nu pot să afirm că soacra mea şi cu mine eram prietene. După mine, prietenii nu împart doar viaţa de zi cu zi, ci discută şi despre bucurii sau necazuri. Soacra mea şi cu mine ne respectam reciproc foarte tare şi ne plăceam una pe alta. Poate că, de-a lungul anilor, ne-am fi apropiat şi la nivel emoţional mai tare, dacă situaţia ar fi rămas normală şi dacă vieţile noastre ar fi continuat pe făgaşul prevăzut. Dar când timpurile se schimbă, aşa cum s-au schimbat în acea perioadă în Irak, devine extrem de important pentru oamenii de genul soacrei mele să arate că au stăpânire de sine. Soţului meu îi era greu să se descurce în noua situaţie, dar soacra mea era mult mai puternică.

Ştia o mulţime de lucruri atât din sânul familiei, cât şi din afara ei şi fusese educată în aşa fel încât să nu-şi dea sentimentele pe faţă. Dimpotrivă. Cu cât viaţa părea mai ciudată, cu atât era mai preocupată să aibă un comportament impecabil. Şi stil. Aşa că noi două eram întotdeauna politicoase una cu cealaltă şi ne zâmbeam mereu. Niciuna dintre noi n-a spus vreodată ceva despre acţiunile lui Saddam Hussein şi despre cum politica lui şi deciziile pe care le lua ne afectau vieţile. Nu vorbeam nici despre faptul că soţul meu pierdea bani la cărţi. Dar ştiam amândouă că dacă situaţia va continua să se înrăutăţească, atât eu cât şi ea vom pune osul la treabă. Fuseserăm educate în

acelaşi fel şi n-aveam întotdeauna nevoie de cuvinte pentru a ne înţelege între noi. Dacă ştii deja ce se întâmplă şi unde ţi-e locul, cuvintele pot fi de prisos. Ele nu schimbă cu nimic situaţia. Mai bine să-ţi îndrepţi forţele în altă direcţie.

În cel de-al doilea atac pe care l-a îndreptat împotriva mea, Saddam Hussein mi-a luat casa. Ne-a anunţat, pur şi simplu, într-o bună zi, că familia noastră nu va mai fi stăpână pe acea proprietate. Avea nevoie de ea Saddam Hussein. Trebuia să plecăm.

Mă durea sufletul. Îmi iubeam soţul şi copiii şi viaţa pe care o aveam împreună. Şi dacă mai înainte m-aş mai fi putut îndoi despre ceea ce deja ştiam, acum înţelesesem pe deplin situaţia. Saddam Hussein nu avea să se lase până nu avea să distrugă tot ceea ce-mi era drag. Prima dată, mare parte din avuţie, acum casa. Era logic ce-avea să urmeze. În curând avea să înceapă să-mi ia oamenii pe care-i iubeam. Toată viaţa mea avea să se destrame. Inima mi se transformase într-o rană imensă, sângerândă, dar nu puteam vorbi despre asta cu nimeni. Tata era foarte îngrijorat de ceea ce se întâmpla cu familia mea:

— Întoarce-te la propria ta familie, Pari. Hai înapoi la noi acasă şi ia şi copiii cu tine. Nu eşti în siguranţă acolo unde te afli acum.

I-am mulţumit tatălui meu pentru grijă, dar am refuzat să mă mut din casa soţului meu. Mă simţeam şi-aşa împovărată de vină. Ştiam, în adâncul sufletului, că toate aceste grozăvii care i se întâmplau soţului meu erau o consecinţă a propriei mele greşeli. Îmi iubeam bărbatul. Aveam o datorie de îndeplinit, în calitate de nevastă. Cum să-l părăsesc pe Sirop tocmai acum, când era la ananghie?

Aşa ceva era de neconceput.

Umbra lui Saddam atârna greu asupra noastră. Ne întrebam ce-avea să urmeze. Toată lumea îl plăcea pe Sirop. Avea o mulţime de prieteni şi mereu o vorbă bună la îndemână. Era un bărbat generos din fire, căruia îi plăcea să ofere cadouri. Ceva s-a schimbat însă în el odată cu presiunea crescândă pe care o resimţea de la Palatul

prezidenţial. Soacra mea era îngrijorată atât de soarta lui, cât şi de ceea ce se petrecea cu societatea irakiană, acolo unde şi ea şi familia ei avuseseră o poziţie atât de bine-văzută şi de respectată.

Atmosfera era apăsătoare. Eu eram împovărată de sentimentul de vină şi de grija pentru soţul meu.

A urmat apoi ceea ce eu numesc al treilea atac.

La noi în familie, odată cu ceaiul care se servea la ora cinci după-amiază se deschideau şi uşile pentru vizitele zilnice. Prietenii, cunoştinţele şi rudele ştiau toţi de acest obicei. La cinci după-amiază familia Iskandarian primea oaspeţi. Asta era rânduiala în casa noastră. Astfel că n-a părut deloc ciudat când într-o zi, în jurul orei ştiute, s-au auzit bătăi în uşă. N-a fost ciudat nici faptul că soacra mea a poftit pe cineva înăuntru.

Ciudat a fost însă faptul că vizitatorii erau doi bărbaţi despre care ştiam că lucrează cu Saddam Hussein, care în acea vreme era încă vicepreşedinte. Cei doi erau însă şi prieteni vechi de-ai soţului meu şi de-ai familiei. Au folosit ca prilej ora obişnuită de vizită pentru a putea intra în casa noastră fără a bate la ochi. Veniseră, de fapt, pentru a-l preveni pe soţul meu:

— Dispari! Pleacă din ţară! Acum! Mâine la răsăritul soarelui vin oamenii lui Saddam să te ridice.

Când o ţară se transformă şi e pe cale să devină dictatură, are loc un proces straniu. Zilele îşi schimbă culoarea, devin cenuşii. Tonul discuţiilor se modifică. Oamenii încep să devină suspicioşi unii faţă de alţii şi să împartă lumea în două categorii – prieteni şi duşmani. Teama şi precauţia se întind ca pecinginea. Nimic nu e ceea ce pare şi nimic nu mai e aşa cum era odată. Dispar oameni. Nu spun nimic, dar, într-o bună zi, vezi că nu mai sunt acolo unde erau. Nu se mai întorc niciodată.

Pentru că au fugit undeva? Pentru că au fost duşi undeva în toiul nopţii? Pentru că sunt deja morţi?

Nimeni nu ştie cu siguranţă. Dar înveţi repede că aşa ceva nu se întreabă. A pune întrebări este periculos. A nu şti este o pavăză. Părinţii îşi învaţă copiii să-şi întoarcă privirea în altă parte.

Ceea ce mi se pare cel mai ciudat este felul în care oamenii se obişnuiesc cu noua situaţie. Cât de repede renunţă să mai vorbească de subiecte serioase şi să glumească pe seama politicii şi a religiei.

Oamenii încep să tacă. Vorbesc poate doar în şoaptă despre vreun zvon teribil pe care l-au auzit, dar asta numai între prietenii pe care ştiu că se pot baza. Iar aceia pe care te poţi baza se împuţinează curând. Oamenii îşi încuie uşile mai devreme seara, ies în oraş doar dacă trebuie, nu mai organizează petreceri. Cu toţii tac. Aşteaptă. Timpul trece. Totul încremeneşte. Viaţa, care până mai ieri fusese normală, pare din ce în ce mai mult aidoma unui vis. În acelaşi timp, toţi se prefac că nu se petrece nimic. Tac şi înghit în sec.

Schimbarea are loc gradual. Anii trec. Eu asemăn perioada în care Saddam Hussein a preluat puterea în Irak cu un miros fetid. Te obişnuieşti cu el, deşi vrei să scapi de el. Nu-ţi place că mirosul se răspândeşte, dar ţi se pare neverosimil, *incredibil* de-a dreptul, ca mirosul ăsta să nu dispară în curând şi să fie înlocuit de un altul, proaspăt şi viu – mirosul libertăţii. Când înţelegi că mirosul cel rău s-a răspândit pretutindeni e deja prea târziu ca să mai poţi face ceva împotriva lui.

Soţul meu era un bărbat răsfăţat, obişnuit să fie în centrul atenţiei. Fusese crescut în huzur şi lux. În împrejurarea de faţă, neaşteptată şi ostilă, nu banii, ci bunătatea lui au jucat rolul determinant. Faptul că fusese generos cu alţii. Faptul că avea prieteni care-l iubeau mai mult decât îşi iubeau poziţiile din ce în ce mai înalte din jurul lui

Saddam Hussein. Prietenii care-au venit la noi în acea după-amiază şi l-au prevenit pe Sirop în timp ce ne beam ceaiul îşi riscau mai mult decât poziţiile. Îşi riscau vieţile.

Soţul meu ştia că prietenii îi spuneau adevărul. Nu rămânea loc de îndoială. Şi alţii dispăruseră şi din momentul acela nu mai fuseseră văzuţi niciodată.

De ce? Motivul nu era necesar. Se dăduse un ordin de la cel mai înalt nivel şi ordinele se execută.

Când mă gândesc la momentul în care prietenii l-au prevenit pe soţul meu, simt că nu mai pot să respir. Atacurile veneau unul după altul. Putea să treacă o jumătate de an sau chiar un an fără să se întâmple ceva. Puteam aproape să mă conving că nu va mai urma nimic altceva, pentru ca apoi să mi se vâre din nou în suflet certitudinea:

Viaţa mea fusese ruptă în bucăţi, încet dar sigur. Nu puteam să fac nimic pentru a-l împiedica pe Saddam Hussein să ducă la bun sfârşit ceea ce hotărâse.

Soţul meu a fost obligat să plece imediat. A vrut să-l sune pe tata şi să-l roage să aibă grijă de mine şi de copii pentru moment dar prietenii săi l-au împiedicat. I-au spus că riscă astfel ca şi părinţii mei să fie aruncaţi în închisoare. Mie mi-au zis aşa:

— Trebuie să ai vânătăi, Pari. Apoi trebuie să-l suni chiar tu pe tatăl tău. Când o să vină încoace o să-i spui că Sirop te-a bătut. Că trebuie să pleci de-aici.

Momentul acela! Minutele acelea din viaţa mea! Cum pot să găsesc cuvinte ca să explic ce simţeam atunci – când Sirop m-a luat în braţe şi mi-a şoptit că trebuie să mă lovească?

— Iartă-mă, Pari!

Dar nu aveam timp pentru îmbrăţişări. L-am împins pe bărbatul meu de lângă mine. Hai, repede, repede, loveşte-mă, cât poţi de tare!

Privirea terifiată a lui Sirop când m-a lovit cu atâta putere c-am căzut pe jos. Durerea neaşteptată când m-a ajutat să mă ridic, şi strânsoarea lui intenţionată, atât de brutală, încât să-mi facă vânătăi pe braţ. Ochii lui Sirop erau aşa de trişti. Eu plângeam în hohote de spaimă:

— Mai loveşte-mă o dată. Hai, că n-avem vreme, trebuie să pleci!

Oamenii sunt mai puternici decât o ştiu chiar ei înşişi. Singurul lucru la care mă gândeam în acele momente era că viaţa soţului meu era în pericol. Probabil că intrasem în stare de şoc. Nici măcar nu-mi era aşa de rău. Durerea pricinuită de lovituri am resimţit-o abia mai târziu. Când a venit tata, mă durea tot corpul. Mi-era greu şi să stau în picioare şi nu puteam să mă opresc din plâns. Suferinţa fizică însemna mult mai puţin decât certitudinea insuportabilă că distrugerea vieţii mele va continua sistematic, până când nu va mai rămâne nimic.

Înainte ca bărbatul meu să dispară în întuneric, mi-a spus aşa:

— Nu ştiu unde-o să nimeresc, Pari. Dar o să trimit şi după tine şi după copii şi după mama. Imediat ce-o să fie posibil.

L-am privit pe Sirop. Nimeni n-avea habar că tot ceea ce i se întâmpla soţului meu şi familiei lui era din vina mea. L-am măsurat din priviri pe bărbatul meu. Ştiam că îl pierdusem:

— N-o să ne mai vedem. Ştiu asta prea bine. Simt asta.

Sirop mi-a răspuns cu un amestec de tandreţe şi nerăbdare:

— Nu mai fi aşa neliniştită, Pari, sigur c-o să ne mai vedem. N-o să dureze foarte mult. Îţi promit.

În zori au venit oamenii lui Saddam Hussein, exact aşa cum fuseserăm preveniţi. N-au bătut la uşă, ca oamenii normali, ci au doborât-o cu picioarele. Ăsta era obiceiul lor, li se părea perfect

normal. Dar în dimineaţa aceea au năvălit în casă de pomană. Servitorii le-au spus că familia era plecată.

Mai târziu, în aceeaşi zi, au venit alţi bărbaţi şi au pus peste tot plăcuţe cu mesajul că de-atunci înainte şi casa şi tot ce se afla în ea aparţineau statului irakian. Dormitorul meu şi camera copiilor făceau excepţie în mod expres, pentru că tradiţia arabă impune drept spaţiu privat camerele femeilor. Nu doar camera în sine, ci şi tot ceea ce se găseşte în ea sunt bunurile personale ale respectivei femei.

Vremurile erau nesigure în Bagdad. Cunoscând tradiţia, am ascuns bijuterii, bani şi aur în camerele pe care şi eu şi Sirop speraserăm ca oamenii lui Saddam să le lase neatinse. Orice s-ar fi întâmplat.

Dacă Saddam ar fi vrut, e limpede că ar fi putut să golească şi camerele alea. Bineînţeles, doar era Saddam. Cunoştea desigur legea care desemna camerele unei femei drept zonă de neatins. Pe de altă parte el era Saddam şi voia lui se afla mai presus de orice lege şi orice tradiţie. Dacă ar fi vrut.

Saddam Hussein avea chef sa se joace cu viaţa mea. M-a lăsat să păstrez tot ceea ce se afla în dormitorul nostru şi camera copiilor, precum şi maşina Alfa Romeo pe care o primisem în dar de la soţul meu şi care era înregistrată pe numele meu.

Toate celelalte lucruri din casă au dispărut. Obiectele de valoare au fost cărate rând pe rând, poate pentru a decora vreunul din palatele sau vilele pe care Saddam Hussein le acapara sau le construia pentru el însuşi şi pentru rudele sale. Sau poate-o fi ales să vândă bogăţiile în străinătate?

Nu ştiu. În orice caz, toate lucrurile au dispărut. Şi-acum plâng când mă gândesc la toate acele obiecte minunate care aparţinuseră familiei soţului meu de atâta vreme. O pendulă impunătoare, pe care familia o primise în dar de la regele Faisal.

Antichităţile, obiectele de artă, tabloul care-i înfăţişa pe fostul şah al Iranului şi pe soţia sa, Farah Diba – şi acesta un cadou personal. Mobile unicat, cu incrustaţii special co-mandate, şi toate preţioasele noastre covoare persane, de mătase, cu modele originale. Când mă mutasem aici, găsisem toate covoarele rulate împreună, foarte strâns, într-o cameră specială, pentru ca eu să vin şi să aleg:

— Schimbă-l pe cel care e acum pe podea cu celălalt…

Au dispărut cu toatele. Şi cu toţii. Pe proprietatea pe care i-a furat-o soţului meu Saddam Hussein şi-a construit câţiva ani mai târziu propriul palat. Paguba noastră era enormă – atât din punct de vedere material, cât şi sentimental.

Eram o femeie tânără. Într-o clipă m-am simţit însă foarte bătrână. Toată bucuria pe care o considerasem de la sine înţeleasă, toate cadourile pe care le privisem drept fireşti, dragostea care coborâse asupra mea ca o ploaie uşoară. Pierdusem totul.

De ambele dăţi când născusem, Sirop, nebun de fericire, îşi invitase toţi cunoscuţii la spital la un pahar de şampanie. Aşa ceva nu se poate uita. Pur şi simplu nu se *poate.*

Astăzi ştiu că Sirop a mers în Liban, via Siria, cu maşina. Ştiu, de asemenea, că a fost ajutat de clubul armean din Beirut. Când a reuşit să ajungă acolo, i s-au deschis larg toate uşile, pentru că armenii sunt la fel ca restul oamenilor din lumea asta. Toţi îi ajută mai ales pe cei care fac parte din grupul lor. Sirop ştia lucrul ăsta. Neamul său avea relaţii bune la Beirut de multă vreme, atât la nivel politic, cât şi în lumea afacerilor.

Mă gândesc de multe ori la identitatea de grup a oamenilor. Copiii mei îmi spun adesea că devin din ce în ce mai suedeză. Oare să fie adevărat? Şi, de fapt, ce înseamnă a deveni suedeză? Oare nu sunt întotdeauna aceeaşi, Parisoula? De origine

greacă, născută în Liban, apoi irakiană şi-acum suedeză? Oare n-o să fie niciodată îndeajuns să fiu doar eu?

Fraţii mei m-au ajutat să car lucrurile şi hainele care se găseau în camerele protejate din casa nou confiscată. În ceea ce mă priveşte, trebuia să mă îngrijesc de soarta angajaţilor noştri. I-am luat cu mine pe bonă şi pe bucătarul Yosef, dar a trebuit să mă despart de grădinar, de menajeră, de lacheul care ne servea micul dejun, de spălătoreasă şi de fiica ei… Când Saddam Hussein ne-a închis casa, au rămas fără venit mulţi oameni care mai aveau şi familii de întreţinut. Le-am plătit tuturor salariile pe trei luni înainte. Am plâns împreună de situaţia teribilă în care ajunseserăm, dar n-aveam de ales.

Eu m-am mutat în casa părinţilor mei, împreună cu soacra şi copiii. N-a durat mult până când Sirop a trimis după mama sa, dar eu şi copiii am rămas mai departe la Bagdad. Am locuit la părinţii mei cam un an şi jumătate. Apoi m-am mutat împreună cu copiii, bona şi bucătarul într-un apartament al nostru, în vecinătate. De la Sirop nu primeam nicio veste.

Aveau să treacă patru ani până când să-mi văd din nou bărbatul. Între timp, se schimbaseră multe lucruri.

Într-o zi eram în parc la plimbare cu copiii şi cu bona. Era primăvară, vremea era frumoasă şi viaţa mi se liniştise oarecum din nou. Din când în când treceau pe acasă pe la părinţii mei cei din serviciul secret, *mukhabarat* şi întrebau de mine:

— Unde e?

Când mama le spunea că locuiam cu ei, făceau o plecăciune şi se retrăgeau. Ştiau deja lucrul ăsta. Nu veneau cu niciun mesaj verbal, dar eu înţelegeam cine era emisarul. Saddam Hussein îmi transmitea în felul ăsta că ştia unde sunt şi că făcea orice avea chef. Dar nu se întâmpla nimic. Viaţa noastră era liniştită. Îmi dedicam timpul mamei şi copiilor. În plus, mă înscrisesem la Facultatea de Filologie şi studiam limbi străine.

Aş putea spune că în Bagdad, în vremea aceea, Saddam Hussein semăna mai degrabă cu şoarecele din pivniţă. Prin asta vreau să spun că toată lumea ştie că şoarecele există şi toţi îi pot vedea urmele. Dar nimeni nu vede şoarecele.

E o experienţă ciudată să trăieşti într-o perioadă în care oamenii încep să respire frică în loc de aer obişnuit. Atmosfera de la club, acolo unde ne duceam cu toţii şi ne petreceam mare parte din timp ca să ne relaxăm, nu mai era aceeaşi. Cum ar fi putut să fie? Când din ce în ce mai mulţi oameni dispăreau? Când nimeni nu mai vorbea liber?

Era o zi caldă, cu soare. Mi-am scos pardesiul şi m-am aşezat pe o bancă.

Una dintre fetiţe a început deodată să strige:

— Uite-l pe unchiul Ali, vine încoace!

Credeam că se înşelase fiică-mea, dar era adevărat. Avocatul Ali al-Suwaydi chiar se îndrepta către noi, pe una dintre multele alei ale parcului. Ali al-Suwaydi era avocatul personal al soţului meu. Provenea dintr-o familie în care toţi bărbaţii fuseseră jurişti în slujba unor familii de rang înalt. Tatăl lui Ali, de exemplu, fusese

avocatul curţii regale irakiene în vremea sa şi un apropiat al regelui Faisal. Şi Ali avusese succes în meseria asta şi lucrase pentru familia soţului meu timp îndelungat. Nu aveam absolut niciun motiv să mă îndoiesc de avocatul personal al bărbatului meu. Dimpotrivă: Aveam toată încrederea în Ali al-Suwaydi.

I-am făcut semn lui Ali, care venea zâmbind către noi. Nu ne văzuserăm de multă vreme. Ne-am salutat şi l-am invitat să stea jos. Ali a clătinat din cap, din păcate n-avea timp. Mi-a arătat în schimb o limuzină neagră care era parcată la vreo sută de metri depărtare şi mi-a spus că venise într-o misiune specială:

— Lasă copiii cu bona! Ai încredere, Pari, vino cu mine!

Apoi mi-a ridicat pardesiul de pe bancă şi m-a strâns tare de braţ.

Ezitam. Ce însemna asta? Cum ştiuse Ali al-Suwaydi că eram în parc taman atunci? Nu era o coincidenţă faptul că ne văzuse?

— Ali, nu pot să-mi las… Înţelege şi dumneata…

— Linişte, vino cu mine!

— Unde mergem? Nu pot măcar să-mi duc copiii acasă mai întâi?

— Pe-aici, Pari, hai!

Bona, înlemnită de spaimă, a rămas în parc împreună cu fetele. Noi am plecat cu maşina, care a oprit în faţa primăriei.

— Ce se petrece, Ali? Ce facem? Explică-mi!

— Linişte, mi-a spus iar Ali. Aşteaptă aici!

Avocatul m-a lăsat în maşină şi-a dispărut în primărie. A revenit apoi cu un plic în mână. Conţinea actele de divorţ. M-am uitat întrebătoare la Ali. Ce însemna asta?

— Nu mai lipseşte decât semnătura ta, Pari. Uite, aici.

— Dar, am încercat eu, Sirop şi cu mine nu vrem să ne despărţim. Nu vreau să…

— Aici, după cum ţi-am spus, m-a întrerupt Ali expeditiv, poţi folosi stiloul meu.

Am semnat. De furie mi-au dat lacrimile. Să fi fost asta ideea lui Sirop? Era oare atât de laş, încât nici măcar să nu-mi dea de veste înainte?

Ali şi-a luat stiloul înapoi, a împăturit documentul pe care tocmai îl semnasem şi l-a băgat în plic.

— Acum totul e clar, mi-a spus, în timp ce bătea plicul cu degetele. Acum eşti divorţată de Sirop.

Niciodată n-o să uit cât de tare m-au durut cuvintele alea. Divorţată? Eu? De Sirop? Durerea era fizică. Un junghi în piept. În mijlocul ameţelii care mă cuprinsese am avut puterea să apelez la raţiune. Sirop n-ar fi divorţat niciodată de mine de bunăvoie. Doar ne iubeam. Aveam o căsnicie bună.

Câţiva ani mai târziu, când l-am reîntâlnit pe Sirop, l-am întrebat de divorţ. Dacă fusese într-adevăr ideea lui şi dacă el fusese cel care-l trimisese pe Ali să mă ia din parc. Sirop s-a dezis:

— N-aş divorţa niciodată de tine, mi-a spus. Am crezut că tu ai fost cea care a cerut divorţul. Aşa mi-au spus când am sunat la ambasada irakiană. M-am înfuriat şi m-am întristat cum să nu. Dar ce-aş fi putut să fac?

Saddam Hussein dăduse o nouă lovitură. Făcuse în aşa fel încât să aranjeze divorţul. Eram ca şi anesteziată. Ce-avea să mai urmeze?

Ali al-Suwaydi s-a aşezat lângă mine pe bancheta din spate a maşinii şi i-a dat şoferului adresa de acasă a păruiţilor mei. Nici nu l-am mai întrebat cum de ştia unde locuiam. Ali n-a mai scos niciun cuvânt. Stătea tăcut, cu faţa întoarsă de la mine, şi ţinea plicul pe genunchi.

Bona se grăbise acasă cu copiii. Când am ajuns şi eu mama aproape că se îmbolnăvise de îngrijorare. În Bagdad dispăreau din ce în ce mai mulţi oameni, care nu se mai întorceau niciodată,

iar bona nu reuşise să explice de ce fusesem luată într-o maşină neagră.

— Sunt divorţată, i-am spus mamei. Sirop şi cu mine nu mai suntem căsătoriţi.

Mama s-a uitat la mine. Trecuse multă vreme de când nu mai primiserăm veşti de la Sirop. Sigur că ne întrebaserăm cu toţii de ce nu trimitea după mine şi după copii.

— Sirop e cu o altă femeie?

Am ridicat din umeri. Poate c-o fi, bărbaţii sunt aşa cum sunt. Dar ştiam că Sirop nu considera ceva de genul ăsta drept motiv de divorţ.

Ce puteam să spun? Din moment ce nici acum nu puteam să-i explic? Mama nu ştia nimic de Saddam Hussein. Dacă i-aş fi povestit de atacurile rare dar repetate pe care Saddam le pornise împotriva vieţii mele liniştite şi plăcute în calitate de nevastă a lui Sirop, mama m-ar fi omorât. Îmi făcusem deja familia de ruşine în adolescenţă, când petrecusem timp în compania lui Saddam, fără binecuvântarea părinţilor. Ce-ar fi făcut ar fi aflat că acea legătură l-a obligat în final pe bărbatul meu să părăsească ţara şi apoi să divorţeze de mine?

Era deja prea mult. Trebuia să tac.

Era o ruşine să fii femeie divorţată în Bagdadul acelor vremuri. Nu conta absolut deloc că eram europeni şi creştini. Chiar nu-mi dorisem să ajung din nou o povară în familia mea, dar până la urmă aşa a fost să fie. Tuturor le era ruşine. Mă trezeam în fiecare dimineaţă la o non-viaţă în casa părinţilor mei. Şi asta nu din cauză că familia mea ar fi crezut că eu eram de vină. Cu toţii ştiau să fusesem o soţie bună. Dar, indiferent de circumstanţe, tot femeia divorţată e cea care poartă ruşinea. În plus, nu aveam nici măcar o explicaţie rezonabilă pentru divorţ.

Fără soţul meu eram un nimeni. Aveam 22 de ani şi doi copii mici. Familia mea mă sprijinea

între pereţii casei, dar le era ruşine cu mine în faţa prietenilor lor şi preferau să nu mai merg cu ei la club. Majoritatea prietenelor mele nu erau încă măritate. Până nu de mult, fuseseră invidioase pe mine. Acum erau iscoditoare:

— De ce eşti divorţată?

— Nu ştiu.

— Dar trebuie că Sirop ţi-a dat vreo explicaţie…?

— Politica, poate. De fapt, habar n-am.

Au încetat să mă mai descoasă. Non-viaţa mea m-a transformat într-o non-persoană. Nu puteam vorbi cu nimeni despre toate astea. Nimeni nu înţelegea adevărul, dar eu parcă sufeream de o boală contagioasă. Duceam ghinionul cu mine peste tot.

Reprezentanţii *mukhabarat,* serviciul secret atât de înfricoşător al lui Saddam Hussein, au venit pentru ultima oară acasă la părinţii mei pentru a întreba de mine:

— Fiica mea locuieşte aici cu copiii, le-a spus mama. E divorţată.

Bărbaţii din *mukhabarat* au făcut o plecăciune şi s-au retras. N-au revenit niciodată.

Am plâns mult. Tot răul din viaţa mea a fost provocat de Saddam Hussein. Dar el e mort. Şi-a găsit pacea. Saddam obişnuia să-mi spună:

— Dacă mă părăseşti, o să plăteşti pentru asta în care zi. Nu-ţi permit să mori. O să-ţi duci pedeapsa vreme îndelungată.

Viaţa mea devenise pedeapsa mea. De ce să fi continuat să trăiesc? Din moment ce viaţa mea se sfârşise, de fapt, de multă vreme?

După acel atac, a fost liniște o lungă perioadă de timp. Învăţasem însă că tăcerea nu era de bun augur, aşa că stăteam în aşteptare în fiecare zi. Ceva avea să se întâmple, dar ce? Casa îmi era închisoare, deoarece nu mi se permitea să ies singură în afara grădinii. Orice făceam eram însoţită de unul sau mai mulţi dintre fraţi. Dacă schimbam câteva cuvinte cu cineva, tata primea imediat raportul. Asta era datoria fraţilor mei şi ştiu că toţi îmi doreau binele. Familia mea voia să mă protejeze împotriva bârfelor.

Prezenţa lui Saddam Hussein era resimţită în fiecare zi în Bagdad. Irakul se schimba şi atmosfera în capitală era diferită. Vechea clasă dominantă, din care făceau parte familia mea şi prietenii lor, se dădea la o parte. Unii au ales să părăsească ţara. Alţii şi-au transferat banii la Londra, dar au rămas în continuare la Bagdad. Din ce în ce mai mulţi se mutau în Liban. Din ce în ce mai puţine familii ale vechii elite mai voiau să stea în Bagdad. În schimb, *crème de la crème* ajunseseră acum membrii familiei lui Saddam Hussein politicienii care-i erau apropiaţi. Oamenilor începuse să le fie frică. Părea că şi cea mai măruntă problemă era sinonimă cu Saddam Hussein.

Am aşteptat şase luni. Într-o seară înăbuşitoare de august a oprit în faţa casei părinţilor mei o maşină. Un Oldsmobile alb. Toată lumea ştia că era maşina vicepreşedintelui. Numai Saddam avea astfel de maşini. În curând a apărut la uşă un bodyguard. Mi s-a adresat mie:

— Am ordin să vin să vă iau.

Aşteptasem destulă vreme. Acum sosise momentul, ceea ce nu m-a surprins deloc. Nimic nu mă mai putea surprinde. Viaţa mea era ruinată.

— Aşteaptă aici, i-am spus. Vin imediat.

Am intrat în casă şi mi-am liniştit părinţii. O să mă întorc în curând, le-am spus.

— Aveţi grijă de copii. Nu vă neliniştiţi. Nu sunaţi pe nimeni şi nu spuneţi nimănui nimic. O să mă întorc.

În timp ce le vorbeam, creştea în mine ura. În timp ce mă schimbam într-o rochie elegantă şi mă făceam frumoasă pentru bărbatul care-mi distrusese viaţa, în suflet, alături de ură, simţeam răceală. Pe când coboram la maşina care ştiam că mă va duce la Saddam Hussein, răceala s-a preschimbat în gheaţă. N-o să aibă ocazia să mă transforme într-o victimă.

Nu-mi era frică. Nu atunci. În momentul acela ura mi-era atât de intensă, încât toate celelalte sentimente pieriseră, în curând aveam să cunosc motivul pentru care Saddam Hussein îmi luase bărbatul, casa şi viaţa. Era vorba de sex? De dragoste? De putere? Ori avea nevoie de mine pentru altceva?

În maşină aşteptau doi bărbaţi. Am stat nemişcată până când unul dintre ei a coborât şi mi-a ţinut portiera deschisă. M-am aşezat pe bancheta din spate, mi-am încrucişat picioarele, mi-am netezit rochia şi-apoi am spus:

— Acum putem sa mergem.

N-am întrebat nimic. Nu trebuia să le dau ocazia să-i raporteze ceva despre mine lui Saddam Hussein. Fără scene, fără nimic. Îl uram pe Saddam şi voiam să-l văd mort. Maşina a pornit. Eram pe drum.

În timpul călătoriei am încercat să înţeleg cum judeca Saddam Hussein. Dacă ar fi fost vorba de ceva atât de simplu sexul, ar fi putut, pur şi simplu, să mă ridice. Încă de demult. Oricând. Cine să-l fi oprit? În Bagdad dispăreau mereu oameni. În timpul zilei oraşul părea unul obişnuit. Noaptea însă se petreceau lucruri de care nimeni nu vorbea cu voce tare. Cu toată inocenţa, o fetiţă i-a spus profesoarei cum tatăl sau obişnuia să închidă

televizorul când Saddam ţinea cuvântări. Discursurile sale lungi se dădeau la televizor în fiecare seară, aşa că nu era nicio surpriză.

— Tata aşază o fotografie în faţa televizorului ca să nu se mai vadă Saddam Hussein, a chicotit fetiţa.

După doar 24 de ore tatăl său a dispărut. Câteva zile mai târziu a fost predat familiei, cu beregata tăiată. *Allah Akhbar,* Dumnezeu e mare! Noaptea, Saddam Hussein se juca nepăsător cu moartea.

Saddam făcea exact ceea ce dorea. Era viclean şi ştia întocmai cum să se exprime pentru a fi ascultat de oamenii simpli. Dar ceea ce pretindea era supunere. Avea o inteligenţă manipulativă, de unde i se şi trăgea puterea. Ştia să vorbească pe limba poporului, deoarece el însuşi era un om din popor. Un om simplu.

Dintr-un oarecare motiv, pe Saddam îl amuza ca, din când în când, să îmi demonstreze puterea lui asupra vieţii mele. Să-mi demonteze existenţa bucată cu bucată. La asta mă gândeam când stăteam în maşină cu picioarele frumos încrucişate, în timp ce eram condusă la palatul lui Saddam Hussein, construit exact pe pământul pe care-l furase de la familia soţului meu.

Mă uitam prin fereastra maşinii la priveliştea care-mi era aşa de familiară. Îmi aminteam weekendurile pe care le petrecusem aici, având adesea patruzeci-cincizeci de invitaţi. Picnicuri, jocuri de cărţi, muzică, dans, conversaţii excursii cu vapoarele pe Tigru, mâncare rafinată. O viaţă foarte bună şi foarte confortabilă, pierdută acum pentru totdeauna. Şi astăzi văd în faţa ochilor casele vechi, aspectuoase, construite în stil tradiţional irakian, şi cele câteva clădiri mai înalte, aflate de jur împrejurul unei curţi interioare, în mijlocul căreia se găsea o fântână. Familia soţului meu construise un şir de camere pentru oaspeţi, pe câteva etaje. Un alt şir de încăperi adăpostea

bucătăria şi toaletele Existaseră acolo şi două *hammamuri* separate, unul pentru femei şi altul pentru bărbaţi, pentru că lumea se aduna adesea în grupuri. Faptul că familia, în general, avusese obiceiuri europene contase mai puţin, pentru că, odată cu trecerea timpului, toată lumea se obişnuieşte cu stilul de viaţă din ţara în care locuieşte.

Pe râu ieşeam de obicei cu un fel de vapor pe trei nivele – acelaşi, tip pe care-l folosea şi Saddam Hussein când a venit la putere. Deasupra de tot se găseau camere confortabile, pentru cei care doreau să stea în linişte la discuţii şi să se relaxeze la o băutură. Nivelul din mijloc era pentru cei care voiau să joace cărţi. Jos de tot era spaţiul dedicat petrecerilor.

Inima mi-e plină de amintiri plăcute din acei ani, pe care i-am petrecut alături de soţul meu şi familia sa. Mergeam adesea şi la Clubul Mansoor, de dragul cailor. Cursele hipice de acolo erau renumite.

Totul se desfăşura în stil englezesc pe vremea aia la Clubul Mansoor, exact aşa cum le plăcea celor din familia soţului meu. Se păstrase încă tradiţia din perioada colonială britanică: o cameră de fumat pentru domni, un pahar sănătos de coniac după cină, jocul de cărţi sau de biliard şi alte chestii de genul acesta. Eu mergeam acolo adesea însoţită de soacra mea, de fete şi de bonă, dar o făceam în stil mare, aşa cum le stătea bine unor doamne. De exemplu, sărbătoream zilele de naştere ale fetelor în clădirea principală a clubului, după cum era moda. Sau ne beam ceaiul la cinci după-amiază la club, în loc să-l bem acasă. Ceaiul se servea dintr-un ibric de argint, cu lapte sau lămâie, în stil englezesc. La Clubul Mansoor primeam, de asemenea, prăjituri speciale lângă ceai. De fapt, totul era exclusivist acolo.

Faptul de a fi membru al clubului era de multă vreme considerat o onoare. Când a venit la putere,

Saddam Hussein şi-a făcut din Clubul Mansoor favoritul special.

La început, Saddam a păstrat pentru el însuşi clădirile cele vechi, unde noi obişnuiserăm să ne petrecem weekendul. O perioadă a folosit casele drept locuinţe pentru bodyguarzii săi, dar, într-un final, le-a ras de pe faţa pământului. Astăzi nu mai există niciuna. Doar în amintirile mele.

Saddam era un bărbat foarte gelos, dar nu-i plăcea să-şi arate gelozia. Mai degrabă distrugea ceva, decât să-şi recunoască vreo urmă de slăbiciune.

În limba arabă există o expresie care e greu de tradus, dar am nevoie de ea acum pentru a-mi continua povestea. Expresia sună cam aşa: pe pământurile pe care eram acum condusă pentru a-l întâlni din nou pe Saddam Hussein se găseau amprentele familiei bărbatului meu. Sunt de neşters. Cât voi trăi o să consider acele pământuri ca aparţinând lui Sirop.

Îmi aduc aminte de un telefon pe care l-am primit de la Uday, fiul cel mare al lui Saddam Hussein. Se întâmpla cu mult, mult timp mai târziu, când Uday devenise şeful Comitetului Olimpic Irakian şi eu eram asistenta lui:

— Pari, unde erai când te-am căutat mai devreme?

— Eram pe pământul soţului meu.

— Pari, aş putea să dau ordin să fii omorâtă pentru răspunsul ăsta.

— Fă-o, *no problem.* Sunt deja moartă.

În timp ce şoferul conducea maşina de-a lungul ultimei porţiuni în linie dreaptă, mi-am amintit că Saddam Hussein se aştepta ca femeile să tacă şi să se milogească. M-am decis să-i arăt că eu eram diferită.

Bineînţeles că n-aş fi putut refuza să vin. Nu exista alternativă, trebuia să mă gândesc la copiii

mei. Cei care nu-i făceau pe voie lui Saddam Hussein încetau să mai existe. Nu se mai vorbea nimic de ei. Dispăreau. Morţi sau îngropaţi de vii, cine ştie?

Toată lumea, inclusiv şoferul, ştia că Saddam Hussein confiscase pământurile soţului meu. L-am văzut cum mă privea în oglinda retrovizoare. Fireşte că trebuia să raporteze. Eu n-am schiţat niciun gest.

— Mă uit la dumneavoastră pentru că ştiu ce-aţi pierdut, a spus dintr-odată bărbatul.

— Ai văzut tot ce era de văzut. Întoarce-ţi oglinda, i-am spus calmă.

Maşina a intrat în garajul subteran. Şoferul mi-a deschis politicos uşa. Am coborât. M-am gândit că într-o bună zi or să afle toţi motivul pentru care venisem aici.

Îmi construisem în interior propriul meu stâlp de putere şi de ură. În faţa oamenilor puternici, cum era şi Saddam Hussein, trebuie să te arăţi şi tu puternic. Chiar dacă, de fapt, eşti slab. În garajul acela subteran simţeam că sunt pregătită pentru orice s-ar fi întâmplat. În acelaşi timp eram ferm hotărâtă să aflu ce voia. Mi-am spus:

— Ştiu cum gândeşti, Saddam. Nu mă poţi înfrânge. Nici azi, nici în vecii vecilor.

Din garaj la parter se urca într-un lift de sticlă. În jurul lui se încolăcea o scară în spirală. Existau reguli după care se intra în palatul vicepreşedintelui. Un bodyguard în faţa mea, altul, în spatele meu. Am mers printr-o sală la capătul căreia se găsea un coridor larg şi foarte lung. Ne-am apropiat încet, ceremonios, de uşile duble din faţă, care erau închise. Când am ajuns, unul dintre bodyguarzi a bătut la uşă:

— Intră!

Am recunoscut vocea lui Saddam. Vocea care putea fi ca de catifea ori plină de cuţite bine ascuţite. Saddam stătea cu spatele la mine, mai

încolo, lângă fereastră. Ura mă îngheţa pe dinăuntru. Am rămas nemişcată. Bodyguardul din spate gesticula nerăbdător, îmi făcea semn să intru. Eu nici nu m-am mişcat. În final, celălalt bodyguard a spus:

— Nu vrea.

Atunci Saddam s-a întors.

— De ce nu?

Mi se înmuiaseră picioarele şi tremuram toată ca varga, dar nici atunci nu m-am mişcat. N-o să mă vadă doborâtă, niciodată!

— Dacă vrei să intru, vino la uşă să mă inviţi înăuntru.

Saddam Hussein m-a măsurat cu privirea din cap până-n picioare. Eu evitam să-l privesc în ochi. Mă uitam aiurea în jur. Nu trebuia să ştie ce simţeam în acele momente.

— *Shaqra,* eşti şi mai frumoasă acum decât erai înainte.

— Mi-au spus mulţi asta.

— Şi-acum aştepţi să vin după tine să te iau din uşă?

Am dat din cap în semn că da. Faptul că o femeie pretindea ceva de la Saddam Hussein în faţa bodyguarzilor lui însemna o sfidare.

— Dacă nu vii după mine, plec acasă.

Bodyguarzilor li se tăiase respiraţia. Ce impertinenţă! Ce-o să se întâmple acum?

Dar pentru mine esenţială era ura. Voiam să mă pot ca o învingătoare în faţa lui Saddam, în ciuda tuturor pierderilor pe care mi le pricinuise.

Saddam Hussein a zâmbit. Mi-a permis acea mică victorie. Sub privirile mirate ale bodyguarzilor a înaintat rapid câţiva paşi, a venit în faţa mea şi a făcut o plecăciune:

— Bun venit, Parisoula, vrei să intri?

I-am zâmbit la rândul meu.

— Eşti chipeş în uniformă!

— Ştiu că aşa-ţi place, *shaqra.*

— Deci îţi aminteşti ce-mi place? Drăguţ din partea ta.

În timp ce pălăvrăgeam astfel şi uşile se închideau în urma noastră, am observat să Saddam se destinsese. I se schimbase privirea. Atmosfera era calmă. Ăsta era efectul pe care l-am avut întotdeauna asupra lui în decursul anilor în care am fost împreună. Se liniştea. Nu ştiu de ce. Probabil pentru că simţea că eu spuneam exact ceea ce gândeam. Nu era obişnuit cu aşa ceva. Saddam asculta să prindă ceva ascuns dincolo de cuvinte şi asta din ce în ce mai mult, cu cât devenea mai paranoic. Dar eu nu aveam nimic de ascuns. Puteam să tac dacă ştiam că ceva o să-l supere, dar nu-mi era frică să vorbesc pe şleau dacă voia să asculte.

— Acum te văd, Saddam. Alteori eşti însă invizibil. Îţi intuiesc doar mirosul în apropierea mea. Aşa e întotdeauna. De ce?

Privirea i s-a ascuţit din nou.

— Mă întrebi ce-am făcut, *shaqra?*

— Nu. Ştiu ce-ai făcut. Te întreb de ce te găseşti întotdeauna în preajma mea. Să nu crezi că nu-ţi simt prezenţa.

În timp ce stăteam unul în faţa celuilalt s-a răspândit misterul. Înţelegeam acum de ce trimisese după mine. Saddam dorea să mă vadă plângându-mă şi cerşind milă taman aici, pe pământul furat de la soţul meu.

Niciodată. N-aveam să-i dau prilejul să mă vadă prăbuşindu-mă. Voiam ca durerea să-mi rămână în piele şi ca ura să-mi strălucească în ochi. Când se va uita la mine, Saddam avea să vadă în fiecare moment răul pe care mi-l făcuse, deşi nu scoteam niciun cuvânt. N-o să-i permit să mă atingă. Doamne fereşte! Nici măcar cu un deget.

După ce s-au închis uşile, am rămas singuri în cameră. Saddam mi-a oferit un scaun şi m-am aşezat.

— Ti-e foame? m-a întrebat.

— Nu, mulţumesc.

— Ceva de băut?

— Dry Martini, mulţumesc.

Saddam a zâmbit. Nu voiam să-l privesc în ochi, de teamă ca nu cumva atracţia dintre noi să explodeze. Trebuia să îmi păstrez pavăza rece ca gheaţa.

— Asta ai băut şi data trecută când ne-am văzut, a spus.

Apoi s-a aşternut tăcerea. Am gustat băutura pe care mi-o întinsese, am mestecat măslina, m-am uitat de jur-împrejur. Când am golit paharul, m-am ridicat în picioare.

— Trebuie să plec acasă, am spus.

— Acum? Deja?

Am văzut cât era de uimit. Atâta vreme cât puteam să-l surprind pe Saddam deţineam controlul asupra situaţiei.

— Am de îngrijit doi copii mici şi o mamă bolnavă. După cum ştii prea bine.

— Aş fi dorit să aflu mai multe despre tine, despre cum îţi merge, dar…

Inshallah!

— Ştii mai multe despre viaţa mea decât ştiu eu însămi, l-am întrerupt. Ai făcut în aşa fel încât să mă şi desparţi de bărbatul meu.

Atunci Saddam mi-a luat mâna şi mi-a aşezat-o uşor, cu tandreţe, la pieptul lui. M-a tras înspre el şi m-a îmbrăţişat. Cât era de mare el şi cât de mică m-am simţit eu deodată.

Nu m-a sărutat. Simţeam, în schimb, cum mă ţinea strâns şi-mi adulmeca mirosul, exact aşa cum făcuse şi-n seara când ne-am cunoscut. Îmi plăcea. Îmi repugna faptul că-mi plăcea să-l simt lângă mine. M-am desprins din strânsoare:

— Trebuie să plec.

— O să vii înapoi, mi-a răspuns Saddam.

I-am privit chipul. Masculinitatea aceea atât de aproape de mine. Afară, pe coridor, la o distanţă

respectabilă, stăteau bodyguarzii. Şoferul aştepta în maşină. În zadar însă am încercat să gândesc clar, corpul m-a trădat încă o dată. Să fi fost îmbrăţişarea lui Saddam mai puternică decât ura mea? Am încercat din răsputeri să-mi readuc în faţa ochilor imaginea soţului meu iubit, dar îl vedeam numai pe Saddam.

În adolescenţă fusesem naivă şi proastă. Trecuseră însă ani de-atunci şi eu fusesem obligată să învăţ multe lucruri. Dar ca să fac pe superioara în faţa lui Saddam eram nevoită să joc teatru din plin, însă nu mă puteam controla decât cu mare greutate. Am tras adânc aer în piept:

— Deci voiai numai să ştii cum îmi merge, am spus pe un ton calm, şi eu care credeam că-ţi era dor de mine. Dar văd că nu era cazul, aşa că plec acasă, adio…

Când m-am învârtit pe tocuri ca să ies, Saddam a făcut fără să vrea un pas în faţă. Comportamentul meu dintr-odată uşuratic nu se potrivea cu planul lui, iar acum nu ştia prea bine ce să zică. Vreau să precizez că în toţi acei ani între noi s-a dus exact un război de genul ăsta. O luptă de clasă echilibrată, între fata cea finuţă şi bine-crescută şi bădăranul ajuns dictator. Saddam dorea să învingă. Nu se dădea bătut. Eu câştigasem însă *acea* luptă prin faptul că flirtasem şi pariasem conştient pe feminitatea mea.

Când o femeie atractivă vorbeşte cu o asemenea aroganţă prietenească aşa cum tocmai făcusem eu, se întâmplă anumite lucruri. Saddam a mai făcut un pas către mine şi a zâmbit în semn de apreciere:

— Bineînţeles că mi-a fost dor de tine, a spus, şi m-a îmbrăţişat brusc, de parcă am fi fost doi îndrăgostiţi care se regăseau după o despărţire.

Minutele treceau, eu nu mă mişcăm. Saddam şi-a lăsat capul pe umărul meu. A murmurat:

— Sunt foarte obosit, *shaqra.* Unde-ai fost atâta vreme?

— Ştii prea bine. Ştii tot.

— Dar acum te întorci? Acum eşti pregătită?

— Da, i-am spus, acum sunt pregătită.

Chiar eram. În momentul acela mi-am dorit să rămân la Saddam.

Saddam Hussein nu era o persoană romantică. Dar cred că în perioada în care ne-am reluat relaţia, el ajunsese, prin practici sângeroase şi prin manevre politice, la un nivel la care începuse să aibă nevoie de o oarecare opoziţie, fără să rişte însă prin asta vreo fărâmă din puterea sa. Exact atunci mi-am făcut eu apariţia. Saddam însuşi îmi spunea:

— Tu eşti singura care răspunde exact aşa cum gândeşte, *shaqra.* Ţie nu ţi-e teamă.

Nu era adevărat. Saddam putea să creadă ce voia, dar mie-mi era întotdeauna teamă. Şi nu pentru mine. Teama că li s-ar putea întâmpla ceva membrilor familiei mele ajunsese să facă parte din viaţa mea. Dar nu-mi arătam spaima. Niciodată. Nu-i îngăduiam această victorie omului care preluase frâiele asupra vieţii mele.

Am rămas la Saddam în noaptea aia. Aveau să urmeze multe alte asemenea nopţi de-atunci înainte.

Când am ajuns acasă, mama a ieşit în uşă, speriată de moarte:

— Ce s-a-ntâmplat? Unde te-au dus? Unde-ai fost? Ce voiau?

— Un ministru care s-a interesat de bărbatul meu, am spus şi m-am prăbuşit într-un fotoliu. Nimic deosebit. Chestii de politică. Dar am nevoie să beau ceva. Fii drăguţă şi dă-mi un Martini dublu.

— Nu bei nimic, a spus mama suspicioasă. Ai altă voce. Ce s-a-ntâmplat, de fapt?

Am luat băutura şi-am clătinat din cap, nu se întâmplase nimic. Doar că Saddam îmi reamintise că eram femeie. Reuşisem aproape să uit lucrul

ăsta în cei aproximativ trei ani de când bărbatul meu dispăruse. Eram tânără şi niciun bărbat nu mă îmbrăţişase de multă vreme. Mirosul lui. Felul lui de-a mă ţine, felul lui de-a savura momentele pe care le petreceam împreună. În câteva clipe efemere uitasem, de fapt, de ura pe care i-o purtam lui Saddam.

Oare îi arătasem repulsia pe care-o merita? Nu. Însă reuşisem să fiu arogantă, chiar şi în momentele în care mă ţinea strâns. Apoi am simţit doar dorinţă. Sau mai bine spus mi-a revenit dorinţa. Şi-aşa un bărbat şi-o femeie nu puteau fi mai apropiaţi decât eram noi unul de celălalt. Ne simţeam trupurile unul celuilalt şi dorinţa era atât de evidentă, încât mă zăpăcea de tot. A fost atât de uşor să rămân la Saddam. Şi ce efort enorm a fost necesar a doua zi de dimineaţă ca să mă rup de el. Distanţa faţă de el care creştea cu cât mă apropiam mai tare de familia mea. Pas după pas pe coridorul cel larg.

Îl uram pe Saddam Hussein pentru tot răul pe care ni-l făcuse mie şi celor apropiaţi mie. Nu voiam să am nimic de-a face cu el. Chiar e adevărat. Aşa era situaţia. Însă pe cât îmi era sufletul de puternic, pe atât îmi era corpul de slab. De îndată ce Saddam m-a atins, m-am înmuiat ca ceara. Şi ăsta e un adevăr. Şi aşa avea să rămână.

După reîntâlnirea noastră m-am îndrăgostit din nou până peste cap. Fără nicio exagerare, mă simţeam ca prinţesa din poveste, care fusese răpită de prinţul venit pe un cal alb. Fireşte în cazul meu, calul era un Oldsmobile şi nu se putea imagina să trăiască cineva fericit până la adânci bătrâneţi. Şi totuşi. Nu mă puteam împotrivi lui Saddam Hussein. Ăsta e adevărul. În adâncul sufletului ştiam că aşa fusesem de când îl întâlnisem pentru prima dată.

Îmi amintesc şi sentimentul că Saddam putea să vadă de-a curmezişul prin mine. Ştia exact cum să se folosească atât de faptul că eram derutată, cât şi

de faptul că-l plăceam, pentru a mă avea exact acolo unde mă voia. Pe de o parte, m-am lăsat sedusă de bunăvoie, pe de alta, uram femeia în care mă transformasem. Saddam mânuia sentimentele şi corpul meu exact cum un muzician virtuoz îşi mânuieşte vioara. Era când foarte aproape de mine, când foarte departe. Cel mai adesea mă trezeam în spaţiul acela gol din mijloc, fie panicată la ideea că ar putea afla ceva părinţii mei, fie înnebunită de teamă, neştiind ce-avea să mai poftească Saddam de-aici înainte. Să mă omoare? Să se descotorosească de mine? Să mă cheme? Când?

Din punct de vedere social, devenisem de multă vreme o persoană inexistentă în ochii familiei mele şi ai prietenilor lor. Intuiam că atunci când se va afla că îmi reluasem relaţia cu Saddam Hussein, multă lume va prefera să mă vadă moartă. Devenise el cât se poate de puternic în Irak, dar în cercurile mele era considerat o catastrofă.

Tăceam. În adolescenţă mă îndrăgostisem la modul romantic de tânărul carierist Saddam Hussein. Acum, el ajunsese să conducă în fapt Irakul, cu mâini din ce în ce mai pătate de sânge, deşi ruda sa mai în vârstă din Tikrit, Ahmed Hasan al-Bakr, deţinea în continuare titlul formal de preşedinte.

Acasă nu vorbeam nici acum despre politică sau religie Politica era şi a rămas apanajul bărbaţilor.

Cu cât ajungeam să-l cunosc mai bine pe Saddam, cu atât îmi dădeam seama mai tare că era însetat de sânge. Îl adulmecase cândva pentru prima dată şi, odată cu trecerea anilor, pofta lui de sânge sporea. Mă terifia lucrul ăsta. Mi se accentua nervozitatea. Ca să pot să dorm măcar şi câteva minute trebuia să fiu complet epuizată. În fiecare zi.

Studiam mai multe limbi în paralel în timpul zilei, îngrijeam de copii serile, şi-apoi plecam să-mi petrec nopţile alături de Saddam. Eram din ce în ce mai neputincioasă şi unicul leac pe care-l ştiam era munca. E remarcabil cum până şi cea mai deosebită viaţă poate fi dominată de rutină.

Se poate spune foarte bine că felul cum eu trebuia să mă adaptez mereu nevoilor, capriciilor şi voinţei puternice ale lui Saddam reflecta schimbarea treptată a întregii ţări.

O dictatură nu este o stare statică. Şuruburile sunt strânse încetul cu încetul şi mai ales la început nu se observă exact ceea ce se întâmplă. O nelinişte, o îngrijorare, dar cetăţenii se obişnuiesc treptat, nu în ultimul rând pentru că opoziţia este redusă la tăcere şi propaganda este prezentată drept realitate. Tiparele bine-cunoscute ale comportamentului unui dictator se cristalizează ulterior. Mulţi despoţi în afara lui Saddam Hussein au pretins din ce în ce mai multe privilegii personale, şi-au extins aria de siguranţă pentru ei înşişi, au dat sentinţe din ce în ce mai dure după procese din ce în ce mai sumare, au aplicat măsuri din ce în ce mai violente împotriva celor care îndrăzneau să îşi exprime un alt punct de vedere, au făcut în aşa fel încât să acumuleze puterea şi să-şi însuşească averile care până nu demult apar ţinuseră altora.

Tiparul e clasic. Saddam Hussein nu e un caz special din punctul ăsta de vedere. Deşi transformarea Irakului a fost mult timp dominată

de tăcere, Saddam Hussein nu a fost vorbit de rău câtă vreme multă lume a avut nevoie de el, atât în interiorul ţării, cât şi în străinătate. Companii din întreaga lume investeau în Irak, industria petrolieră furniza bogăţii imense, peste tot se construia. Irakienii aveau slujbe, ţara se moderniza, situaţia femeii se îmbunătăţea, nu murea nimeni de foame. Opinia generală era că toate acestea i se datorau lui Saddam.

Declinul aştepta însă după colţ. De-a lungul timpului, Saddam a devenit un om care distrugea şi ruina. Atât ceea ce el însuşi realizase, cât şi ceea ce construiseră alţii, înaintea lui.

E ironic că tocmai americanii au vrut să scape de Saddam Hussein. El cu trabucurile sale cubaneze, cu whiskyul său american, cu pălăria sa de cowboy. Saddam admira tot ceea ce era american şi voia să aibă lucruri care se găseau în America. Obişnuia să spună că americanilor le e frică de el. Pentru că ştia prea multe. Eu nu mă pricep la politică şi habar n-am despre ce vorbea Saddam, dar mă gândesc câtteodată că nu ar trebui să fie învinovăţit el de tot răul care s-a abătut asupra Irakului. O perioadă îndelungată, Saddam a ascultat de ordinele directe ale americanilor. Şi acesta e un adevăr.

Saddam a fost prietenul Statelor Unite multă vreme, dar, deoarece era un bărbat foarte şiret, putea să fie şi foarte credul. Unui om şiret îi lipseşte capacitatea unui om înţelept, de a distinge nuanţele. Şi-mi pare rău pentru poporul irakian. Sub dominaţia lui Saddam Hussein toată lumea se temea în Irak dar era uşor să te adaptezi regimului, care indica foarte clar aşa:

Tot ceea ce promova Saddam era bine. Tot ceea se împotrivea lui era rău. Cu cât Saddam o lua razna mai tare, cu atât le era celorlalţi mai greu să descifreze harta, dar totuşi se descurcau.

Americanii sunt obişnuiţi cu democraţia, deci cred că, dacă înlătură un dictator, democraţia o să vină de la sine. Dar democraţia este o artă dificilă. Oamenii care trăiesc într-o dictatură învaţă o altă limbă decât cea disponibilă într-o democraţie. Într-o democraţie vorbeşte toată lumea. Într-o dictatură limba se numeşte tăcere.

Înţeleg că Statele Unite şi aliaţii lor se săturaseră de regimul lui Saddam Hussein. Cu toţii ne săturaserăm. Dar greşeala lor cea mai mare a fost lipsa de înţelegere a culturii politice din Irak. Nu cunoşteau însemnătatea clanurilor, valorile diferitelor grupuri religioase, însuşi tiparul vieţii. Codurile. Cei care nu înţeleg lucrurile astea sunt surprinşi de cum gândesc talibanii sau de cât de nepotrivite sunt graniţele naţionale faţă de felul de a trăi al oamenilor în Orientul Mijlociu. Americanii se pot lăuda cu bazele lor de pe lună, dar în Irak luna de pe cer simbolizează de fapt chiar luna cea sfântă a Ramadanului. Americanii n-au înţeles asta. Au atacat pentru a elibera Irakul de Saddam Hussein fără a-i înţelege poporul. Nu toţi irakienii doreau să fie eliberaţi. Mulţi îl urau pe preşedintele George W. Bush în acelaşi fel în care înainte îl urâseră pe Saddam. Nu vedeau nicio diferenţă. Crescuseră într-o dictatură şi vedeau doar cum un conducător malefic era înlocuit de un altul. Faptul că George W. Bush fusese ales în mod democratic şi că Saddam Hussein fusese un dictator nu conta absolut deloc, pentru că democraţia nu însemna nimic în viaţa de zi cu zi a irakienilor.

Cu cât înaintez în vârstă, cu atât sunt mai convinsă că în Orientul Mijlociu totul depinde de petrol. De ce este Irakul, de fapt, o ţară săracă, din moment ce există atâta petrol, încât fiecare irakian ar trebui să-şi permită să mănânce la masă cu o lingură de aur?

Ne-am construit o lume în care totul începe şi se sfârşeşte cu petrolul. Când se va termina petrolul,

va apărea altceva. Însă atunci eu nu voi mai fi pe lume.

Era deja de neconceput ca o tânără femeie divorţată, aşa ca mine să aibă un amant. Era de-a dreptul imposibil ca eu, după ce abătusem tot ghinionul atât asupra familiei mele, cât şi asupra familiei soţului meu, să reînnod relaţia cu Saddam Hussein.

Dar aveam un amant. Îl chema Saddam. Sentimentele mele erau aşa de încâlcite, încât abia puteam să le descifrez. Emoţie, repulsie, ură, remuşcare, obsesie, singurătate, pasiune, dorinţă. Raţiunea îmi spunea că nici nu puteam, nici nu voiam să am de-a face cu Saddam Hussein. Bărbatul ăsta era o jignire adusă la tot ceea ce mă învăţaseră părinţii mei şi la toate valorile în care credeau soţul meu şi familia lui. Saddam Hussein însemna o mare bătaie de cap. Şi totuşi, am reînceput relaţia cu el, pentru că, de fiecare dată când se apropia de mine, mă cuprindea slăbiciunea.

Dorinţa sexuală poate să se transforme într-o pasiune care izbeşte cu puterea unui uragan, dacă este combinată cu o situaţie interzisă, care aduce cu sine ruşine. Am înţeles prea bine asta, dar faptul că eram conştientă de acest aspect n-a schimbat cu nimic lucrurile. După ce trăisem ca într-un congelator în ultimii ani, acum parcă ardeam. Trecusem dintr-o extremă într-alta şi nu-mi era clar decât un singur lucru: *aveam nevoie* de bărbatul acela. Bun sau rău, binefăcător sau malefic, asta nu conta. Nu puteam să trăiesc fără el. Poate destinul lui Saddam era iremediabil legat de-al meu?

E dificil să analizezi dispreţul de sine. Vina mea personală era mare, dar, prin faptele sale, Saddam mă transformase şi pe mine într-o victimă. În mijlocul pasiunii pendulam între dorinţa de răzbunare şi ura faţă de mine însămi. Simţeam cum doream să preiau controlul asupra vieţii lui Saddam. Să ajung să deţin puterea asupra lui şi asupra gândurilor lui la fel cum el ajunsese să

deţină puterea asupra mea şi asupra a tot ceea ce fusese al meu.

Saddam m-a învăţat multe. Îşi arăta propriile sentimente doar arareori, dar am remarcat cum învăţa, la rece, din sentimentele altora: spaime, deziluzii, aşteptări, speranţe şi succese secrete. Am observat cum se purta Saddam cu mine şi-am început să mă port şi eu în acelaşi fel cu el. Îl amuza *jocul* care se desfăşura între noi. Bineînţeles că în fiecare moment el era mai puternic. Dar eu mă purtam ca şi cum acest factor nu exista.

Ori de câte ori ziceam nu, el voia mai mult. Asta era o parte a jocului nostru. Un nu e mai puternic decât un *da.* Era important pentru mine să nu mă aflu tot timpul la dispoziţia lui Saddam Hussein, chiar şi în perioadele în care mi-era dor de el.

Între noi continua să se desfăşoare acel joc, după anumite reguli. Eu luam deciziile la scară mică, iar Saddam deţinea întotdeauna puterea la scară mare. Aveam ambiţia să-l fac dependent de mine. Asta era jalnica mea răzbunare pentru că îmi jefuise viaţa. Încercările erau sortite eşecului, dar pentru că, în sfârşit, m-am decis să vorbesc acum, vreau să povestesc lucrurile exact aşa cum s-au petrecut.

Într-o zi, am primit o scrisoare de la soţul meu, Sirop. Scrisoarea n-a venit prin poşta normală, pentru că acest lucru ar fi putut fi periculos. În schimb, un bărbat armean a venit într-o seară la noi acasă şi-a bătut la uşă. A insistat să primesc scrisoarea, s-o citesc în prezenţa lui şi să-i dau un răspuns pe loc.

L-am ascultat şi am citit-o. Sirop dorea să ne recăsătorim. Am împăturit scrisoarea şi i-am dat-o înapoi mesagerului. Am dat din cap, era imposibil:

— Spune-ţi-i lui Sirop că eu sunt deja căsătorită cu el. Nu ne putem recăsători.

Ştiam că dacă o să mă mărit din nou cu Sirop, Saddam avea să-l omoare. Nu puteam lăsa să se

întâmple aşa ceva. Totuşi, am încercat să mă exprim în aşa fel încât Sirop să înţeleagă că îl iubeam.

Saddam Hussein avea multe case. Una dintre ele, situată în interiorul domeniului unde se afla şi palatul, era special la dispoziţia mea şi-a lui. Saddam începuse să le trimită cadouri copiilor mei – lucruri pe care un irakian de rând n-ar fi putut să le obţină orice-ar fi făcut. Haine, mâncare bună, Kit-Kat, jucării, Fanta. Niciodată nu i-am cerut nimic, dar îi acceptam cadourile. Cu timpul creştea şi averea privată a neamului Hussein şi cadourile de la Saddam erau din ce în ce mai fastuoase. Maşini scumpe, bijuterii costisitoare, rochii elegante şi alte obiecte de lux.

În tradiţia arabă, dacă refuzi un cadou înseamnă că-l jigneşti pe cel care ţi l-a oferit. Eu primisem o educaţie bună, în care-am învăţat că e politicos să mulţumeşti. Dar cel mai important e, de fapt, cum mulţumeşti. Cu căldură şi preţuire? Sau cu indolenţă şi indiferenţă?

Diferenţa este decisivă. Sunt nenumărate feluri în care poţi să mulţumeşti. Pentru cadourile primite de la Saddam eu nu-i mulţumeam cu inima.

Măcar lucrul ăsta să i-l fi putut explica soţului meu. Că dacă Saddam îmi dădea ceva, îmi lua întotdeauna mai mult Niciun cadou de pe lumea asta n-ar fi putut compensa ceea ce îmi luase. Tot ceea ce avusesem înainte ca Saddam să preia puterea asupra vieţii mele îmi fusese mai de preţ şi mai drag.

Saddam şi cu mine petreceam mult timp împreună. Toţi ştiau asta şi nimeni nu ştia nimic. Aşa stăteau lucrurile în multe privinţe legate de Saddam. Toată lumea tăcea. Nimeni nu îndrăznea să spună ceva despre viaţa lui privată. Poziţia mea la palat era puternică atâta vreme cât Saddam hotăra lucrul ăsta. Nu e vreo onoare să fii amanta unui dictator temut. Nici în ochii altora şi nici în

propriii mei ochi, dar nimeni nu comenta nimic. Am atins subiectul ăsta cu Saddam:

— Ce nevoie ai de mine? De ce nu m-ai putut lăsa în pace?

Îl puteam întreba asemenea lucruri în momentele în care era liniştit şi părea că are chef de vorbă. Răspunsul, în măsura în care primeam un răspuns, era de obicei ăsta:

— Tu eşti floarea pe care am cules-o eu. Tu îmi aparţii mie.

Sau:

— Motivul pentru care te afli aici, *shaqra,* este că nu pot trăi fără tine. O să fii a mea până n-o să mai fii.

Puteam să-l fac pe Saddam să râdă. Obişnuia să-mi spună:

— Ce-o să mă fac cu tine? Pari, eşti nebună!

Altă dată îl tachinam şi făceam pe geloasa, câte alte femei ai, *habibi?*

Secretul era să ştiu să-l ascult. Să apreciez bine atmosfera. Altfel mă trezeam imediat într-o situaţie dificilă. Îmi amintesc când am flecărit ultima dată, aşa, în joacă, despre celelalte femei din viaţa lui, despre care ştiam sigur că există. Saddam stătea într-un fotoliu şi eu îi dădeam înainte cu vorba când *bum,* şi-a scos revolverul şi-a tras un glonţ în tavan. Dumnezeule! M-am speriat aşa de tare, c-am simţit cum urc la cer şi cobor înapoi. *Bum,* a mai tras o dată, şi-apoi a venit şi-al *treilea* glonţ…

— Termină cu flecăreala, *shaqra!*

Atunci m-am speriat atât de tare, că aproape am şi uitat despre ce vorbeam, dar niciodată nu i-am mai pomenit lui Saddam de alte femei. Data viitoare n-ar mai fi tras în tavan, ci direct în mine. Saddam avea întotdeauna arme în apropiere, indiferent câţi bodyguarzi înarmaţi până-n dinţi şi bine antrenaţi vegheau asupra lui. Cu cât avea un comportament; mai asupritor şi mai brutal, cu atât devenea mai conştient de ameninţarea celor care-l urau. Vedea moartea peste tot. Dormea cu pistolul

lângă el în pat şi cu un kalaşnikov la îndemână, pe podea.

Mi-a fost întotdeauna greu să mă obişnuiesc cu toate armele acelea încărcate, aflate la doi paşi de mine. Dar asta era situaţia. Nu eu eram cea care hotăra.

Întâlnirile noastre, când frecvente, când rare, depindeau de cât timp avea la dispoziţie Saddam. Câteodată ne vedeam la prânz, alteori seara. Câteodată ne petreceam seara şi noaptea împreună, alteori eram nedezlipiţi câteva zile la rând. Nu ştiam niciodată când o să-mi dea de veste. Adesea suna chiar el; câteodată îşi trimitea vreun bodyguard după mine. Cel mai adesea ne întâlneam în vila de pe malul Tigrului, pe care o numeam „a noastră".

Saddam nu venea însă niciodată în casa mea. Asta ne-a fost înţelegerea încă de la bun început. Dar nu, nici măcar pentru o clipă asta n-a fost o chestiune de respect din partea lui Saddam. Respectul este o carte mare cu multe pagini scrise mărunt, o carte pe care Saddam n-a citit-o niciodată.

Dar până şi într-o lume în care femeile sunt, prin definiţie, supuse şi inferioare bărbaţilor, se subînţelege că femeile au propriile lor necesităţi speciale. Aveam nevoie de multe ţinute. În fiecare zi îmi schimbam hainele de câteva ori şi-mi era mai uşor să-mi sortez lucrurile în dulapuri diferite – pentru dimineaţa, la prânz şi seara. Aveam nevoie de o cameră separată pentru pedichiură şi manichiură. Chestii de genul ăsta. Era important pentru mine să arăt ca scoasă din cutie. Până şi parfumurile mi le alegeam în funcţie de unde mergeam, cu cine aveam să mă întâlnesc şi în ce perioadă a zilei.

Dar mai mult decât orice altceva aveam nevoie de un loc liniştit şi relaxant pentru mine însămi şi pentru copiii mei. De un spaţiu pentru viaţa mea

personală. I-am spus asta lui Saddam foarte curând şi aşa a rămas. Asta nu înseamnă că la mine acasă nu veneau oaspeţi din familia lui Saddam. Dimpotrivă. Cu timpul, fiii lui Saddam şi apoi şi alţi bărbaţi mai tineri din clanul Hussein au ajuns să facă parte din viaţa curentă a mea şi a copiilor mei. Uday şi Qusay puteau să apară te miri când, ziua sau noaptea. Bineînţeles că raportau apoi tatălui lor.

Dar nu se găsea nimic de povestit în afară de ceea ce se întâmpla în viaţa de zi cu zi. Eram perfect conştientă că tot ceea ce puteam numi „libertate personală" era, de fapt, cuprinsă în cadrul strâmt format din propria mea casă şi propriul meu venit. Această libertate era crunt îngrădită. Nu puteam, de pildă, să trimit vreodată bani în afara Irakului. Saddam a fost informat despre asta şi a considerat că-mi pregăteam evadarea. Nu puteam nici să am vreun contact cu bărbatul meu aflat la Beirut. Era exclus.

Nimeni nu-mi interzicea explicit aceste lucruri. Chestiunea se punea altfel: ştiam că Saddam ştia tot. Toate convorbirile erau ascultate. Le numeam duşuri, *douches* – cuvintele noastre care curgeau ca un torent pe deasupra urechilor serviciului secret, care stătea la pândă. Dacă aveam musafiri acasă, gesticulam câteodată în loc să vorbim. Copiii şi cu mine mimam când aveam ceva important de comunicat pentru a nu fi auziţi în microfoane. Dar nu ne ambalam în situaţii din astea. Era normal. Sau mai bine spus, totul era anormal. Faptul că aveam în pereţi microfoane care înregistrau tot ce se spunea în cameră nu era mai anormal decât orice altceva.

Cu toate astea, Saddam obişnuia să îmi reamintească, din ce în ce mai des pe măsură ce treceau anii şi suspiciunea lui înnăscută se transforma în mania persecuţiei:

— Eu aflu primul despre orice-ai încerca să faci, *shaqra.*

Dădeam din cap. Nu încercam să fac nimic. Ştiam ce făcea Saddam cu cei pe care voia să-i pedepsească. Moartea putea să vină foarte repede sau foarte lent, dar cu siguranţă dispăreai. Am văzut cazuri. De multe ori.

Nu eram fericită. Relaţia mea cu Saddam n-avea nimic de-a face cu iubirea. Atracţie, da. Dorinţă sexuală, din plin. Dar cu cât trecea timpul, cu atât mă copleşea frica. Amintirile vieţii pe care o pierdusem.

Râdeam mult. Aşa e felul meu, râd mult. Cei care mă cunosc se aşteaptă să eman bucurie. Aşa eram şi cu Saddam. Îi plăcea că eram veselă. Puternică, frumoasă, bucuroasă. Pe scurt, cam aşa eram când ne-am întâlnit prima oară şi aşa voia Saddam să mă aibă mereu:

— Pari, să nu te schimbi niciodată!

Râdeam mult. Asta era obligaţia mea. Am învăţat repede că poţi să râzi fără să simţi nici urmă de bucurie. Nu e mai ciudat decât atunci când plângi fără să-ţi arăţi lacrimile.

Mama îmi spunea:

— Fetiţa mea, ce vezi în oglindă nu înseamnă nimic. Pune-ţi creierul la treabă. Tinereţea şi frumuseţea sunt trecătoare. Gândeşte înainte sa spui ceva. Foloseşte-ţi ochii şi urechile!

La capitolul ăsta am atins perfecţiunea în timpul anilor în care am fost cu Saddam Hussein. Arta de a citi oamenii constă în a-i lăsa să vorbească. Regula mea de căpătâi era ca mai întâi să ascult şi apoi să acţionez. Dumnezeu mi-a dat un creier, pe care-l foloseam ca să supravieţuiesc. Prezenţa în apropierea lui Saddam nu era niciodată sigură. Putea să fie prietenos, dar trebuia să stai mereu în gardă. Dintr-odată putea să se întoarcă şi să se înfurie la culme:

— Te omor!

Şi astea nu erau cuvinte goale. Saddam omora pe cine avea chef, doar am fost martoră la aşa

ceva. A fi mereu în alertă, pe durata atâtor ani, a dus la apariţia unei permanente groaze. Şi, deşi era justificată, n-am lăsat-o niciodată să devină dominantă. Groaza era cuibărită pe dinăuntru', unde tremuram ca varga. Unde? Cine? Când? Cum?

Câteodată presiunea era atât de mare, că aproape explodam. Parcă eram nebună. Fugeam în garaj şi mă suiam într-una dintre maşinile de lux, dădeam muzica la maximum, conduceam ca ieşită din minţi şi-apoi urlam. Ţipam. Zbieram. Până când nu mai aveam voce. Într-un final, scăpam de presiunea aia îngrozitoare care-mi apăsa pieptul şi mă întorceam acasă, epuizată.

Pe dinafară nu se observa nimic. Viaţa mea în Bagdad era strălucitoare. Îmi permiteam să trăiesc în lux cu copiii mei. Nu ne lipsea niciodată nimic din punct de vedere material. Dimpotrivă. Eram invitată în permanenţă la diferite dineuri internaţionale şi la cine fastuoase cu oaspeţi faimoşi şi importanţi. Eram atractivă, bine îmbrăcată, bine-crescută. Le zâmbeam tuturor. Aveam multe relaţii. Mă pricepeam la orice. Cu condiţia ca Saddam Hussein să îmi permită.

Într-o zi a sunat o doamnă care s-a prezentat politicos drept şefa Federaţiei Irakiene a Femeilor, *General Iraqi Federation for Women.* Doamna dorea să mă întâlnească, astfel că am stabilit să ne vedem la biroul ei din centrul Bagdadului. Federaţia Femeilor era o organizaţie importantă din punct de vedere al ajutorului pe care putea să îl ofere, având în vedere că în Irak existau regiuni complet neglijate unde femeile erau analfabete şi nu fuseseră în viaţa lor la doctor. Federaţia fusese fondată de Partidul Baath cu mult timp înainte ca Saddam Hussein să preia puterea, dar, pentru a-şi dovedi recunoaşterea faţă de munca femeilor irakiene, Saddam îşi numise propria soţie, pe Sajida, drept protectoarea cea mai influentă a organizaţiei.

În vremea aceea în Irak se folosea din ce în ce mai mult o expresie: *Dumnezeu acolo, deasupra, şi Saddam aici, dedesubt.* Expresia însemna că irakienii trebuiau să le mulţumească amândurora pentru binele din viaţa lor. Adevărul e că Federaţia Femeilor era chiar necesară. Avea o activitate importantă.

Dar eu aveam, mai presus de orice altceva, simţ practic. În primul rând, activitatea în această organizaţie însemna contacte internaţionale. Nu ştii niciodată când o să ai nevoie de aşa ceva. În al doilea rând, avea să îmi aducă linişte şi pace în propria-mi viaţă, din moment ce şefa organizaţiei era în relaţii bune cu soţia lui Saddam şi oferta de a lucra acolo fusese aprobată de Saddam însuşi.

— Am înţeles că vorbeşti cinci limbi, Parisoula?

Era adevărat. La universitate dădusem examen de franceză, engleză, arabă, greacă şi italiană. Am priceput repede că Federaţia Irakiană a Femeilor avea nevoie de mine pentru relaţiile internaţionale. Dar voiam să mi se confirme ceea ce deja intuiam:

— De unde-aţi aflat numele meu?

Femeia mi-a zâmbit. Oh, zâmbetul acela special, pe care toată lumea trebuie să îl deprindă în acele ţări în care cuvântul vorbit poate fi auzit de cineva nevăzut. Acolo unde atâţia pereţi ascund microfoane invizibile, unde trebuie să iei în permanenţă măsuri de precauţie şi să porneşti de la prezumţia că eşti ascultat peste tot.

— Păi… a spus femeia, continuând să zâmbească din ce în ce mai larg.

Deja ştiam. Doamna aceea era prietena cea mai apropiată a nevestei lui Saddam, Sajida. Dar eu am mai pus o întrebare, cu prefăcută inocenţă:

— Vă întâmpinaţi toţi potenţialii angajaţi în maniera asta prietenească?

Acum femeia râdea de-a binelea. S-a aplecat încrezătoare peste biroul său elegant şi mi-a spus:

— O să ai un asistent personal şi un birou propriu.

— Şi ce trebuie să fac? Ce salariu o să primesc? N-am de gând să vin aici dacă nu îmi daţi ceva important de făcut.

— Sarcina ta e să te îngrijeşti de organizaţiile internaţionale care ne vizitează: Doctori fără Frontiere, Crucea Roşie, Salvaţi Copiii.

Am dat din cap. Era excelent să fiu persoana de contact cu lumea înconjurătoare. Mi se potrivea.

Am lucrat pentru Federaţia Femeilor mulţi ani. Când aveam oaspeţi din străinătate şi călătoream cu ei prin Irak, eram mereu însoţiţi de un ghid şi de câţiva bodyguarzi din *mukhabarat*, dar întotdeauna eu eram cea care purta discuţia cu ei. Deoarece întotdeauna mi-a fost uşor să mă împrietenesc cu oamenii, am dezvoltat în curând o reţea substanţială de contacte. Din acest motiv, combinat şi cu faptul că vorbeam atâtea limbi, mi s-a oferit mai apoi încă o slujbă, de data asta în cadrul Târgului Internaţional de la Bagdad.

Aveam competenţele necesare şi îmi făceam bine meseria. Nu mă iluzionam însă în ceea ce priveşte sarcinile mele de muncă. N-aş fi primit

niciodată aceste oferte fără sprijinul lui Saddam Hussein. Responsabilul principal al Târgului Internaţional de la Bagdad era ministrul irakian al transporturilor. Care, la rândul lui, era un angajat direct de-al lui Saddam – deci perfect conştient de relaţia mea cu şeful său. M-am obişnuit curând cu o întrebare pe care mi-o adresau oamenii de afaceri:

— Am putea să-l întrebăm ceva pe Saddam Hussein prin intermediul dumneavoastră?

Nu puteau. Relaţia mea cu Saddam nu era una de afaceri. Sigur că avea nevoie de mine, dar mai presus de orice altceva dorea să deţină controlul asupra a tot ceea ce făceam eu.

Deşi niciodată nu mă prezentam în faţa lui Saddam cu aceste întrebări, promiteam adesea c-o să fac tot ce-mi stă în putinţă. Cunoşteam multă lume şi mă pricepeam câteodată să adresez o întrebare direct persoanei potrivite. În fiecare zi mă foloseam de cunoştinţele mele de limbi străine, pentru că Irakul lui Saddam Hussein nu era, de fapt, un spaţiu izolat. Puterea lui creştea permanent în interiorul ţării, dar Saddam era dependent în acelaşi timp de contactele sale internaţionale.

Eram prizonieră în cuşca de aur a lui Saddam şi viaţa mea era sub lupă, deşi nu vedeam niciodată nici gratiile, nici lupa. Nici măcar nu mă mai gândeam la el, ci ascultam, mă purtam cum trebuie şi-mi făceam bine meseria, pentru ca toată lumea să fie mulţumită. Contactam companiile care doreau să îşi expună produsele, să îşi amenajeze standurile să întâlnească reprezentanţi ai autorităţilor irakiene sau oameni de afaceri irakieni…

Eram ocupată până peste cap, ceea ce şi doream. Cine e obosit n-are prea mult timp la dispoziţie ca să reflecteze.

După primii doi ani petrecuţi la Federaţia Irakiană a Femeilor mi-am permis să-mi cumpăr

propria mea casă, foarte drăguţă, într-o zonă a Bagdadului care se numeşte al-Karrada, pe strada 52. M-am mutat acolo împreună cu copiii, bona şi bucătarul Yosef. Îmi iubeam casa. Era mare, confortabilă şi frumoasă, cu o grădină umbroasă şi o piscină construită în aşa fel încât puteai să alegi să înoţi fie afară, în grădină, fie în interior. Aveam spaţiu mai mult decât suficient pentru mine, fete şi bonă. Aveam anumite încăperi unde stăteam în zilele obişnuite, precum şi saloane unde ne primeam oaspeţii.

În garaj stăteau parcate mai multe maşini, iar în spatele clădirii principale mai aveam o casă unde locuiau servitorii. În fiecare zi primeam câte un mesager cu mâncare de primă calitate, precum şi legume şi fructe proaspete. Nu ne-a lipsit niciodată nimic, dar ştiam că în afara cercului din jurul palatului viaţa devenea din ce în ce mai grea. Exact aşa s-a întâmplat şi mulţi ani mai târziu, când ONU a decis să pună embargou pe comerţul cu Irakul. Tot populaţia civilă a ţării a avut şi atunci cel mai tare de suferit, în timp ce Saddam şi cei din cercul său apropiat n-au fost aproape deloc afectaţi.

Dacă se găsesc bani, se găseşte şi ce sa cumperi cu ei. Aşa se întâmplă întotdeauna. Cum se aranjau treburile la Bagdad? Asta nu se întreba. Comandai şi plăteai. Soseau apoi un jet-ski sau poate zece. Un Mercedes sau poate cincizeci. Un calculator sau poate o sută.

Acelaşi lucru în cazul armelor. Se găseau de toate tipurile. Trebuia doar să poţi plăti îndeajuns şi să nu pui întrebări.

Mi-e greu să-mi amintesc exact când s-au întâmplat anumite lucruri şi uneori nici nu ştiu în ce ordine. Cu cât trăiesc mai mult, cu atât îmi pare că factorul temporal devine mai nesigur. Deceniile s-au scurs fără să le ţin socoteala. A trecut mult timp de când eram tânără. Şi totuşi, era cândva pe

la sfârşitul anilor 1970 şi fetele mele se apropiau de vârsta de şcoală, când i-am spus lui Saddam Hussein că am o dorinţă pe care numai el mi-o poate îndeplini.

Era o situaţie neobişnuită. Oamenii stăteau la coadă ca să poată ajunge în faţa lui Saddam Hussein şi să-şi prezinte doleanţele. În fiecare zi el îşi dedica o parte din timp pentru a le asculta diferitele solicitări şi a le afla aşteptările. Eu, personal, nu-i cerusem niciodată nimic. Era un principiu important pentru mine. Dar acum n-aveam de ales:

— Vreau să-mi duc fetele la Beirut la tatăl lor. Asta e dorinţa mea.

Replica a venit într-o clipită:

— Răspunsul e nu. Hotărât nu.

N-aş mai fi în viaţă azi dacă n-aş fi învăţat să înţeleg cum gândea Saddam Hussein. Un nu era un nu, dar se putea transforma într-un *da* pe neaşteptate, dacă Saddam decidea aşa. Cum la fel de bine s-ar fi putut transforma la loc într-un *nu.* Ca să-mi înţeleagă cineva povestea trebuie mai întâi să înţeleagă circumstanţele din Irak în acea perioadă Saddam era Saddam. Şeful, după cum îi spuneau irakienii. Sau Părintele. Deşi formal a devenit preşedinte de-abia în anul 1979, puterea lui era fără limite încă de dinainte. Nimeni nu-i punea voinţa sub semnul întrebării fără să fie pedepsit.

Deci când l-am întrebat pe Saddam dacă pot să-mi duc copiii în Liban, nu eram doar o femeie care cerea ceva unui bărbat. Eram în acelaşi timp o supusă care îl ruga ceva pe despot. Pe un om despre care toţi ştiau că avea mâinile pătate cu sânge şi pentru care o viaţă omenească nu însemna mare lucru.

I-am acceptat răspunsul negativ fără comentarii. Nici n-aş fi avut ce face. Apoi, mai aveam şi eu mândria mea. Aşa c-am schimbat rapid subiectul de discuţie, ca să nu mai vorbim despre mine.

Saddam pusese sechestru pe viaţa mea dar n-avea să mă vadă cerşind şi implorând. Niciodată.

A trecut apoi o vreme de la acel episod. Într-o seară stăteam pe terasa care dădea înspre Tigru şi tufişurile tunse în diferite forme, în spatele cărora erau mereu prezenţi, deşi nevăzuţi, bodyguarzii, din ce în ce mai numeroşi pe măsură ce treceau anii. Saddam m-a întrebat de ce voiam să-mi duc fetele în Liban. I-am zâmbit şi am ridicat din umeri. Ca şi cum aş fi fost surprinsă. Ca şi cum aş fi uitat deja de ideea mea necugetată de a călători la Beirut:

— Ştii cât de mult lucrez, *habibi,* şi ştii prea bine şi la ce şcoală am fost când eram mică. Vreau ca şi fetele mele să aibă parte de cea mai bună educaţie posibilă, iar în Beirut se găseşte o şcoală-internat, condusă de călugăriţe catolice. Mă gândisem ca fetele să locuiască acolo şi să-şi petreacă week-endurile cu tatăl lor şi familia lui.

Apoi am dat din mână ca şi cum nu mai conta:

— Dar n-are importanţă. Ai spus nu. Am auzit şi-am priceput.

Spusesem adevărul despre şcoala-internat. Chiar şi în vremurile bune ale Irakului mă gândisem că asta ar fi o soluţie excelentă, să îmi trimit fetele la o şcoală-internat scumpă în Beirut.

Sigur însă că adevărul era mai complicat. Fetele stăteau cu bona în timpul zilei. Le mergea bine. Dar eu eram obligată să mint părinţii zilnic, chiar şi în perioada în care eram prinsă această relaţie intensă şi din ce în ce mai pasională cu Saddam. În plus, primeam tot felul de sarcini de serviciu care îmi mâncau din ce în ce mai mult timp. Eram adesea plecată serile la diferite întâlniri. Cunoştinţele mele de limbi străine erau foarte necesare, mai ales după ce Saddam îşi numise rudele needucate în diferite poziţii înalte. Eram perfect conştientă că Saddam voia astfel să aibă un control total asupra activităţilor mele şi să ştie exact cu cine mă întâlneam.

Saddam Hussein a preluat puterea asupra vieţii mele cu precauţie. Pas cu pas. Încet, dar sigur. La serviciu şi în particular. Asta era situaţia, dar atunci nu conta deloc. Eram ca şi vrăjită de Saddam, gata să-mi sacrific familia, soţul, copiii şi viaţa de dragul lui. Jinduiam după tot ce reprezenta Saddam. Personalitatea lui puternică, felul în care-mi vorbea, tandreţea pe care mi-o arăta – mai ales prin contrast cu brutalitatea de care dădea dovadă faţă de alţii. Trupul său, atingerea sa. Felul cum respira cufundat în curbura gâtului meu. Nopţile noastre de catifea în palatul construit pe pământul pe care-l furase de la soţul meu.

Pasiunea roşie ca sângele a lui Saddam urca şi cobora – ne aflam când pe culmi înalte de munte, când în fundul văilor. În anumite zile mă simţeam mult mai aproape de moarte decât de viaţă. Eram tânără, dar adesea eram epuizată. Mă durea uneori tot corpul şi chiar şi atunci când păream veselă simţeam cum mă cuprinde disperarea.

Lacrimile pot să vindece. Plânsul uscat sapă răni adânci în suflet. Felul acela de plâns face numai rău, pe măsură ce trece vremea. Pentru că plânsul uscat zăvorăşte durerea în interior.

Un bun prieten de-al părinţilor mei m-a cerut în căsătorie. Era un bărbat de treabă şi dacă lucrurile ar fi fost normale în viaţa mea în acea perioadă poate că m-aş fi gândit să-i accept propunerea. Părinţii mei m-au îndemnat să fac pasul ăsta. Ştiam cum gândeau. Dacă m-aş fi căsătorit aş fi fost din nou considerată o femeie respectabilă. Amintirea divorţului fusese trecută la index şi nimeni nu mai menţiona numele lui Sirop. Ca nevastă a noului soţ aş fi putut sa revin la viaţa confortabilă de dinainte. Aş fi putut să merg la club ca pe vremuri, aş fi fost din nou invitată la diferite cine. Părinţii şi fraţii mei ar fi putut să lase la o parte amintirile neplăcute.

N-am acceptat. Părinţii mei m-au întrebat furioşi ce naiba era cu mine. Dar eu ştiam un lucru pe care

ei nu l-ar fi putut intui nici în cele mai nebuneşti vise. Adevărul era că, dacă aş fi acceptat să mă mărit cu bărbatul acela, Saddam Hussein l-ar fi omorât. Nunta cu mine i-ar fi semnat condamnarea la moarte. Eu ştiam asta, însă părinţii mei habar n-aveau. Vedeau doar că lucram din ce în ce mai mult şi că lipseam de acasă perioade din ce în ce mai lungi.

În ciuda neliniştii de la suprafaţă, faptul că Saddam în persoană mă plasase în respectivele locuri de muncă îmi dădea o oarecare siguranţă bizară în interior. Bagdadul nu era un loc sigur. Însă atât timp cât mă comportam cum trebuia, n-aveam niciun motiv să-mi fie frică de ceva ori de cineva. Toată lumea la palat asculta de Saddam Hussein şi toată lumea la palat ştia că eu mă aflam sub protecţia lui.

N-am reflectat multă vreme la cum ar fi trebuit să mă smulg din acea situaţie imposibilă şi nici nu mi-a fost vreodată ruşine de femeia care devenisem. Viaţa mea de dinainte se sfârşise. Parcă săpasem un mormânt uriaş şi îngropasem acolo tot binele din trecut – bucuria, mândria, bogăţia. Totul. Eram pregătită până şi să-mi trimit departe copiii.

Doar trupul îmi mai rămăsese. I l-am dat lui Saddam Hussein. Acum aparţineam unul celuilalt. De fapt, nimic nu mai conta, deoarece noua mea viaţă era un soi de moarte sufletească.

O clipă, trebuie să mă întorc la povestea mea. Nimic în viaţă nu e niciodată la fel de simplu precum pare. Eram, de fapt, foarte furioasă pe bărbatul meu. Patru ani fără să-mi fi dat de veste? Aşa se comportă un soţ cu buna lui soţie? Cu copiii săi? Distanţa dintre Bagdad şi Beirut nu e foarte lungă, iar soţul meu se grăbise să-i trimită un bilet mamei sale. De ce nu şi mie, şi fetelor?

Într-o seară, Saddam Hussein m-a anunţat că e de acord să-mi duc fetele în Liban.

— O să ai cu tine un bodyguard. N-o să-l vezi, dar el o să fie tot timpul în preajma ta. O să intervină în caz de urgenţă. Dacă ai nevoie de ceva, să te adresezi ambasadei irakiene.

În timp ce-i mulţumeam, i-am promis că n-o să se întâmple nimic ce ar putea să-l supere în vreun fel, dar Saddam mi-a pus degetul pe buze:

— Linişte! Nu promite nimic! Ajunge doar să fii conştientă că eu ştiu tot. Oamenii care-mi raportează observă. Oriunde te-ai afla, nimic din ceea ce faci nu e un secret pentru mine. Să ţii bine minte asta, Pari!

Din senin, privirea lui Saddam devenise dură ca oţelul. Dac-aş uita şi măcar pentru o clipă cui aparţin, s-ar pogorî pedeapsa. Dintr-odată mi s-a părut că plecarea din Bagdad ar sta sub semnul ameninţării. Poate-ar trebui să rămân? Ce-avea să se întâmple cu părinţii şi fraţii mei în timp ce eu voi fi plecată? Era oare greşit din partea mea să iau în considerare doar posibilitatea de a-l întâlni din nou pe Sirop?

Cum am ajuns acasă, am căutat-o pe mama pentru a discuta încă o dată viitorul fetelor la şcoală şi legătura dintre ele, tatăl lor şi neamul lui. Mama m-a încurajat. Sigur că era un avantaj ca fetele să poată pleca din Bagdad, care devenea din ce în ce mai izolat, şi să meargă la o şcoală bună.

Aşa c-am plecat.

La aeroport ne-a aşteptat un bărbat tânăr, membru al Clubului Armean din Beirut.

M-a surprins faptul că nu venise chiar Sirop după noi. Imediat m-a cuprins neliniştea. Ce se întâmplase? Făcuse ceva Saddam Hussein?

Dar nimeni n-a spus nimic şi nu se cade ca o femeie să întrebe despre un bărbat. După patru ani de tăcere, Sirop era cel care trebuia, de fapt, să se

explice. Nu eu. M-am bucurat că totul părea să fie în ordine. Am mers direct la Clubul Armean.

Soţul meu a fost foarte emoţionat când ne-a văzut pe mine şi pe fete. S-a grăbit să ne iasă în întâmpinare pe coridor, de cum am apărut, şi eu am rămas nemişcată. Le ţineam pe fete strâns de mână, iar ele se sprijineau de picioarele mele, aşa cum fac copiii când sunt nesiguri de ceva. Tatăl lor devenise un străin pentru ele.

Sirop s-a plimbat în jurul nostru încet, atent, pas cu pas. Nu ne-a atins. Parcă dorea să se asigure mai întâi că şi eu şi fetele eram acolo în carne şi oase. În realitate. Că nu eram stafii.

Sirop ne iubea pe mine şi pe fete. Liza îi seamănă izbitor de mult. Dar pe un om îl cuprinde groaza când trebuie să-şi părăsească ţara sub ameninţarea morţii, iar Sirop nu era genul care voia să se bată. Voia doar să trăiască bine şi confortabil.

Cu cât Sirop pricepea mai multe despre relaţia mea cu Saddam Hussein, cu atât devenea mai temător. În Orientul mijlociu, orice faptă nelalocul ei care se petrece între o femeie şi un bărbat e considerată drept vina femeii. Femeia e cea care poartă ruşinea. Saddam Hussein trezise în soţul meu o spaimă cumplită pentru propria-i viaţă. Eu îi trezisem altă frică, aceea de a-i acoperi familia de ruşine.

Dar, deşi am făcut multe greşeli în viaţă, nu eram vinovată de ceea ce se întâmpla acum. Aşa simţeam. Mi se părea logic ca bărbatul meu să-şi asume responsabilitatea pentru copii, deoarece eu îmi pierdusem orice speranţă că voi putea vreodată să mă desprind de Saddam. Nu avea să mă elibereze niciodată. Orice-aş fi făcut, Saddam era cel care decidea. Totul. Ştiam că n-aveam cum să-l schimb vreodată pe Saddam. Aveam însă posibilitatea să-l cunosc mai bine. Şi de-acolo, poate, să reuşesc să schimb ceva în viaţa mea.

Războiul civil din Liban a avut loc între anii 1975 şi 1990. La început, lupta s-a dat între creştini şi musulmani pe de o parte, şi între dreapta şi stânga, pe de altă parte. Însă pe măsură ce se prelungea războiul, devenea din ce în ce mai dificil să deosebeşti atât alianţele, cât şi adversităţile dintre diferitele grupuri religioase, politice, etnice şi, nu în ultimul rând, dintre grupurile de interese internaţionale.

În anul 1978, sudul Libanului a fost invadat mai întâi de trupele palestiniene, apoi de cele israeliene. În august 1978 au fost ucise în Beirut 175 de persoane într-un atac cu bombă.

Partidul Dashnak a fost fondat la sfârşitul secolului al XIX-lea pe principii socialist-naţionaliste, cu accent pe drepturile Armeniei şi ale armenilor. Partidul s-a bucurat de un sprijin deosebit în Liban.

Soţul meu şi familia lui aveau legături bune cu Partidul Dashnak la Beirut şi deţineau şi o poziţie respectabilă la Clubul Armean. Datorită acestor contacte făcuseră rost de un apartament, unde soţul meu locuia împreuna cu mama sa. Acum urma să mă mut eu acolo împreună cu fetele şi să locuim alături de soacra mea. Apartamentul nu era cine ştie ce – destul de mic, dar normal pentru Beirut, aş putea zice. Era însă curat şi bine îngrijit.

Războiul civil era o realitate zilnică în oraş, dar în zona unde locuiam noi nu se prea simţeau luptele.

Nu ştiu unde s-a mutat bărbatul meu. Nu e treaba unei femei să întrebe un bărbat unde doarme în timpul nopţii. Paturi se găsesc pretutindeni. Bărbatul meu se descurcase prea bine timp de patru ani, aşa că de ce să-l fi întrebat unde locuia acuma? Aveam şi-aşa destule griji în propria-mi

viaţă. Eram ocupată, până peste cap cu fetele şi cu mine însămi.

Sirop mi-a explicat că a ales să nu trimită după mine şi după fete înainte de a-şi putea reface o viaţă confortabilă. Se prea poate să fi fost adevărat. N-a spus nimic de Saddam, dar eu ştiam că Sirop se temea. Eram convinsă că soţul meu avusese nevoie de mult timp pentru a se regăsi. De atâta timp, încât reuşise să mă piardă.

Există o expresie în limba arabă care înseamnă: *Dacă pleacă un câine, vine altul repede în locul lui.*

Aşa e viaţa. Mama spunea acelaşi lucru cu alte cuvinte:

— Să nu plângi niciodată de grija unui bărbat, ci să ai grijă de tine însăţi.

Pe fete şi pe mine ne-a întâmpinat o doamnă pe nume Mary, care era soţia purtătorului de cuvânt al Partidului Dashnak în acea perioadă:

— Haideţi cu mine, vă duc la apartament. Apoi, dumneavoastră şi soţul dumneavoastră veţi cina împreună cu mine şi cu soţul meu.

Eram recunoscătoare pentru faptul că nimeni nu pomenise nimic despre divorţ. Soacra mea şi cu Mary aranjaseră totul în aşteptarea noastră. Umpluseră inclusiv frigiderul cu lucruri care ştiau că or să ne facă plăcere. Fructe, Fanta, mortadella… şi multe altele. Fetele aveau două paturi, iar eu primisem propriul dormitor.

Soacra mea şi cu mine ne simpatizam reciproc, iar eu o admiram pentru că nu-şi pierduse cumpătul nici în cele mai dificile situaţii. E normal ca nurorile să nu se înţeleagă bine cu soacrele, dar noi două ne vorbeam întotdeauna cu prietenie. Aşa e în viaţă. Dacă tratezi pe cineva cu respect, vei fi respectat la rândul tău.

Situaţia era diferită pentru noi toţi, dar soacra mea se purta ca şi cum nimic nu se schimbase. Mi-a urat bun venit la Beirut, le-a vorbit cu căldură

fetelor şi nu mi-a pus nici măcar o întrebare personală. Aşa se face când respecţi pe cineva. Păstrezi distanţa. Cu siguranţă că soacra mea auzise zvonuri şi nu se poate să nu se fi întrebat despre divorţul dintre mine şi fiul ei. Cu siguranţă că a deplâns soarta averilor risipite. Cu siguranţă ştia şi că eu lucram cu guvernul irakian. Cu siguranţă şi-o fi auzit servitorii bârfind. Imposibil să nu fi fost aşa.

Dar n-a scos niciun cuvânt. N-a pomenit despre nicio amintire. M-a salutat ca şi când ne despărţiserăm de-abia c-o zi înainte. Saddam Hussein era un dictator, iar despre un dictator nu se vorbeşte decât dacă e neapărat nevoie. Întotdeauna se găseşte cineva care ascultă. Soacra mea s-a purtat foarte prieteneşte cu mine, deşi nu mai avea de unde să ştie cine eram. Cine devenisem. Odată cu schimbarea din vieţile noastre.

Mi-a pus o singură întrebare, la care am putut răspunde cu uşurinţă:

— De ce te afli aici? m-a întrebat.

— Vreau să le dau pe fete la o şcoală bună, i-am spus.

Soacra mea a dat din cap.

— E un plan înţelept, a zis. Putem să avem mare grijă de ele, aici la Beirut.

Când ai copii mici nu poţi să-i laşi cu una cu două şi să pleci, planul era ca eu să stau în Beirut cel puţin pe durata verii, poate chiar şi mai mult. Fetele trebuiau să se reobişnuiască cu tatăl lor şi să se acomodeze cu noua şcoală. Ne petreceam mult timp în compania soţului meu şi a altor membri ai familiei sale. Am vizitat şi şcoala de mai multe ori.

Am o fire foarte sentimentală. Cu cât îl vedeam mai des: pe Sirop, cu atât îmi reveneau în minte mai multe crâmpeie din viaţa cea bună pe care o avuseserăm împreună. Păstrasem o mulţime de amintiri extraordinare. Mă gândeam adesea la cât de apropiaţi fuseserăm şi la câtă dragoste pierduserăm atunci când ne-am despărţit.

Tocmai de-aceea mă feream să rămân singură cu bărbatul meu. Dragostea dintre noi începuse că reîncolţească. Adesea mă forţam să stau locului şi să cumpănesc:

Ce e bine? Ce e rău? Ce-ar trebui să fac acum?

De câte ori jinduisem să redevin un om obişnuit. Să fiu împreună cu soţul meu, să fac parte din familia lui, să-mi îngrijesc copiii, să mă simt în siguranţă. Visam la o viaţă lipsită de minciuni. La o existenţă de zi cu zi fără sânge, fără înşelăciune, fără frică.

Timpul trecea. Sirop mă privea din ce în ce mai drăgăstos. Cu cât ne întâlneam mai des, cu atât simţeam mai tare dorinţa să mă arunc din nou în braţele soţului meu. Furia pentru cei patru ani în care se ţinuse deoparte, fără nicio explicaţie, fusese înlocuită de înţelegere. Lui Sirop îi fusese teamă să-mi spună unde se găsea. Aflase că fusese forţat să fugă din Irak de însuşi Saddam Hussein şi a preferat să nu aibă niciun contact cu mine şi cu copiii pentru a nu ne pune în pericol. A fost mâhnit când am vrut să divorţez de el, dar în condiţiile date a înţeles într-o oarecare măsură.

De când deveniserăm adulţi, soţul meu şi cu mine nu ne exprimaserăm pe deplin sentimentele.

Niciunul dintre noi nu era educat în acest mod. În plus, eu eram mereu conştientă de existenţa lui Saddam Hussein.

Într-un final, amândoi ajunseserăm pe cât de speriaţi, pe atât de îndrăgostiţi. Ne uitam cu jind unul la altul, dar nu îndrăzneam să facem nimic. Eu eram din ce în ce mai convinsă că îl iubeam pe Sirop şi că mă simţeam în continuare soţia lui. Voiam să-mi împart viaţa cu el şi să rămân împreună cu familia lui. În mod paradoxal, pentru o bucată de timp m-am simţit fericită şi în siguranţă în Beirutul dominat de războiul civil, deşi eram perfect conştientă că trăiam cu toţii în umbra lui Saddam Hussein.

Eram în august 1978, după vacanţa de vară, când urma să se deschidă şcoala. Fetele aveau să se mute acolo curând şi aveau să încerce să locuiască la internat. Între timp, soacra mea se mutase la o prietenă, ca să ne lase nouă mai mult spaţiu, dar în majoritatea serilor venea la noi ca să cinăm împreună. Într-o seară, pe la zece, eu mă uitam la televizor, după ce fetele adormiseră şi soacra mea plecase la prietena ei. Am auzit bătăi în uşă. Era bărbatul meu. Deoarece nici nu avusesem ocazia şi nici nu mă simţisem în stare să-i arăt lui Sirop adevăratele mele sentimente, am sărit cu gura pe el:

— Pe ce-ai venit aşa târziu? O să trezeşti copiii…

Sirop mi-a pus un deget pe buze, ca să mă facă să tac, şi-a început să mă sărute. Nici nu ştiu când am ajuns în pat, strâns înlănţuiţi. Parcă nu ne despărţiserăm nicio secundă. Când mi-am revenit în simţiri am ştiut că noaptea nunţii fusese o nimica toată faţă de ceea ce avuseserăm împreună acum.

— Nu-mi pasă de preţul pe care va trebui să-l plătim. Tu rămâi aici, cu mine, mi-a spus Sirop.

Eu tăceam. Mă uitam la el în timp ce îmi plimbam degetul arătător de-a lungul conturului chipului pe care-l iubeam, pricepeam, cu inima sfâşiată, că dacă rămâneam alături de soţul meu aveam să fiu văduvă cât ai clipi din ochi.

Sigur că nu puteam să-i spun asta lui Sirop. Mereu aceeaşi nevoie de a tăcea, care-mi marca viaţa! În acel moment, cel mai tare îmi doream să mă ridic din pat şi să mă întorc direct la Bagdad. Nu puteam să-i pun lui Sirop viaţa în pericol, doar îl iubeam. Deci trebuia să-l părăsesc.

Înainte să înceapă trimestrul le-am plătit fetelor taxa şcolară pe un an întreg. Era foarte costisitor, dar bani aveam. Era important pentru mine să ştiu că fetele vor primi cea mai bună îngrijire şi educaţie posibile.

Bărbatul meu voise să plătească el pentru şcoala copiilor, dar eu am refuzat să-i accept banii:

— De asta mă ocup eu, pentru binele fetelor, am argumentat. Tu poţi să le oferi altceva, că acuma stau la tine.

Fetele au început să doarmă la internat câteva nopţi pe săptămână. Câteodată dormeam şi eu cu ele, ca să se simtă în siguranţă. Totul era în ordine. Fetele se simţeau bine. Războiul civil era în plină desfăşurare şi câteodată auzeam în depărtare bubuituri, de la conflictele permanente de pe graniţa dintre Liban şi Israel. În cartierul creştino-armean al Beirutului, unde ne aflam noi, era însă relativ linişte în comparaţie cu alte zone ale oraşului, dar în Orientul Mijlociu întotdeauna este scandal undeva. Sigur că urmăream îndeaproape ştirile despre situaţia politică şi despre toate acele conflicte, dar nu pot spune că eram neliniştită. Când îi vorbeam soţului meu despre asta, ridica din umeri:

— Nu tot Beirutul e în război, îmi spunea. Oricum, şi tu şi copiii sunteţi mai în siguranţă aici decât la Bagdad.

Şi mai adăuga:

— Aparţinem unul altuia, Pari. Suntem o familie. Rămâi cu mine.

Eu dădeam din cap. Nimic nu mi-ar fi fost mai drag, dar dorinţele mele nu aveau prioritate. Era numai vina mea că ajunsesem în situaţia aceea ciudată. Cel mai important era ca Sirop să rămână în viaţă. Ca fetele să meargă la acea şcoală deosebită şi să aibă acces în permanenţă la tatăl lor şi la neamul lui cel numeros.

Ca de obicei, într-o după-amiază, fetele urmau să rămână singure la şcoală. Eu plecasem de-acolo cu câteva ceasuri înainte şi mă întorsesem acasă, când israelienii au început să bombardeze Beirutul. Atacul venea ca o răzbunare pentru acţiunile teroriste palestiniene din partea israeliană a graniţei cu Libanul, care avuseseră loc cu câteva luni mai înainte.

Bombele cădeau pe şcoli, spitale, locuinţe, străzi, pieţe. Din câte ştiam eu, în cartierul nostru dens populat şi plin de case nu se aflau ţinte militare. Totul a fost însă cuprins de haos. Când a început să cadă ploaia de bombe şi exploziile se auzeau pretutindeni, am ţâşnit pe strada urlând, înnebunită de frică, fără să-mi iau măcar papucii în picioare. Copiii mei!

Când am ajuns la şcoală am fost întâmpinată de o privelişte groaznică. Peste tot copii răniţi, pretutindeni sânge, părinţi şi profesori panicaţi la culme. Alergam înnebunită căutându-mi copiii. Tălpile goale îmi erau sfâşiate de cioburile de pe jos. Am văzut că sângeram, dar nu simţeam nicio durere. Copiii mei! Copiii mei!

Într-un final mi-am găsit fetele în poala unei femei necunoscute. Stătea într-un colţ, ghemuită şi şocată.

Eu plângeam. Copiii plângeau. Am reuşit să ajungem la casa unei cunoştinţe care stătea aproape, iar seara ne-am adăpostit într-un mic

restaurant din acelaşi cartier. N-am îndrăznit nici să dorm la club, nici să mă întorc acasă. Multe imobile aveau fisuri mari în ziduri şi mi-era frică să nu cumva să se dărâme. Peste tot ardea, pagubele erau enorme. Nici nu vreau să mă gândesc la numărul victimelor şi al răniţilor.

De-abia după o săptămână ne-am întors la apartament. Totul era distrus de foc. Peste tot vedeai case prăbuşite. Hotărâsem ferm că nu-mi voi lăsa fetele la Beirut. Nici nu intra în discuţie. Refuzam să le mai pun încă o dată vieţile în pericol. Nu ştiu cum arăta restul Beirutului după atac, pentru că în timpul războiului civil fuseseră stabilite tot felul de graniţe între zonele oraşului, pentru a separa diferitele grupuri etnice, politice şi religioase. Toţi încercau pe cât posibil să evite să treacă acele graniţe, pentru a nu da de necaz.

Situaţia se schimbase radical. Imediat ce-am putut, mi-am planificat întoarcerea la Bagdad, împreună cu fetele. Consideram că nu aveam de ales, dar soţul meu credea că exagerez:

— A fost o excepţie, Pari. N-or să mai aibă loc asemenea atacuri.

Nu-l credeam. Cum aş fi putut să mă gândesc să-mi las fetele acolo după ceea ce se întâmplase? Dar cum să fiu în stare să-l părăsesc pe Sirop? Aveam atâtea în comun. Relaţia dintre noi era extrem de puternică. Neamul, familia, legătura de sânge, tradiţiile, educaţia, cultura. Exista şi atracţie sexuală, dar cu Sirop sexualitatea era o parte integrantă din viaţa noastră comună.

Relaţia mea cu Saddam era complet diferită. Era vorba doar de putere şi de atracţie fizică. Atâta cât a durat şi aia.

Trebuia să replanific totul. Fetele şi cu mine locuiam în continuare în acelaşi apartament. Ştiam că, odată întoarsă la Bagdad, va trebui să dau socoteală pentru că stătusem departe atâta vreme. Dar eram pregătită. Cel care e obligat să tacă, se

învaţă să tacă. Bărbatul meu avea să rămână în viaţă. Luasem deja această hotărâre. De restul trebuia să mă ocup singură, ceea ce nu era tocmai uşor.

În situaţia de faţă eram nevoită să-l ascult pe Saddam Hussein şi să mă adresez Ambasadei Irakiene din Beirut. Nu puteam să mă întorc la Bagdad fără o viză nouă. Soţul meu, în calitate de dublu cetăţean armeano-irakian, nu putea să părăsească zona creştină, dar eu puteam, cu paşaportul meu grecesc. Oh, erau delimitate atâtea zone în acea vreme la Beirut: creştină, musulmană, siriană… O mulţime de nuanţe politice. În plus, diverse miliţii, grupări teroriste şi organizaţii de eliberare acaparaseră diferite cartiere, în zone mai mult sau mai puţin permisibile. Fiecare avea ideile sale speciale despre ce însemna să faci bine şi să faci rău. Nici nu reuşesc să-mi amintesc câte grupări îşi aveau propriile puncte de control la graniţele din oraş şi câte îşi delimitau propriile spaţii moarte dintre zonele respective. Trebuia să treci prin toate filtrele astea ca să te poţi deplasa în Beirut. Cel mult, puteai să avansezi cu o maşină până la una dintre graniţe, dar apoi, între zone, trebuia să te deplasezi pe jos, câteva sute de metri, ca nu cumva maşinile să aibă montate bombe capcana.

Avea să-mi ia astfel ceva timp să ajung la ambasada irakiană, deşi ne aflam în acelaşi oraş. Nu puteam să merg şi să mă întorc în aceeaşi zi. Aveam să rămân peste noapte în casa unui prieten de-al familiei soţului meu, care locuia în zona musulmană.

Totul a decurs conform planului. Fetele au rămas cu Sirop şi cu soacra mea, în timp ce eu am luat taxiuri în zonele permise şi am mers pe jos acolo unde eram nevoită, tot timpul sub privirea vigilentă a soldaţilor înarmaţi până-n dinţi. Majoritatea erau de vârsta mea sau chiar mai tineri, peste tot trebuia să aştept şi să stau la cozi.

Peste tot controalele durau o veşnicie. Plecasem devreme, dar la destinaţie am ajuns de-abia după-amiază, târziu. Familia, foarte prietenoasă, m-a invitat să iau cina cu ei. Seara m-am jucat cu copiii şi cu câţiva pui de câine pe care îi aveau în casă.

A doua zi dimineaţă am mers la ambasada irakiană la ora opt. Când mi-am spus numele şi motivul pentru care mă aflam acolo, consulul irakian a ţâşnit din biroul său, negru de furie:

— Unde-aţi fost până acum? La ce v-a stat mintea când aţi dispărut?

Un fior de satisfacţie. Saddam nu mă uitase. Îşi certase personalul neglijent al ambasadei. În mod evident, bodyguardul nu raportase aşa cum fusese instruit.

Apoi ruşinea, care a înlocuit imediat acel sentiment spontan de la început. Cum naiba putusem să reacţionez în felul acela? Nu-l iubeam oare pe Sirop mai presus decât îmi iubeam propria viaţă?

Mi-am înăbuşit toate sentimentele. L-am privit pe consulul irakian drept în ochi şi i-am spus că n-am chef să vorbesc cu el. Ar trebui să tacă. Am venit să vorbesc direct cu Saddam Hussein.

Cel care nu deţine putere trebuie să dea exact impresia opusă. Învăţasem prea bine asta.

Mi-au făcut imediat legătura cu Saddam Hussein. Din nou satisfacţie. Saddam a lăsat totul baltă când am sunat. Sunt multe feluri de putere, iar în anumite ocazii puterea sexuală este mai mare decât cea politică. Prima întrebare a lui Saddam a fost asta:

— Te-a atins?

— Nu, am spus eu, cu voce calmă.

— Unde eşti?

— La ambasadă în Beirut.

— Am nevoie de un număr de telefon unde să te pot contacta. O să fac în aşa fel încât să primeşti bani şi o maşină care să te ducă la aeroport.

N-aveam de gând să-l las pe Saddam Hussein să se ocupe de treburile mele şi-ale copiilor atât timp cât eram la Beirut. Viaţa mea era şi-aşa complicată. Dar nu puteam să-i spun asta, pentru că l-aş fi mâniat. După câteva secunde de gândire i-am dat numărul de telefon al Clubului Armean. Telefonul din apartamentul unde locuiam cu fetele nu era sigur. Adesea nu mergea deloc, iar alteori legătura era făcută la întâmplare între liniile telefonice din cartier. Şi eu ascultasem conversaţiile vecinilor mei la mine în receptor.

Când m-am întors acasă am luat cu mine unul dintre căţeluşii familiei unde-mi petrecusem noaptea. Pe de o parte, mi-l doream, pentru că era o dulceaţă. Întotdeauna am avut o slăbiciune pentru câini, sunt adesea prieteni mai buni decât oamenii. Pe de altă parte, am intuit şi că puiul de câine o să-mi fie de folos la controalele de la graniţe. Toţi bărbaţii ştiu cât de prostuţă e o femeie. Deci niciun bărbat nu înţelege cât de şireată poate fi o femeie, mai cu seamă atunci când pare tare proastă. După ce în ziua precedentă fusesem observată cu atenţie de privirile când pofticioase, când suspicioase ale gardienilor de la graniţe, pricepusem ce-şi imaginau acei soldaţi tineri şi plictisiţi de moarte c-ar putea face cu o femeie tânără şi frumoasă, îmbrăcată în haine europene şi cu părul lăsat să curgă liber pe spate, la vedere. Trebuia să le distrag atenţia.

Când ajungeam la punctele de control de la graniţe cu căţeluşul în braţe, toţi soldaţii voiau, pe bună dreptate, să afle unde fusesem. Cu ce treabă mă dusesem în zona musulmană.

— Uitaţi aici, le ziceam chicotind încântată, am fost să iau căţeluşul ăsta pentru sora mea…

Şi-aşa mă lăsau să trec.

Pe timp de război, lucrurile mici fac diferenţa între cine supravieţuieşte şi cine nu. Poate din cauza asta există în Orientul Mijlociu credinţa că

fiecare persoană are soarta ei specială. Cu cât cineva supravieţuieşte mai multor atacuri cu bombe, cu atât e mai dificil să crezi că totul a fost o pură întâmplare.

Mai târziu, când am ajuns în Suedia şi oficialităţile de la Biroul de Emigrări mi-au pus o mulţime de întrebări despre unde, când, cum şi de ce se întâmplase chestia asta şi cealaltă, a trebuit să explic iarăşi şi iarăşi că era război. Pe timp de război poate fi. Neaşteptat de lesne să te îmbarci într-un avion. Lumea stă pe margine şi urlă:

— *Go, go, go!*

Alteori este uşor să găseşti loc într-un avion dacă tu personal sau vreo cunoştinţă de-a ta are pilele necesare. Sau pentru că arăţi a european, sau pentru că nu arăţi a european.

Sunt însă şi situaţii când e imposibil să pleci undeva. Aeroportul e distrus de bombe, telefoanele nu funcţionează, graniţele sunt închise, iar pe străzi bântuie bărbaţi tineri, înfricoşaţi sau prea curajoşi, înarmaţi până-n dinţi şi pregătiţi să omoare tot ce mişcă. Pe timp de război trebuie să deprinzi un alt mod de-a trăi, pentru că modul obişnuit nu mai există. Cei care nu sunt în stare să găsească alte căi pe care să meargă înainte vor muri. De fapt, oamenii oricum mor *inshallah,* dar măcar ştii c-ai încercat să te descurci cumva. Folosindu-te de-un pui de câine, spre exemplu.

Lucrurile astea sunt greu de explicat cuiva care a trăit toată viaţa pe timp de pace şi care e învăţat cu ordinea.

Seara am refuzat propunerea lui Sirop de a ieşi în oraş să cinăm. Eram ruptă de oboseală. Epuizată, atât fizic, cât şi emoţional. După ce le-am pus pe fete în pat mi-am pregătit o baie relaxantă, aromată, după care aveam de gând să mă culc. Oare când o să-mi dea Saddam de veste? Pricepusem din tonul său că îşi pierduse răbdarea. Dacă mai trăgeam mult de timp înainte să mă

întorc, nu mai riscam doar viaţa lui Sirop, ci şi pe-a mea.

Îmbrăcată în cămaşa de noapte, am tras cu sufletul la gură sertarul de la biroul de scris, ca să verific dacă paşaportul mai era acolo. Sertarul era gol.

În primul moment am refuzat să cred că îmi dispăruse paşaportul. Împotriva a ceea ce intuiam deja, am preferat să cred că poate-l pusesem altundeva. Oboseala îmi dispăruse fără urmă. Am căutat frenetic în dulapuri, genţi, cutii, rafturi. Nici urmă de paşaport. Se făcuse nevăzut.

Atunci l-am sunat pe Sirop. Jur, dacă telefonul n-ar fi mers în seara aia, aş fi alergat în tot oraşul până l-aş fi găsit.

— Vino încoace imediat! Acum!

Soţul meu eră şi mai bine făcut şi mai puternic decât mine, dar nu era Saddam. Nu trebuia să-mi fie niciodată frică de el. Dimpotrivă, îndrăzneam să-l înfrunt. Cum a pus piciorul în casă m-am aruncat asupra lui, urlând, şi i-am sfâşiat hainele, de parcă aş fi fost nebună:

— Cine mi-a luat paşaportul? Mi l-ai furat tu? Nu-mi găsesc paşaportul, scoate-l imediat!

Sirop m-a strâns de mâini ca să nu-l mai pot lovi. M-a îmbrăţişat în timp ce-mi ţinea mâinile captive şi m-a privit direct în ochi:

— Termină, Pari! Te iubesc. Nu-mi pasă de divorţ, e fals. Tu eşti soţia mea. Le iubesc şi pe fete, dar cel mai important pentru mine e ca tu să rămâi aici.

Mă liniştisem. M-am eliberat din strânsoarea lui şi-am rămas în picioare fără să scot un cuvânt. Îl ascultam pe Sirop. Nu se oprea din vorbit. Parcă descuiase o poartă de ecluză şi-acum dădea drumul la tot ce avea în minte:

— Aproape că reuşisem să te uit, dar acum eşti aici şi n-o să te las să-mi distrugi din nou viaţa. Niciodată, Pari, niciodată n-o să mă mai părăseşti, n-o să-ţi dau drumul. Faci ce vrei, dar din Liban nu pleci. Legile irakiene nu sunt valabile aici, divorţul nu e legitim. Suntem în continuare căsătoriţi. Deoarece eu sunt soţul tău, eu *decid* ca tu să rămâi aici, alături de mine şi de copiii noştri.

N-am spus nimic. Sirop m-a îmbrăţişat şi m-a sărutat cu tandreţe pe obraji. Apoi a plecat.

Avea dreptate. Sigur c-ar fi trebuit să rămân la Beirut, doar *voiam* să fiu soţia lui, exact ca înainte.

Dar în minte auzeam cuvintele cu care Saddam încheiase conversaţia noastră din aceeaşi zi:

— Să nu mai stai mult. Înţelegerea a fost că te vei întoarce.

Nici n-avea nevoie să spună mai mult de-atât. Saddam mi-a explicat adesea cum gândea:

— Tu îmi aparţii mie! Să nu uiţi niciodată asta! Nu mă interesează moartea ta. Pe tine vreau să te văd chinuindu-te de durere, ştiind ce pot să le fac celor dragi ţie.

Sigur c-aş fi putut să mă reîntorc la ambasada irakiană. Fireşte c-aş fi putut să-i spun lui Saddam că bărbatul meu îmi luase paşaportul. Fireşte că aş fi putut să-l ascult pe Sirop şi să-mi urmez inima şi să rămân la Beirut. În ciuda războiului civil şi a riscului la care mi-aş fi expus copiii, în ciuda a ceea ce ştiam deja c-ar fi urmat să se întâmple. Niciodată nu se găsesc atâtea căi între care să poţi alege ca atunci când nu există nicio cale.

Mi-am rezolvat toate problemele în viaţă. Aşa am reuşit să supravieţuiesc şi aşa am aranjat lucrurile pentru ca şi copiii mei să poată supravieţui. N-a fost nici uşor, nici ieftin.

A trebuit să dau toţi banii pe care-i aveam la un moment dat. Dar de îndată ce o femeie permite bărbaţilor accesul în viaţa ei, începe nebunia. Asta e experienţa mea. Atâta mândrie, atâta onoare, atâta competiţie, atâta sânge.

Voiam să am o viaţă liniştită, fără probleme. Dacă m-aş fi adresat lui Saddam, mi i-ar fi trimis de îndată pe *mukhabarat* să mă urmărească, şi cine ştie ce ordine le-ar fi dat. Dacă l-aş fi ascultat pe Sirop, mi-aş fi trăit viaţa ca pe o pojghiţă foarte subţire de gheaţă.

Şi-apoi, în ciuda a tot ceea ce se întâmplase, mi-era dor de Bagdad. De viaţa mea de zi cu zi, de

slujba mea care-mi plăcea. De casa mea, în care eu alesesem fiecare detaliu în amenajare, de grădina mea plină de flori, unde mă simţeam protejată de tot răul. Oaza mea privată într-o ţară din ce în ce mai pătată de sânge.

Nu m-am adresat, aşadar, unui bărbat în legătură cu problema mea. Am apelat, în schimb, la Mary, cea care ne ajustase cu atâta generozitate când aterizaserăm la Beirut şi pe care apoi am ajuns s-o cunosc destul de bine. Pricepusem că fără ajutor n-aş fi reuşit niciodată să-mi găsesc paşaportul. Poate Mary, al cărei soţ avea o relaţie foarte strânsă şi de încredere cu Sirop, să poată să-i dea de urmă. Mai trebuia doar să fiu în stare s-o conving pe Mary că întoarcerea mea în Irak era un lucru bun pentru bărbatul meu şi familia lui:

— Sirop vrea ca eu să rămân la Beirut, i-am spus lui Mary, şi Dumnezeu mi-e martor că aş dori din toată inima să fac asta.

Mary mă măsura cu privirea. Cu siguranţă auzise zvonurile despre relaţia mea cu Saddam Hussein. Am continuat, cu îndrăzneală:

— Dar eu ştiu că e mai bine şi pentru Sirop, şi pentru întreaga sa familie dacă eu mă întorc în Irak. Mi se rupe inima de tristeţe, ca şi celorlalţi. Şi, Mary, nu pot să-ţi explic toată situaţia asta complicată, dar te rog să ai încredere în mine. Trebuie să-l părăsesc pe Sirop, de asta depinde viaţa lui. De-aceea trebuie să te rog să încerci să afli unde mi-a ascuns Sirop paşaportul.

Mary m-a ascultat aşa cum numai o femeie poate să asculte povestea unei alte femei. Pentru că omul propune şi Dumnezeu dispune, dar în lumea femeilor întotdeauna bărbatul e cel care decide. Amândouă eram destul de mature ca să fi înţeles condiţiile:

Voinţa unui bărbat este cel mai bine înmuiată cu binişorul, pentru că, de regulă, voinţa unui bărbat este dirijată de duritate.

Mary era catolică şi-am văzut cum tot ceea ce-i spusesem eu intra în contradicţie cu credinţa cum că mariajul era întemeiat de Dumnezeu. La fel ca de multe alte ori în viaţa mea, înainte şi după acel episod, vedeam şi în acel moment cum femeia care se afla în faţa mea nu înţelegea. Mary a auzit că-mi doream paşaportul înapoi şi m-a văzut plângând, dar cum să poată înţelege de ce? Era o soţie bună. Eu trebuie că eram o soţie rea, din moment ce îi ceream ajutorul ca să plec de lângă bărbatul meu.

Timp îndelungat asta a fost mantra vieţii mele: Nu *pot să explic*.

Dar am încercat. Nu puteam face mai mult. Acum nu-mi rămânea decât să mă încred într-un amestec de bunătate umană şi providenţă. Poate că Mary avea să-i povestească totul soţului ei, care, la rândul său, ar fi considerat de datoria lui să îi spună totul lui Sirop. I-am mulţumit lui Mary pentru răbdare şi m-am întors acasă.

S-au scurs câteva zile. Într-o zi, înainte de prânz, am auzit bătăi în uşă. Era Mary. Aproape că renunţasem să mai sper. Dar deoarece Sirop nu-mi spusese nimic, mai mult ca sigur că Mary nu îi transmisese nimic. Însă probabil că trebuia să caut altă cale pentru a-mi găsi paşaportul.

Am rămas surprinsă să văd că Mary era acum de partea mea. Mi-a strâns amândouă mâinile cu putere:

— Scuze pentru întârziere. A trebuit să mă gândesc bine. În primul rând, am vrut să-i cer sfatul lui Dumnezeu. Nu-mi dai niciun detaliu despre ceea ce se întâmplă, aşa că nu pot să înţeleg motivul pentru care vrei să pleci. Dar văd în tine o durere imensă. O să fac tot ceea ce-mi stă în putinţă ca să te ajut.

Mary a revenit curând. Mi-a spus că un prieten de-al lui Sirop avea paşaportul meu. Nu ştia încă sigur cine, dar era clar că paşaportul meu nu era

nici la sediul unde lucra soţul său, nici acasă la ei şi nici la Clubul Armean, *Homentmen.* Acum, după atâta vreme, sunt de fapt surprinsă că Sirop nu mi-a distrus pur şi simplu paşaportul. Atunci, nici nu mi-a trecut prin minte aşa ceva. Fără un paşaport valabil era imposibil să te mişti în Orientul Mijlociu. Sunt prea multe graniţe, aproape unele de altele. Un paşaport valabil este un document valoros pentru orişicine, mai cu seamă pe timp de război. Să nu mai punem la socoteală că paşaportul meu era european, ceea ce era încă şi mai important. Trebuia să fie ceva tare grav la mijloc ca să distrugă cineva un paşaport valabil.

Nu ştiam cum gândea Sirop. Probabil că niciodată nu i-a trecut prin minte să-mi distrugă paşaportul. Aşa ceva pur şi simplu nu se *făcea.*

Viaţa în Beirut în acea perioadă era ca sub asediu. Conflictele dintre diferitele grupuri erau dese şi complexe. Un atac declanşa un altul. Câteodată era dificil să mai ţii cont de cine ataca pe cine. Soţul meu era în permanenţă furios, iar copiii speriaţi.

Nu pot să explic de unde-mi trăgeam puterea. Dacă am realizat ceva în viaţă, am făcut-o cu gândul la copiii mei. Dar în acea situaţie specială, copiii veneau pe locul al doilea Voiam, în primul rând, să-i salvez viaţa soţului meu.

Soacra mea nu spunea nimic. Mă iubea, iar eu o respectam ca pe o mamă. Soacra mea se uita la mine cu privirea ei înţeleaptă şi îmi vedea nedumerirea, fără să o înţeleagă. Nu mă întreba nimic, dar vedea că-l iubeam pe Sirop şi că el mă iubea pe mine. Restul rămânea un mister. Soacra mea înţelegea prea bine că nu puteam să-i dau vreun răspuns.

În anumite cazuri, ceea ce înveţi la şcoala vieţii îţi e mai de folos decât orice educaţie primită la vreo universitate respectabilă. Dacă la vârsta de cincisprezece ani aş fi înţeles şi eu ceva mai mult din viaţă decât ceea ce învăţasem la şcoala mea de

elită, soarta mea ar fi avut alt curs. Dar asta e situaţia. Soacra mea n-avea nicio educaţie formală, dar era inteligentă.

Trebuia să mă liniştesc în timp ce-o aşteptam pe Mary cu informaţiile despre paşaport. Totul revenise, încă o dată, la normal. Îmi petreceam adesea serile împreună cu Sirop, soacra mea şi fetele. Stăteam la vreo cafenea şi luam ceva de băut în timp ce aşteptam ora cinei sau rămâneam acasă şi ne uitam la televizor. Sirop şi cu mine nu locuiam împreună în apartament, dar eram din ce în ce mai apropiaţi în toate privinţele. Aşa cum fac o femeie şi un bărbat când se iubesc. Dragostea înseamnă mult mai mult decât a face sex. Dragoste este şi atunci când ţi-e dor să fii în apropierea celuilalt, să îl atingi şi să fii atins.

Jucam un joc primejdios şi dureros. Pentru ca în afară de mine să-i poată supravieţui lui Saddam şi alţii din familia mea. Sirop şi mama sa urmau să sufere din nou din cauza mea. Fetele mele aveau să fie din nou lipsite de tată.

Nu exteriorizam nimic din toate astea. M-am surprins adesea fiindu-mi dor de mama. Mă cuprindea o oboseală care mă paraliza. Mi-era adesea dor să stau în poala mamei. Voiam s-o rog să ia înapoi viaţa pe care mi-o dăruise odată.

Într-o dimineaţă, chiar când începuse şi telefonul să funcţioneze, a sunat Mary.

— Paşaportul tău este în biroul rectorului şcolii armene, care se află la doar câteva străzi distanţă de unde locuieşti. Ştii unde? Nu departe de piaţa armeană. Ai fost în zona aia de multe ori. E uşor de găsit.

Ştiam foarte bine unde se afla şcoala. Tremurând de emoţie am plecat spre piaţa din *Bourj Hammoud,* cartierul armean clasic al Beirutului. Străduţe înguste, case joase cu grădini înghesuite în spate, buticuri mici. O mulţime de lume se învârtea pe-acolo. Zona e aşa de

înghesuită, încât mai-mai că puteam zări clădirea Clubului Armean, în apropiere. La fel ca în orice altă piaţă, şi aici se vindeau de toate: haine, ustensile de bucătărie, legume, condimente, peşte, carne şi pâine. Singura diferenţă între piaţa asta şi celelalte pieţe din Beirut este că aici majoritatea oamenilor preferă să vorbească limba armeană.

O mulţime de lume îi cunoştea pe Sirop şi pe familia sa. Mulţi ştiau că eu eram acea femeie blondă, fosta lui soţie, care venise de la Bagdad cu copiii lui Sirop pentru a-i da la şcoală aici. Era imposibil să traversez piaţa, să merg exact pe străduţa pe care o căutam şi să mă duc direct la şcoala armeană. Dacă aş fi făcut aşa, sigur cineva i-ar fi spus asta lui Sirop data viitoare când venea pe-aici:

— Am văzut-o pe Pari deunăzi, mergea direct la şcoală…

Aşa că m-am oprit la un stand despre care ştiam că-i aparţinea unui prieten de-al soţului meu. L-am salutat prieteneşte, am pălăvrăgit puţin şi l-am întrebat apoi pe vânzător dacă putea să mă ajute să dau de numărul de telefon al nevestei unui alt prieten de-al lui Sirop:

— Sigur că da! O clipă!

Când Sirop avea să treacă pe-aici data viitoare şi să schimbe câteva cuvinte cu prietenul său, acesta avea să-i spună că fusesem pe la el şi-i cerusem un număr de telefon. N-o să se mai gândească la faptul că de-acolo am luat-o direct pe străduţa unde se afla şcoala armeană.

Rectorul micuţei instituţii era vizibil îngrijorat când m-a văzut. Am observat însă că nu era surprins, aşa că cineva trebuie că-i spusese ceva. Poate Mary. Nu ştiu. Adesea mi-a fost mai bine să nu ştiu prea multe în viaţă.

I-am explicat rectorului că pentru binele lui Sirop şi al familiei sale era absolut necesar să-mi primesc paşaportul. Mi-am cerut scuze că-l

deranjam astfel, fără ştiinţa soţului meu, dar asta era situaţia.

Rectorul a dat din cap. Multe reguli normale fuseseră scoase din joc în timpul războiului civil. Fără să mă întrebe ceva, a deschis unul dintre sertarele biroului şi mi-a întins paşaportul.

Nu l-am rugat pe rector să păstreze sub tăcere vizita mea. Fusesem deja ajutată. Era de neconceput să mai cer ceva în plus. Aşa că i-am mulţumit politicos şi-am plecat.

Acum trebuia să rezolv următoarea problemă. Cum aş putea să împachetez lucrurile mele şi ale copiilor şi să plec la aeroport fără ca Sirop să-şi dea seama?

Pe fiecare palier al casei unde locuiam, în enclava armeană din Beirut, se aflau două apartamente. Exact vizavi de apartamentul nostru locuia o femeie armeană în vârstă. Ştiam că nepoata sa dorea din suflet să se mărite cu Sirop şi că prezenţa mea neaşteptată în Beirut ameninţa să-i schimbe planurile. De ce eu, ca fostă nevastă, să mă înfiinţez aici din senin şi să deranjez?

Uşile apartamentelor se deschideau unele către celelalte pe scara blocului şi ştiam prea bine că femeia armeană pândea pe vizor să vadă cine venea şi cine pleca. Chestia asta o irita pe soacra mea, care era obişnuită să trăiască o viaţă foarte retrasă. Mie mi se părea mai degrabă comică femeia respectivă, a cărei curiozitate era atât de evidentă:

Cât de des venea Sirop în vizită? Stătea peste noapte? Cât de des venea mama sa? Urma să ne împăcăm? Sau ce urma să facem?

Vecina respectivă avea un iubit mult mai tânăr decât ea, care era poliţist. Odată, chiar după ce ajunsesem la Beirut, femeia m-a invitat la ea când şi poliţistul era acolo. Atmosfera era oarecum stânjenitoare. Eram obişnuită ca bărbaţii să se uite la mine, dar unii dintre ei au tendinţa de a te dezbrăca din ochi. Una e să admiri pe cineva, alta e să-ţi curgă balele după o femeie. E adevărat că toată viaţa mea am fost educată şi obligată să-mi adaptez comportamentul în relaţiile cu bărbaţii, dar întotdeauna mi-au displăcut cei de tipul poliţistului ăluia. N-au nici urmă de ruşine ori de fineţe. M-am scuzat cât am putut de repede şi după aceea am încercat să evit orice contact cu vecina armeană.

În Beirutul răvăşit de război, totul se întâmpla cu lentoare. Faptul că îmi recuperasem paşaportul nu însemna că puteam să plec pur şi simplu. Lucrurile nu mergeau aşa. Sirop şi familia sa aveau legături sus-puse. Dacă ar fi avut cea mai

mică suspiciune că voiam să dispar cu copiii, aş fi fost cu siguranţă oprită la graniţă.

Stăteam trează nopţile şi mă tot gândeam. Ce tentant era să rămân. Să fiu din nou soţia lui Sirop. Să am o viaţă de familie liniştită cu el şi cu fetele noastre.

Dar de câte ori mă lăsam să visez astfel, trebuia să gândesc mai departe. Dac-aş fi rămas la Beirut, n-ar fi trecut multă vreme până când Sirop ar fi dispărut. Îmi tot ziceam că într-o zi va veni vremea să pot spune adevărul. Ştiu că i-am făcut mult rău lui Sirop.

Zilele se scurgeau şi nu găseam nicio soluţie la problema mea. Clubul Armean mă înştiinţase că fusesem căutată de ambasada irakiană, aşa că ştiam că trebuia să acţionez. Într-o după-amiază am decis să joc totul pe o singură carte şi am bătut la uşa vecinei mele. A fost surprinsă să mă vadă acolo, dar eu eram gata de atac, aşa că n-am pierdut nicio clipă:

— Sunteţi singură acasă?

— Da, mi-a spus şi s-a dat un pas înapoi, sub privirea mea hotărâtă….

— Atunci o să intru puţin. Am nevoie de ajutorul dumneavoastră.

Ştiam prea bine că vecina voia să scape de mine pentru ca nepoata ei să aibă cale liberă. Când m-am aşezat în sufragerie şi i-am spus verde-n faţă că am nevoie de ajutorul ei ca să pot să-mi iau copiii şi să mă întorc la Bagdad, am decis să joc foarte periculos. Sunt anumite momente în existenţa fiecăruia când balanţa vieţii stă în aşteptare. Poate să se aplece într-o direcţie sau în cealaltă. Oare o să-i dezvăluie femeia planurile mele lui Sirop? Dacă da, măcar ştiu c-am încercat. Sau o să mă ajute? Dacă da, atunci aveam o şansă de a-i salva viaţa lui Sirop.

În momentul acela nu vedeam nuanţele. Totul era ori alb, ori negru. Moarte sau viaţă. Da sau nu.

Zona gri în viaţa mea fusese şi avea să rămână Saddam, care nu era însă deloc previzibil. Singura certitudine era faptul că exista. Că decidea cine avea să trăiască şi cine avea să moară. Dacă relaţia mea cu Sirop era una de iubire, relaţia mea cu Saddam era una de putere. Două dimensiuni diferite în existenţa mea, ambele foarte puternice.

Când venea vorba despre Sirop, gândurile mi se învârteau în cap. Revizuiam, cugetam şi încercam să găsesc cel mai bun compromis – chiar dacă nu însemna întotdeauna că el şi cu mine puteam trăi aşa cum am ne-am fi dorit cel mai mult. Când eram cu Sirop îmi deschideam inima, chiar dacă îmi sângera.

Când venea vorba despre Saddam nu puteam niciodată să aleg. Mă adaptam. Saddam decidea. De-aceea trebuia să îmi închid inima şi să îmi deschid creierul.

Aşa era situaţia. Nu era ceea ce-mi doream. N-am ales niciodată ca viaţa mea să fie o catastrofă.

Vecina mă privea. Era cât se poate de surprinsă. Noi două n-avuseserăm decât o relaţie de suprafaţă din ziua aceea când mă scuzasem şi dispărusem din faţa ei şi-a poliţistului ei.

— De ce aţi venit taman la mine cu rugămintea asta?

— Deoarece ştiu că vreţi să scăpaţi de mine. În interesul nepoatei dumneavoastră. Ştiţi prea bine, la fel cum ştiu şi eu de altfel, că dacă rămân aici, Sirop şi cu mine vom continua să fim căsătoriţi. Divorţul o să fie declarat nul.

Vecina mea nu era deloc proastă. Stătea jos, tăcea şi lua aminte la ceea ce-i spuneam eu. Sigur că până atunci nimeni nu scosese vreun cuvânt despre nepoata ei, dar acum ştia şi ea că eu ştiam. Jucam foarte periculos, însă dacă voiam câştig, trebuia să-mi dau pe faţă toate cărţile. N-o cunoşteam pe femeia aceea. Habar n-aveam ce gândea şi cum avea să reacţioneze. Dar eram cât se poate de hotărâtă. Situaţia era neclară, însă eu

ştiam exact ce făceam. Nervii îmi erau ca şi împietriţi, nu-mi permiteam să-mi fie frică. Dintotdeauna am fost o persoană care învaţă repede şi care se acomodează uşor. Şi-apoi, deja de-atunci, prin simplul fapt că exista, Saddam reuşise să mă înveţe multe lucruri despre putere şi despre cum să domin ceea ce se află în jurul meu.

Atitudinea era foarte importantă. Ştiam că trebuie să mă arăt puternică. Minciuna îl face pe om slab. Aşa că trebuia să nu mă abat de la adevăr.

După un lung răstimp, femeia şi-a ridicat privirea de pe covor şi şi-a îndreptat-o asupra mea:

— De ce îndrăzniţi să aveţi încredere în mine?

— N-am de ales.

— Îl iubiţi pe Sirop?

— Da. Cât o să trăiesc o să-l iubesc pe bărbatul acesta. Tocmai de-aia trebuie să îl părăsesc. Vi-l dau în dar pe Sirop, deoarece îl iubesc. Nu-mi cereţi să vă explic, pentru că nu pot, dar vreau ca Sirop să rămână în viaţă şi să trăiască bine. Asta este dragostea mea pentru tatăl fiicelor mele. Infinită.

— Dar de mine vă place? Doar aţi ales să vă încredeţi în mine?

— Nu, dumneavoastră îmi displăceţi. N-a fost frumos să mă invitaţi aici când aveaţi un bărbat în vizită. Dar am nevoie de dumneavoastră. Unul dintre motive este prietenul dumneavoastră poliţist.

Vecina m-a privit lung, apoi mi-a spus să plec. O să-mi dea ea de ştire.

Nu se întâmpla însă nimic. Eram din ce în ce mai agitată. Credeam că până la urmă vecina îi spusese toată povestea lui Sirop. Zilele treceau. Fetele trebuiau să meargă la şcoală. Aproape în fiecare seară se organizau cine împreună cu Sirop şi familia sa. El venea şi pleca, dar nu stătea la noi peste noapte. Eu făceam tot ce-mi stătea în putinţă să mă comport cât mai normal. Nu mai pomeneam nimic despre paşaportul dispărut.

Într-o seară, în drum spre casă, Sirop a oprit brusc maşina. S-a întors către mine:

— Ţie-ţi stă mintea la ceva, Pari. Te cunosc prea bine, pui ceva la cale. Nu mai zici nimic de noi şi nu mai pomeneşti de paşaport. Ce se-ntâmplă?

Privirea îngrijorată şi drăgăstoasă a lui Sirop. Bărbatul meu iubit. În clipa aia mi-era aşa de drag, că mă durea tot corpul. Voiam să-i spun cât de mult îl iubeam şi câtă nevoie aveam de el. Pentru totdeauna.

Am rămas în schimb ca o stană de piatră. Mi-am întors rapid privirea spre înainte, pentru că nu îndrăzneam să mă bizui pe sentimentele mele dacă i-aş fi privit frumosul chip în întuneric. Dacă i-aş fi simţit căldura.

— Du-mă acasă! i-am spus lui Sirop, fără să mă uit la el. Acum!

N-am vorbit despre Saddam Hussein cu nimeni înainte să mă întorc la Bagdad. Ce-aş fi putut să spun? Toată lumea care mă cunoştea ar fi crezut că mi-am pierdut de tot minţile. Că voiam să fiu cu Saddam, că mă întorceam la Bagdad pentru că-l doream pe dictator şi tot ceea ce avea el, tot ceea ce putea fi cumpărat cu bani.

Nu pot să zic că am fost surprinsă când Sirop a intuit că puneam ceva la cale. Doi oameni care se iubesc simt adesea, fiecare, ce gândeşte celălalt. Sirop şi cu mine fuseserăm întotdeauna foarte apropiaţi, iar de când venisem la Beirut, înflorise

din nou dragostea dintre noi. În ceea ce-l priveşte, pentru că încercase să mă uite. În ceea ce mă priveşte, pentru că eram conştientă clipă de clipă că aveam să-l părăsesc în curând. Prin orice mijloace.

Am înţeles însă din purtarea lui Sirop că vecina nu-i spusese nimic despre planurile mele. Într-o zi m-a sunat iubitul femeii, poliţistul:

— Aud că vreţi să plecaţi la Bagdad.

— Da. Am nevoie de ajutor ca să ajung la aeroport.

— Şi cum vă gândiţi să faceţi?

Îmi repugna vocea lui. Tonul era explicit: spera că o să plătesc în natură. Că n-o să-mi pot permite suma pe care avea să mi-o ceară.

Dar bani aveam. Înainte să mai apuce să zică ceva poliţistul, i-am oferit o mie de dolari ca să aranjeze în aşa fel încât să ne putem sui în avion. Jumate din bani acum, jumate la aeroport. I-am spus acelaşi lucru şi vecinei. Şi ea avea să primească o mie de dolari dacă îmi rezerva biletele şi avea grijă de bagajele mele până când urma să plecăm.

În adâncul sufletului, n-aveam încredere în niciunul dintre ei. Dar oare mi-a oferit viaţa vreo ocazie în care să mă pot baza pe altcineva în afară de mine însămi?

Să-l smulg pe Sirop pentru a doua oară din viaţa mea era echivalent cu a muri. Dar m-am întărit. Pentru Saddam ar fi fost foarte uşor să dea ordin ca Sirop să fie împuşcat pe străduţele înguste din cartierul armean al Beirutului. Ar fi fost atât de uşor. Arme peste tot, oameni împuşcaţi zilnic. Nimeni n-avea să pună nicio întrebare. Era infinit mai greu să-i explic lui Sirop ce voiam eu să fac. Nu m-ar fi lăsat niciodată să plec.

De câte ori n-am stat şi-am vorbit cu luna de deasupra Bagdadului despre hotărârea mea? Oare greşisem? Oare-ar fi trebuit să risc şi să rămân la

Sirop pentru răstimpul care ne mai era dat de la Dumnezeu, până când Saddam avea să-l omoare?

Nu ştiu. Aşa a fost să-mi fie viaţa. Cu timpul a trebuit să-mi vând toate bijuteriile şi toate obiectele de valoare ca să pot să-mi scot copiii din Irak şi ca să pot pleca şi eu. În tradiţia orientală, giuvaierurile unei femei sunt dovada la vedere a bogăţiei unui bărbat. În Bagdad, conform unui obicei răspândit în ţările arabe, obişnuiam să port la gleznă un lanţ de aur împodobit cu ceasuri mici, care sunau. Fiecare femeie are un lanţ cu ceasuri care sună într-un mod special, unic. Bărbatul ei aude zăngănitul şi îşi recunoaşte soţia după mers.

În acelaşi timp, bijuteriile reprezintă rezerva privată a unei femei. Rubinele, diamantele şi aurul constituie o formă de siguranţă materială care-i aparţine numai ei.

Când mi-am vândut bijuteriile, m-am simţit pe de o parte încărcată, pe de alta uşurată. Cadourile primite de la Sirop aveau o valoare care depăşea cu mult echivalentul lor în bani. În schimb, de cadourile primite de la Saddam m-am debarasat cu uşurinţă.

Totul a dispărut. Tot ceea ce odată era viaţa mea. La Bagdad, după ce fetele plecau la şcoală dimineaţa, îmi luam cafeaua şi ieşeam pe terasă, printre flori. Liniştea, aromele şi tăcerea, ceasurile zornăitoare de la glezna mea bronzată când păşeam uşor afară în cămaşa de noapte brodată şi în kaftanul de mătase, brodat încă şi mai minuţios. Acum am jeanşi. Haine simple. Aş fi murit de ruşine dacă m-aş fi arătat vreodată îmbrăcată aşa în Bagdad.

Pe vremea aceea mă ruşinam adesea, din diferite motive Viaţa e însă mai complicată decât înţelegeam eu în tinereţe.

Într-o dimineaţă m-a sunat poliţistul:

— Vin să vă duc la aeroport mâine după-masă la ora 5. Să fiţi gata şi dumneavoastră, şi copiii, cu bagajele făcute.

Îmi bătea inima cu atâta putere, că de-abia puteam respira. Aproape că nici n-am înţeles ce-mi spusese. Sirop venea des la noi seara şi câteodată o aducea cu el şi pe soacra mea. Obişnuiau să stea până târziu. Oare or să vină diseară? Când o să reuşesc să fac bagajele? Or să vină mâine? În cazul acela n-o să reuşesc să plec.

Am decis să rezolv problemele pe măsură ce apăreau, aşa că m-am apucat de împachetat. Bagajele i le dădeam prin hol vecinei mele, care era gata cu biletele. Când am terminat cu pregătirile, nu mi-a mai rămas decât să aştept.

— Mâine-dimineaţă stau la pândă, mi-a spus femeia, şi dacă văd că vine bărbatul dumneavoastră ies şi-l rog să mă ajute cu ceva.

Am dat din cap. Îl iubeam pe Sirop. Cât rău îi făceam.

N-aveam încredere în poliţistul care a venit să ne ducă la aeroport. Oare spusese ceva cuiva? O să ne urmărească cineva? Fetele se întrebau ce se întâmplă, de ce nu vine şi tata cu noi?

— Vine şi el mai târziu, mama?

Nu le-am răspuns. Inima îmi bătea să-mi sară din piept Mă întorceam mereu să văd dacă în urma noastră nu era vreo altă maşină, prea aproape de noi ori prea insistentă. Îmi doream din tot sufletul să-l rog pe poliţist să întoarcă. Să ne ducă înapoi la Sirop. La un moment dat m-am aplecat înainte, peste spătarul scaunului din faţă. Drumul dura mai mult decât planificasem. Eram în întârziere. Să fie ăsta vreun semn? Ar trebui oare să rămân?

— Întoarce maşina, am spus brusc. Mergem înapoi acasă.

Poliţistul a înţeles greşit. Crezuse că uitasem ceva în apartament.

— Nu se poate, a zis el, mergem direct la aeroport, altfel pierdeţi avionul.

M-am prăbuşit resemnată înapoi pe bancheta din spate. Soarta mea se numea Saddam Hussein.

Zborul până la Bagdad a fost groaznic. Aveam nişte crampe teribile la stomac şi nu puteam să mă opresc din plâns. Cât timp fusesem la Beirut începusem să scrâşnesc din dinţi în somn. Tensiunea aia îmi dădea dureri de cap. Aşa era şi acum.

Dar am ajuns la Bagdad fără probleme. Ne-a aşteptat o maşină de la palat şi ne-a condus la mine acasă. Totul era neschimbat. Servitorii ne-au primit cu bucurie. Florile din grădină miroseau superb. Fetele au început să alerge de jur-împrejur, bucuroase că reveniseră acasă.

Mult, mult mai târziu am sunat-o pe vecina mea din Beirut, femeia care ne ajutase să plecăm:

— Până şi pietrele şi munţii au jelit când au văzut suferinţa soţului dumneavoastră. S-a purtat ca un nebun când a înţeles că plecaserăţi. Plângea şi urla. Îşi sfâşia hainele. Era îngrozitor să-l priveşti.

S-a dovedit că până la urmă nepoata ei nici nu mai era interesată de Sirop. Înţelesese cât de mult ne iubea el pe mine şi pe copii. Am ascultat sporovăiala vecinei mele atâta cât am rezistat, apoi am închis telefonul. Să-l părăseşti pe omul iubit e ca şi cum te-ai spinteca singură cu cuţitul. Sângerează cumplit. Dacă nu mori din rana aia, pielea care-o va acoperi va fi însă întotdeauna subţire. Gata să plesnească din nou.

Ultima dată l-am văzut pe Sirop în anul 2002, la Beirut, după ce fugisem din Irak. Eram la o rudă în maşină, pe scaunul din dreapta, şi treceam pe lângă o piaţă. Tarabele erau protejate de soare cu copertine din ţesături. Din maşină nu vedeam decât picioarele celor care mergeau pe trotuare.

Din senin, parcă am fost lovită în moalele capului, picioarele alea, tălpile alea. Stilul de mers. Recunoşteam fiecare mişcare. Totul îmi era atât de familiar, precum un cântec vechi, pe care nu-l poţi uita. Sirop! Picioarele lui Sirop! Restul corpului îi era umbrit de copertina standului. Am ţipat la ruda mea să oprească maşina. De-abia parcase, c-am şi sărit afară şi-am alergat să-l prind pe Sirop, al cărui chip încă nu-l văzusem. Verişoara mea s-a dat şi ea jos şi mă urmărea uimită cu privirea. Şi-a ridicat mâinile la cer şi-apoi s-a închinat îngrozită:

— Femeia asta e nebună!

Dar eu ştiam. Sigur era Sirop, ştiam.

Sirop s-a albit când m-a văzut. A înţepenit.

— De… de… de unde vii? s-a bâlbâit el.

I-am arătat maşina verişoarei mele, care murea de ruşine:

— De-acolo, am spus râzând.

— Pari, nu te maturizezi niciodată? a murmurat Sirop.

Avea o voce aşa de neajutorată, atât de subţire. M-a durut inima când i-am văzut chipul epuizat.

Ne-am dat întâlnire pentru a doua zi. Până atunci, Sirop se adunase şi-şi recăpătase vocea obişnuită, dar era în continuare suspicios.

— Vrei să-mi distrugi viaţa încă o dată? Am făcut tot ce-am putut ca să te uit, Pari. Eşti o femeie periculoasă. Tot ce faci aduce cu sine probleme pentru mine şi familia mea!

Sigur că ştia de relaţia mea cu Saddam Hussein. Pe de-o parte nu era vreun secret cine ştie ce bine păzit. Pe de altă parte se găsesc întotdeauna oameni care să bârfească. Sirop ştia că multe dintre catastrofele care se abătuseră asupra lui erau cumva legate de căsătoria noastră.

— Pari. Dacă te ating mor.

Îl rog pe Dumnezeu să îl schimbe pe Sirop într-un om care să-şi vadă mai departe de viaţă. Are două fiice minunate, femei vrednice amândouă,

dar el nu înţelege chestia asta. Îmi amintesc ce i-am spus atunci lui Sirop, la Beirut:

— N-o să fii niciodată în stare să ne uiţi, pentru că eu şi fetele tale suntem parte din viaţa ta! Când o să închizi ochii pentru ultima oară, o să ne vezi pe mine şi pe copiii noştri.

Doamne Dumnezeule! Când îmi amintesc de toate astea mi se ia de viaţă.

Am avut vise premonitorii de două ori în viaţă. Prima dată a fost atunci când l-am visat pe bunicul din partea mamei în câmpul de floarea-soarelui. A doua oară a fost când fetele şi cu mine de-abia ajunseserăm la Beirut. Soacra mea locuia încă în acelaşi apartament cu noi. Visul a fost neobişnuit, pentru că exact ca şi atunci când îl visasem pe bunicul, am putut să văd detaliile foarte clar. Când m-am trezit, am avut impresia că mă uitasem la un film. Visul nu se spulberase, aşa cum se întâmplă de obicei.

Tocmai de-aceea le-am povestit visul soacrei mele şi fetelor a doua zi la micul dejun. Se făcea că urcam cu maşina pe un deal. De-a lungul drumului se înşirau multe case. Am văzut o grădină şi o casă de piatră, cu uşă verde, în faţa căreia stătea o femeie grasă în şorţ şi spăla rufe…

Toată lumea a râs. Visul li s-a părut comic.

Exact în ziua aceea o sărbătoream pe soacra mea, care purta nume de sfânt. Urma, aşadar, să mergem cu maşina la o anumită biserică. Prietena soacrei mele venea şi ea cu noi. Când ne-am urcat în maşină şi am pornit la drum am fost cuprinsă de un sentiment ciudat. Parcă recunoşteam împrejurimile, deşi nu fusesem niciodată pe-acolo. După un timp am văzut casa de piatră. Uite, e chiar grădina din visul meu. Până şi femeia grasă cu rufele ei erau acolo…

A fost o experienţă neplăcută. E adevărat că afară era cald, dar nu din cauza aceea mă simţeam în pragul leşinului. Totuşi, eram oarecum uşurată că puteam să-i explic toate astea soacrei mele. Nimeni nu m-ar fi crezut dacă nu le-aş fi povestit visul în acea dimineaţă.

Nu mai vreau să am asemenea vise. Parcă am febră.

Am intrat în biserică şi soacra mea i-a povestit preotului ce se întâmplase. Acesta a dat din cap:

— Am mai auzit o poveste din asta mai demult. Uitaţi, beţi puţină apă. Eu merg să-mi chem un coleg.

Preotul s-a întors cu un bărbat tânăr, care s-a dovedit a fi fiul cel mai mare al uneia dintre cele mai bogate familii din Liban. În Orientul Mijlociu, fiul cel mare este întotdeauna o persoană foarte importantă în familie, mai ales dacă urmează să preia responsabilitatea averii unui neam de vază. Bărbatul acela tânăr studiase la *American University of Beirut,* care fusese fondată la sfârşitul secolului al XIX-lea şi care era considerată cea mai bună instituţie de învăţământ din capitală. În timpul săptămânii, totul era în regulă. Dar în weekenduri, pe care şi le petrecea acasă, începuse să meargă în somn.

— Când mă trezeam, mă găseam întotdeauna în faţa porţii acestei biserici, mi-a povestit el. Venisem aici pe jos fără să ştiu că locul ăsta există şi în ciuda faptului că e foarte departe. Era înspăimântător.

Părinţii băiatului s-au panicat, dar în sufletul lui a încolţit ideea că îl voia Dumnezeu. În conversaţiile cu preoţii şi călugării de la mănăstire, tânărul putea să dea detalii din interiorul părţii închise a bisericii, acolo unde nu fusese niciodată. Aparţinea acelei mănăstiri de pe deal. Altcineva trebuia să administreze moştenirea familiei.

M-am liniştit oarecum. Dorinţa acelui bărbat tânăr fusese ca Dumnezeu să-l îndrume pe calea cea dreaptă. Era oare cu putinţă să-l rog şi eu pe Dumnezeu, încă o dată, să mă apere?

Motivul pentru care vreau să amintesc de episoadele respective este următorul: orice am făcut în viaţă, m-am simţit protejată, în ciuda a tot ceea ce mi se întâmpla. În bunătatea Sa Dumnezeu mi-a îndeplinit de multe ori dorinţele şi m-a apărat.

Fără ajutorul Lui, nu m-aş fi descurcat. Iar Dumnezeu ştie că am încercat să fac ce era bine.

Nimeni nu poate face mai mult decât să încerce.

Datoria unei femei este să fie axul central al căminului. Inima casei şi a pământului. Ea este cea care aduce pacea.

Aşa m-a învăţat mama. În casa ei, o femeie este aidoma unui grădinar în grădina lui. Înlătură după bunul plac toate obiceiurile, fie bune, fie rele, de care vrea să scape.

Din punctul de vedere al femeii, bărbatul seamănă mai degrabă cu un copil răsfăţat. E aşa pe tot parcursul vieţii. Dacă vede o jucărie nouă şi-o doreşte. Femeia trebuie să ştie asta. Dar mai trebuie să ştie şi că jucăria nouă va fi curând uitată în favoarea alteia, şi mai noi. Femeia trebuie să îi arate bărbatului şi ceva din sentimentele ei materne, pentru că mama este prima iubită a oricărui bărbat, una pe care n-o va uita niciodată. Un bărbat revine la soţia sa exact aşa cum revenea la mama sa în copilărie.

În lumea arabă se obişnuieşte ca un bărbat să aibă o singură soţie şi o singură familie, dar să viziteze şi una sau mai multe alte femei. Nu este nimic anormal sau secretos în asta. Dimpotrivă. Este atât de normal, încât nici nu e nevoie să vorbeşti despre aşa ceva. Pe vremuri, bărbaţii arabi bogaţi aveau haremuri imense. Acum nu mai e la fel. Dar omenirea înaintează cu încetinitorul. Anumite mentalităţi şi obiceiuri pot să rămână vii foarte mult timp, chiar şi în varianta modernizată. Femeia care nu ia în considerare faptul că bărbatul său are mai multe femei n-ar trebui să se mărite niciodată cu un musulman. Eu aşa văd lucrurile.

Căsătoria în Irak nu are nimic de-a face cu dragostea. La mijloc sunt puterea, sângele, banii. Neamurile urmăresc să rămână bine închegate. Contează prin ce vene curge sângele familiei ca să ştii în cine poţi să ai încredere. Un clan irakian tradiţional reprezintă propriul său regat, cu

propriile sale legi şi propria sa avuţie. Există însă şi partea strălucitoare a monedei: pentru un bărbat, familia vine pe primul loc. Asta este datoria lui. Asta era şi datoria lui Saddam.

Ca să înţeleagă cineva puţin mai profund relaţia mea cu Saddam Hussein, este necesar să înţeleagă în primul rând aceste vechi obiceiuri irakiene. Când ne-am cunoscut, Saddam era în plină ascensiune. Atunci eu am reprezentat pentru el un trofeu poleit cu aur, furat din lumea care îi era încă inaccesibilă – lumea banilor şi a puterii.

Conducătorii arabi s-au căsătorit adesea cu europence, pe care le-au făcut reginele lor. Pentru Saddam Hussein, dorinţa era dublă. Se născuse sărac şi voia să fie bogat. Provenea dintr-un mediu simplu şi voia să fie rafinat.

Cineva care vrea să înţeleagă cum funcţionează Irakul trebuie, aşadar, să înţeleagă această dorinţă străveche a arabilor de a cuceri ceva din sfera vestică.

Numele complet al lui Saddam Hussein era Saddam Hussein Abd al-Majid al-Tikriti. S-a născut în anul 1937 lângă oraşul Tikrit a crescut într-o sărăcie lucie. Nu este clar dacă tatăl său şi-a părăsit familia sau a decedat, dar în orice caz a dispărut înainte să se nască fiul. Saddam a fost trimis de mic la fratele mamei sale, Khairallah Tulfah, a cărui fiică, Sajida, i-a fost de timpuriu sortită drept nevastă.

Saddam s-a întors la mama sa după ce unchiul său a fost băgat la puşcărie, în urma implicării într-un atentat împotriva casei regale irakiene.

Mama lui Saddam, Subha Tulfah, se recăsătorise. Cu bărbatul de-al doilea a mai avut trei băieţi – fraţii vitregi ai lui Saddam Hussein. Relaţia dintre Saddam şi tatăl vitreg era una foarte violentă, aşa că la vârsta de zece ani băiatul a fost din nou trimis la unchiul său la Bagdad.

Se spune că Saddam şi mama sa au fost foarte apropiaţi şi că el a rămas în permanenţă fidel mentalităţii de apartenenţă la clan, aşa cum fusese învăţat de mic. Cu cât acumula mai multă putere, cu atât Saddam îşi plasa mai multe rude din Tikrit în poziţii înalte în guvern şi în diferite agenţii.

Saddam Hussein ştia că fiii săi n-or să se ridice niciodată împotriva lui. Niciodată. La rândul lor, ei ştiau că dacă ar face vreodată aşa ceva, Saddam i-ar omorî. Astea sunt regulile. E vorba de onoarea bărbătească. Dacă înţelegem asta, e logic că după o vreme Saddam Hussein m-a numit asistenta personală a unuia dintre fiii săi, Uday, când acesta, printre multe altele, devenise şi preşedintele Comitetului Olimpic Irakian. Am deţinut acea poziţie timp de zece ani. Nici că puteam să fiu mai în siguranţă, atâta vreme cât mă aflam sub protecţia directă a lui Saddam.

Părinţii mei locuiau în Grecia când a murit tata. Am vrut din tot sufletul să mă duc la înmormântare şi să fiu acolo s-o sprijin pe mama, aşa că i-am cerut permisiunea lui Saddam să merg la Atena. Am aşteptat nerăbdătoare să-l prind într-un moment când părea bine dispus, dar cum am pus întrebarea Saddam m-a privit cu suspiciune.

— De ce vrei să pleci?

— E important pentru mine. Îmi iubesc părinţii, e vorba de familia mea. Dar ştii prea bine toate astea. Lasă-mă să plec.

— Eu sunt familia ta acum. O să poţi să mergi la mormântul tatălui tău doar când decid eu. Nu înainte.

Am dat din cap. N-am mai pomenit nimic de durerea pe care o simţeam. Saddam era Saddam. El era cel care decidea.

După câteva zile, Saddam m-a anunţat că pot să plec în Grecia.

— Vreau să ştiu exact când pleci şi când te întorci. O să ai un bodyguard cu tine.

Am dat din cap ca şi cum nu-ul de dinainte nici nu existase şi-am început să-mi planific călătoria. Acasă aveam două telefoane, ambele cuplate la centrala Palatului. Un telefon era roşu şi era prevăzut special pentru conversaţiile mele personale cu Saddam. Dacă preşedintele dorea să mă contacteze, firește că linia nu trebuia să fie niciodată ocupată. Câteva zile mai târziu, Saddam m-a sunat la telefonul roşu:

— Nu mai pleci niciunde, Pari! Un bărbat nu are o femeie pentru ca ea să plece în Grecia. Rămâi aici.

Atunci chiar am jelit.

Alteori avea toane pentru te miri ce nimicuri. De exemplu când eram invitată la vreo întâlnire sau vreun cocktail party în legătură cu slujba mea. Adesea îi spuneam lui Saddam exact unde mă duceam şi de ce. Îi plăcea că mă îmbrăcam elegant şi de multe ori ceda impulsului de a-mi trimite haine exclusiviste, toalete care s-ar fi potrivit într-o anumită împrejurare.

Mă făceam deci frumoasă, mă găteam şi taman când să ies din casă mă suna Saddam şi mă anunţa că era în drum spre casa noastră.

— Nicio problemă. Vin imediat, *habibi.*

Când ajungea, Saddam constata că arătam foarte bine.

Apoi, din senin, voia să plece:

— Întâlnire importantă, îmi zicea.

— Înţeleg, îi răspundeam eu. Eşti bine-venit înapoi.

Ştiam amândoi că în seara respectivă era deja prea târziu pentru mine să mă mai duc la acea întâlnire sau oriunde altundeva aş fi avut de mers. Fără a scoate niciun cuvânt, Saddam mă împiedica practic să plec din casa noastră.

Aşa era relaţia dintre noi, plină de mesaje nerostite. Saddam pretindea că nu era gelos şi

obsedat să mă controleze. Eu pretindeam că nu-mi pasă sau că nici nu observ că el îmi dirijează viaţa.

Saddam şi cu mine am avut multe momente frumoase, dar, odată cu trecerea anilor, se înmulţeau momentele proaste. Erau perioade lungi de timp în care nu ne vedeam deloc, fie pentru că el avea alte femei, fie pentru că era atât de ocupat cu politica, încât n-avea timp de viaţă particulară, în general era dificil să prevăd cum avea să fie următoarea întâlnire. Saddam era omul surprizelor. Azi tandreţe şi cadouri, mâine cerinţă expresă şi brutală de-a face sex exact în momentul acela.

De obicei Saddam era puternic şi în compania mea, dar au fost şi clipe pe care n-am să le uit niciodată. Seri în care stătea pe podea, cu capul în poala mea. Ca un copil.

Cu toţii suntem oameni, chiar şi cei mai răi dintre cei răi. Chiar şi un bărbat neîndurător precum Saddam putea să fie obosit. Avea nevoie de mine pentru că eu îl linişteam şi pentru că mă considera a lui, dar cred că erau momente în care îşi permitea să aibă încredere în mine pentru a scăpa de adevăratul Saddam. Copilul mic, băiatul speriat, iubitul bun la inimă. Bărbatul care ar fi putut să fie. Dacă el însuşi ar fi ales altă cale ori dacă altcineva l-ar fi oprit mai repede. Dacă Statele Unite n-ar fi văzut ce folos puteau să aibă de pe urma unei inteligenţe atât de viclene precum cea pe care-o avea el.

Slăbiciunea pe care o arăta în acele momente era uluitoare, dacă stau să mă gândesc la cruzimea lui enormă. Aş putea asemăna rolul meu în asemenea situaţii cu cel al unei mame. Cu capacitatea imensă a acesteia de a dărui dragoste.

Niciodată n-o să înţeleg exact ce l-a făcut pe Saddam să mă lege atât de tare de el. Poate că se obişnuise cu simplul fapt că existam. Poate nu e nimic mai complicat decât asta. Poate că a contribuit şi faptul că Saddam mă plasase într-o zonă nevăzută, ciudat de liberă. Eram atât o

prezenţă, cât şi o absenţă în viaţa lui Saddam Hussein. Eu nu puteam să discut despre situaţia mea cu nimeni. În mod clar nu cu Saddam. Din cauza apropierii de Saddam Hussein eram de fapt o fiinţă foarte însingurată, deşi eram înconjurată de oameni, lucram până la epuizare şi îi aveam şi pe copii. Eram mereu diferită. Nu eram rudă cu Saddam, n-aveam nimic de-a face cu Partidul Baath, nu eram musulmană, iar familia mea se risipise în cele patru zări. Tot el aranjase şi asta.

Aşa că m-am obişnuit să vorbesc cu luna. Serile târzii sau nopţile, când copiii dormeau şi Bagdadul era împânzit de nelegiuri, stăteam adesea în grădina mea paradiziacă, păzită de lume şi îmbătată de mirosul florilor, şi-i povesteam lunii viaţa mea. Nopţile la Bagdad pot fi magice. Calde. Fine ca mătasea, moi precum catifeaua. Atmosfera din grădină şi faptul că reuşeam să-mi exprim gândurile mă ajutau să înţeleg. Luna nu-mi răspundea niciodată, dar mi se părea că pot să-i citesc sentimentele. Era când furioasă, când tristă. Câteodată era şi mulţumită.

Simţeam că luna mă înţelege, deşi nici eu nu mă înţelegeam prea bine.

Eram atât de obosită în momentele alea. Ca şi cum mă aflam într-un marş zadarnic, neîntrerupt, într-un coşmar. Să fug? Încotro? Cum? Doar fugeam în fiecare zi fără să ajung niciunde. Nici n-aveam unde să merg. Mă dădusem bătută. În singurătatea mea, în acea grădină parfumată, simţeam în gură gustul viu a tot ceea ce existase odată. Saddam nu putea să-mi ia amintirile din copilărie. Erau ale mele şi le ţineam în viaţă.

Nu-mi era frică de Saddam Hussein. Putea să mă rănească sau să mă omoare când avea chef, dar eu consideram că deja îmi luase viaţa. Frica m-a cuprins de-abia după ce am fugit din Irak. Adesea intram în panică. Ştiam de ce era capabil Saddam. Mă gândeam încontinuu la ce torturi aveau să mă supună oamenii săi dacă m-ar fi găsit.

Niciodată n-am avut încredere în Saddam. Dacă era amabil, deveneam suspicioasă. Dacă îmi făcea cadouri scumpe, mă întrebam imediat care era motivul. Pericolul stătea în permanenţă la pândă în Irak, aşa că m-am obişnuit să-i recunosc mirosul. Mă învăţasem să intuiesc pericolele până nu se apropiau de mine aşa de tare, încât să nu mai am ce face.

Am plâns timp de-o lună după ce m-am întors la Bagdad. Apoi dorul imens de soţul meu a început să se mai potolească şi-am reuşit, din nou, să-mi accept soarta. În viaţă, cel mai mult am fost nevoită în viaţă să am simţul practic. Am priceput că din acel moment trebuia să mă gândesc la viitor. Aveam un serviciu şi îi aveam pe copiii de care trebuia să mă îngrijesc, aşa că n-aveam de ales. Făcusem, de fapt, tot ceea ce-mi stătuse în putinţă pentru a le oferi fetelor un viitor mai bun, dar răspunsul tatălui lor fusese următorul: nu era interesat, dacă nu veneam şi eu la pachet. Ce-aş fi putut să fac? Ce altă variantă aş fi avut decât să le aduc înapoi la Bagdad? Să le las într-o şcoală distrusă de bombe nu era tocmai cea mai fericită soluţie.

Stările de deprimare nu duceau niciunde. Puteam deci să încerc tot la fel de bine să fiu bucuroasă.

De la Saddam Hussein nu primeam nicio veste. Doar nu era prost. Înţelesese că aveam nevoie de puţin timp.

Telefonul cel roşu era la locul lui. Tăcut. Saddam avea să sune când venea vremea.

Aşa a şi fost. A venit după mine un şofer şi m-a dus la vila unde ne vedeam de fiecare dată. Nu mă simţeam foarte bine în ziua aceea. Durerile crunte de cap reveneau adesea, iar calmantele nu erau întotdeauna de folos.

Saddam Hussein m-a cercetat amănunţit:

— Ce s-a-ntâmplat?

— Poţi vorbi puţin mai încet, mă doare…

— Ce s-a-ntâmplat, am întrebat!

— Nu mai ţipa la mine, te-aud prea bine! Nu s-a întâmplat nimic ce tu să nu ştii deja.

— Te-ai întâlnit cu bărbatul tău?

— În fiecare zi!

— Te-ai culcat cu el?

— Nu.

— Eşti schimbată. *Shaqra,* ceva nu mai e cum a fost. Ai ochii trişti. De ce nu sunt veseli…?

— Nu mai ţipa! Ştii prea bine că m-ai omorât. Ştii tot. Tu eşti cel care decide totul în viaţa mea, *habibi*, şi fireşte că sunt tristă când mă gândesc la toate şcolile distruse, la toţi copiii omorâţi. La toate spitalele care nu mai pot să primească pacienţi…

Privirea lui Saddam se schimbase. În mod intenţionat deviasem de la discuţia despre mine şi întâlnirile de la Beirut cu bărbatul meu. Simţeam că eram pe drumul cel bun. Viaţa lui Saddam Hussein era la urma urmei axată pe politică, nu pe femei. Îşi dedica zi şi noapte conducerii Irakului.

Eu habar n-am de politică, dar nu mi-e greu să văd că ceea ce se petrecea şi ce se mai petrece încă în Orientul Mijlociu este curată nebunie, creată de semenii noştri. Mor mult prea mulţi oameni.

Sarcina mea la Târgul Internaţional de la Bagdad era să fac legătura între companiile irakiene şi diferiţi oameni de afaceri din alte ţări. Puteam să aranjez întâlniri între reprezentanţii firmelor străine şi funcţionari sau miniştri irakieni, mai ales pentru că toată lumea ştia că lucram sub ordinele directe ale lui Saddam Hussein.

Când nu aveau loc expoziţii la târg lucram ca asistentă personală a lui Uday, de când fusese instalat preşedinte al Comitetului Olimpic Irakian şi învestit cu răspunderea pentru mass-media irakiană. Uday era câteodată numit umbra lui Saddam, pentru că în calitatea sa de fiu cel mare era cel mai apropiat de tatăl său. Uday mă ţinea pe mine sub observaţie, iar eu îl ţineam pe el. Exact aşa planificase Saddam Hussein şi exact aşa era situaţia în realitate.

Uday era un om rău. Era nebun, la fel ca taică-său, n-avea nicio limită. Ţinea cu orice preţ ca voia să-i fie lege. Îl urmărisem pe Uday de când era băiat. Aşa fusese întotdeauna. Şi-apoi, din ce în ce mai rău.

Dacă Uday îmi zicea să-i aduc vreo hârtie din vreo arhivă nu puteam să mă întorc la el şi să-i spun că hârtia respectivă nu există. Aşa ceva era de neconceput. Îi îndeplineam toate ordinele şi îi răspundeam la toate întrebările. Aşa trebuiau să facă toţi cei care lucrau pentru el. Dacă nu, puteai să dispari cât ai bate din palme. Sentimentul meu special de siguranţă provenea din faptul că-i aparţineam lui Saddam. Până şi Uday ştiuse dintotdeauna că tatăl său era cel care făcea legea.

Când Uday a început să uite lucrul ăsta, i s-a dus şi puterea. Saddam a început atunci să-l favorizeze pe celălalt fiu Qusay.

Oricât de ciudată ar fi viaţa, omul încearcă totuşi să trăiască normal. Goana asta după normalitate are loc până şi-ntr-o lume nebună,

pentru că şi-acolo trebuie să crezi că există o oarecare ordine.

Cel puţin eu aşa gândesc. Ştiu că poate părea extrem de ciudat, dar totuşi ne distram bine la birou, la Comitetul Olimpic. Îmi amintesc de-o zi când m-a sunat Uday. M-am grăbit la el în birou, unde se aflau mai mulţi colegi. Uday m-a privit plin de curiozitate:

— Ce i-ai făcut lui tata? Pare că e într-o dispoziţie neobişnuit de bună.

Eram grăbită şi cu mintea în altă parte, aşa că i-am răspuns fără să mă gândesc:

— N-am făcut nimic, Uday, n-am avut vreme!

Toată lumea s-a amuzat. Vai, ce-au mai râs, şi vai, de câte ori am auzit apoi replica aia. Nu că cineva de-acolo ar fi glumit vreodată în felul ăsta cu Saddam. Niciodată. N-ar fi îndrăznit. Nici măcar Uday. S-ar fi considerat o mare lipsă de respect. Dacă Saddam era într-o dispoziţie mai proastă, i-ar fi împuşcat pe toţi pe loc.

Dar cu mine se purtau ceva mai relaxat. Inclusiv Uday. Mă tachina des. Făcea aluzii cum că ştia. Zicea că mă văzuse cu Saddam. Chestii din astea.

Într-o seară, după cină, când stăteam la un pahar pe veranda care dădea înspre Tigru, Saddam mi-a spus că vrea să aibă informaţii despre Uday. Eu urma să-l torn, din moment ce eram o apropiată a familiei.

Am refuzat. Să fiu spioană? Să fiu prinsă între tată şi fiu? Niciodată.

— Nu suntem rude, Uday şi cu mine, am spus, aşa că n-o să raportez nimic.

Sigur că Saddam n-a renunţat la idee. Doar luase deja hotărârea. Dar şi-a schimbat întru câtva planul şi m-a plasat ca informator în *mukhabarat,* serviciul său secret, atât de temut. În loc să scriu rapoartele despre Uday direct către Saddam, aveam să predau informaţiile la *mukhabarat*.

În practică nu era mare diferenţă, dar pentru mine era mult mai convenabil în felul ăsta. Dacă se

poate spune aşa, sarcina mea devenise mai normală şi mai oficială. Era la ordinea zilei ca bărbaţii din jurul lui Saddam Hussein să mă privească cu suspiciune. Vedeau în mine o străină. O femeie. Europa. Creştinism. Cine eram eu? Cu ce mă ocupam şi de ce fusesem numită asistenta personală a lui Uday? Eram spioană? Prietenă? Duşmană? Ce îi spuneam lui Saddam despre ei?

Îmi amintesc de o şedinţă în care, spre groaza mea, am descoperit că una dintre mapele de pe masă îmi purta numele. O parte din materialele din mapă erau completate chiar de mâna mea. Numele copiilor, bolile de care suferisem, adresa, numele tatălui. Chestii din astea. Dar existau în mapă şi alte informaţii, care erau secrete până şi pentru mine. Cunoşteam tot atât de puţin ca şi oricare altă persoană din Bagdad identitatea celor care furnizaseră rapoarte despre mine, cât şi ce cuprindeau acele rapoarte.

Şedinţa respectivă era prezidată de Uday. Cei prezenţi aparţineau păturii de sus din cercul cel mai apropiat al lui Saddam şi al familiei sale. Eu eram acolo în calitate de asistentă a lui Uday. Este exemplul perfect de situaţie în care eram privită cu foarte mare suspiciune. Ce face femeia asta aici? De ce i se permite să audă ce vorbim noi?

Dar niciunul dintre cei prezenţi n-a avut ocazia să înceapă măcar să pună vreo întrebare. Uday s-a ridicat, s-a aplecat peste masă şi a înşfăcat mapa cu numele meu.

— Mapa asta îi aparţine tatălui meu, a spus scurt.

Tăcere de jur-împrejurul mesei. Nimeni n-a îndrăznit să protesteze. Nimeni n-a întrebat nimic. Umbra lui Saddam acaparase încăperea.

Câteva zile mai târziu, când m-am dus în biroul unuia dintre bărbaţii prezenţi la acea şedinţă cu nişte acte la semnat, s-a îndepărtat de mine cu pretinsă groază:

— Ieşi de-aici, Pari, mă curentezi!

Am râs amândoi. O fiinţă poate să râdă în feluri infinite. El glumise. Dar amândoi ştiam că, în esenţă, era adevărat ce spusese.

Nimic nu era vreodată simplu în apropierea lui Saddam Hussein. Cu toţii ne mişcăm ca nişte umbre într-un labirint în permanenţă schimbător. Cu cât trecea timpul, cu atât erau mai mulţi cei care trebuiau să-şi ţină spaima în frâu. Toată lumea ştia că Saddam avea mulţi informatori în jurul acelora pe care care voia să-i urmărească îndeaproape. Fiecare furniza anumite detalii, iar apoi Saddam putea să le pună cap la cap şi să-şi formeze propria imagine despre cineva. Adevărată sau nu, acţiona pe baza ei.

Eu primisem două nume de cod: Leyla şi *umm Amin*, care înseamnă „mama lui Amin“. Toţi cei care lucrau ca informatori pentru *mukhabarat* aveau unul sau mai multe nume de cod. Acum, când povestesc despre cea mai secretă identitate a mea din trecut, tremur toată de frică.

Acum o să mă recunoască multă lume. Oameni care nu mă cunoşteau, dar care ştiau prea bine semnătura *umm Amin.* Sigur că nu eram membră activă în marele *mukhabarat,* dar în orice caz scăpasem de sarcina personală dată de Saddam. Asemenea mici diferenţe pot însemna enorm când cineva e prizonier în propria-i viaţă.

Saddam n-avea încredere în nimeni. În mod cert în urma mea se mai afla încă un informator, pentru ca Saddam să fie sigur că rapoartele pe care le furnizam erau corecte. Viaţa în preajma lui era complicată. Câteodată îi consideram victime chiar pe cei doi fii ai săi.

Toţi cei care lucrau în slujba Palatului aveau un număr personal secret. Combinaţia de cifre funcţiona drept cod când cineva trebuia să treacă dintr-un birou într-altul.

Uday avea un prieten pe nume Mohammad, care era căsătorit şi avea doi copii. Saddam îi dăduse şi

lui ordin să-l ţină sub observaţie pe Uday. Mohammad făcuse cumva rost de numărul secret al lui Uday. S-a putut astfel strecura în biroul lui, nu neapărat pentru că urmărea ceva anume, ci pentru că era nevoit să-i raporteze ceva lui Saddam.

Uday montase însă camere de supraveghere secrete în biroul său, aşa c-a aflat că Mohammad intrase acolo şi cotrobăise. N-a spus însă nimic. N-a comentat incidentul nici măcar atunci când Mohammad l-a informat pe Saddam că intrase în birou.

Într-o zi, Uday a invitat mai mulţi oaspeţi aleşi pe sprânceană, printre care şi pe cele două fiice ale mele, la un parc imens de distracţii din Bagdad. Toţi ceilalţi vizitatori fuseseră daţi afară, astfel că Uday şi oaspeţii săi au avut acces nelimitat la toate distracţiile de-acolo. Trenuri roller-coaster roata uriaşă şi toate celelalte.

Dintr-odată, Uday a anunţat că Mohammad o să se dea în carusel. Toate celelalte activităţi au îngheţat. Doar Mohammad o să se dea, iar ceilalţi or să privească.

Mohammad a fost aşezat pe unul dintre cai, iar Uday a comandat viteza maximă. Când caruselul se învârtea nebuneşte, Uday a comandat să fie brusc oprit.

Mohammad a zburat ca o pasăre. Apoi a murit. Nimeni nu i-a mai pomenit vreodată numele.

Saddam mi-a povestit întâmplarea într-o seară, când eram doar noi doi. Era din ce în ce mai stânjenit de apucăturile fiului său, dar câteodată se distra de cruzimea fără limite a lui Uday. În anumite ocazii, Saddam mai bea şi-şi dezlega limba. Dar mai era ceva. Saddam voia ca eu să ştiu ce m-ar aştepta dacă nu m-aş mai afla sub protecţia lui directă.

În Irakul lui Saddam Hussein era normal ca oamenii să se toarne între ei. Se poate spune că ăsta e tiparul obişnuit într-o dictatură. A se vedea

Cuba lui Castro, Italia lui Mussolini, Germania lui Hitler, Rusia lui Stalin. Aceeaşi situaţie peste tot. Cu cât şeful devine mai puternic, cu atât creşte frica celorlalţi. Nu se ştie ce va urma. Vecinii îşi toarnă vecinii, fraţii duc vorba despre fraţi. Nu înseamnă că toată lumea vrea să trăiască aşa. Dar se instituie un soi de datorie sau poate un fel de obligaţie. Oamenii sunt în stare de multe ca să poată supravieţui.

Saddam Hussein şi-a croit calea de jos în sus. N-a preluat puterea cu ajutorul relaţiilor sau a banilor. El era cu adevărat reprezentantul poporului, care la început chiar l-a sprijinit.

Apoi s-au schimbat toate. Cu cât Saddam acumula mai multă putere şi cu cât răspândea mai mult rău, cu atât mai des era obligat să îşi exercite influenţa cu ajutorul fricii. Frica se găsea chiar la el. A sădit-o în slujitorii săi, care, la rândul lor au răspândit-o în popor. Aşa se face. Mereu acelaşi tipar.

Fiecare familie irakiană are propriile sale amintiri revoltătoare şi dureroase din vremea conducerii lui Saddam Hussein. Un soţ care a fost împuşcat. Câţiva fii care au murit în război. Fiice care au dispărut. Copii care au flămânzit.

Fiecare îşi aminteşte ceva odios. Ceva dureros. De câte ori se auzeau bătăi în uşă, oamenii erau cuprinşi de frică. Cine e? Cine-i ia de-acasă? Ce se-ntâmplă?

Nu conta absolut deloc dacă erai sau nu vinovat. N-avea niciun rost să ceri vreo explicaţie. Saddam Hussein le zâmbea tuturor cu zâmbetul său aurit.

Ca să înţeleagă cineva ce povestesc eu, trebuie mai întâi să înţeleagă aceste condiţii. Saddam Hussein nu ezita să-şi omoare propria familie. De ce să mă fi cruţat pe mine?

La un timp după ce mă întorsesem la Bagdad am rămas însărcinată. Nu planificasem aşa ceva, dar nici nu pot spune c-am fost tare surprinsă. Deoarece aveam o problemă cu glanda tiroidă, medicul meu din Bagdad îmi interzisese recent să mai iau pastile anticoncepţionale. Boala mea ar fi putut să se agraveze din cauza hormonilor.

Ar fi fost imposibil să fac o întrerupere de sarcină fără ca Saddam Hussein să fie înştiinţat. În plus, nici nu ştiam dacă asta îmi doream. După ce-am întors problema pe toate feţele câteva zile, am ales un moment prielnic pentru a-i spune lui Saddam adevărul. I-am povestit ce se întâmplase, că din cauza afecţiunii de la glanda tiroidă nu mai puteam să iau pastile anticoncepţionale. Şi că doctorul mă sfătuise să nu mai fac copii. Saddam a înlemnit:

— Pari, dacă ai şi cea mai mică intenţie să scapi de copil poţi să începi să-ţi numeri orele care ţi-au mai rămas de trăit!

Dintr-odată m-am trezit într-o situaţie similară cu cea în care se aflaseră Harout şi Gina, cu mult timp în urmă. Saddam Hussein a considerat că cel mai potrivit era ca o femeie gravidă să aibă un bărbat lângă ea, în casă. Curând Saddam avea să mă dea de nevastă unui bărbat pe care urma să-l aleagă el personal.

Ar fi fost de prisos să mă împotrivesc. Aşa c-am fost măritată. Noul meu soţ era întotdeauna foarte politicos şi amabil şi se purta frumos, dar nu mă respecta deloc. Îl respecta doar pe cel care-i dăduse această misiune. Pe Saddam. La fel ca şi şeful său, noul meu bărbat avea ambiţii să devină cineva în lumea asta. Avea o slăbiciune pentru bani. De-aceea nu vreau să-i dau numele aici. S-ar putea să vrea să fie plătit dacă i-aş divulga identitatea.

Noul meu bărbat ar fi făcut orice pentru bani. S-a instalat în propria sa cameră în casa mea şi a

început să aibă un program foarte încărcat. Îşi cumpăra haine luxoase. Prin intermediul meu avea acces şi se întreţinea cu tot felul de persoane influente la diferite cocktailuri şi întâlniri internaţionale. În exterior, trăiam ca şi când am fi fost căsătoriţi. În interior graniţa era foarte bine stabilită: fără sex. Nici măcar o mângâiere pe obraz. Niciun fel de apropiere fizică.

Datoria soţului meu era să mă păzească. Faptul că locuia la mine în casă făcea parte din slujba lui, cu anumite efecte secundare avantajoase. Dar sarcina lui era să-i raporteze lui Saddam tot ce făceam eu.

Motivul pentru care Saddam a acceptat ca eu şi fetele să ne mutăm în Grecia a fost, evident, faptul că eram însărcinată. Oficial s-a spus că merg în Grecia „în vacanţă". Soţul meu de formă şi fetele m-au însoţit la Atena. După un timp el a fost însă chemat înapoi, la fel ca mulţi alţii, şi s-a întors în Irak.

Pentru mine a fost o uşurare imensă când am ajuns în Grecia. Nu mi se spusese nimic despre când şi dacă mă voi întoarce la Bagdad, aşa că planul meu personal era să rămân la Atena. Aveam 26 de ani. Fetele erau de vârsta şcolii. Eram însărcinată cu cel de-al treilea copil. Poate avea să mă aştepte o viaţă nouă, mai bună?

Singura mea teamă era să nu am complicaţii cu sarcina şi să nu am probleme la naştere. Doctorii de la Bagdad îmi spuseseră că atât eu, cât şi copilul eram în pericol.

Dar totul a mers bine. Mi-am dat fetele la o şcoală grecească. Din banii mei mi-am cumpărat o căsuţă. După ce-am urmat un curs, mi-am găsit un serviciu bun la aeroportul din Atena. Lucram ca operatoare la ghişeul de check-in pentru Middle East Airlines. Zilele treceau cu repeziciune. Trăiam o viaţă liniştită. Eram ocupată până peste cap cu serviciul, cu supravegherea fetelor după şcoală şi

cu creşterea băieţelului meu, pe care l-am botezat Konstantinos.

Zilele s-au transformat în săptămâni, luni şi ani. N-aveam nicio veste de la Saddam. Copiii şi cu mine ne obişnuiserăm cu noua viaţă. Câteodată mă gândeam să iau legătura cu Sirop. Nu vorbisem cu el de când îl părăsisem la Beirut şi mă întorsesem la Saddam Hussein. Dar nu uitasem niciodată cât de fericiţi fuseserăm împreună. Poate că, între timp, trecuse şi pericolul din partea lui Saddam.

Îndrăzneam oare să cred aşa ceva? Cu greu. Dar Sirop, oare-ar fi crezut? În vecii vecilor.

Pentru ca fetele să poată trece în ciclul superior la şcoală aveau nevoie de un certificat care să ateste că făcuseră primele clase la Bagdad. Era o cerinţă din partea autorităţilor greceşti. Fetele se descurcau de minune, nu era vorba despre asta. Aveau însă nevoie de acea hârtie de la şcoala lor din Bagdad. Mi s-a indicat astfel să iau legătura cu ambasada irakiană din Atena.

Trecuseră aproape trei ani de când plecasem de la Bagdad. Konstantinos se născuse în 1979. Avea acum doi ani şi ceva Liza, care era născută în 1971, avea nouă ani, sau poate împlinise deja zece, iar Aliky era cu câţiva ani mai mică.

Războiul dintre Irak şi Iran a izbucnit în septembrie 1980. Saddam Hussein avea alte treburi. Nu-i mai stătea gândul la blondine.

Războiul dintre Irak şi Iran a izbucnit în momentul în care forţele militare irakiene au atacat ţara vecină, la ordinul lui Saddam Hussein. Luptele au durat opt ani. La sfârşitul războiului, economiile ambelor state erau în ruină. Un milion de oameni îşi pierduseră viaţa. Industria petrolieră era grav afectată. Graniţele rămăseseră exact aceleaşi ca şi înainte de conflictul armat.

Unul dintre motivele pentru care izbucnise războiul a fost faptul că Saddam Hussein crezuse că Iranul era slăbit după preluarea puterii de către Ayatollahul Khomeini. Un alt motiv l-a constituit controversa din jurul Shatt al-Arab, delta prin care fluviile Tigru şi Eufrat se varsă în Golful Persic. Acolo fusese stabilită graniţa dintre cele două state în urma aşa-numitului Tratat de la Alger din 1975, semnat de Saddam Hussein din partea Irakului şi de Şahul Reza Pahlavi din partea Iranului. Saddam Hussein a considerat însă că Irakul a fost dezavantajat în momentul semnării tratatului.

În timpul războiului s-a dezvoltat reţeaua de relaţii internaţionale a lui Saddam Hussein, care era interesat să cumpere armament şi avioane atât din ţările estice, cât şi din cele vestice. În acea perioadă a fost sprijinit de Statele Unite, mai ales după ce Iranul luase ostatici americani la ambasada din Teheran.

M-am dus la ambasada irakiană cu sentimente confuze. Nu mi-era frică, doar aveam cetăţenie greacă şi mă aflam în propria mea ţară. Nu doream decât să obţin acel certificat, care să dovedească faptul că fetele mele fuseseră la şcoală în Bagdad. Nimic bătător la ochi. Era aproape sigur că nimeni de la ambasadă nu cunoştea detaliile despre trecutul meu irakian, dar şi aşa am simţit cum mă cuprinde neliniştea obişnuită de-odinioară când m-am prezentat la recepţie şi mi-am spus numele.

Saddam Hussein nu trebuia să afle nimic despre vizita mea.

Am fost primită bine. Angajaţii ambasadei erau curioşi, aşa că le-am explicat cerinţa mea simplă. Nimic din ce-am discutat nu a dat cuiva ceva de bănuit. Totul era aşa de natural, încât m-am aşternut la vorbă. Le-am povestit cum familia mea greacă se stabilise la Bagdad încă din anii 1950.

Le-am mai precizat şi că aveam rude atât în Cipru, cât şi în Liban.

Cineva a spus că ambasadorul irakian avea să dea un cocktail săptămâna viitoare. Nu doream să merg şi eu? La ce adresă stăteam? Ca să-mi trimită invitaţia?

Cu toţii erau drăguţi. N-am remarcat să mă fi cercetat cineva cu privirea sau să fi avut vreun ton al vocii mai ciudat.

Slujba mea din aeroportul din Atena era destul de anostă, iar viaţa mea, ca mamă a trei copii, era tot atât de plină de rutină precum viaţa oricărei mame cu trei copii. Am ezitat un moment înainte să răspund, dar ideea unui cocktail m-a atras. Era evident că nimeni de la ambasadă nu ştia cine sunt. În plus, în toţi acei ani petrecuţi la Atena, nu remarcasem niciodată să mă urmărească cineva din *mukhabarat* sau c-aş fi fost în vreun fel ţinută sub observaţie.

Sigur c-am riscat puţin când am acceptat invitaţia. Probabil că la decizia mea contribuise şi faptul că îmi era dor de compania selectă a unor oameni cu dare de mână cu influenţă, cu putere de decizie. La Bagdad mă simţisem extraordinar în calitate de regină a petrecerilor. Îmi plăcuse să am ocazia să mă gătesc şi să fiu admirată.

Dincolo de orice altceva crezusem că pericolul trecuse, că Saddam Hussein mă dăduse uitării. Aveam să aflu însă, din nou, ceva ce-ar fi trebuit să ştiu de la bun început:

Saddam nu uita niciodată.

Dorul după petreceri m-a costat scump şi de data aceea. Dar când am primit invitaţia, am răspuns cu inima foarte uşoară: mulţumesc, vin cu plăcere!

Mi-am lăsat copiii în grija unei vecine, m-am gătit şi-am plecat la petrecere. Am fost primită ca un oaspete oarecare în mulţimea de oaspeţi. M-am întreţinut, pe terasele superbe ale reşedinţei, cu

funcţionari ai diferitelor ambasade şi oameni de afaceri de diverse naţionalităţi. Chiar dacă nu-i ştiam, nu pot să nu recunosc că în acel scurt răstimp m-am simţit bine în acel mediu internaţional, care fusese însăşi viaţa mea timp de atâţia ani. La un moment dat, mi s-a părut că văd cum unul dintre oaspeţi i-a spus ceva ambasadorului în timp ce îmi arunca o privire grăitoare, dar m-am descotorosit curând de acel gând. Îmi imaginasem doar acea scenă. Nu exista niciun motiv de îngrijorare. Mai ia un pahar de şampanie, mi-am şoptit mie însămi. În curând se termină şi petrecerea şi poţi să te întorci la viaţa ta obişnuită din Grecia.

Când eram pregătită să-mi iau rămas-bun şi să plec, ambasadorul îşi schimbase deja atitudinea. Era nemaipomenit de politicos. A insistat să comande maşina ambasadei pentru a mă conduce acasă. S-a oferit şi să-mi trimită acasă un sac de orez drept cadou – orezul irakian este renumit pentru calitatea sa extraordinară.

Am refuzat, politicos, tot ce-mi oferea. Schimbarea de atitudine a ambasadorului era pe cât de evidentă, pe atât de înfricoşătoare. Dintr-odată mă trata ca pe un oaspete de seamă, pe mine, care fusesem invitată în ultima clipă doar pentru că cerusem un certificat de la şcoala fetelor. Pe care încă nici nu-l primisem.

Mă simţeam însă în siguranţă datorită cetăţeniei greceşti, dar eram şi puţin curioasă. Ce aflase ambasadorul de la acel oaspete irakian, care, în mod clar, mă recunoscuse? Ce-avea să facă ambasadorul acum?

A sunat în dimineaţa următoare. Era politicos, dar, totodată, exaltat:

— De ce nu ne-aţi spus de la bun început cine sunteţi?

Am simţit cum inima mi-a luat-o la goană, dar am făcut un efort să-mi păstrez vocea calmă:

— Am cetăţenie greacă şi locuiesc la Atena împreună cu copiii mei. De ce-aş fi fost nevoită să raportez ceva ambasadei irakiene? Chiar dacă, din întâmplare, am crescut la Bagdad? Cine v-a cerut să îmi adresaţi aceste întrebări?

Ambasadorul a bâiguit ceva, cum că nimeni, sau, poate cineva, s-ar fi interesat de mine. Situaţia era neplăcută, aşa că era mai potrivit să punem capăt convorbirii. L-am rugat pe ambasador să-mi trimită cât de curând posibil certificatul fetelor şi-am închis.

După vreo lună m-a sunat din nou. De data asta era politicos şi serios. Niciun flirt inocent, nicio glumă, niciun dar. Doar atât:

— Vă rog să treceţi pe la ambasadă. Avem un mesaj pentru dumneavoastră. Vă trimit după-amiază o maşină acasă. Vă rog să veniţi.

Ce să mă fac? Mă cuprinsese din nou oboseala aceea atât de cunoscută de pe vremuri. Nu eram câtuşi de puţin liberă. Ultimii ani fuseseră o paranteză. Făcusem o greşeală imensă când

crezusem că pot să accept invitaţia la acel cocktail. Totul era neschimbat. Tăcerea din partea lui Saddam însemna pericol. Doar ştiam asta. Cum de putusem să uit? Cum de putusem să cred că Saddam uitase că în momentul plecării eram gravidă?

Când şi-a făcut apariţia maşina ambasadei, eram gata îmbrăcată şi gata de luptă. L-am luat cu mine pe băieţel. Acolo ne-a întâmpinat omul de încredere al ambasadorului. Lumea puterii este plină de gesturi simbolice. Am văzut clar că bărbatul acela ne trata pe mine şi pe fiul meu ca pe nişte persoane cu un statut foarte important.

Eu n-aveam însă chef de politeţuri. Dimpotrivă. Revenisem în vechiul meu rol de persoană-care-primeşte-fără-să-mulţumească-din-inimă. Când am ajuns în faţa ambasadorului, l-am apucat strâns de mână pe Konstantinos şi-am spus:

— Ei bine? Care e mesajul? Ce poftеşte Saddam Hussein?

Ambasadorul m-a privit cu uimire.

— Ştiu ce se petrece, i-am întrerupt eu şirul gândurilor, daţi-mi. Vă rog, scrisoarea.

Ambasadorul m-a privit tăcut în timp ce am deschis plicul şi-am citit următoarele:

Parisoula Lampsos şi cei trei copii ai săi trebuie să revină la Bagdad. A *se îndeplini acest ordin în interval de trei zile de la data mai jos. / Saddam Hussein*

Şocul a fost de nedescris. Am început să tremur din tot corpul. Konstantinos se agăţa de mine temător. L-am luat în braţe şi am făcut un efort imens pentru ca ambasadorul să nu bage de seamă cât eram de tulburată. În interval de trei zile? Am văzut chipul ambasadorului şi am înţeles că era în toane proaste. Saddam Hussein dăduse ordin să se treacă la acţiune. *Acum!* Dar ambasadorul a

prevăzut problemele. Aveam cetăţenie greacă. Nu ne aflam în Irak. Nu mergea să dai ordine *chiar* în halul ăsta.

Trei zile? Saddam trebuie că înnebunise. Casa mea din Atena? Serviciul meu? Mobilele mele, şcoala fetelor mele… Puteam oare să refuz să plec? Ce-ar fi făcut Saddam în cazul acela?

Viaţa căror rude de-ale mele s-ar fi aflat dintr-odată în pericol?

În mijlocul acelor gânduri confuze am simţit un fior de vanitate tipică pentru o femeie. Ardea Irakul, dar ardea fără îndoială şi Saddam Hussein. Îmi dorisem să ajungă obsedat de mine şi chiar ajunsese. Saddam Hussein îmi acaparase viaţa încă o dată, dar în mod evident şi eu mai aveam putere asupra lui.

— *Mukhabarat* se va îngriji de toate bunurile dumneavoastră de aici, din Grecia, a spus ambasadorul agitat.

Părea că ştia exact la ce mă gândeam în clipele alea.

— Reveniţi mâine-dimineaţă aici cu paşaportul grecesc şi spuneţi-ne de ce doriţi să ne ocupăm. De restul are grijă *mukhabarat.*

M-am cutremurat. Să accept ajutorul forţelor speciale ale serviciului secret al lui Saddam Hussein era ca şi cum mi s-ar fi oferit ajutor din partea diavolului. În mod clar, *mukhabarat* avea acum ordin să se poarte frumos cu mine. Ce-ar fi făcut însă dacă nu mi-aş fi dovedit recunoştinţa?

M-ar fi omorât.

Am revenit la ambasadă a doua zi, de data asta fără băiat. Nici atunci nu mi-am dat pe faţă sentimentele, dar când unul dintre cei doi bărbaţi din *mukhabarat* mi-a cerut paşaportul, m-am auzit dintr-odată cât de neputincioasă eram:

— De ce? Fără paşaport nu pot călători niciunde!

Bărbatul a ridicat din umeri. El doar îndeplinea ordinele. De ce să-i fi păsat de mine?

Mi-am predat paşaportul. Toţi cei trei copii ai mei erau înregistraţi la mine în paşaport, deoarece aveau sub cincisprezece ani şi călătoreau în compania mea. Am dat din cap fără să protestez când mi s-a spus că va trebui să-mi petrec ultima noapte la ambasada irakiană, înainte de mă reîntoarce la Bagdad.

— În calitate de oaspeţi personali ai ambasadorului, mi-a zâmbit bărbatul.

Am înţeles imediat ce voia să spună. Eram din nou prizoniera lui Saddam.

Când m-am întors acasă eram ca şi moartă. Trecuseră mulţi ani de când nu mai fusesem aşa de vlăguită şi fără pic de speranţă. La fiecare pas mi se părea că trebuie să mut din loc un munte. Dac-aş spune că eram resemnată momentele alea aş folosi un cuvânt mult prea slab. Mai degrabă mi se părea că viaţa însăşi voia să ia sfârşit. Copiilor le era foame, dar eu nu eram nici măcar în stare să merg la bucătărie. Am sunat la un restaurant şi am comandat ceva de mâncare. Nota avea să vină mai târziu. Cei din *mukhabarat* urmau să se îngrijească de asta.

Copiii erau neliniştiţi. Mă sâcâiau şi voiau să ştie care era problema.

— Ce s-a-ntâmplat, mama, eşti bolnavă?

— Haideţi, mâncaţi şi lăsaţi-mă în pace! Trebuie să dorm.

Da, aş fi putut să strig după ajutor. Da, aş fi putut refuza să plec şi da, aş fi putut refuza să-mi predau paşaportul grecesc. Sigur că da. Absolut.

Toate astea dacă viaţa mea ar fi fost normală. Dacă aş fi fost ceva mai în vârstă şi dac-aş fi avut experienţa de viaţă pe care-o am acum. Dacă nu mi-ar fi fost atât de frică de consecinţe.

Ştiam ce li se întâmpla celor care sfidau *mukhabarat.* Apoi mai eram şi tânără şi fusesem deja expusă ameninţărilor. Nu mă puteam juca cu preşedintele Saddam Hussein. Mai aveam şi responsabilitatea creşterii a trei copii mici.

Sigur că aş fi putut să fac anumite lucruri, în cazul în care *dacă* n-ar fi existat. Dar în realitatea mea totul se vedea diferit. Dacă n-aş fi ascultat de ambasadă şi de ordinul *mukhabarat,* mi-ar fi fost omorâţi părinţii sau fraţii. Ştiam care era situaţia în Bagdad cu Saddam Hussein la cârmă. Vieţile oamenilor nu însemnau nimic.

Dar, la fel ca întotdeauna, m-am învinuit pe mine însămi pentru tot ceea ce mi se întâmpla. Blestemam ziua în care acceptasem invitaţia la cocktailul ambasadorului. Cum putusem să fiu atât de proastă?

Dimineaţa a venit o maşină şi ne-a dus pe mine şi pe copii la ambasada irakiană. Am fost trataţi cu politeţe, dar şi cu fermitate. Ni s-a spus că în dimineaţa următoare vom zbura la Bagdad:

— Şi dumneavoastră şi copiii veţi vorbi numai limba arabă la aeroport şi în timpul zborului. La oficiul de control al paşapoartelor nu spuneţi nimic.

Copiii s-au panicat, bineînţeles. I-am liniştit cum am putut şi i-am asigurat că totul va fi bine odată ce vom ajunge la Bagdad. Dar n-am avut nevoie să-mi conving fetele şi băiatul în acelaşi mod în care o fac părinţii din multe ţări vestice. Copiii mei erau învăţaţi să facă ce le spuneam eu. Îi educasem la fel cum mă educaseră şi pe mine

părinţii mei: copiii trebuie să asculte, pentru că mama ştie cel mai bine ce va urma:

— Viaţa noastră în Atena o să devină dificilă. E mai bine pentru noi la Bagdad.

Copiii au acceptat încrezători ceea ce le-am spus. Sigur că un adult mi-ar fi pus la îndoială cuvintele. Între Irak şi Iran se ducea un război sângeros. Cum să fie viaţa noastră mai bună la Bagdad în acele condiţii?

În dimineaţa următoare am fost conduşi la aeroport. Un funcţionar al ambasadei a vorbit cu personalul de la paşapoarte, în timp ce noi stăteam deoparte. Ofiţerul grec era însă suspicios:

— Dar toţi au nume greceşti, a spus el.

L-am privit. Îmi era imposibil să-i vorbesc, *mukhabarat* îmi interzisese să fac aşa ceva. Dar mă gândeam că bărbatul acela grec din vamă ar putea să-mi citească privirea? Dacă da, s-ar putea sfârşi coşmarul? Nici chiar Saddam n-ar fi putut să mă învinovăţească şi să mă pedepsească dacă eu şi copiii am fi fost opriţi la graniţă.

Ofiţerul grec ezita. Se făcuse coadă mare în spatele nostru în timp ce el şi-a chemat colegii pentru a se sfătui. Atunci s-au apropiat şi membrii *mukhabarat,* care fuseseră nevăzuţi până atunci, iar ambasadorul irakian în persoană s-a angajat în discuţie. Fiul meu m-a tras de haine şi mi-a şoptit ceva în greceşte. Unul dintre bărbaţii irakieni mi-a făcut nerăbdător semn să-i închid gura băiatului.

Problema era că nu aveam paşaport. Despre asta se discuta. Grecii nu doreau să-mi dea drumul să plec fără documente de călătorie valabile. Irakul era în război, existau legi. Şi eu, şi copiii aveam să fim trimişi înapoi dacă nu prezentam un paşaport.

Nici astăzi nu reuşesc să înţeleg cum au reuşit irakienii să mă treacă graniţa. Au mituit pe cineva? Ori i-au ameninţat?

Habar n-am. Ştiu doar că funcţionarii greci au lăsat garda jos.

Dintr-odată, şi eu, şi copiii ne-am trezi mânaţi, în mare grabă, printre controalele de securitate şi apoi însoţiţi la bord de *mukhabarat.* Înainte să plece, bărbaţii aceia mi-au lăsat un cod numeric. La sosire aveam să fiu întâmpinată de un funcţionar bine instruit, căruia trebuia să-i dau acel cod. De-atunci încolo şi eu, şi copiii puteam să intrăm în Irak fără probleme.

Când am ajuns la oficiul de control al paşapoartelor din Bagdad am spus răspicat codul care-mi fusese încredinţat. Bărbatul s-a uitat la mine fără să priceapă nimic:

— Ce înseamnă cifrele alea? De unde veniţi, dumneavoastră şi copiii? Din Grecia? Fără paşaport? Fără viză irakiană?

Încercările mele de a-i explica situaţia l-au iritat imediat. A dat din cap, a chemat câţiva ofiţeri de pază şi le-a dat câteva ordine rapide. Am fost luaţi de-acolo şi încuiaţi într-o încăpere rece din aeroport.

Nu eram prea îngrijorată. Dacă *mukhabarat* ar fi avut ordin să mă elimine, ar fi găsit o modalitate mult mai simplă, fără să mă aducă prima dată la Bagdad. Îmi linişteam copiii, spunându-le că o să vină cineva în curând să descuie uşa. Dar inima-mi era grea ca plumbul. La urma urmei, copiii mei erau obligaţi la aceste schimbări frecvente numai din cauza mea.

Nu mai ţin minte cât timp a trebuit să aşteptăm. Se prea poate să fi trecut şi-o oră. Dintr-odată s-a deschis uşa.

În faţa noastră stătea bietul funcţionar care fusese informat despre cod şi despre sosirea noastră. Era clar că luase şi el o pauză şi s-a nimerit să fie plecat taman când aterizaserăm noi. Era atât de speriat, că îi tremurau mâinile. M-a copleşit cu scuze şi m-a implorat să nu le povestesc şefilor lui ce se întâmplase.

Am înţeles de ce. O asemenea greşeală se pedepsea aspru. După ce trăisem la Atena timp de câţiva ani, aproape că uitasem de frica permanentă în care trăiau oamenii la Bagdad. Când l-am văzut pe ofiţerul de la paşapoarte aproape plângând, m-am simţit complet vlăguită de orice putere:

— N-o să vă pârăsc, i-am spus. Poate că vreo altă persoană va raporta despre acest incident, dar eu o să tac. Sigur că aveaţi nevoie de o pauză ca să vă beţi ceaiul. Liniştiţi-vă.

Bărbatul mi-a mulţumit şi mi-a spus că în dimineaţa următoare, la ora opt, va trebui să merg la Oficiul de Paşapoarte împreună cu copiii. Acum vom pleca însă acasă. Am dat din cap. Până mai ieri trăisem în Grecia o viaţă în stil european; acum mă aflam aici şi încercam să-mi liniştesc copiii care plângeau. Aproape că nu mai făceam faţă la ce mi se întâmpla.

— O să mâncăm diseară nişte feluri irakiene delicioase, le-am spus copiilor, alinându-i. Vă amintiţi ce bun e orezul aici?

Dar mie numai la orez nu-mi stătea mintea. Gândul îmi fugise dintr-odată la somniferele pe care le lăsasem în noptiera de lângă pat. Speram din tot sufletul să fie încă acolo.

Bărbatul căruia Saddam mă dăduse de nevastă ne aştepta în faţa aeroportului. Avea sarcina să ne ducă acasă.

Revenirea pe proprietatea mea a fost o experienţă ciudată. Parcă nu plecasem de-acolo nicio zi. Toate erau la locui lor. Mobilele pe care le alesesem eu personal, cu multă grijă, ţesăturile de mătase şi covoarele. Servitorii ne-au întâmpinat cu bucurie. Bona era încă acolo, la fel şi bucătarul Yosef. Grădina era întreţinută impecabil. Fetele au început să alerge de colo-colo, bucuroase că se regăseau în mediul lor. Micuţul Konstantinos privea mirat turturelele şi asculta curios papagalii, care vorbeau numai prostii.

Fără să vreau am simţit o urmă de bucurie că revenisem acasă. Acolo eram stăpână absolută. Eu alesesem toate obiectele din casă, iar grădina fusese întotdeauna oaza mea privată. Toţi copacii şi toate tufele care erau mici când eu plecasem în Grecia să-l aduc pe lume pe Konstantinos crescuseră uimitor de mult. Le priveam cu dragoste. Bine-cunoscutul miros al gardeniilor mă îmbăta. Cum, necum, indiferent ce curs lua viaţa, casa asta din Bagdad era a mea. O zonă liberă. Şi oricât erau de urmărite convorbirile şi oricât eram eu de supravegheată, aici era Acasă. Aici eram doar eu şi copiii. Şi câinii.

În general musulmanilor nu le plac câinii, care sunt consideraţi la fel de murdari precum porcii, dar Saddam nu era un musulman ca la carte. Bea whisky şi-i plăceau câinii, aşa că nu l-a deranjat câtuşi de puţin că eu doream să am câini prin preajmă.

Într-o vreme am avut şi-o mulţime de căţeluşi acasă. Nouă. Erau aşa de drăgălaşi, încât unul dintre ei a fost trimis în dar unei prinţese din Dubai. Am luat legătura cu ea printr-o italiancă, aflată acolo în misiune pentru UNICEF. La Bagdad se făceau tot timpul afaceri şi nu doar petrolul şi armele treceau, mai mult sau mai puţin observate, graniţele Irakului.

Somniferele mele erau tot acolo, în noptieră, aşa c-am dormit tare bine. De-abia când s-a luminat de ziuă m-a cuprins din nou neliniştea aceea sâcâitoare. Când o să-mi dea Saddam de veste? În ce toane o să fie? Ce mai voia de data asta?

La Oficiul pentru Paşapoarte am întâlnit numai bărbaţi politicoşi, îmbrăcaţi în uniformă. Au dat onorul când am intrat pe uşă şi mi s-au adresat politicos cu următoarele cuvinte: *soră irakiană celebră.*

N-am schiţat niciun gest, sigură fiind că se punea ceva la cale.

— De ce m-aţi chemat aici?

Mx-au oferit un scaun şi ceva de băut. Toată acea politeţe exagerată m-a făcut însă şi mai suspicioasă. Unul dintre bărbaţii în uniformă mi-a întins, cu o plecăciune, noul meu paşaport irakian. Uimirea trebuie că mi s-a citit pe chip. Ce era asta? Aveam dintr-odată cetăţenie irakiană? Unde era paşaportul meu grecesc?

Am răsfoit paşaportul. Numele era scris greşit. Data de naştere era greşită şi ea. Totul era anapoda. M-am uitat în tăcere la poză.

Cine eram eu, de fapt? Cine devenisem? Eu eram femeia aceea?

De când ajunsesem la vârsta maturităţii nu mai aveam prietene apropiate. Sigur că astfel m-am însingurat şi mai tare. Femeile aşteaptă adeseori să se confeseze cuiva, dar eu n-am avut niciodată posibilitatea să mă deschid astfel, întotdeauna îmi venise mai uşor să relaţionez cu bărbaţii. Bărbaţii petrec altfel împreună. Eu i-am înţeles, iar ei căutau să fie în compania mea. Bărbaţilor le plac femeile care ascultă, iar eu am învăţat foarte de timpuriu să tac.

Cu cât trecea timpul, cu cât viaţa devenea mai grea şi cu cât băieţii lui Saddam căpătau mai multă influenţă, cu atât eram mai înclinată să evit, la modul conştient, să ţin minte ce-mi spuneau bărbaţii pe care-i întâlneam. Uday, băiatul cel mare al lui Saddam, era şeful meu şi venea adesea la mine acasă. Dar şi Qusay, al doilea fiu, venea şi pleca de la mine după bunul plac. Dacă aş fi nimerit în zona de luptă dintre Saddam şi fiii săi, situaţia mea ar fi avut consecinţe catastrofale.

Uday şi Qusay ştiau că vorbeam cu tatăl lor. Saddam Hussein ştia, bineînţeles, că mă vedeam cu fiii lui. Deci am decis să devin o fiinţă care nu aude nimic, nu vede nimic, nu ştie nimic. Doar voiam să rămân în viaţă.

În general doream să evit să-i dau raportul lui Saddam Hussein despre persoanele cu care mă întâlneam. El vedea numai duşmani peste tot, mai ales printre cei care îi erau apropiaţi şi pe care el însuşi îi instalase pe poziţii înalte. În concepţia lui Saddam, dominarea nu trebuia niciodată împărţită cu oamenii pe care te bazezi. Planul era să acumuleze el toată puterea prin intermediul rudelor sale apropiate. Acesta este felul în care funcţionează un clan. Liderul stă în vârful piramidei. Cu cât Saddam cucerea mai multă putere pentru sine însuşi, cu atât avea nevoie să

controleze, în cele mai mici detalii, ceea ce se afla în jurul său.

Saddam Hussein nu m-a întrebat niciodată direct despre ce vorbeau băieţii lui. Ar fi fost un semn de slăbiciune să-mi arate că nu ştia exact ce se petrece. Eu eram mereu vigilentă dar întrebările curgeau inserate în conversaţie.

— V-aţi simţit bine aseară? Cine mai era acolo? Sigur că au fost prezenţi şi fiii mei, ai conversat cu ei?

— Ca de obicei, au vorbit unul cu altul, *habibi.* Doar ştii cum stă treaba, mie nu-mi spun niciodată nimic.

Era şi adevărat, şi neadevărat. Într-o atmosferă precum cea în care am trăit foarte mulţi ani, îmbibată de pericolul latent de a-ţi pierde viaţa, trebuie să înveţi să auzi fără să asculţi. Să vinzi fără să cumperi. Să ştii fără să transmiţi. La mijloc e vorba de supravieţuire. Cunoscusem mulţi bărbaţi şi multe femei care pur şi simplu au dispărut. Dintr-odată nu mai erau acolo. N-au mai fost văzuţi apoi niciodată. Cel mai bun mod de a-i proteja pe cei apropiaţi era să nu spui nimănui nimic.

Probabil că eram cu atât mai conştientă de aceste condiţii, cu cât eram o mamă singură, cu trei copii. Dacă avea să mi se întâmple ceva, ceea ce era foarte posibil în fiecare clipă, copiii să nu poată fi forţaţi să spună nimic. Ei nu trebuiau, astfel, să afle ce ştiam eu. Cel mai bine pentru ei era să ştie cât mai puţin.

Mă adresam adesea lui Saddam cu numele de alint *habibi* ceea ce în limba arabă curentă înseamnă „dragule” sau „iubitule”. Cuvântul se foloseşte mai mult la modul prietenesc decât pentru a exprima dragoste, ceva de genul *dear* din engleză. Eu le spun tuturor *habibi*, aşa-mi vine mie. Dar faptul că-i spuneam *habibi* tocmai lui Saddam era ceva special. Faptul că mi se permitea

să-i spun aşa era un semn de apropiere între noi. Nu multă lume avea o asemenea relaţie strânsă cu Saddam Hussein încât acest cuvânt să poată fi considerat potrivit.

Felul în care ne petreceam timpul împreună depindea în exclusivitate de ce nevoi avea Saddam în momentul respectiv. Puteam juca roluri diferite în zile diferite, exact ca o bună soţie, dacă se poate spune aşa. Puteam fi mama sa, sora sa, prietena sa, amanta sa… roluri pe care le joacă fiecare femeie. Totul decurgea destul de normal, în afară de faptul că situaţia în sine era anormală.

Saddam nu ştia ce înseamnă dragostea, din moment ce crescuse lipsit de aşa ceva. Eu, în schimb, primisem atâta dragoste de la familia mea, încât mă călisem. E greu să identific un sigur factor care să explice cum de relaţia noastră a durat atât de mult. În parte, era vorba de putere. Eu nu i-am ameninţat niciodată poziţia lui Saddam. Spre deosebire de rudele sale, nu i-am cerut niciodată nimic. Cu atât mai puţin m-am aşteptat la ceva din partea lui.

În ultima perioadă a lungii noastre relaţii, Saddam a devenit din ce în ce mai suspicios, chiar şi faţă de mine. Întotdeauna am urmărit cu foarte mare atenţie să-mi subliniez poziţia de inferioritate faţă de el. La mijloc era în permanenţă vorba de supravieţuire. Însă dintr-odată au sunat semnalele de alarmă când m-a întrebat brusc:

— Cine eşti tu, Pari? Ce vrei tu, de fapt? Ce urmăreşti?

— *Habibi,* eu sunt o femeie foarte simplă, ştii prea bine asta. Mai bine vorbeşte tu. Doar tu eşti cel care m-a creat mine.

Saddam a râs. Nimeni nu ştia mai bine decât el cât eram de puternică. Şi cât de bine reuşeam să-mi ascund spaima.

Lui Saddam îi plăcea şi felul meu de-a vorbi. Araba mea e perfectă, din moment ce crescusem la Bagdad. Dar am o urmă de accent european când

vorbesc, deoarece ambii mei părinţi erau greci, iar acasă vorbeam limba greacă. Acel mic accent îl făcea fericit pe Saddam:

— Hai, zi ceva, îmi spunea încântat, nu te opri!

Mă pricepeam să-l fac pe Saddam să râdă. Câteodată reuşeam chiar să-l fac să se joace puţin, ceea ce îi plăcea. Alergam de-a curmezişul încăperii şi mă aruncam în braţele lui, iar el mă ridica în aer. Alteori alergam pe iarbă şi-l aţâţam să alerge după mine, până când cădeam amândoi, unul peste altul, gâfâind de efort şi râzând, exact ca nişte copii. Îl împingeam în piscină şi-i aruncam în cap mingile acelea de plajă. Chestii din astea. Îl făceam fericit. Când alţii se făceau mici în momentul în care el zicea *Eu sunt Saddam,* eu îi făceam cu ochiul şi-i spuneam:

— Da, tu eşti Saddam. Iar eu sunt Parisoula!

Îl amuza treaba asta. Îi plăcea când mă împotriveam, pentru că şi-aşa eram proprietatea lui:

— Înainte să mor eu o să mori şi tu. N-o să aparţii niciodată altcuiva.

Bărbaţii care fac în aşa fel încât toată lumea din jurul lor să plece capul şi să asculte de ei vor, bineînţeles, să-şi trăiască viaţa exact aşa. Dar cu cât ceilalţi sunt mai umiliţi şi mai linguşitori, cu atât creşte şi nevoia bărbatului respectiv să existe cineva care să glumească şi să i se împotrivească. Cel puţin aşa cred eu. Altfel situaţia devine prea plictisitoare şi poate şi puţin periculoasă. Se pare că persoanele slabe pot avea multe feţe. Pot să devină înfricoşător de puternice dacă li se dă cea mai mică ocazie de a se răzbuna.

Odată cu trecerea anilor, Saddam şi cu mine am ajuns să posedăm o rezervă comună de amintiri. Deşi el era un ucigaş nemilos cu gânduri din ce în ce mai bolnave, era, la urma urmei, tot o fiinţă umană. Toţi căutăm linişte în viaţa noastră. Soarta a făcut ca eu să fiu una dintre persoanele care îl

linişteau pe Saddam Hussein. Ăsta a fost destinul meu. Blestem ziua în care ne-am cunoscut.

În anul 1984, Saddam Hussein a început să emită nişte carduri de identitate speciale – un fel de paşapoarte-VIP care erau semnate de ministrul de interne. În limba arabă s-a spus că aceste carduri au fost eliberate după o decizie a „conducerii revoluţionare", dar acele cuvinte nu însemnau nimic în practică. Saddam însuşi decidea cine primeşte şi cine nu primeşte un astfel de card special. Mie mi s-a dat unul şi n-am ezitat deloc să-l folosesc pentru a mă descurca.

Cu cât petreceam mai mult timp în apropierea puterii, cu atât mă asemănam mai mult cu oamenii de la putere. Mă comportam ca şi cum nimic nu m-ar putea răni vreodată, mă uitam direct la cei cu care vorbeam, nu-mi plecam niciodată privirea. Făceam ce făceau şi ei, mă comportam aidoma lor şi vedeam că strategia asta funcţiona, în ciuda faptului că eram femeie. Cei care dau dovadă de putere sunt recunoscuţi drept puternici.

E foarte util să te comporţi în aşa fel încât să fii respectat. Dar când am ajuns la Comitetul Olimpic Irakian şi am fost plasată în apropierea lui Uday, comportamentul meu nu a mai dat rezultate şi a stârnit iritare. Ori de câte ori mă prezentam la o şedinţă, treceam pe coridor pe lângă colegi ori luam parte la vreo discuţie, părea că Saddam Hussein îmi stătea în cârcă. Prezenţa sa nevăzută era mai evidentă decât prezenţa mea concretă.

În mod normal, nu sunt deloc o persoană care să inspire teamă şi m-am decis să le dovedesc colegilor mei de la serviciu că eram prietenoasă şi profesionistă. Prima dată am organizat o *tea-party* la care am invitat pe toată lumea. Apoi am făcut eforturi considerabile pentru a-i câştiga pe toţi de partea mea. I-am ascultat cu simpatie pe cei care aveau probleme şi i-am ajutat să le rezolve.

Asta cerea şi timp, şi putere, dar dacă îmi puneam ceva în minte nu mă putea opri nimeni.

Eram mulţumită ori de câte ori puteam să ajut pe cineva, deoarece chiar nu-mi doream să vin la serviciu şi să văd că celorlalţi le e frică de mine.

Într-o zi, când am ajuns la serviciu ca de obicei, am găsit un bilet în uşă. Pe el scria „Biroul de întrajutorare”.

Mi s-a făcut o frică de moarte. Primul lucru care mi-a trecut prin minte a fost că fusesem mutată şi că altcineva se instalase la mine în birou. Ce urma să mi se întâmple?

Înăuntru am văzut cum clipea luminiţa de la robotul telefonic. Vocea lui Uday mă anunţa aşa:

— Sună-mă!

S-a dovedit că eforturile mele de a fi drăguţă cu personalul fuseseră raportate lui Saddam Hussein.

— Tata şi cu mine am observat că ai timp să te ocupi de toată lumea de la Palat. Ştiu că pentru tata ai timp, dar eu sunt şeful tău. N-ai ceva timp şi pentru mine?

Am râs în hohote. M-am simţit mai ales uşurată că nu fusesem trecută la categoria celor *expired.* Uday semăna cu un copil necăjit, aşa că i-am răspuns astfel:

— Îi ajut pe cei care-mi cer sfatul. Tu faci asta întotdeauna, *habibi!*

Cine mă vede azi nici nu-şi poate imagina ce sume enorme de bani îmi stăteau odată la dispoziţie şi nici cât de repede le cheltuiam. Când fetele au mai crescut şi au început să dea petreceri, sunam pe cineva care ştiam că are cele mai exclusiviste haine şi ceream să-mi fie aduse acasă mai multe toalete de unde să putem alege. La asemenea petreceri veneau de obicei două-trei sute de persoane. La fel şi când a crescut Konstantinos şi a început să dea el petreceri. Dacă voia să închirieze vreun club exclusivist, plăteam fără probleme. Copiii mei meritau numai ce era mai bun. În timp ce oamenii obişnuiţi se prăbuşeau sub povara războiului care părea că nu se mai termină

şi în sărăcia care creştea încontinuu, noi, cei din cercul lui Saddam Hussein, trăiam în abundenţă.

Eram ferm hotărâtă să le ofer copiilor mei ceea ce avusesem şi eu la vârsta lor. Câştigam bine, iar în perioadele în care lucram pentru Târgul Internaţional de la Bagdad îmi reveneau şi comisioane. Din multe puncte de vedere, timpurile acelea erau bizare, dar oamenii au capacitatea de adaptare. Se obişnuiesc cu situaţia şi cei care trăiesc în sărăcie, dar şi cei care trăiesc într-un lux inimaginabil. Când totul în viaţă este anormal, până şi anormalitatea devine normală. Aşa se întâmplă cu noi, oamenii.

Multă vreme m-am trezit dimineaţa uimită că mai sunt încă în viaţă. Chiar şi ăsta devenise un obicei. Până şi acum mă mai trezesc câteodată noaptea şi simt cum izvorăşte îndoiala din acea spaimă vădită, care s-a suprapus peste viaţa mea atâta vreme:

— O fi murit Saddam cu adevărat?

E normal ca o femeie să primească bani de la bărbatul său. În vila aceea imensă unde obişnuiam să mă văd cu Saddam era un seif plin cu bancnote de dolari. Puteam să consider acei bani drept ai mei. Teancuri groase, perfect aranjate. Câteodată Saddam deschidea seiful. Se întorcea mereu înspre mine:

— Nu te-ai atins de bani, *shaqra!*

Aşa era. Nu am umblat niciodată la banii aceia din seif iar chestia asta îl irita pe Saddam:

— Nu vreau s-aud că ai nevoie de altcineva în afară de mine!

— În ruptul capului, *habibi*. Doar ştii asta.

Era esenţial pentru mine să-mi câştig propriii bani. Din banii de salariu reuşeam să le cumpăr copiilor tot ceea ce aveau nevoie. Cadourile erau altceva. Primeam tot ceea ce Saddam dorea să-mi dăruiască. Dar când venea vorba despre bani, nu mă abăteam de la principiile mele.

Lui Saddam îi plăcea să distrugă. Savura lucrul ăsta. În adolescenţă fusesem cea mai frumoasă floare din grădină, iar el m-a cules din dorinţa de a distruge acea minunăţie. De fapt, el avea nevoie de mine şi nu invers.

Vreau ca aceia care m-au numit „amanta lui Saddam" sau „metresa lui Saddam" să înţeleagă bine un lucru. Nu-mi plac cuvintele acestea. Sunt degradante. Întotdeauna am avut familie şi serviciu. Saddam Hussein n-a reprezentat niciodată întreaga mea viaţă. Aş fi putut să primesc bani de la el, dar n-am făcut-o. Viaţa mea privată îmi aparţinea numai mie, nu lui.

Asta este tot ce pot spune. În Irak eram cu toţii soldaţii lui Saddam.

O femeie trebuie să ştie cum se comportă bărbatul său. Trebuie să vadă şi să asculte. Trebuie să înţeleagă felul lui de-a fi. Ce-şi doreşte el. E diferit în cazul fiecărui bărbat în parte. O femeie trebuie să îl cunoască pe bărbatul cu care trăieşte. Mie soarta mi-a hărăzit să-l cunosc pe Saddam. Putea să vină la mine în culmea furiei. Eu nu întrebam nimic. Aşteptam doar şi încercam să simt pulsul situaţiei.

Îi plăcea să stea şi să privească Tigrul. Câteodată asta era tot ce făcea într-o seară. Tăcerea, fluviul şi cu mine în apropiere. Nimic mai mult. Saddam dorea să ia o pauză de la femeile sale, de la fiii săi, de la fiicele sale, de la duşmanii săi, de la luptele şi conflictele sale politice… de la tot ceea ce-i îngreuna viaţa.

În anumite seri aşteptam vreme îndelungată până rosteam vreun cuvânt. Îl lăsam să se odihnească. Saddam avea întotdeauna probleme delicate. Făcea totul după cum avea chef – ţâşnea din cameră sau, dimpotrivă, stătea cu capul în poala mea. Eu nu-l întrebam nimic. Poate doar dacă vrea nişte whisky.

De-abia după cină, când totul se liniştea în jurul nostru foarte târziu în noapte, puteam să-l întreb pe Saddam ce se întâmplase. Dacă avea chef să-mi povestească. Un bărbat flămând şi supărat nu prea are discernământ, aşa că o femeie deşteaptă îşi lasă bărbatul să mănânce înainte să vorbească îl îngrijeşte pe bărbatul său ca pe un copil, pentru că mulţi bărbaţi sunt exact aidoma copiilor necăjiţi când vin acasă. O femeie inteligentă aşteaptă. Iar femeia care dorea să rămână în viaţă în preajma lui Saddam Hussein trebuia să fie deosebit de inteligentă.

Am învăţat multe de la mama. Obişnuia să-mi spună că datoria unei femei în această viaţă este să aştepte. Câteodată merită, pentru că la capătul răbdării se află ceva bun. Dar poţi să aştepţi mult

şi bine pentru asta. Momentul prielnic apare doar când îi vine vremea. În mod clar în cazul meu nu a rezultat nimic bun. Dar prin faptul că am aşteptat clipa potrivită am făcut măcar în aşa fel încât răul să fie mai puţin rău.

Când Saddam a murit, au apărut multe femei care doreau să povestească despre relaţiile pe care ziceau că le avuseseră cu el. Am râs când le-am văzut. Saddam nu fusese niciodată interesat de ele. Nu erau femei de treabă. Se mândreau cu faptul că avuseseră relaţii cu preşedintele Irakului. Eu nu sunt deloc aşa. Dimpotrivă, eu jelesc faptul că Saddam mi-a acaparat viaţa.

Lui Saddam Hussein îi plăcea nemaipomenit de mult să vâneze. La asemenea evenimente doar bărbaţii vânau propriu-zis, dar şi femeile puteau participa, atât la vânătoare, cât şi la petrecerile de după. Saddam era pasionat de mâncarea făcută la grătar, în curte. Îi plăceau atât carnea, cât şi peştele. Bea cu plăcere vin rosé, în special Mateus, de provenienţă portugheză. Dar cel mai mult savura whisky-ul American. Şi trabucurile cubaneze.

Cel puţin o dată pe lună se organizau partide mari de vânătoare, care semănau cu impunătoarele expediţii safari. Corturile erau amenajate în cel mai luxos mod posibil. Când luai parte la o vânătoare de-a lui Saddam parcă locuiai într-un hotel în mijlocul sălbăticiei, cu camere elegant decorate, servitori şi personal de bucătărie. Doar era important ca preşedintele şi fiii săi să se distreze pe cinste. Nu putea lipsi nimic.

Carnea de fazan era considerată curată şi gustoasă, dar nimic nu bătea carnea de gazelă. Noua clasă dominantă a Irakului se aduna cu plăcere laolaltă la asemenea vânători, al căror punct culminant era trataţia cu carne de gazelă. Aici era inclusă şi o componentă simbolică – în lumea arabă se scriu poezii despre acest animal.

Chipul gazelei este adesea asemănat cu cel al unei femei, iar adâncimea privirii sale este comparată cu cea a unei fântâni. Gazela ţipă aidoma unui om, iar în legende se povesteşte cum plânge în clipa morţii.

Jur, am văzut lacrimile gazelei. Durerea din ochii animalului. Am izbucnit şi eu în plâns.

Saddam s-a distrat de chestia asta. Mă pusesem să plâng de dragul unui animal? Râdea în hohote, iar eu îl uram de moarte. Câteodată Saddam întrecea măsura la whisky. I se întuneca mintea şi devenea nesuferit. Dar sigur că eu nu puteam să spun nimic. Mi-am şters lacrimile şi-am izbucnit în râs, alături de ceilalţi, în timp ce ura mă ardea pe dinăuntru.

Dar de-atunci n-am mai mâncat carne de gazelă. Asta îl irita pe Saddam. Vânătorile erau nişte evenimente colosale, la care participau o mulţime de oameni avuţi, care se distrau omorând şi mâncând. La grătar se făceau o mulţime de feluri de carne, nu numai de gazelă. Îmi era uşor să aleg altceva, numai să mă păzesc de privirea lui Saddam. De fiecare dată când mă aşezam cu farfuria la o petrecere, după vânătoare Saddam se întorcea către mine:

— Ai mâncat gazelă?

— Da!

— Sigur ai luat numai o bucăţică, stai să-ţi dau eu o bucată de-a dreptul delicioasă…

— Nu! O să crăp de plină ce sunt!

Şi ăsta era un joc. Faptul că nu mâneam carne de gazelă era un joc, la fel cum era şi sticla de whisky. Saddam ştia că mie nu-mi plăcea când întrecea măsura la băut. Dar ţinea să-mi arate că nu-i păsa câtuşi de puţin de asta. Eu îi arătam că ştiam ce voia el. Trebuia să creadă că eu chiar mă supun.

Câteodată îmi luam şi copiii la picnicurile care aveau loc cu ocazia expediţiilor de vânătoare. Nu-mi luam şi câinele, pentru că Uday nu mai suporta

să vadă câini de când murise al lui. Dar o dată am luat şi copiii, şi câinele. Animalul avea să rămână în Range Roverul nostru.

Dar cum-necum, câinele a sărit afară când unul dintre copii a deschis uşa de la maşină. Konstantinos avea în jur de şapte-opt ani când a avut loc incidentul respectiv. A sărit din maşină şi-a început să alerge după câine, strigând:

— Vino aici! Înapoi!

Taman în momentul acela s-a nimerit să apară Saddam Hussein. S-a oprit din mers. S-a uitat pe rând la mine şi la băiatul meu. Privirea lui era caldă şi curioasă. Totul a durat doar o clipă, dar pentru mine a contat foarte mult.

— Îţi place să vânezi? l-a întrebat pe Konstantinos şi i-a aruncat o armă.

Băiatul a dat din cap şi a prins puşca. Apoi a mulţumit pentru cadou şi-a alergat repede la mine.

Vânătoarea era ceva normal pentru neamul Hussein. Băieţii erau obligatoriu învăţaţi să mânuiască armele de la o vârstă fragedă. N-o să uit niciodată când, la o vânătoare, Mustafa, băiatul lui Qusay, pe atunci în vârstă de cinci ani, a fost îndemnat să tragă direct în bodyguarzii tatălui său. Qusay dăduse ordin să se alinieze cinci bodyguarzi în bătaia armei lui Mustafa. Şi el, şi ceilalţi aflaţi de faţă au râs în hohote când băieţelul, căruia i se zicea Tufa, a început să tragă, glonţ după glonţ. Bodyguarzii nu putuseră să refuze şi acum erau obligaţi să ţopăie într-una pe loc, ca nişte maimuţe uriaşe, ca să se ferească de gloanţele unui băieţel de cinci ani.

Uday, fiul cel mare al lui Saddam, mi-a violat fata. Când Liza mi-a povestit ce se întâmplase, am căzut în genunchi la picioarele ei şi am îmbrăţişat-o, cum ai îmbrăţişa un copil. De fapt şi ea era, încă, doar un copil:

— Ce să fac? Spune-mi ce vrei şi eu o să-ţi fac pe voie, o să te ascult. Vrei să-l omor? Liza, spune ceva! Să-l omor?

Dar Liza tăcea. A stat pironită pe scaun, lăsată pe spate, săptămâni în şir, fără să scoată vreun cuvânt. Nu voia să meargă la şcoală. Nu voia să mănânce. În fiecare zi o luam în braţe. Mâinile mele vindecătoare trebuiau să alunge atingerea malefică a lui Uday.

Plânsul uscat te sfâşie în bucăţi. De-aia voiam ca Liza să-şi găsească lacrimile, pentru că lacrimile clătesc şi curăţă. Fata mea nu se mişca. Nu plângea. Aproape c-am crezut că Uday o distrusese definitiv. În fiecare zi o mângâiam şi-i spuneam că e frumoasă şi curată. Că nu are niciun motiv să-i fie ruşine. Am ridicat-o de pe scaun şi ne-am aşezat amândouă pe podea. Acolo am prins s-o leagăn şi s-o sărut:

— O să te îndrăgosteşti într-o bună zi şi-o să te măriţi un bărbat pe care-l iubeşti. O să ai o viaţă minunată. O să uiţi de toate astea…

Ce altceva aş fi putut să fac? Liza avea şaisprezece ani iar eu simţeam cum istoria se repeta. Pe mine mă găsise Saddam cu ajutorul spionilor de la clubul unde părinţii mei mă crezuseră în siguranţă. La rândul lui, Uday avea spioni la şcolile de fete şi la cele mai importante cluburi din Bagdad. Lui Uday îi plăcea să alinieze fetele în şir şi să aleagă, aşa ca le cerea spionilor să-i livreze cel puţin zece nume de fete în fiecare zi. Sigur că i se îndeplinea pofta. Niciun om care are o asemenea sarcină imposibilă nu vrea să plătească cu propria viaţă. Uday zicea:

— Să am zece pe zi ca să am de unde alege. Dacă nu, mori!

Mai şi mureau oameni. Uday era aidoma tatălui său, avea întotdeauna un pistol la îndemână. În urma celor morţi veneau alţi spioni. Cei mai mulţi dintre ei îi aduceau lui Uday chiar propriile surori sau fiice, dacă n-aveau de ales. Nimic nu le e mai drag oamenilor decât propria viaţă.

Am văzut astfel cum se repeta istoria din adolescenţa mea. Dar, spre deosebire de mine, care avusesem parte de sprijin acasă şi fusesem tratată cu tandreţe de Saddam, fiica mea fusese atacată în mod brutal. A sângerat tare mult. Apoi a venit acasă de la spital. Şi-a rămas nemişcată. Zile în şir.

Am angajat surori medicale să aibă grijă de ea. Eu mergeam în continuare la serviciu. Îmi puneam în ordine mapele şi le duceam de colo-colo, după cum mi se cerea. Eram profesionistă. Problemele de familie rămâneau între cei patru pereţi ai casei.

Problema cea mai mare pentru mine nu era doar faptul că Uday era fiul lui Saddam, dar că, pe deasupra, îmi era şi şef. Se obişnuise să glumească cu mine. Din punctul lui de vedere, nu se întâmplase nimic.

Dar eu îl ignoram. Nu-l salutam, nu-i vorbeam. Uday încetase să existe. Într-o zi m-a împins grăbit în biroul său şi-a închis uşa

— Zi ceva! Vorbeşte!

L-am privit pe fiul lui Saddam pentru prima oară în ziua respectivă, dar în faţa ochilor nu vedeam decât cum o violase pe fiica mea.

— Nu, eu cu tine nu vorbesc, i-am spus, pentru că tu nu eşti om. Nu exişti. Eu vorbesc cu oamenii, nu cu neantul.

Am deschis apoi uşa şi-am plecat.

Uday a ieşit după mine, furios la culme. Eu ştiam prea bine şi cine sunt, şi cui mă puteam destăinui.

— O să-i povestesc lui taică-tău ce s-a întâmplat.

Dar nu i-am povestit. Bărbaţii şi fiii lor îşi ţin partea unii altora. Ştiam că dacă o să-i povestesc lui Saddam la ce o supusese Uday pe fiica mea, avea să-şi preschimbe fiul într-un laţ şi-o să mă sugrume cu el. Aşa era situaţia. Aveam să dispar. Ce-avea să se întâmple atunci cu Liza şi cu cealaltă fiică a mea, Aliky? Cine-o să-şi asume responsabilitatea pentru fratele lor, Konstantinos?

Lui Uday i se permitea să se creadă diferit doar pentru că tatăl său se numea Saddam Hussein. Deoarece şi eu nimerisem în apropierea lui Uday, şi eu trebuia să cred că el era diferit. Îmi cerea asta.

De aceea eram nevoită să gândesc bine înainte să fac vreo mişcare. Nu-l puteam atinge pe Uday cu răzbunarea mea, pentru că avea putere îndeajuns de mare încât să ne omoare şi pe mine, şi pe copii. Chiar dacă Saddam avea să-l pedepsească de dragul meu, în final pedeapsa avea să mă ajungă pe mine. Ştiam prea bine lucrul ăsta. Aşa că n-am spus nimic. Îmi ţineam doar fiica strâns în braţe. Ce altceva aş fi putut să fac?

Eram o femeie singură într-o lume a bărbaţilor, iar o femeie trebuie să se gândească mai cu seamă la consecinţe decât la pofta de răzbunare. Chiar dacă bărbaţii sunt aceia care greşesc, tot femeile trebuie să poarte ruşinea. Ştiam asta în toate fibrele corpului.

Pe de altă parte, situaţia nu era deloc aşa de simplă. Orice ţară cu o moralitate strictă are şi o lume interlopă unde se găseşte tot ceea ce este interzis la suprafaţă. Aşa era şi în Irak, iar diferenţele erau cu atât mai evidente în acea vreme când majoritatea îndura sărăcia în timp ce o mână de oameni deveniseră în scurt timp putred de bogaţi. În lumea ascunsă a Irakului se găsea tot ce doreai. Sex fără bariere, alcool, haine scumpe şi tot felul de chestii luxoase pe care şi le doreau cei cu dare de mână. În lumea bogaţilor toţi credeau că sunt diferiţi. De fapt, nu e deloc aşa. Doar că

elitele îşi creează posibilitatea de a procura tot ceea ce atâţia alţii şi-ar dori. Dac-ar avea şi ei posibilitatea. Dac-ar fi şi ei în stare. Dacă n-ar exista atâtea reguli pe care trebuie să le urmeze.

Fiecare revoluţie, inclusiv cea a lui Saddam, urmează aceeaşi traiectorie. Când este înlăturată vechea elită, vine în curând o alta care va abuza de privilegii.

Prea mulţi bani şi prea multă putere îi distrug pe oameni. Dar există şi o judecată. Într-o bună zi toţi o să stăm în faţa lui Dumnezeu, pentru că toţi vom pieri.

Uday mergea deseori la cluburile de noapte din Bagdad, dar nu-i plăcea să fie singur cu bodyguarzii. Îi lua cu el pe frate-său, Qusay, câţiva prieteni şi chiar şi vreo cunoştinţă de sex feminin. Eu făceam adesea parte din anturajul său. Normal că nu voiam să fiu implicată, dar ordinul lui Uday era lege pentru mine.

Oriunde ne aflam, niciun bărbat nu îndrăznea nici măcar să mă privească. Şi cea mai mică aluzie c-ar fi fost interesaţi de mine i-ar fi costat viaţa – ar fi fost omorâţi fie în mod rapid, fie încet şi dureros. Aşa că-mi luam ceva de băut şi urmăream ce trebuiau să facă femeile din jur la comanda lui Uday.

Pentru că îmi era imposibil sa vorbesc cu bărbaţii, mai stăteam la taclale cu vreo femeie şi-o întrebam ce căuta *ea* acolo. Una fusese răpită de la familia ei. Pe alta o vânduse chiar bărbatul său lui Uday, pentru o sumă infimă, probabil în urma vreunei ameninţări. Altele erau acolo pentru că li se părea interesant să frecventeze cluburile de noapte. Ce-avea să urmeze pentru ele? Odată ce începuseră aşa?

Îmi era milă de unele femei cu care apucam să vorbesc. Altele emanau o oarecare răceală, care nu-mi era familiară. Am început chiar să cred că femeile respective doreau probabil să se

prostitueze. Că acesta era un mod de viaţă acceptabil pentru ele. O slujbă. Am început chiar să cred că probabil asta era diferenţa în cazul femeilor de genul acela, care ajungeau pe mâna bărbaţilor de teapa lui Uday. Că sufereau mai puţin.

Dar cu cât trecea timpul, cu atât credeam mai puţin asta. Era, pur şi simplu, imposibil ca măcar una dintre femeile respective să fi vrut să se afle acolo. Doamne, Dumnezeule! La ce erau supuse! Ce făceau doar ca să rămână în viaţă! Şi cum reuşeau să zâmbească şi să râdă în timp ce erau dezonorate.

După abuzul împotriva Lizei am înţeles că trebuia să acţionez foarte prudent. Dacă nu, fetele mele ar fi ajuns şi ele prin cluburile respective, unde Uday şi Qusay făceau tot ce le trecea prin cap cu fetele tinere.

Serile care sfârşeau în club începeau întotdeauna cu o petrecere obişnuită, organizată de cele mai multe ori pe vreo ambarcaţiune dotată cu tot ce-i trebuia, pe Tigru. Mereu acelaşi tipar: conversaţii, muzică, jocuri de cărţi, băuturi.

Din moment ce totul e relativ, chiar şi în cea mai sângeroasă lume dintre cele mai rele lumi, Qusay era un om ceva mai de treabă decât frate-său, Uday. Stăteam uneori la palavre cu el, iar odată i-am povestit că Uday o violase pe fiica mea Qusay a fost oripilat:

— Îl omor pe nenorocit!

— Da, i-am spus calmă, omoară-l!

Cel mai rău om din anturajul lui Uday era Abdul Hamoud. Chiar şi Uday mai spunea din când în când că Abdul trebuie eliminat. Nu ştiu ce s-a ales de el în final, dar ştiu că omul acela se filmase în timp ce făcea sex cu nevastă-sa. A postat apoi filmul pe internet, aşa că oricine avea acces la un calculator putea să-l vadă. Să-i faci aşa ceva unei femei este cel mai josnic lucru, dar să-i faci aşa ceva propriei tale *neveste* este mai îngrozitor decât

orice aş putea să-mi imaginez. Tot pe bărbatul acela l-am văzut odată alergând ca nebunul prin cameră, cu penisul în mână. Altă dată l-am văzut acostând o femeie care stătea la o masă, decent îmbrăcată. Abdul i-a ridicat rochia şi a violat-o acolo, de faţă cu toată lumea.

Eu eram protejată deoarece îi aparţineam lui Saddam Hussein, dar am văzut o groază de lucruri în nopţile în care ieşeam cu băieţii lui. Ce n-am înţeles niciodată este cum se poate purta cineva atât de grosolan cu femeile. Doar toţi bărbaţii ăia au mame şi surori, nu? Toată lumea vedea cum erau chinuite femeile alea. Nu le proteja nimeni. Nu ridica nimeni un deget ca să le apere. O fi ţinut cineva socoteala tuturor acelora care au dispărut?

Uday era la fel de şmecher ca şi taică-său. Deoarece ştia că Liza era fata mea, a ales să ia legătura cu ea prin intermediul atelierului unde lucra. Uday ştia că dacă aş fi bănuit ceva l-aş fi oprit din timp, chiar dacă aş fi fost nevoită să-l pârăsc lui taică-său.

Liza începuse să lucreze din când în când la un atelier de croitorie, unde îşi făceau toaletele cele mai bogate femei din Bagdad. Sajida, nevasta lui Saddam, dădea adesea comandă acolo la fel ca şi câteva prinţese din Arabia Saudită şi cele mai avute femei din Kuweit. Atelierul era foarte exclusivist. Sarcina Lizei era să arate marfa celor care veneau să dea comandă pentru toalete lucrate de mână.

N-am crezut nicio clipă că în acel mediu elegant, frecventat doar de femei, putea să apară vreodată vreun pericol pentru fiica mea, care nu făcea altceva decât să prezinte haine. Se poate considera un mister faptul că n-am fost în stare să prevăd riscurile, având în vedere ce mi se întâmplase şi mie în adolescenţă. Motivul este clar: multă vreme am continuat să fiu aşa cum fusesem dintotdeauna. Încrezătoare în Dumnezeu şi în bine.

Într-o zi, fiica mea a fost invitată la o ieşire cu vaporul pe Tigru. Excursia era organizată de atelierul de modă unde lucra. Totul părea perfect normal. Ceea ce nu ştiam însă era că Uday plănuia să participe şi el. I-a oferit fiicei mele un pahar, care probabil conţinea şi altceva decât băutura în sine. Liza îşi mai aminteşte doar că Uday a dus-o apoi într-o cameră şi a închis uşa.

După care nu mai ştie nimic, doar că stătea singură într-un pat fără să se poată mişca. Pretutindeni era sânge. A găsit-o cineva şi a dus-o la doctorul personal al lui Saddam Hussein, de unde a venit acasă.

În tinereţe nu-ţi dai bine seama că lucrurile se repetă într-una, doar cu mici variaţii. Eu fusesem luată de mână şi trimisă în străinătate, dar când Liza mea a venit de la spital şi s-a aşezat pe scaun fără să scoată niciun cuvânt, eu nu m-am putut oferi decât pe mine ca sprijin.

A trebuit să-i insuflu forţa femeiască. În fiecare zi strigam la fiica mea, spunându-i că trebuie să trăim:

— Suntem femei mândre, ne ridicăm şi continuăm să mergem! Trăieşte, fata mea, ridică-te! E uşor să violezi o femeie. Dovedeşte că eşti mai puternică decât el! O femeie reprezintă însăşi viaţa, Liza. Eşti frumoasă şi mândră, scoală-te şi trăieşte! Nu muri, fata mea, trăieşte!

Părea că încărcăm o baterie. Liza trebuia să înveţe că o femeie nu se dă niciodată bătută. Compasiunea pe care o aveam pentru fiica mea mă sfâşia în bucăţi. Sângeram pe dinăuntru. Dar ei îi arătam cât de mândră sunt că sunt mama ei. Ce altceva aş fi putut să fac? S-o las pe scaunul ăla să moară?

Începând cu seara respectivă, Uday a fost ca şi vrăjit de Liza. Nu cred că era capabil să iubească, doar era ca taică-său. Dar Uday nu s-a descotorosit de Liza la fel cum făcuse cu alte fete tinere după ce le pângărise. Abuzul împotriva fetei mele n-a

fost însă singurul. Dimpotrivă. Fiica ministrului agriculturii, Tareq Hamed al-Abdullah, a avut aceeaşi soartă ca şi Liza. La fel şi fiica unui alt ministru din guvernul lui Saddam Hussein. Bărbatul respectiv fusese înainte bodyguard al prim-ministrului şi Saddam îl ştia de multă vreme. De aceea a şi îndrăznit să-i povestească lui Saddam ce se întâmplase cu fiica lui.

Saddam l-a ascultat politicos. Două zile mai târziu, bărbatul a murit. S-a spus că de cancer.

Aşa era situaţia. Ăsta era mersul lucrurilor. Erau numeroase poveştile de genul ăsta.

Pentru Uday era deja o rutină să abuzeze de fete tinere, în special de cele de familie bună. În mod normal, fetele dispăreau curând după aceea. Cele mai multe erau omorâte. Unele erau trimise acasă la familiile lor cu capetele rase. O jignire îngrozitoare.

Dar Uday avea încă şi mai multe iubite – fete tinere pe care le păstra în preajma lui atât timp cât acestea reuşeau să-l distreze. Câteodată le lăsa să se mărite, dar, indiferent de religie, virginitatea unei fete tinere este foarte importantă în Orientul Mijlociu. Toată lumea ştia că fetele îi aparţinuseră o vreme lui Uday. Femeile folosite nu aveau un statut important.

Uday avea un fel propriu de a soluţiona aceste probleme. Ori ameninţa cu vreo pedeapsă, ori oferea sume importante de bani sau vreo maşină bărbaţilor respectivi. Aşa acceptau aceştia să se însoare cu femeile de care Uday se săturase.

Chiar una dintre prietenele fiicelor mele a fost dată în căsătorie în felul ăsta. Uday a plătit toate cheltuielile de nuntă, care erau imense. Fiicele mele au fost şi ele invitate şi au văzut cu ochii lor ce avere se investise în acea nuntă. Uday însuşi a luat parte la petrecere şi s-a comportat foarte prietenos cu tinerii însurăţei.

La o vreme după nuntă, mireasa a venit la noi. Era speriată de moarte. Ne-a spus mie şi fetelor că

Uday voia s-o omoare. Mie nu-mi venea să cred:

— De ce te-ar omorî Uday după ce ţi-a oferit o nuntă atât de luxoasă? N-o să facă aşa ceva în vecii vecilor. Ar trebui să fii recunoscătoare. Gândeşte-te ce li s-a întâmplat atâtor femei tinere…

Prietena fetelor mele tremura de groază. Ne-a şoptit că ştie ceva despre Uday, dar că nu poate spune ce anume. Eu continuam să cred că n-are de ce să se teamă, dar când ne-a spus că ştie ceva m-am neliniştit. Femeia aceea putea fi în pericol dacă nu înţelesese că acea nuntă luxoasă avea şi-un preţ: trebuia să tacă.

O săptămână mai târziu era moartă. S-a spus că într-un accident de maşină. Uday a venit la mine acasă şi-a zis:

— Păcat. Dar e mai bine aşa. Pentru ea.

Eu n-am zis nimic. L-am lăsat să vorbească. Uday semăna cu un copil răsfăţat. Multă vreme m-a folosit ca pe-o combinaţie între o a doua mamă, o piesă de decor şi o secretară. Dar treaba mea nu era să încerc să-i educ pe fiii ucigaşi ai lui Saddam. Exact ca taică-său, şi Uday era înnebunit după lux. Îşi cumpăra obiecte scumpe din toată lumea ca să-şi decoreze casele. Mă chema la vreunul din palate unde găseam o adunătură de lucruri, la fel ca într-un bazar oriental, cu sclipiri aurite:

— Ce să aleg de-aici? Pari, ce părere ai?

Dar în ziua aia Uday n-avea chef să primească sfaturi. A dat în schimb ordine:

— Să nu adresaţi condoleanţe familiei acelei femei! Să nu cumva să mergeţi la înmormântare!

În momentul acela nu mi-am mai putut înfrâna consternarea:

— De ce nu? Doar era prietena fiicelor mele!

— Taci din gură! Nu mai pune întrebări!

Nici eu, nici altcineva din familie nu am fost prezenţi la înmormântare. Mirele se însurase pentru bani, aşa că nu suferea deloc. Nimeni n-a mai pomenit ceva de soţia sa. Aşa era situaţia.

Cu Liza era însă altă poveste. Uday a transformat-o pe Liza în proprietatea sa, la fel cum taică-său hotărâse să preia controlul asupra vieţii mele.

La un moment dat am decis să îmi vând casa şi să ne mutăm într-una mai mare, cu o grădină şi mai frumoasă decât a noastră. Proprietarul se numea Bashar Shibli al-Ay-sami şi era fiul unuia dintre fondatorii Partidului Baath. Tatăl său fusese un bun prieten de şcoală de-al tatălui meu. Tatăl lui Bashar obişnuia să spună că tatăl meu avea mâinile aurite, că tot ce atingea se transforma în bani.

Ne-am înţeles ca eu să închiriez casa timp de două luni până când reuşeam s-o vând pe-a mea. Ne-am mutat acolo şi ne simţeam minunat. Vechea mea casă n-avea nicio hibă, doar că cealaltă era mult mai mare şi mai confortabilă, iar în grădină existau mai multe căsuţe. Mai conta şi locaţia. Noua casă era în Mansoor, un cartier foarte bine văzut al Bagdadului, mai elegant decât cel în care locuisem înainte.

Conform obiceiului pe care mi-l creasem, nu le povesteam lui Saddam şi fiilor săi mai multe lucruri decât strictul necesar. Nu le-am spus nimic nici despre noua locuinţă, peste doar câteva zile m-am trezit însă cu Uday la noua adresă. S-a uitat de jur-împrejur şi apoi s-a pornit să umble de colo-colo în salon. Era agitat.

— Am avut o consfătuire în familie, a zis. Suntem de părere că trebuie să te muţi înapoi.

M-am uitat cu îndoială la Uday. Chiar vorbea serios?

— De ce? am întrebat.

— N-ai înţeles? Proprietarul acestei case este Bashar Shibli. Fiica ta, Liza, este proprietatea mea. N-o să locuiască într-o casă care îi aparţine bărbatului ăluia.

Eu nu numai că doream cu-adevărat să locuiesc în casa aia minunată şi că plănuiam s-o cumpăr.

Dar plătisem deja chiria în avans.

— Dacă în trei zile eşti tot aici, o să dau foc casei, a zis Uday.

Ce să mă fac? Doar voiam să trăiesc. Bashar a priceput care era problema. Vecinilor le-am spus însă c-am văzut stafii:

— Vasele dădeau în clocot fără ca soba să fie caldă!

Aşa mi-am explicat decizia de a ne muta înapoi cât am putut de repede.

Ca să înţeleagă cineva felul în care am acţionat în toţi anii mei cu Saddam, trebuie să priceapă de la bun început că nimic nu era normal. În fiecare moment trebuia să mă gândesc cum şi ce să fac pentru a supravieţui. Trăiam într-o realitate condusă după mirosul de sânge. Dacă mie mi s-ar fi întâmplat ceva, ar fi pierit şi copiii mei. Eram întotdeauna pregătită pentru noi obstacole. Te obişnuieşti să vorbeşti despre altceva şi să cauţi alte căi pentru a ocoli obstacolele. Asta nu înseamnă că cineva uită vreodată ce se petrece. Dar trebuie să supravieţuieşti.

Nu i-am pomenit nimic lui Saddam despre viol timp de vreo jumătate de an. Câteodată credeam că o să înnebunesc pentru că nu eram în stare să-i spun ce îndurase Liza. Mi-era într-una groază să nu-mi pierd controlul şi să zic ceva. Dar, într-o zi, m-a luat gura pe dinainte. Am ştiut în aceeaşi clipă că acea dezvăluire avea să mă coste. Într-un fel sau altul.

Eram furioasă, nu mai ţin minte de ce. La nervi am dat cu pumnul în uşă şi-am izbucnit:

— Tu şi cu fiu-tău! Sunteţi ca două picături de apă!

Saddam a îngheţat. S-a întors către mine. M-a descusut şi-a aflat toată povestea. În câteva ore, Uday zăcea după gratii. Nu fusese nevoie de nicio judecată. Saddam era cel care decidea. Aflase atât cât avea nevoie.

Fiul lui Saddam ajunsese la închisoare pentru mine. Eu tremuram de spaimă, cu gândul la răzbunarea lui Uday.

Curând Uday a fost pus în libertate. Timpul trecea, nimic nu se întâmpla. Eu eram din ce în ce mai atentă. Era de neconceput ca Uday să tolereze ceea ce se întâmplase. Cu toate astea, am fost surprinsă când a lovit.

Fusesem la cumpărături şi mă întorceam acasă cu maşina. Casa era mare, cu multe dormitoare şi băi la etaj şi cu livinguri mari la parter. Lângă bucătărie se afla o cameră de zi cu mobile confortabile, unde stăteam de obicei noi. Pe musafiri îi primeam în sala de mese şi în salon, care dădeau spre terasă şi spre grădină. Când mi-am parcat maşina în garaj, am văzut că maşina lui Uday era deja acolo, cu şoferul la volan. Aşa ceva era neobişnuit. Dar atât Uday, cât şi Qusay îşi luaseră obiceiul să apară la noi din ce în ce mai des, după abuzul împotriva Lizei, aşa că n-am fost peste măsură de surprinsă nici de data aceea.

Bucătăria era goală. Casa era neobişnuit de liniştită şi de tăcută. Am simţit cum mi se răspândeşte neliniştea în tot corpul. Se petrecea ceva ciudat.

Când am intrat în camera de zi, am văzut doi dintre bodyguarzii lui Uday. Îi adunaseră laolaltă, într-un colţ, pe servitori şi pe copiii mei. Îmi amintesc privirile lor terifiate. Eu stăteam în uşă, cu plasele de cumpărături în mâini. Când m-au văzut bodyguarzii, le-au dat ordin copiilor şi servitorilor să nu se mişte.

Pe mine m-au dus în salon. Erau nişte bărbaţi înalţi, bine făcuţi. Au închis uşa în urma lor. Mi-au spus să „nu iau chestia asta la modul personal”.

Apoi n-au mai zis nimic. Şi-au înşfăcat bastoanele electrice şi-au început să dea în mine. Am crezut c-o să mor. Simţeam durere în fiecare părticică a trupului. Cum aş putea însă s-o descriu? În curând zăceam pe podea. Ei continuau să mă lovească. Poate au continuat şi după ce mi-am pierdut cunoştinţa? Asta n-o mai ştiu.

Ştiu doar că cineva din casă a sunat la un prieten bun de-al meu, care, la rându-i, a chemat doctorul. Eram albastră precum cerneala. A durat câteva luni până m-am vindecat.

Trupul unui om îndură multe. Problema e că sufletul ţine minte. Uitaţi-vă la mine. Trăiesc şi acum, râd în fiecare zi. Dar vlăguiala aia sfâşietoare se deşteaptă atunci când mă forţez să-mi aduc aminte. Seamănă cu paralizia. Îngheţ şi încep să tremur. Vreau să uit cum dădeau în mine. Că eram convinsă c-o să mor. Gândurile îmi erau negre:

Acum or să se dea la copiii mei.

Nu plâng. Ochii îmi sunt uscaţi, aşa că ustură acum, când povestesc toate astea. Durerea o simt în dinţi şi-n cap atunci când mă forţez să-mi amintesc ceea ce întotdeauna încerc să uit.

Qusay a aflat de ordinul pe care-l dăduse Uday şi n-a mai vorbit cu frate-său multă vreme după aceea. Dar Saddam nu dorea ca fiii lui să fie dezbinaţi, în special din cauza unei femei, aşa că i-a dat ordin lui Qusay să vorbească din nou cu fratele său mai mare.

Personal, nu i-am povestit nimic lui Saddam despre cum fusesem maltratată. M-a întrebat el, doar m-a văzut în ce hal arătam. Poate c-a priceput ce se întâmplase. Poate ştia toată lumea? Nu-mi dau seama.

Prima dată i-am spus lui Saddam că mă lovisem de-o uşă. Saddam m-a pironit cu privirea. Nu m-a crezut.

— Am avut un accident de maşină, i-am spus atunci.

Habar n-am de unde-am scos minciuna aia. Dar era necesară.

— N-am vrut să-ţi spun adevărul pentru că primisem maşina cadou, *habibi*.

Mi-ar fi fost imposibil să-i spun adevărul. Dacă aş mai fi deschis încă o dată gura, Uday nu s-ar mai fi mulţumit să mă maltrateze. M-ar fi omorât.

Aşa c-am plătit unui service-auto o sumă imensă de bani ca să-mi distrugă maşina. Poate că Saddam ştia că îl minţisem, dar atunci ştia şi de ce făcusem asta. Îl cunoşteam bine. Saddam aprecia faptul că îmi prezentam minciunile cu fineţe. Că îi dovedeam, încă o dată, că eram puternică.

Mă mai gândesc şi la cât de uşor m-am lăsat surprinsă. Ştiam doar că avea să se întâmple ceva. Oare sperasem că în ciuda tuturor dovezilor contrare, Uday resimţea o fărâmă de ruşine?

Nu fusese cazul. Mamele sunt aidoma pământului, dau într-una, dar nimic din toate astea nu ajută în momentul când întâlneşti bărbaţi de genul lui Uday. În el nu se găsea decât răul. Era o fiinţă căreia îi făcea plăcere să-i poată chinui pe ceilalţi.

Tradiţia arabă conform căreia căsătoriile sunt aranjate în interiorul neamului îi invită pe bărbaţi să se îndrăgostească de alte femei. Căsătoriile înseamnă în primul rând putere, neam şi bani. Sentimentele romantice sunt astfel îndreptate către femeile din afara afacerilor de familie, deoarece bărbaţii nu-şi pot alege întotdeauna singuri nevestele.

Aşa era situaţia şi în cazul lui Saddam Hussein. Era ceva normal.

Eu nu aparţineam neamului lui Saddam, dar eram câteodată invitată la reuniunile de familie. Nimeni nu întreba de ce. Eram considerată prietenă de familie. Şi asta se practică. Şi aşa ceva e normal.

Din cauza asta n-am petrecut niciodată timp în particular cu nevestele şi fiicele lui Saddam. N-am stat niciodată serile împreună cu ele, la poveşti ori la televizor. Cu ocazia sărbătorilor importante, precum Ramadanul, eram invitată alături de mulţi alţi oaspeţi. Festivităţile erau cosmopolite. Se servea mâncare irakiană tipică de sărbătoare, ceai delicios şi dulciuri din plin. Atmosfera era destinsă, vioaie. Ne simţeam bine împreună.

Fireşte că Sajida ştia de existenţa mea. Ştia şi cine eram A început la un moment dat chiar să se vopsească blondă şi să imite felul în care mă machiam eu pentru a-mi semăna mai bine, ceea ce era o prostie din partea ei, pentru că era o femeie frumoasă aşa cum era. Sajida şi fetele ei nu făceau parte din anturajul meu în acelaşi fel cu Saddam şi fiii lui. Câteodată e mai bine aşa. Între o mamă şi fetele ei există o legătură specială, diferită de cea dintre un tată şi fiii lui. Eu îi întâlneam mai ales pe Saddam şi pe bărbaţii din generaţia mai tânără din clanul Hussein, atât pe cei din neamul lui Saddam, cât şi pe cei din neamul Sajidei.

Multora dintre acei bărbaţi mai tineri le plăcea să vină la mine acasă. Nu puteam să împiedic

lucrul ăsta. De unii dintre ei chiar îmi plăcea.

Dar vizitele respective îmi stârneau în permanenţă o teamă teribilă. Dacă acelor bărbaţi li s-ar fi întâmplat ceva, orice, în casa mea, eu aş fi fost considerată vinovată. Ştiam asta. Dacă li s-ar fi întâmplat ceva, aş fi plătit şi eu cu viaţa, la fel cum plăteau şi bodyguarzii.

Spre exemplu, Qusay era încântat de bucătăria mea. Totdeauna voia să stea acolo. Câteodată venea la miezul nopţii, fără să fie însoţit nici de Harout – care altfel nu-l părăsea niciodată – nici de alaiul de bodyguarzi.

— Pari, nu-mi găteşti două ouă?

Nu puteam să mă împotrivesc vizitei în sine. Dar ar fi fost vina mea dacă băiatul lui Saddam Hussein s-ar fi ars de la sobă. Dacă ar fi fost împuşcat de cineva pe fereastră. Sau dacă maşina i-ar fi fost atacată, în timp ce venea sau pleca de la mine. Faptul că bărbaţii din neamul Hussein aleseseră să mă vadă ca pe-o prietenă însemna că m-aş fi putut schimba rapid în duşmanul lor.

Uday avea întotdeauna bodyguarzi. Dar cu cât bea mai mult cu atât devenea mai dezordonat. Ţin minte că odată a venit la mine la unu noaptea. Era vară şi cald afară, iar el voia ca eu şi fetele să-l însoţim la un mic bar de pe Al Rasheed, unde se serveau băuturi de fructe extraordinare. Să-l fi refuzat pe Uday ar fi însemnat doar bătaie de cap, aşa că ne-am dus cu el. Mai târziu, Uday a vrut să vină acasă cu noi, de data asta fără bodyguarzi. M-a cuprins groaza:

— Te rog, nu-mi face una ca asta! Ştii ce zice taică-tău!

— Pari, cu tine sunt în siguranţă, a spus Uday.

Dar problema nu era a lui. Era a mea. Fiii lui Saddam erau mai liberi în casa mea decât eram eu.

Încercam să trăiesc o viaţă normală. Era dificil. Lumea îi vedea pe Uday şi Qusay, ucigaşii plini de toane, în pozele din ziar. Eu îi aveam la mine în bucătărie.

Cu o altă ocazie, fratele vitreg al Sajidei mi-a cerut permisiunea ca bucătarul meu, Yosef, să-i pregătească unul dintre felurile favorite. Am spus că e posibil, dar, ca de obicei, am prevăzut riscurile. Faptul că bărbatul acela era rudă cu Sajida însemna că aparţinea clanului Hussein, aşa că trebuia să fiu foarte prudentă:

— Să iei ingredientele direct de la Palat, ca totul să fie de primă calitate. Până şi apa trebuie s-o iei cu tine!

Nu trebuia să existe nici cea mai mică suspiciune că mâncarea servită la mine în casă ar putea fi otrăvită.

Am petrecut o seară minunată. Fratele vitreg al Sajidei a venit însoţit de bodyguarzi. Mâncarea a fost delicioasă, oaspeţii s-au înfruptat din plin. Mai târziu, în timp ce servitorii mei făceau curăţenie, am stat împreună în grădină, la un ceai arăbesc, infuzat deasupra focului. Fratele vitreg al Sajidei era încântat. Toată lumea se simţea bine.

Târziu, în noapte, am făcut turul casei şi am stins lămpile, una după alta. Copiii dormeau deja. Totul era cufundat în tăcere.

Apoi am auzit soneria de la intrare. La Bagdad ăsta era întotdeauna un semn rău. Dacă cineva îţi stătea la uşă atât de târziu, nu putea să însemne decât că ceva nu era în regulă. Prima dată m-a străfulgerat gândul că se îmbolnăvise fratele vitreg al Sajidei. Poate chiar murise deja? I-am spus unuia dintre servitori, care-a venit într-un suflet, că am nevoie de haine de stradă, pentru că acum urmau să vină să mă ia. Am deschis uşa tremurând şi spre marea mea groază l-am văzut pe unul dintre bodyguarzi. Mi-a spus aşa:

— Fratele Sajidei e la spital.

Am leşinat. Am căzut cât eram de lungă pe jos, în propria mea casă. Când mi-am recăpătat cunoştinţa, eram şi eu la acelaşi spital unde îl

duseseră pe fratele Sajidei. Unul dintre bodyguarzi mi-a spus că el părăsise deja spitalul:

— Avea dureri la stomac, Pari. S-a lăcomit la mâncarea nemaipomenită de aseară.

Când am ajuns acasă, mi-am găsit copiii speriaţi de moarte. Cine venise după mine şi de ce?

Mai târziu, ne distram când ne aminteam de acel episod. Dar atunci nu ne arsese de glumă.

Mă aflam într-o poziţie specială, într-o situaţie specială. Am învăţat cu timpul să socializez, fără să dezvălui nimic despre mine însămi. Nimeni nu avea voie să se apropie prea tare de mine. Nu mă plângeam niciodată şi nu mulţumeam niciodată. Doar voiam să trăiesc.

Sajida avea şi-un frate bun, pe nume Adnan Khairallah Tulfah. Adnan era ministrul Apărării în guvernul lui Saddam, dar şi cumnatul acestuia, precum şi vărul lui primar, la fel cum Sajida era şi verişoară cu Saddam. Fratele mamei lui Saddam era tatăl Sajidei şi al lui Adnan.

Adnan era unul dintre cei mai simpatici membri ai clanului Hussein. Ceva mai normal. Ceva mai puţin însetat de sânge şi înclinat spre violenţă. Rău, în mod clar, dar oricum un om ceva mai cumsecade. Sajida îl iubea pe Adnan. Şi mie îmi era drag. Venea adesea în vizită la mine acasă.

Adnan Khairallah Tulfah devenise de fapt un soi de idol în Irak, iar soldaţii irakieni îl divinizau. Saddam era oarecum îngrijorat de popularitatea lui crescândă. Ştiu asta pentru că Saddam mă întreba adesea de ce le plăcea tuturor aşa de tare de Adnan.

Într-un final, au început să circule zvonuri cum că Adnan o să-l înlocuiască pe Saddam la conducerea Irakului. Era adevărat că, dacă în locul despoticului Saddam, ar fi ajuns preşedinte Adnan s-ar fi schimbat viitorul Irakului. Dar eu pricepeam că zvonurile respective erau periculoase. Nu ştiam exact când şi unde avea să dispară Adnan, dar era

doar o chestiune de timp. Observam semnele. Saddam începuse să stea nopţile de veghe. Trata cu suspiciune orice acţiune sau Cuvântare de-a lui Adnan care ar fi putut să-i dea de bănuit cum că vărul său punea ceva la cale. Saddam şi Adnan erau foarte apropiaţi, dar Adnan trebuia eliminat. Saddam dorea să aibă membrii familiei lui în poziţii importante pentru a-i controla, nu pentru a intra în competiţie cu ei.

În fiecare an, Saddam şi Sajida mergeau la munte într-un loc special din nordul ţării, aproape de Dahouk. Aveau acolo o casă imensă, splendidă, aproape ca un palat, cu o grădină de vis. Casa era aşezată la mare altitudine, decupată direct în stâncă. Pentru a ajunge acolo sus trebuia să urmezi un drum de munte îngust, şerpuitor, care te ducea până la intrare.

Şi eu am fost acolo în câteva rânduri. Petreceam uneori weekendurile cu Saddam. O dată am stat chiar o săptămână întreagă.

Saddam avea palate şi locuinţe bine păzite peste tot. Nu aş putea să le număr pentru că se găseau pretutindeni. Saddam se afla încontinuu în mişcare. Nimeni în afara de bodyguarzii lui nu putea fi sigur unde se afla Saddam într-un moment sau altul. Văzute din afară, casele păreau de cele mai multe ori de-a dreptul comune, dar, în interior existau un lux şi un confort inimaginabile. Designerii interiori erau aduşi în Irak din toată lumea, dar mai cu seamă din Maroc şi Japonia, pentru a decora totul cu multă eleganţă. Servitorilor li se dăduse ordin să fie mereu pregătiţi, ca şi cum Saddam Hussein ar putea intra pe uşă chiar în momentul următor. El nu spunea niciodată dinainte unde merge, doar îşi făcea brusc apariţia. Dacă ceva nu era perfect, exact în momentul acela, cineva urma să dispară. *Expired.*

În perioada despre care vorbesc acum, petrecută în anul 1988, relaţia dintre Saddam şi Sajida nu mergea deloc bine Căsătoria lor fusese aranjată

când ambii aveau vârste foarte fragede, dar nu asta era problema. Nici cea de-a doua căsătorie a lui Saddam, cu Samira, nu era de vină. E adevărat că se căsătoriseră deja în anul 1986, dar Samira nu a jucat niciodată un rol important în viaţa lui Saddam.

Mariajul dintre Saddam şi Sajida era ţinut în viaţă de tradiţie, copii şi protocol. Niciunul dintre ei nu credea în vreo schimbare în bine, dar totuşi, călătoria în nord reprezenta o încercare de a remedia oarecum situaţia.

Adnan pilota excelent elicopterul, aşa că Sajida a sugerat ca el să-i ducă pe calea aerului la casa de la munte. Ceilalţi aveau să meargă cu maşina.

Totul părea să fie în regulă. Toată lumea a ajuns la timp şi a fost primită cu bine. S-a pus masa, a început petrecerea. După-amiază însă Adnan a fost înştiinţat că trebuie să se întoarcă de urgenţă la Bagdad.

Sora lui a protestat:

— Rămâi cu noi! Prevăd că o să se întâmple ceva rău. Nu pleca, Adnan!

Chiar şi Saddam a spus că Adnan poate să rămână dacă doreşte, dar Adnan a refuzat:

— Mă cheamă datoria. Nu fi îngrijorată, Sajida, doar îmi cunosc elicopterul la fel ca pe mine însumi.

Când Adnan a părăsit palatul de la munte, Sajida s-a retras şi a început să citească din Coran. A căutat pasajul pe care lumea îl citeşte de obicei la moartea cuiva.

Sajida îşi cunoştea bine soţul şi înţelesese exact ce pusese la cale Saddam. Poate că şi ştia. Oricum nu contează, pentru că în orice caz, Sajida nu l-ar fi putut preveni pe fratele ei şi nici n-ar fi putut să împiedice ceea ce Saddam decisese că se va întâmpla.

Sajida a rămas pe scaun şi a continuat să citească din Coran cuvintele sfinte dedicate morţilor. La ora trei dimineaţa a bătut la uşă un

servitor. A făcut doar un pas în cameră. Vorbea aproape în şoaptă:

— Stimată doamnă. Fratele dumneavoastră a decedat.

Sajida nici nu şi-a ridicat ochii din paginile Coranului.

— Ştiu, a spus, ştiu.

Eu am aflat toată povestea de la femeia care avea grijă de casa de la munte. Vorbeam frecvent cu ea când eram acolo în vizită cu Saddam, pentru că-mi este uşor să-mi fac prieteni. Femeia era de origine armeană şi ştia că eu fusesem căsătorită cu un armean, aşa că mă considera puţin asemănătoare ei.

Mai târziu, chiar şi Saddam mi-a povestit episodul respectiv. Se întâmpla adesea aşa. Eu eram şi dincoace şi dincolo de graniţa familiei lui, astfel că Saddam putea să-mi vorbească fără să rişte să apară consecinţe. Saddam avea întotdeauna probleme cu neamul său. Întotdeauna.

Eu nu-l întrebam niciodată nimic. Saddam îmi povestea ce şi când avea chef. Câteodată îl mai puteam trage de limbă, dar cel mai adesea refuzam să-mi asum vreun risc. În ceea ce-l priveşte însă pe Adnan, n-a fost nevoie ca Saddam să-mi dea prea multe detalii. Simţisem deja că era invidios pe el. Suspiciunea lui Saddam faţă de cei de care se temea era tot atât de evidentă pentru mine ca şi un miros pregnant.

La o zi după ce elicopterul lui Adnan a explodat în drum spre Bagdad, mă aflam la birourile Federaţiei Irakiene a Femeilor. Era uluitor să vezi cât de îndurerată era lumea. Toţi purtau ceva negru. Oamenii plângeau pe stradă. Soldaţii îl jeleau pe comandantul-şef şi se văitau că „bărbatul acela bun ne-a părăsit”.

Apoi s-a aşternut liniştea. Nimeni n-a mai pomenit numele lui Adnan. Ordin de la Saddam. Avea să fie ca şi când nici n-ar fi existat vreodată.

Câţiva ani mai târziu m-am trezit la uşă cu copiii lui Adnan, rămaşi orfani de tată. Au venit chiar când mă pregăteam să împodobesc bradul de Crăciun. Erau încântaţi, iar eu le-am spus că pot să pună ei globurile până mă duc să le aduc Fanta şi fursecuri:

— Ştiţi cum se împodobeşte bradul?

Copiii m-au asigurat că văzuseră brazi la televizor. Am povestit apoi despre Moş Crăciun şi cadouri. I-am tachinat:

— Dar voi aveţi tot ce vă trebuie. Nu vă mai doriţi nimic…

Copiii au devenit deodată serioşi. Tatăl lor era mort şi nu mai avea să vină acasă, chiar dacă ei asta şi-ar fi dorit. Mi s-a făcut pielea de găină când unul dintre ei m-a privit cu ochii aceia sinceri de copil:

— Noi ştim cine l-a omorât.

Samira era cea de-a doua nevastă a lui Saddam. S-au căsătorit în anul 1986. Îmi amintesc foarte bine când Saddam mi-a povestit despre nuntă.

— O iubeşti? l-am întrebat.

Saddam a pufnit şi mi-a spus să adresez altcuiva întrebarea aia.

— Sau e vorba *doar* de sex? am continuat eu, iar răspunsul a fost un nu hotărât.

Gata cu întrebările. Exista o graniţă clară pe care trebuia s-o respect cu sfinţenie.

Deci nu ştiu. În mod clar a existat un motiv concret pentru care Saddam a vrut să se însoare cu Samira, dar eu nu-l cunosc. Pentru relaţia mea cu Saddam nu conta dacă el avea una sau două sau mai multe neveste. Pe mine nu mă considera doar o parteneră de pat, pentru că din alea avea multe. Cu anii i-am devenit şi prietenă şi un soi de figură maternă. Mai mult decât orice altceva însă, respectam regulile. N-am reprezentat niciodată vreo ameninţare la adresa Sajidei ceea ce era foarte important pentru fiii lui Saddam. Sajida punea mare preţ pe poziţia sa de nevastă a preşedintelui iar mariajul dintre Saddam şi Samira îi displăcea profund. Samira era îngâmfată şi nu dovedea respect. Încerca să o îndepărteze pe Sajida şi să devină ea numărul unu, aşa că fiii lui Saddam o dezavuau.

Eu ştiam toate astea, dar nu spuneam nimănui nimic. Relaţia mea cu Saddam s-a schimbat de-a lungul anilor, dar eu am păstrat întotdeauna amintirea felului de-a fi al lui Saddam din anii tinereţii. Poate şi el simţea la fel. Că eu reprezentam o etapă mai fericită a vieţii lui, în care răul era mai mic şi problemele mai rare.

Se prea poate ca mariajul cu Samira să fi fost aranjat de dragul puterii. Când ei doi s-au întâlnit, Samira era măritată cu directorul liniei aeriene de stat Iraqi Airways, care ştiu că avea ceva probleme cu Saddam Hussein. Saddam nu avea încredere în

el, în supuşenia lui. Era evident lucrul ăsta, pe care-l mărturisea chiar şi Saddam însuşi. Odată, când directorul era plecat undeva într-o călătorie, Saddam a făcut o vizită companiei aeriene. Atunci a întâlnit-o pe Samira.

Eu nu cred că întâlnirea respectivă a avut loc din senin. Foarte puţine lucruri în viaţa lui Saddam erau neprevăzute, în orice caz, câteva zile mai târziu, soţul Samirei a murit. Era ora opt dimineaţa şi bărbatul se afla în drum spre serviciu când a avut loc accidentul de maşină. La puţin timp după aceea, a fost aranjată nunta dintre Saddam şi Samira.

Lucrurile pe care le povestesc pot părea ciudate, dar Saddam Hussein nu era un ideolog. Pentru el politica era mijlocul prin care putea să acumuleze putere, iar omorârea opozanţilor era doar o unealtă practică. Multă lume în Irak acceptase deja de mult felul ăsta de a gândi. Faptul că Saddam era un ucigaş şi că aduna avere pentru el şi pentru neamurile sale pe seama altora a contat în perioada de început mai puţin decât faptul că dăduse ordin să se introducă electricitatea în satele izolate. Saddam însuşi crescuse într-un sat izolat. Venea dintr-un mediu simplu şi-i cunoştea bine pe oameni. De-aici i se trăgea şi puterea.

Situaţia era complet diferită în ceea ce-i privea pe Uday şi Qusay. Nici unul, nici celălalt nu aveau nici cea mai mică intenţie să folosească puterea politică pentru a-i ajuta pe irakieni. N-aveau nici urmă de sentiment de responsabilitate. N-aveau deloc moralitate. Qusay avea o fire ceva mai blândă decât frate-său şi taică-său, dar, pentru a-şi păstra poziţia, trebuia câteodată să fie mai câinos decât ceilalţi doi la un loc.

Nu, n-am fost niciodată geloasă nici pe Samira, şi nici pe Sajida, prima nevastă a lui Saddam. Pentru mine gelozia e legată de sentimentul de iubire. Devii gelos atunci când persoana pe care o

iubeşti îşi îndreaptă dragostea asupra altcuiva. Dar Saddam nu-mi dăduse dragoste, aşa că nu mă putea face geloasă. Dimpotrivă. Saddam îmi luase dragostea atunci când m-a obligat să mă despart de Sirop.

Câteodată mă uit în oglindă şi-l rog pe Dumnezeu să-mi redea tinereţea. Mi-am pierdut cei mai buni ani atunci când am trăit ca o moartă în mormântul pe care mi l-am săpat singură. Dar nici nu pot să mă căiesc, pentru că atunci când se întâmplau aceste lucruri nu aveam de ales.

Unul dintre chelnerii de la Clubul Mansoor se numea Kamel Hannah. Era fiul bucătarului de la acel club exclusivist. Saddam se dădea în vânt după mâncarea pe care o pregătea tatăl său, aşa că tânărul Kamel Hannah a primit ordin să devină bodyguardul lui Saddam, iar tatăl lui să se mute la bucătăria privată a Palatului. Ideea din spatele acestui aranjament, cu tatăl bucătar şi fiul bodyguard şi degustător al mâncării, era că tatăl n-ar fi intenţionat să-şi omoare propriul băiat. Dacă ar fi fost otrăvit vreun fel, cel atins ar fi fost Kamel Hannah, nu Saddam.

Kamel Hannah era unul dintre foarte puţinii oameni pe care Saddam Hussein îi plăcea cu adevărat. Probabil avea încredere în el mai mult decât în toţi ceilalţi. Asta nu înseamnă însă că Saddam avea încredere deplină în cineva. Kamel Hannah cunoştea însă multe secrete, pentru că, în principiu, se afla mereu în preajma lui Saddam, oriunde se ducea el.

Uday îl ura pe Kamel Hannah, din două motive: în primul rând, pentru că Hannah îi era atât de apropiat lui Saddam, iar în al doilea rând, pentru că Hannah aflase de relaţia dintre tatăl său şi Samira înainte ca mama sa, Sajida, să fie informată.

Uday susţinea că Hannah era unul dintre cei care îi căutau femei lui Saddam apoi făcea în aşa fel încât respectivele să dispară. Credea că tot Kamel Hannah fusese cel care aranjase prima întâlnire dintre Saddam şi Samira.

Se poate să fie adevărat sau nu. Ceea ce eu ştiu este că bodyguarzii lui Saddam Hussein trebuiau să fie complet supuşi. Nu aveau voie să pomenească nimic despre ceea ce ştiau, vedeau ori auzeau. Uday ştia prea bine că obligaţia supremă a lui Kamel Hannah era să-şi ţină gura, dar, în acelaşi timp, Uday era foarte apropiat de mama sa,

iar chestiunea respectivă viza direct onoarea Sajidei.

Pentru a da un exemplu despre cât de strictă era acea regulă, pot să povestesc despre felul în care Uday şi-a planificat propria nuntă. A invitat mulţi oaspeţi sus-puşi şi avuţi, dar în loc să aibă răbdare ca aceştia să îi ofere lui şi miresei cadourile, Uday a transmis următorul comunicat:

— Mă aştept ca fiecare dintre musafiri să-mi dea cinci milioane de dolari.

Problema nu era suma, pe care toţi musafirii şi-ar fi permis-o. Dar poate cel mai bogat dintre toţi invitaţii, şeicul Abd al-Wahab Bunyia, a considerat comportamentul lui Uday ciudat, dacă nu chiar scandalos. Din acel motiv, şeicul a dorit să-i vorbească lui Saddam Hussein despre manierele anormale ale lui Uday, aşa că i-a trimis un mesaj.

N-a primit niciun răspuns. Începând din acel moment, era deja vorba de prestigiu. Şeicul nici nu voia, nici nu putea să accepte faptul că Saddam Hussein nu-i dădea nicio veste, ceea ce echivala cu o umilire groaznică. A decis să-l contacteze personal pe Saddam Hussein, dar unde putea să-l găsească? Nu era niciodată uşor să-l localizezi pe Saddam.

În cele din urmă, unul dintre bodyguarzi a făcut gestul suprem de nesupunere şi i-a dezvăluit şeicului că Saddam avea să viziteze un anumit târg tradiţional de la ţară într-o anumită zi. Dacă şeicul venea acolo putea să vorbească cu preşedintele Irakului.

Saddam băuse whisky şi dansase la greu în momentul în care a sosit şeicul, însoţit de un alai impresionant. Fără a se sinchisi de motivul pentru care îl căutase şeicul, ori de faptul că îşi ieşise din minţi pentru că fusese localizat, Saddam l-a poftit să ia parte la festivităţi. Şeicul a făcut însă o plecăciune şi-a spus:

— Întâi să rezolvăm afacerile. Ce părere aveţi de faptul că fiul dumneavoastră a pretins acei bani

drept cadou de nuntă?

Singurul lucru care-l interesa pe Saddam în momentul respectiv era cum reuşise şeicul să-l găsească. Era un păcat de moarte să deconspiri unde se afla Saddam. De trei ori a întrebat Saddam cum de aflase şeicul unde se găsea preşedintele Irakului. În cele din urmă, şeicul a făcut semn către unul dintre bodyguarzii din spatele lui Saddam. Saddam s-a întors imediat. Şi-a scos pistolul şi l-a împuşcat pe bodyguard. Apoi s-a întors zâmbind către şeic:

— Mă aştept să-i plătiţi fiului meu suma pe care a cerut-o şi să-i daţi tot atâta şi familiei bodyguardului mort. Acum am terminat de discutat afaceri, haideţi să mâncăm şi să bem împreună.

Saddam mi-a povestit episodul respectiv. Îi venea atât de uşor să omoare pe cineva. Îi plăcea să vadă sânge. Se distra încă şi mai tare când îmi povestea mie lucrurile astea, pentru că eu mă cutremuram de dezgust:

— Am omorât azi pe cineva, obişnuia să-şi înceapă Saddam poveştile.

Asta dacă nu cumva mă trezea dimineaţa şi mă anunţa aşa:

— Azi o să-l omor.

— Pe cine? întrebam eu somnoroasă.

Câteodată eram puţin supărată când mă trezea:

— De ce trebuie să-mi spui mie lucrurile astea? Împuşcă pe cine ai chef, dar fără să ştiu şi eu…

De cele mai multe ori ascultam fără să spun nimic. Ce altceva aş fi putut să fac? Doar voiam să trăiesc.

În anul 1988 a avut loc la Bagdad o importantă conferinţă internaţională, cu ocazia căreia s-a organizat o cină de gală la Palat. Invitata de onoare a serii era Suzanne Mubarak, soţia preşedintelui egiptean Hosni Mubarak, dar la cină participa multă lume, printre care şi eu.

Nu era nimic neobişnuit în asta. Participam adesea la asemenea festivităţi. Nu era nevoie de vreun motiv anume ca să fiu sau nu invitată. Saddam Hussein era cel care decidea, iar în seara respectivă totul era normal, în ceea ce priveşte prezenţa mea acolo. Toată lumea ştia cine sunt şi nimeni nu comenta nimic.

În general, Saddam îmi dădea sarcina să mă ocup de musafirii de peste hotare. Îi venea la îndemână să facă aşa, pentru că mă considera aproape ca făcând parte din familie şi pentru că eu vorbeam atâtea limbi. Chiar dacă Saddam îşi pusese toate neamurile în poziţii importante nu însemna că oamenii respectivi, care nu aveau nicio educaţie, puteau să se întreţină cu persoanele importante care veneau la Bagdad.

Pentru mine era o sarcină plăcută să fac anumite celebrităţi să se simtă bine. Oaspeţilor le plăcea de mine pentru că sunt o persoană care are darul de a se apropia cu uşurinţă de oameni şi de a-i trata ca pe nişte prieteni. Saddam făcea în aşa fel încât să le organizez eu agenda zilei şi-mi dădea ordine ce să fac:

— Arată-le asta! Evită să-l duci acolo!

Unul dintre oaspeţii care reveneau des la Bagdad era premierul sovietic, Aleksej Kosygin, pe care începusem să-l cunosc destul de bine. Avea întotdeauna cu el propriul interpret, deci eu nu participam la întâlnirile dintre el şi Saddam, dar îl însoţeam în diferite excursii în timpul după-amiezilor, iar apoi îl conduceam la reşedinţa unde era cazat împreună cu delegaţia sovietică. Seara aveau din nou loc şedinţe şi cine formale, la care eu nu eram prezentă.

Aleksej Kosygin era foarte drăguţ şi politicos. Avea un umor paşnic. Obişnuia să mă îmbrăţişeze şi să-mi spună că mă aşteaptă cu drag la Moscova.

Un alt oaspete de care am avut grijă a fost Mohammad Ali, renumitul boxer american. Era un nume celebru în Irak, şi atât Saddam, cât şi Uday îl

considerau un oaspete de vază, pe de-o parte, pentru că era musulman, pe de alta, pentru că dorea să ia atitudine pentru binele Irakului în lume. Mohammad Ali era semiparalizat, dar pentru noi toţi vizita lui la sediul Comitetului Olimpic a fost memorabilă.

Dar să ne întoarcem la gala unde oaspete de onoare era soţia preşedintelui egiptean. Pe la ora unsprezece a apărut din senin Uday, neinvitat şi băut în aşa hal, încât nu-şi recunoştea nici propriile degete. El îşi comandase propria petrecere la Palat, cu propriii săi oaspeţi, şi totul ar fi fost în regulă, dacă Uday n-ar fi decis să-i strice cina de gală tatălui său. Palatul era enorm, iar parcurile din jur încă şi mai impresionante. Uday ar fi putut foarte bine să-şi ducă oaspeţii în altă parte, dar, în schimb, a dat muzica tare chiar în vecinătatea sălii unde avea loc cina de gală. A dat difuzoarele la maximum, astfel încât toată lumea era deranjată. Aproape că nu ne mai puteam auzi unii cu alţii.

Saddam Hussein l-a trimis pe Kamel Hannah să facă linişte, dar Uday a refuzat să dea muzica mai încet. Saddam şi-a trimis din nou bodyguardul, şi-apoi încă o dată. Săracul Kamel Hannah a fost obligat să alerge între tată şi fiu de mai multe ori, fără niciun rezultat.

În cele din urmă, Saddam a dat ordin pentru „Planul A”. Codul acela însemna „Foloseşte forţa”. Aşa că Hannah l-a trântit brusc la pământ pe Uday, ceea ce l-a scos din minţi pe fiul lui Saddam. Cu o mişcare rapidă, Uday şi-a scos barosul electric şi l-a lovit cu putere pe Kamel Hannah peste ceafă.

Kamel Hannah a căzut grămadă. Mort.

Întâmplarea a fost de-o gravitate nemaipomenită. Saddam îl iubea pe Kamel Hannah. Fuseseră apropiaţi timp îndelungat. Petrecerea s-a terminat în haos. Toţi oaspeţii au fost trimişi acasă. Eu am mai rămas puţin, simţeam că trebuie să văd ce se întâmplă. Saddam parcă

înnebunise. N-am reuşit să-l liniştesc în seara aia. Odată cu moartea lui Kamel Hannah, Saddam şi-a pierdut o parte importantă din viaţă.

După acea întâmplare, rolul mai important şi sarcinile cu responsabilitate mai mare au început să-i fie încredinţate fiului mai tânăr al lui Saddam, Qusay. Până în acel moment, Qusay fusese considerat drept fratele mai slab şi oarecum mai potolit, dar, după moartea lui Kamel Hannah, Saddam părea că nu mai era în stare să aibă încredere în Uday. E adevărat că fiul cel mare fusese întotdeauna o problemă pentru Saddam. Dar e tot atât de adevărat că purtarea nelalocul ei de care dădea dovadă Uday îl distra pe Saddam.

Într-o seară, cel mai bogat om din Irakul acelor timpuri a organizat o petrecere la el acasă. Printre oaspeţi se număra şi Wadbad Hussein, fratele vitreg al lui Saddam.

Eu n-am fost prezentă. Nu era genul de petrecere unde să-şi facă apariţia femeile respectabile. Membrilor clanului Hussein le plăcea să se prezinte drept bărbaţi religioşi, curaţi şi cinstiţi, care-şi protejau familia, evitau să bea alcool, posteau în timpul Ramadanului şi respectau poruncile din Coran, dar în realitate se înfruptau cu voluptate din tot ceea ce era interzis. Însuşi Saddam preţuia foarte mult aşa-numitele „nopţi roşii”, în care se retrăgea la vreuna dintre proprietăţile sale de la ţară, împreună cu bodyguarzii şi o grămadă de oaspeţi. Eu nu eram niciodată prezentă la asemenea ocazii. Pentru nopţile roşii erau invitate doar un anume gen de femei. Saddam şi oaspeţii săi voiau striptease, dansatoare din buric şi mult alcool. Totul devenea foarte vulgar.

Seara respectivă era asemănătoare, numai că Saddam nu era acolo Uday era invitat, dar, când a ajuns, petrecerea începuse deja.

Lui Uday îi plăcea ca toţi ceilalţi să îi arate supunere. Impunea ca toţi cei prezenţi să observe momentul în care el apărea undeva şi să-l întâmpine cu respect. Să-i ofere locul unde stătuseră ei până atunci, să-l salute politicos, să-l întrebe de sănătate şi să-i ureze numai bine. Chestii din astea. Uday se aştepta întotdeauna să fie tratat ca şi cum ar fi fost de aur.

Deoarece Uday întârziase, petrecerea începuse deja. Probabil din cauza asta fratele vitreg al lui Saddam a lăsat-o mai moale cu formalităţile. Poate credea şi că, în calitatea sa de rudă mai în vârstă şi apropiată de-a lui Saddam, îi era superior în rang lui Uday. În orice caz, Wadband nu s-a ridicat când l-a văzut pe Uday intrând, înconjurat de bodyguarzi. I-a făcut doar un semn prietenesc cu mâna, hai şi stai aici cu noi!

Uday şi-a ieşit din minţi. Îi displăcea faptul că Wadband nu i-a arătat respectul cuvenit. Şi-a scos pistolul şi l-a împuşcat pe unchiul său în picior. Glonţul a nimerit prost şi rana nu s-a mai vindecat. Cu timpul, piciorul lui Wadband a trebuit amputat.

Uday n-a fost mulţumit nici după ce l-a împuşcat pe unchiul său. Cu ajutorul bodyguarzilor, i-a făcut pe toţi invitaţii şi pe amfitrion să se culce pe burtă în iarbă, cu gura în pământ. Toţi acei bărbaţi puternici, care erau invitaţii celui mai bogat om din Irak, au fost nevoiţi să se umilească în halul ăla. Când toţi erau la pământ, Uday a urlat:

— Acum mâncaţi iarbă!

Nimeni n-a îndrăznit să nu asculte. Saddam mi-a povestit episodul respectiv. Cu cât bea mai mult whisky american cu atât îi era mai dificil lui Saddam să-şi ţină gura, aşa că de-a lungul timpului am aflat mai multe decât mi-aş fi dorit vreodată.

Saddam râdea cu sughiţuri şi nu se mai putea opri când îşi imagina acei bărbaţi importanţi mestecând iarbă. Ca şi cum ar fi fost nişte vaci.

Pentru munca pe care o prestam la Târgul Internaţional de la Bagdad eram plătită cu comision. Era mult mai avantajos aşa decât un salariu lunar fix, pentru că oamenilor de afaceri nu le pasă de politică decât în măsura în care le afectează lor treburile. Irakul era un partener comercial interesant pentru multă lume. Faptul că Saddam Hussein îşi omora adversarii politici şi că irakienii care aveau luxul să aleagă preferau adesea să părăsească ţara însemna prea puţin pentru cei care puteau să aibă câştig de cauză din afacerile cu Irakul. De-a lungul anilor, mi-am dezvoltat o reţea extinsă de relaţii. Când venea vremea expoziţiei de la Bagdad, eram ocupată până peste cap.

Îmi e dor de viaţa mea de femeie de afaceri la Bagdad. Mi se potrivea bine stilul acela de lucru, în care ieşeam de la o întâlnire şi intram într-alta şi aranjam în aşa fel încât omul de afaceri cutare să-l întâlnească pe ministrul cutare. Le plăcea tuturor de mine. Eram chiar pricepută la ceea ce făceam. Toţi oaspeţii străini întrebau de mine când reveneau în Irak. Lucram câte 12 ore pe zi şi câştigam o grămadă de bani. Câteodată văd femei tinere de afaceri, aici, în Suedia. Sunt atât de frumoase şi atât de concentrate, cu telefoanele lor mobile şi cu laptopurile. Sunt îmbrăcate atât de elegant şi-şi conduc maşinile cu atâta uşurinţă. Îmi vine să le spun că nici eu n-am purtat întotdeauna blugi şi bluze de trening cu glugă.

— Eram şi eu exact ca voi, am chef să le spun.

Nu m-ar crede niciodată.

Oamenilor puternici le place cel mai mult să se afle în compania altor oameni puternici. Au foamea asta în ei, simt nevoia de aşa ceva. Eu n-am fost niciodată genul ăsta, dar îi recunosc atât de bine pe cei care sunt aşa, după toţi anii pe care i-am petrecut în apropierea lui Saddam Hussein. Oamenilor dependenţi de putere le place şi să fie

înconjuraţi de tot felul de asistenţi, pentru că astfel se simt şi mai importanţi. Eu eram un astfel de asistent. Nu eram niciodată implicată în politică, dar dădeam din când în când sfaturi. Dacă cineva avea chef să m-asculte. În general însă, oamenii puternici nu credeau că cineva de nivelul meu putea să priceapă ceva.

Dar eu îmi foloseam simţurile. Ascultam şi învăţam. Cu cât trecea timpul, cu atât înţelegeam mai bine cum mergeau lucrurile. Am văzut că imediat ce Statele Unite au răcit, Europa a făcut gripă. Irakul nu era atins. Irakul avea petrol. Petrolul înseamnă putere.

Mai târziu s-au schimbat lucrurile. Cu cât Saddam Hussein devenea mai paranoic şi cu cât lua mai multe decizii greşite, cu atât era mai greu să-ţi foloseşti mintea la Bagdad.

Într-o zi m-a contactat un om de afaceri grec care era interesat să importe ţigări în Irak. Era vorba de Marlboro, Rothmans şi de încă o marcă de ţigări foarte importantă în Orientul Mijlociu, dar grecul avea să câştige cei mai mulţi bani din ţigările Marlboro. Aveau să fie fabricate pe un vapor era ancorat pe coasta Ciprului.

L-am pus pe grec în legătură cu un kurd bogat, Azzam, care deţinea suprafeţe mari de pământ în zona oraşului kurd Sulimanyia, şi nu m-am mai gândit la asta. Toată lumea ştia că importul de ţigări în Irak era sursa esenţială de venit a lui Uday şi teritoriul său special. De-a lungul anilor, lăcomia lui Uday a depăşit orice limită. Veniturile sale imense, de care nu beneficia nimeni altcineva, proveneau direct din afacerile cu ţigări.

Întâmplarea a făcut ca eu să-l cunosc pe omul de afaceri grec de dinainte. În timpul expoziţiei de la Bagdad alergam întotdeauna de colo-colo, până când tălpile pantofilor deveneau totuna cu tălpile picioarelor şi părul mi se ridica măciucă. Tocmai într-un asemenea moment, cu mulţi ani în urmă, l-

am auzit pe omul de afaceri grec strigând după mine în holul hotelului Al-Rasheed:

— Alo! Lampsos! Lampsos!!

M-am oprit brusc şi m-am întors. Cine mă strigase în greceşte?

Grecul respectiv era în Irak de o săptămână şi mai avea doar câteva ore de stat la Bagdad.

— Am încercat în zadar să iau legătura cu ministrul irakian al turismului pentru a-i propune o colaborare…

L-am repezit:

— De ce nu m-aţi contactat până acum?

L-am sunat personal pe ministru şi m-am înarmat cu tactica cea mai bună, à la Saddam:

— Sunteţi la birou? Bine. Vin imediat până la dumneavoastră.

Apoi i-am spus omului de afaceri grec să facă rost de un cadou. Miniştrii irakieni aşteptau să primească aşa ceva. Ţigări sau whisky, sau poate un costum scump, care ar fi putut fi prezentat drept cadou pentru vreunul dintre fiii ministrului…

— Le plac asemenea cadouri. Grăbiţi-vă! Trebuie să plecăm în momentul ăsta!

La orele unsprezece am ajuns în mare grabă împreună omul de afaceri grec în zona Palatului, pentru a-l vizita pe ministru. Grecul a început să tremure, la propriu. Se vedea pe teritoriul lui Saddam şi era speriat de moarte.

— Liniştiţi-vă, i-am spus cu blândeţe, sunteţi mult prea stresat. Aşa n-o să încheiaţi nicio afacere.

La birou mi-am pus la bătaie întreg arsenalul. L-am sărutat prietenește pe obraz pe Tareq Hamed al-Abdullah, l-am întrebat de sănătatea familiei. Eram în acelaşi timp foarte politicoasă. Ministrul m-a întrebat într-un final cu ce treabă venisem. I-am explicat că omul de afaceri grec îmi era rudă îndepărtată şi că avea să se întoarcă în curând în Grecia. Dacă ar avea ocazia să-şi prezinte

propunerea, cu siguranţă s-ar găsi o modalitate să se semneze un contract…

Am fost foarte eficientă. Eram mai degrabă aidoma unei mame îngrijorate cu doi băieţi. Haideţi că n-avem mult timp, aşa că treceţi direct la subiect, blablabla…

Bărbaţii se uitau şocaţi la mine. Cine se crede femeia asta?

Dar contractul a fost clar. Ministrul ne-a condus afară. Omul de afaceri grec era bucuros ca un copil. Când am ajuns înapoi la hotel m-a luat direct în braţe şi a comandat şampanie.

— Trebuie să sărbătorim înainte să plec!

Aşa a decurs prima noastră întâlnire. De-atunci, omul de afaceri grec a rămas cu impresia că eu pot să rezolv orice. Ne-am întâlnit de multe ori în anii care au urmat.

De data asta situaţia a fost puţin diferită, pentru că grecul şi kurdul m-au căutat din nou. Voiau să negocieze cu mine personal. Voiau ca Uday să nu afle despre tranzacţia cu ţigările. Eu urma să încasez un comision gras, iar ei aveau să câştige mult mai mult decât dacă ar fi trebuit să împartă veniturile cu Uday.

Am dat din cap. Nu îndrăzneam să fac aşa ceva. Uday era un om extrem de periculos. Ţigările erau teritoriul lui. Dar bărbaţii m-au asigurat că totul era foarte bine plănuit şi că urma să fie ţinut secret. Uday n-avea să afle niciodată.

Aveam nevoie de bani. Cu cât trecea timpul, cu atât mă gândeam mai des cum să fac să-mi scot copiii din Irak şi poate, într-o bună zi, să plec şi eu. Corupţia era generalizată, dar relaţia familiei Hussein cu banii era de-a dreptul neruşinată. Mă încăpăţânam în continuare să nu iau bani de la Saddam. Îl distra chestia asta, mai ales când mă enervam şi-i spuneam verde-n faţă ce gândeam:

— Banii tăi sunt tot atât de murdari ca tălpile pantofilor mei!

De aceea m-am lăsat convinsă. Mi-am spus că şi-aşa lucrez din greu şi că merit banii ăia mai mult decât îi merită Uday. Ca femeie de afaceri trebuie să cunoşti bine jocul, iar eu ştiam prea bine că banii care se învârteau la Expoziţia de la Bagdad erau atât pe masă, cât şi pe sub masă. Uneori se găseau chiar şi după colţ. Dumnezeu ştie cum ajungeau acolo.

Cu cât mă gândeam mai mult, cu atât mă încânta mai tare ideea de-a face bani rapid şi uşor. Merita să-mi asum riscul. Episodul de care vorbesc trebuie că a avut loc în anii aceia haotici de după războiul cu Kuweitul, dar înainte de 1996, când Uday a supravieţuit în mod miraculos unui atentat. Uday bea mult şi ducea o viaţă din ce în ce mai dezordonată. L-am auzit de nenumărate ori pe Saddam, ieşit din minţi, cum zicea că o să-l omoare pe Uday, dar cuvintele astea nu înseamnă nimic dacă nu asculţi şi modul în care sunt rostite. Saddam dorea în mod clar să scape de Uday, care era o problemă mare pentru el, zi de zi. Dar nici chiar Saddam nu voia să-şi omoare propriul băiat.

Mă rog. Mi-am spus că Uday n-avea cum să-şi ţină toate afacerile sub control. Avea prea mulţi copii şi bea prea mult.

Le-am predat celor doi oameni de afaceri documentele întocmite şi semnate conform înţelegerii. Totul părea în ordine. A fost făcut şi acceptat un prim transport de probă. Pe lângă ţigări au venit şi şepci şi tricouri cu Marlboro. Totul decurgea conform planului. Fratele omului de afaceri kurd m-a sunat şi mi-a comunicat o dată şi o oră la care urma să primesc prima tranşă a banilor, aşa că, într-o dimineaţă, la ora zece am ajuns cu zâmbetul pe buze la biroul din Bagdad al omului de afaceri kurd. Înţelegerea era să-mi primesc şi restul banilor când avea să fie livrat containerul cu ţigări. Bineînţeles că nu aveam nimic semnat. Eu trebuia să trec nevăzută în afacerea respectivă. Altfel aş fi fost moartă curând.

Am intrat şi-am fost poftită politicos să aştept puţin la recepţie, aşa că m-am aşezat pe un scaun.

Totul a fost normal timp de zece secunde.

În momentul următor, biroul a fost invadat de bărbaţi mascaţi, înarmaţi cu pistoale şi mitraliere. Au intrat şi pe uşă şi pe ferestre. Nu vorbeau, ne făceau semne cu armele, la recepţie. Oamenii urlau. Se trăgea în toate direcţiile. Oamenii cădeau unii peste alţii. Uşile au fost doborâte, ferestrele sparte în mii de cioburi.

Cu spatele la perete, speriată şi surprinsă, am văzut spre groaza mea cum Azzam, omul de afaceri kurd, a dispărut pe-o fereastră. Mai târziu am auzit că ar locui în Statele Unite, dar nu ştiu dacă e adevărat.

Banii pot face multe. Întrebarea este dacă Azzam avea chiar o avere atât de mare pentru a-şi cumpăra libertatea şi a scăpa de răzbunarea lui Uday.

Când bărbaţii mascaţi s-au apropiat de mine, m-au recunoscut. Am văzut asta în ochii lor. Erau uimiţi şi îngrijoraţi. De mine nu avea nimeni voie să se atingă. Ce trebuiau să facă acum?

Le-am arătat actul de identitate special emis de Saddam Hussein şi cartea de vizită cu un număr de telefon.

— Sunaţi la numărul ăsta. Acum! Imediat!

Bărbaţii s-au dat înapoi. Au recunoscut numărul de la Palat.

Mi-am adunat în grabă lucrurile şi-am plecat. Biroul a fost închis. Oamenii de afaceri cu care avusesem relaţii s-au făcut nevăzuţi pentru totdeauna. N-am mai primit niciodată comisionul în valoare de o sută de mii de dolari. Transportul de ţigări a fost preluat de Uday.

Nu ştiu cine dăduse ordin să se atace biroul lui Azzam în ziua respectivă. În panica de moment am fost convinsă că bărbaţii aceia mascaţi veniseră după mine, dar n-a fost aşa.

Era normal ca în Bagdad circumstanţele să fie neclare. Multă lume era pregătită să omoare în stânga şi-n dreapta, din diferite motive.

Pentru mine nu contau deloc relaţiile respective. Personal, mă privea doar ce-avea să facă Uday la furie. Ţigările erau teritoriul lui.

Chiar dacă nu avusesem nimic de-a face cu înţelegerea în sine de a importa ţigările, Uday era convins de implicarea mea. A vrut să mă omoare.

N-am ştiut dacă Uday îi povestise tatălui său despre tentativa eşuată de afacere, dar am înţeles că făcuse asta în chiar seara respectivă, când m-am trezit cu peste cincizeci de maşini că-mi înconjoară casa. Bărbaţi înarmaţi din *mukhabarat* s-au postat curând de pază în casa mea, şi-au rămas acolo zi şi noapte.

Saddam Hussein mă proteja astfel de ucigaşii pe care îi trimisese la lucru Uday.

Una dintre fiicele mele a spus că ne aflam parcă în mijlocul unui război mafiot. Avea dreptate.

Am stat închisă în casă trei zile pentru ca Uday să se mai calmeze, dar ştiam că de uitat n-avea să uite niciodată. Răzbunarea avea să vină. Deocamdată Saddam era mai puternic decât Uday. Deocamdată eram protejată.

Timpul trecea şi eu simţeam adierea schimbării. Nu l-am sunat pe Saddam. Nici el nu m-a sunat pe mine. Într-o zi am fost chemată la o şedinţă la biroul lui Saddam. Uday era înăuntru când am ajuns eu. Saddam s-a uitat la noi cu o privire obosită. Voia ca Uday şi cu mine să uităm ce se întâmplase.

— Amândoi aţi făcut greşeli, a spus Saddam, şi cu asta problema a încetat să existe pentru el.

Nu însă şi pentru Uday. Am priceput asta. În curând afacerea cu ţigările avea să se întoarcă împotriva mea. Sângele e întotdeauna mai gros decât apa, iar cu timpul Saddam avea să se plictisească să-l tot audă pe Uday plângându-se de

mine. Saddam avea să se plictisească de nemulţumirea lui Uday înainte de a se plictisi de mine, dar Uday nu avea să dispară niciodată. Cea care urma să dispară eram eu.

Dar nu încă. Saddam dorea încă să mă aibă. Lucrul acela avea să se întâmple mai târziu. Într-o bună zi Uday avea să facă în aşa fel încât să mă omoare dintr-un motiv pe care nu avea să-l dezvăluie decât atunci când ar fi fost prea târziu.

În perioada în care Saddam Hussein era la putere, serviciul irakian de securitate, Jihaz al-Mukhabarat, a devenit o organizaţie din ce în ce mai influentă, cuprinzătoare şi ramificată. La început se ocupase cu precădere de securitatea externă a ţării, dar, cu timpul, a căpătat un rol din ce în ce mai important şi în interiorul Irakului. Serviciul era împărţit în mai multe departamente de diferite capacităţi, toate însă pline de secrete. Printre multele sarcini pe care trebuia să le îndeplinească mukhabarat era şi să se infiltreze în diferite organizaţii şi instituţii oficiale pentru a-i descoperi şi pedepsi pe eventualii opozanţi. Mukhabarat răspândea teroare. Acest nume a fost legat de nenumărate cazuri de atentate, tortură, asasinate şi dispariţii, atât în interiorul, cât şi în exteriorul Irakului.

Bagdadul era plin de tuneluri subterane, conectate într-o reţea. Sistemul de tuneluri era în primul rând folosit de Saddam. De la Palat putea să meargă pe sub pământ cu maşina la orice minister, fără să ştie cineva că avea să-şi facă apariţia în următorul moment.

Se spune că japonezii sunt cei care au construit tunelurile, dar totul era învăluit într-un secret desăvârşit. De fapt, doar bodyguarzii lui Saddam cunoşteau drumurile pe sub pământ. Saddam era

întotdeauna tăcut când venea vorba despre tunelurile lui. Nici măcar membrii familiei sale nu cunoşteau harta subterană. Am fost şi eu prin tuneluri de multe ori, mai ales când mergeam sau veneam de la întâlnirile cu Saddam. Erau scurtături excelente. Dar niciodată n-am condus eu personal acolo, dedesubt. Întotdeauna la volan era un bodyguard. Spre exemplu, unul dintre tuneluri mergea direct de la Târgul Internaţional de la Bagdad la Palat, însă chiar dacă ştiai lucrul ăsta, habar n-aveai unde va ieşi maşina la suprafaţă. Tunelurile erau stratificate pe câteva etaje subterane, iar şoferii care învăţaseră harta se pricepeau de minune să facă manevre în aşa fel încât pasagerii să fie imediat dezorientaţi.

În special unul dintre tuneluri era cufundat în beznă totală. Era tunelul care ducea la sediul central al *mukhabarat.* Pasagerii care erau transportaţi în tunelul respectiv nu mai ieşeau în veci la lumina zilei. Iar dacă totuşi, în ciuda previziunilor, mai apăreau la suprafaţă, erau cu braţele sau picioarele lipsă. În tavanul tunelului se găseau ventilatoare, iar oamenii erau legaţi de ele şi lăsaţi să se învârtă cu o viteză uluitoare, până când braţele şi picioarele li se desprindeau de corp. Sau până când mureau.

Hussein Kamel, o rudă de-a lui Saddam Hussein care s-a şi căsătorit apoi cu una dintre fiicele lui Saddam, era responsabil cu producţia de armament a Irakului începând cu anul 1987. Avea o poziţie înaltă în armata irakiană. El i-a călcat pe urme fratelui său, Saddam Kamel şi el militar cu grad înalt şi căsătorit cu o altă fiică a lui Saddam.

În anul 1995 cei doi fraţi au fugit din Irak, împreună cu familiile lor, şi au primit azil politic în Iordania. Hussein Kamel a colaborat cu inspectorii de armament ai Naţiunilor Unite, cu CIA – serviciul secret al Statelor Unite – şi cu

MI6 – serviciul secret al Marii Britanii – şi a confirmat, printre altele, că Irakul avea în plan să declanşeze un război cu arme biologice şi că avea posibilitatea să dezvolte bomba nucleară.

În anul 1996 fraţii Kamel s-au întors la Bagdad împreună cu familiile lor, după ce Saddam Hussein promisese că o să-i ierte. Ambii au fost ucişi.

Îmi amintesc foarte bine de momentul în care Saddam a luat hotărârea ca cei doi gineri ai săi, Hussein Kamel şi Saddam Kamel, trebuie să moară. *Expire.* Dispară. Sigur că habar n-aveam când şi cum avea să se întâmple lucrul ăsta, dar ştiam şi eu, ca toată lumea din Irak, că moartea venea în timpul nopţii.

Eram acasă într-o dimineaţă şi pe la ora unsprezece am auzit bătăi în uşă. Venise la mine un unchi de-al lui Uday şi Qusay care era frate vitreg cu Sajida. Nu eram cine ştie ce surprinsă să-l văd, deoarece membrii clanului Hussein din generaţia mai tânără veneau adesea în vizită. Stăteau ce stăteau, serveau un ceai sau o cafea. Dacă veneau în timpul mesei, făceam un grătar şi mâncam împreună. Era ceva normal. Când eram acasă apăreau şi ei deseori în vizită. Nu-i întrebam nimic, dar, dacă aveau chef să povestească ceva sau să discute vreo problemă, îi ascultam.

Şi acum era la fel. Vizitatorul meu, pe care nu vreau să-l numesc pentru că se află încă în viaţă, mi-a spus că Saddam îi convocase pe toţi cei din generaţia tânără la o întâlnire în acea după-amiază. Nimeni nu cunoştea motivul. Treaba asta îl neliniştea

— Sigur că Saddam are ceva important să vă spună, i-am sugerat eu.

— Poate e vorba de cineva care s-a comportat nelalocul lui, gândea cu voce tare vizitatorul meu. Prea multe femei, prea multe petreceri…

Am dat din cap. Se prea putea. Tânărul s-a ridicat şi-a spus că va reveni.

S-a întors la ora zece seara. Purta şalul tradiţional arab, ţesut în alb şi roşu sau alb şi negru. În funcţie de cum era aşezat, şalul desemna anumite stări de spirit sau intenţii. Şalul respectiv era foarte important pe timp de război.

Vizitatorul meu era palid de îngrijorare.

— Stai jos, i-am spus, o să-ţi fac o ceaşcă de cafea turcească.

Nu voiam să-l descos în legătură cu întâlnirea, dar în timp ce turnam cafeaua l-am întrebat, uitându-mă la şal:

— Cine-o să moară?

Răspunsul a fost o privire în tavan. Microfoanele.

— L-ai întâlnit pe Uday azi? Sau pe Qusay?

— Da.

— Au spus ceva deosebit?

— Nu.

Am ieşit în grădină. Tânărul mi-a povestit cum Saddam le dăduse ordin celor din generaţia tânără să-l omoare pe Hussein Kamel. Trebuia să fie ucis chiar în noaptea aceea, iar toţi tinerii din clan trebuiau să fie prezenţi. Toţi trebuiau să tragă. Cu toţii trebuiau să participe. Era vorba de onoare. Saddam le făcuse planul şi le explicase cum aveau să decurgă lucrurile.

Problema tânărului era că el nu voia să ucidă.

— Nu poţi să ţinteşti în jos?

— Nu. Atunci mă omoară şi pe mine restul. Cu toţii avem sarcina să ne controlăm între noi.

Bărbaţii din tânăra generaţie Hussein au atacat în cursul nopţii casa mamei lui Kamel. Au încercuit proprietatea. Nimeni nu avea voie să scape. S-a spus mai târziu că au tras cu toţii, dar nimeni nu ştie asta cu siguranţă.

Era o casă plină de femei şi copii. Au murit cu toţii. Un băiat de doisprezece ani a reuşit să sară zidul şi a scăpat cu viaţă. Atacatorii l-au gonit pe

Hussein Kamel în stradă, i-au retezat capul, iar trupul i l-au înfăşurat într-un covor şi l-au aşezat în faţa uşii nevestei sale. Pe nevastă o chema Rana. Era una dintre fiicele lui Saddam Hussein.

Ăştia erau genul de oameni în compania cărora îmi petreceam eu timpul.

La înmormântarea lui Hussein Kamel, celor îndureraţi li s-a interzis să jelească. Saddam Hussein le-a spus că dacă îşi vor manifesta suferinţa vor muri şi ei. Aşa era situaţia. Ce fel de oameni sunt aceia care ameninţă să îi omoare pe cei care sunt îndureraţi?

Mai târziu s-a spus că bărbaţii din tânăra generaţie Hussein, conduşi de Uday şi Qusay, au fost cei care au dorit să îl omoare pe ginerele lui Saddam, pentru că îi dusese fiica departe de Irak. Dar bărbaţii din tânăra generaţie au fost la mine în casă de foarte multe ori. Ştiam că ceea ce se spunea era o minciună. Hussein Kamal a murit din ordinul direct al lui Saddam Hussein, nu din pricina altcuiva.

Circulau multe zvonuri. Dar eu ştiu că Uday a fost acela care a reuşit s-o convingă pe sora sa să se întoarcă. A cerut să vorbească singur într-o cameră cu Rana. Ce i-a spus nu ştie nimeni, dar eu ştiu că mama lor, Sajida, i-a transmis Ranei o rugăminte personală prin intermediul fiului cel mare, Uday. El a fost doar unul dintre mulţii mesageri trimişi în Iordania pentru a-i convinge pe ginerii lui Saddam să se întoarcă în Irak, dar Uday avea o misiunea specială. S-a dus direct la regele Iordaniei şi şi-a dat cuvântul că Saddam Hussein i-a iertat deja pe fugari, cu condiţia ca fiicele şi ginerii săi să se întoarcă acasă. Apoi Uday a cerut o întrevedere scurtă, între patru ochi, cu sora sa, Rana.

După acea conversaţie n-a mai contat faptul că regele Iordaniei avea încă dubii. Toţi copiii lui Saddam Hussein fuseseră învăţaţi să asculte şi să

se supună. Cu siguranţă, Ranei i-ar fi fost greu să se opună mesajului transmis de mama ei prin intermediul lui Uday.

Toată lumea ştia că Saddam Hussein îi considera pe cei doi gineri ai săi nişte trădători şi că el niciodată nu uita un act de trădare. Dar ginerilor li s-a promis iertare totală cu condiţia să se întoarcă. Aşa au şi făcut.

Fiicele lui Saddam Hussein aveau familii numeroase. Cu toţii au trecut graniţa la Trebil. În partea irakiană erau aşteptaţi de un grup mare de bodyguarzi şi membri *mukhabarat.* Tuturor li s-a făcut frică, dar bodyguarzii au zâmbit şi s-au purtat prieteneşte.

— Bine aţi venit acasă!

Surorile Rana şi Raghad, împreună cu copiii, au fost imediat luate la o parte. Au fost duşi cu toţii la Sajida, care locuia de multă vreme într-unul dintre palatele lui Saddam de la Tikrit. Oficial s-a spus că bărbaţii urmează să sărbătorească reîntoarcerea acasă împreună cu tot neamul, la modul bărbătesc. Saddam însuşi le-a trimis veşti şi le-a spus că în trei zile se vor întâlni ca să discute despre noi locuri de muncă.

Nu ştiu dacă vreunul dintre gineri chiar s-a încrezut în promisiunile lui Saddam Hussein. Doar îl cunoşteau bine.

Pentru un om ca Saddam minciunile nu erau necesare. Mai eficient era să-i sperie pe ceilalţi. Degetul ucigaş al lui Saddam ajungea cu mult în afara graniţelor Irakului, aşa că poate ginerii săi au crezut că va muri mai puţină lume dacă ei sunt de acord să se întoarcă acasă.

Sajida ştia dinainte ce avea să se întâmple. Saddam i-a spus că dacă nu îl ajută să le aducă pe fiice şi pe familiile lor înapoi în Irak, o să înainteze divorţ. Am aflat toate astea de la fratele vitreg al Sajidei, care venea des la mine acasă şi-mi povestea ce se mai întâmpla în sânul familiei.

La doar o jumătate de an de la moartea soţului şi a cumnatului, Rana a declarat în mod oficial că tatăl ei este un om bun şi un conducător măreţ. Fiica îşi învăţase lecţia. În clanul Hussein, nesupunerea era o greşeală mai gravă decât minciuna.

Saddam avea câte un birou în fiecare casă şi palat pe care le deţinea. Cele pe care le-am văzut eu semănau foarte tare între ele, pentru că, aidoma multor irakieni, Saddam era pasionat de stilul tradiţional al cluburilor britanice. Pereţii erau îmbrăcaţi în piele închisă la culoare, în cel mai luxos mod imaginabil, iar mobilele erau şi ele cel mai adesea din lemn închis. Podeaua era acoperită de covoare orientale, foarte frumoase şi preţioase. Încăperile destinate birourilor private erau toate confortabile. Fiecare era echipată cu aparate video. Zilnic, Saddam Hussein primea un stoc mare de înregistrări, aşa că serile şi le petrecea într-un fotoliu comod uitându-se la recolta zilei respective. Avea un caiet de notiţe şi un creion la îndemână. Dacă vedea ceva care nu-i convenea urmau consecinţele a doua zi.

Nu ştiu câţi cameramani avea Saddam la lucru în încăperile de interogatoriu, la locurile de execuţie, în camerele de tortură, în închisori şi pe linia frontului. Dar se făceau filme multe, iar oamenii îndeplineau ordinele fără să crâcnească, fie şi numai pentru că ştiau că Saddam Hussein ar putea sa se uite cu lupa la fiecare detaliu.

Aşa se comportă oamenii când sunt înfricoşaţi. Nu este nici măcar nevoie să-l vadă pe cel care îi înspăimântă. Doar faptul că ştiu sau cred că ei înşişi sunt văzuţi de cineva este la fel de înfricoşător ca şi contactul vizual direct.

Nu, eu nu mă uitam la filmele pe care Saddam le rula seara. Oamenii normali nu se uită la aşa ceva dacă au ocazia să se fofileze. În perioada respectivă mă interesa foarte tare astrologia. Obişnuiam să stau pe jos, pe covorul moale, bogat ornamentat, lângă fotoliul lui Saddam. Mă concentram pe ditamai enciclopediile de astrologie, care erau înţesate de tabele cu cifre. Nu voiam nici să aud, nici să văd filmele lui Saddam. Câteodată îl auzeam pe el distrându-se. Râdea cu

poftă când vedea anumite imagini. Îmi înălţam privirea când auzeam sunetele îngrozitoare de pe casete. Era imposibil să nu fii dezgustat sau terifiat. Saddam era însă de altă părere. Îmi făcea semn nerăbdător cu mâna tatuată, cea pe care o folosea zilnic pentru a-şi arăta nemulţumirea sau pentru a indica cine avea să moară:

— Linişte!

Aproape de fiecare dată trebuia să fiu prezentă. Nu aveam voie să ies din încăpere, dar nu aveam voie nici să deranjez. Notiţele pe care le lua Saddam erau foarte importante, pentru că în ziua următoare avea să-i pedepsească pe cei care considera că greşiseră.

Am lăsat baltă horoscoapele. Nu m-au ajutat în niciun fel şi nu au dus la nicio schimbare. Cred că poţi să înnebuneşti dacă te tot învârţi căutând anumite semne care să-ţi spună ceva despre viitor, mai ales dacă trăieşti o viaţă aidoma celei pe care o trăiam eu.

Uday voia să-i semene tatălui său în tot ceea ce făcea. Deci, dacă Saddam avea multe dubluri, voia şi Uday să aibă măcar una. Pentru Saddam nu era teribil de dificil să găsească bărbaţi care să-i semene. O mustaţă tunsă identic rezolvă deja mult, mai ales în combinaţie cu ochelari de soare, uniformă militară şi faptul că eşti văzut doar de la distanţă. Saddam era însă mult mai grijuliu când îşi alegea dublurile. De-aia au avut americanii nevoie de mine, după ce-am fugit din Irak. Aveau mari dificultăţi să-l deosebească pe adevăratul Saddam de cei care pretindeau că sunt el. Eu cunoşteam multe detalii care le-au venit în ajutor:

Spre exemplu, tatuajul de pe mână, care era folosit de bărbaţii din clanul Hussein din Tikrit. Era dificil pentru dublurile sale să facă în aşa fel ca tatuajele lor noi să semene cu cel vechi al preşedintelui.

Saddam avea, de asemenea, o cicatrice pe unul dintre braţe, de când fusese împuşcat în Siria. Altă dată fusese nimerit de un glonţ în picior, ceea ce a lăsat o nouă urmă. Cel mai important era însă faptul că Saddam suferise un atac de cord după vârsta de patruzeci de ani. Era un bărbat tânăr şi puternic, aşa că s-a vindecat bine, dar la început a avut mari dificultăţi în a-şi mişca jumătate de corp. Îi era greu să meargă şi să-şi mişte unul dintre braţe.

Ştiu că Fidel Castro, preşedintele Cubei, l-a ajutat să facă rost de doctori buni. Era esenţial pentru Saddam să aibă un corp puternic, aşa că după infarct a urmat cu stricteţe programul de recuperare indicat de doctori. Saddam s-a ambiţionat să se însănătoşească la fel cum se ambiţiona în multe alte situaţii şi cu timpul s-a recuperat perfect. A continuat însă să şchioapete puţin când mergea, dar lucrul ăsta nu se observa. Ceea ce n-a dispărut însă niciodată a fost o mică lăsare a gurii într-o parte. Nu se vedea foarte bine

de sub mustaţă, dar cine ştia de ea putea să-l deosebească pe adevăratul Saddam, care avusese acel infarct.

Mai erau şi alte trăsături, mai subtile, tipice pentru Saddam. Dublurile sale nu se foloseau de asemenea trucuri decât atunci când primeau ordin. Saddam avea aşa-numitul zâmbet de aur, aidoma unei grimase înfiorătoare a unui şarpe. Din senin, în mijlocul unei şedinţe sau a unei discuţii, Saddam începea să zâmbească în felul acela special, ironic şi pieziş în acelaşi timp. Atunci înţelegeau cu toţii că avea să se întâmple ceva. Dacă pedeapsa nu venea pe loc, venea sigur la sfârşitul întrevederii. Cineva murea. Cineva era aruncat în închisoare. Cineva era torturat. Cineva dispărea. *Expired.*

Existau anumite semnale ameninţătoare, pe care doar bodyguarzii lui le cunoşteau. Îl urmau pe Saddam ca nişte umbre, învăţau codul şi acţionau în consecinţă. Cu cât Saddam stătea mai relaxat în scaun, cu atât erau bodyguarzii mai atenţi. Probabil avea să se întâmple ceva. Dacă mai apoi îşi punea o mână pe genunchi şi începea să dea din degete, nerăbdător sau mai lent sau în ritm normal, atunci era clar că ceva nu era în regulă. În curând avea să facă un semn cu mâna tatuată.

— Să dispară!

Cu toate astea, era mai uşor pentru Saddam decât pentru Uday să facă rost de dubluri, cu ajutorul mustaţei, a uniformei şi a ochelarilor de soare. Şi totuşi, exista un bărbat, pe nume Abdul Latif, care provenea dintr-o familie kurdă cunoscută, avută şi respectată în Bagdad. Abdul Latif fusese la aceeaşi şcoală cu Uday şi Qusay, şi deja de mici copii Uday şi Abdul Latif semănau destul de bine. Puteai chiar să crezi că erau fraţi.

Cu timpul, Abdul Latif a devenit membru al gărzii care supraveghea împrejurimile Palatului.

Purta uniformă albastru cu roşu. Într-o zi, în timpul marşului, Uday a pus ochii pe el:

— Ia te uită, dar e chiar Latif!

După ce a luat sfârşit marşul, oamenii lui Uday l-au căutat pe Latif şi l-au dus în biroul şefului. Latif provenea dintr-o familie bună. Avea trei surori. De-aceea nu dorea să fie prieten cu Uday. Toată lumea cunoştea stilul de viaţă al lui Uday. Toată lumea ştia ce făcea Uday cu femeile tinere şi că acestea nu supravieţuiau întotdeauna. Dar Uday era cel care decidea. Cine se împotrivea plătea cu viaţa.

Cunoşteam bine familia Latif. Pentru ei, ziua în care Uday l-a văzut pe fiul lor la paradă a fost una cu ghinion. Uday l-a înştiinţat pe Abdul Latif c-o să-i fie dublură. Când nu avea nevoie de el în acest rol urma să-şi facă datoria ca bodyguard.

— Spune-le alor tăi c-o să fii plecat trei luni!

Saddam Hussein şi fiii săi se comportau după un anumit tipar. Mergeau adesea la cele mai respectate şi avute familii din Bagdad şi le prezentau doleanţele lor bizare. De data asta, Uday i-a luat acelei familii unicul băiat.

Tatăl n-a avut cum să se împotrivească. Faptul că îi luaseră băiatul era ca şi cum l-ar fi lipsit de propriul ficat dar în Irak numărul unu era Saddam Hussein şi numărul doi era Uday. Cui să se plângă? Abdul Latif a fost plasat într-unul dintre palatele lui Uday pentru ca să poată începe transformarea.

Uday avea o rană la unul dintre genunchi. O căpătase în urma acelei seri în care-l omorâse pe Kamel Hannah, pentru că atunci Saddam l-a băgat la închisoare, unde-a stat mai multe luni. Celula în care-a fost închis era atât de strâmtă, încât Uday nu putea să-şi întindă cum trebuie picioarele. Acolo s-a rănit la genunchi. Rana nu s-a vindecat cum trebuia, aşa că Uday a fost nevoit de-atunci încolo să-şi ţină piciorul uşor îndoit.

Când a început transformarea lui Latif, Uday i-a rupt dinadins un picior, pentru a-i cauza o rană asemănătoare. Pentru ca şi Latif să păşească în acelaşi fel ca el. Uday moştenise o lipsă totală de respect faţă de cei din jur. Calitatea sa de fiu cel mare al lui Saddam şi de presupus urmaş la putere îi dădea posibilitatea să-şi dezvolte cruzimea şi să încalce toate limitele, chiar şi pe cele care pentru restul oamenilor sunt tabuuri clare. Saddam Hussein obişnuia să folosească această expresie:

Eu sunt păstorul, voi sunteţi mieii. Păstorul decide totul pentru turma sa.

Uday a interpretat acea expresie după cum l-a tăiat capul. Adică un păstor decide cine trăieşte şi cine moare.

La sediul Comitetului Olimpic Irakian existau mai multe ascensoare. Unul dintre ele era al lui Uday. Aveam permisiunea să-l folosesc şi eu, din moment ce eram asistenta lui personală. Luam liftul respectiv când trebuia să cobor şi să urc de colo-colo, să duc la semnat documente mai mult sau mai puţin secrete. Într-o zi, tocmai fusesem la Uday în birou şi luasem un teanc de hârtii. În lift m-am trezit alături de doi dintre bodyguarzii săi şi de Abdul Latif. Am schimbat câteva cuvinte, aşa cum se face de obicei când te întâlneşti în lift cu cineva pe care-l cunoşti mai mult din vedere. Când m-am întors la birou i-am văzut pe bodyguarzi alergând înnebuniţi pe coridor. În alte locuri de muncă ar fi fost normal să te duci şi să întrebi ce se întâmplă, mai ales că de obicei coridorul era gol. Dar eu mă învăţasem de multă vreme să tac din gură. Să nu văd, să nu aud, să nu întreb. Să nu comentez.

N-am întrebat nimic nici câteva zile mai târziu, când Uday mi-a dat ordin să urc la etajul opt cu suc de portocale. Înainte să iau liftul, Uday m-a privit cu atenţie:

— Să nu scoţi niciun cuvânt sus! Duci sucul şi pleci!

— Cui trebuie să-i duc sucul?

— Gura!

Biroul meu se afla lângă cel al lui Uday, la etajul al şaptelea. Etajele superioare aparţineau serviciului de securitate. De acolo se obişnuia să se asculte totul, dar în ziua respectivă, când am coborât din lift, am văzut că tot etajul fusese transformat în cabinete medicale şi stomatologice. M-am crucit şi m-am întrebat în sinea mea:

— Ce se întâmplă aici? Ce-i cu toate astea?

Am băgat capul pe una dintre uşile întredeschise şi l-am văzut pe Abdul Latif. Uday avea strungăreaţă între dinţii din faţă, aşa că sâsâia uşor când vorbea. Îl operaseră şi pe Abdul Latif ca să aibă o gură asemănătoare cu cea a lui Uday.

Abdul Latif stătea întins, cu ochii închişi. El ceruse sucul de portocale. Pentru Uday era esenţial ca toată mâncarea să fie adusă direct de la Palat. Acum se aplica acelaşi principiu şi pentru Abdul Latif.

N-am scos niciun cuvânt. Am pus doar sucul pe masă şi-am plecat. Uday îmi spusese să nu vorbesc. L-am ascultat, pentru că eram convinsă că şi încăperea respectivă avea microfoane în pereţi.

Săracul Latif. L-au transformat în dublura perfectă a lui Uday. Şi asta nu numai prin intermediul operaţiilor. L-au învăţat cum să doarmă, cum să mănânce, cum să meargă cum să vorbească… Totul. Până şi mamei lui îi era greu să-l mai recunoască.

În altă zi tocmai coborâsem cu liftul după ce fusesem la Uday în birou. Două minute mai târziu, când urcam la loc m-am trezit din senin cu Uday lângă mine. Voia să urce şi el Purta alte haine decât cele în care de-abia-l văzusem!

M-am holbat la el.

— S-a-ntâmplat ceva? m-a întrebat Uday.

Şi liftul era plin de microfoane, aşa că doar am dat din cap. Întrebările erau la fel de periculoase ca şi răspunsurile. Dar mi se făcuse pielea de găină şi tremuram toată de frig, deşi afară era caniculă de iulie.

Uday reuşise să obţină exact ceea ce-şi dorise. Bărbatul din lift arăta exact ca el. E greu pentru cineva să creadă că lucrurile respective chiar s-au întâmplat. Eu însă am învăţat ceva:

Nu te lua niciodată după aspectul exterior. Învaţă să cunoşti acea sclipire specială din ochi a unei persoane. Chiar dacă l-au transformat din punct de vedere fizic pe Latif, n-au reuşit niciodată să-i atingă inima şi sufletul. Adevăratul Latif se vedea în privire. Asta nu reuşise să schimbe nici măcar Uday.

În subsolurile sediului Comitetului Olimpic Irakian se găseau camerele de tortură şi temniţele private ale lui Uday. Dacă ar fi fost după mine, n-aş fi coborât niciodată acolo. Nici n-aş fi vrut să ştiu de existenţa acelor beciuri. Era întotdeauna riscant să ştii anumite lucruri. Într-o bună zi, cineva o să vrea să te reducă la tăcere. Pentru totdeauna.

Dar ştiam câte ceva, deşi eram departe de a cunoaşte tot ce se petrecea acolo. De asemenea, nu era posibil să eviţi în permanenţă acele încăperi. Câteodată mă trimitea acolo Uday, pentru că la subsol existau şi anumite camere unde Uday se întrunea cu anumiţi colaboratori pentru a discuta mijloacele de tortură care urmau să fie folosite şi pentru a decide cine avea să moară. Existau, de asemenea, şi celule cu uşi din oţel, unde erau încarceraţi prizonierii.

Eu simţeam că înnebunesc, c-o iau razna, chiar dacă trebuia să stau acolo şi numai câteva minute. Bărbaţii de la subsol mă luau peste picior şi voiau să mă facă să deschid cât mai multe uşi pentru a vedea ce se petrecea în diferite celule. Eu refuzam.

— Vă credeţi mai bună decât noi? De ce să scăpaţi aşa uşor, când noi trebuie să îndurăm toate astea? glumeau ei.

Dar nu m-au forţat niciodată.

Beciurile alea erau sinistre. Stafii şi spirite de-a lungul zidurilor. Mirosul groazei.

Am trăit în lumea malefică a lui Saddam Hussein peste treizeci de ani. Şi chiar dacă acum fac tot ce-mi stă în putinţă să-mi amintesc detalii, refuz să-mi amintesc totul. Acele lucruri pe care trebuie să le las îngropate pe vecie. Altfel n-aş mai avea cum să continui să trăiesc.

Îl ştiam pe Uday de când avea zece ani, şi încă de atunci se vedea că ceva nu e în regulă cu el. Era pasionat să provoace suferinţă. Moartea în sine îi era indiferentă. Ucidea la mânie sau când voia să

se răzbune pe cineva. Dar ceea ce urmărea cu adevărat Uday era să-i facă pe ceilalţi să sufere. Îl satisfăcea durerea celor din jur.

La sfârşitul anilor 1980 urma să aibă loc un meci de fotbal între Irak şi China. Echipa Irakului juca în deplasare. Uday a urmărit cu atenţie tot ce s-a întâmplat şi ce s-a comentat în legătură cu acel meci, care a fost transmis prin satelit.

Serile lucram mult la birou. Traduceam cu căştile pe urechi. Târziu, într-o seară, m-am trezit cu câţiva bărbaţi că dau buzna. Erau îmbrăcaţi în haine tradiţionale arăbeşti. Printre ei se afla şi Uday.

Uday? În haine tradiţionale? Imposibil!

Obişnuiam să-mi scot un pantof şi să mă aplec pe scaun, cu spatele sprijinit de perete. Când i-am văzut pe bărbaţii aceia mai, mai să cad pe jos de uimire. Apoi le-am văzut rânjetele şi-am înţeles: Abdul Latif.

Mă rog. Abdul Latif fusese trimis în locul lui Uday să întâmpine echipa de fotbal care se întorcea acasă. Era una dintre acele ocazii în care Uday ţinea neapărat să-şi trimită dublura. Considera că echipa de fotbal făcuse Irakul de ruşine, aşa că fiul cel mare al lui Saddam urma să-i pedepsească, nu să-i aplaude. Jucătorii au fost prinşi, întemniţaţi şi torturaţi.

Atât acea reacţie, cât şi acel tratament violent de care au avut parte fotbaliştii erau logice, dacă luăm în considerare felul în care judecau Saddam Hussein şi Uday. Pentru oamenii obişnuiţi, fotbalul este un joc, în care o echipă învinge şi cealaltă pierde. Astea sunt regulile. E mai greu să reacţionezi bine după o înfrângere, decât după o victorie, pentru că toţi vor să câştige. Dar fără învinşi nu ar exista meciuri.

Saddam Hussein şi fiii lui nu suportau însă înfrângerea. Acel cuvânt nu exista pentru ei. Nici nu puteau să gândească în acei termeni. Ei trebuiau

să câştige *întotdeauna.* Când Saddam Hussein a comentat public războiul împotriva Kuweitului, a declarat că el ieşise învingător. Acelaşi lucru se întâmplase şi înainte, când, în sfârşit, se terminase războiul de opt ani împotriva Iranului.

— Am câştigat!

În asemenea ocazii mă uitam la Saddam în felul meu special, cu o privire uşor amuzată şi mă gândeam în sinea mea:

— Cine te crezi, *habibi?* Regele Nabucodonosor? Împăratul Alexandru cel Mare?

Însă cu voce tare nu spuneam nimic. Mă lăsam doar cât puteam de mult pe spate cu scaunul, către perete, îmi mijeam ochii către Saddam prin fumul de ţigară, băteam din sandaua mea cu toc înalt şi zâmbeam în felul meu special.

Saddam nu era prost. În plus, ne ştiam bine unul pe celălalt. N-ar fi acceptat niciodată să piardă ceva. Niciodată. Dar ştia cu siguranţă ce gândeam. Îmi auzea cuvintele foarte clar, ca şi cum le-aş fi rostit cu voce tare:

— Sigur c-ai câştigat, *habibi*, sigur că da. Dar noi doi ştim cum stau lucrurile în realitate. Şi cu asta, basta, *habibi.*

N-am fost niciodată o femeie frumoasă, dar am fost atractivă, datorită şarmului meu. De-a lungul anilor petrecuţi alături de Saddam, mi-am desăvârşit abilitatea de a mă înţelege cu bărbaţii. Nu era vorba de seducţie decât arareori. Era vorba de supravieţuire. Tehnica este aceeaşi. Ştiu cum poţi să-ţi transformi duşmanii în prieteni. Cum poţi să-i faci pe bărbaţi să râdă, în loc să se bată între ei. De aceea sunt şi astăzi în viaţă.

Abdul Latif a fost dublura lui Uday timp îndelungat. A avea o dublură la dispoziţie e ca şi cum ai avea un frate geamăn. Latif a fost nevoit să treacă prin multe situaţii de care oamenii normali se feresc. Într-un final, n-a mai suportat. A încercat să fugă, dar cineva sau ceva l-a dat de gol. Când

Uday a pus mâna pe Latif, l-a închis într-o celulă specială, atât de mică şi de îngustă, încât nu putea să stea jos nicicum. Ştiam că acel tip de celule se găseau la subsolul clădirii unde lucram, dar nu l-am văzut pe Latif în lunile în care-a fost acolo.

Câteodată vedeam şi auzeam şi ştiam cu ce se ocupă cei din familia Hussein. Încercam să ajut acolo unde puteam, dar nu reuşeam să fac mare lucru. Mai intervine şi următorul fenomen: cu cât eşti martor la mai multe acte de cruzime, cu cât contabilizezi mai multe necazuri şi cu cât resimţi tu, personal, mai multă durere, cu atât ţi se pare mai neimportantă încă o suferinţă în plus. În Irakul lui Saddam, suferinţa era la ordinea zilei. Toată lumea avea greutăţi, fizice sau psihice, sau de toate felurile în acelaşi timp. Cel care se simte ca un mort în viaţă nici nu se lasă aşa de uşor influenţat.

Cineva care n-a trăit în preajma lui Saddam nu poate înţelege cum binele se transformă în rău, cum maleficul este ceva la ordinea zilei, cum te obişnuieşti treptat cu această nebunie. Ai nevoie de toată puterea pentru a-ţi păstra dorinţa de-a trăi. Ai nevoie de o forţă extraordinară pentru a putea să continui să speri. Într-un final, aproape numai asta mai eşti în stare să faci.

Saddam Hussein şi fiii săi au făcut rău cât cuprinde. Oriunde se duceau, împrăştiau otravă. Până când toată lumea s-a îmbolnăvit.

În perioada în care Abdul Latif era încarcerat în celula aceea minusculă, tatăl său a luat legătura cu Saddam Hussein. Nici Saddam nu era înger, dar felul în care Uday l-a tratat pe Abdul Latif întrecuse orice limită pe care-o tolera Saddam. În plus, cei doi nu se mai înţelegeau bine de când Uday îl omorâse pe Kamel Hannah.

Saddam suspecta că Uday avea planurile lui secrete pentru a prelua puterea în Irak. Din toate aceste motive cumulate a ajuns Saddam la o înţelegere cu tatăl lui Latif.

Când a fost eliberat din închisoare şi predat familiei sale, Abdul Latif se afla într-o stare îngrozitoare. Dar s-a vindecat. Am auzit că acum locuieşte în Elveţia.

Când l-am întâlnit prima oară pe Saddam Hussein era proaspăt întors la Bagdad, după instruirea la care participase în Egipt. Îmi amintesc ce spuneau părinţii mei şi prietenii lor de la club:

— Saddam Hussein parcă a trecut printr-o spălătorie auto.

La suprafaţă era aşa de curat şi de plăcut. Saddam învăţase cum să se comporte. Îşi însuşise maniere elegante. Dar în interior rămăsese acelaşi. Trei sferturi din fiinţa lui erau ocupate de răutate. Pe masă aşternea lucruri pe care ştia că le vor cetăţenii Irakului. Dar odată cadourile împărţite, se accentua cealaltă trăsătură a lui:

— V-am dat toate astea. În schimb o să-mi daţi vieţile voastre.

Toţi irakienii au fost nevoiţi să plătească scump în perioada în care Saddam Hussein s-a aflat la putere. Unii au plătit mai mult, alţii mai puţin, dar în final toţi au avut ceva de pierdut. Remarcabil este faptul că acum mulţi irakieni şi l-ar dori din nou drept conducător. Dar aşa sunt oamenii. Un despot mânat de cruzime e aidoma unui cancer. Dacă nu mori din cauza lui, trebuie să înveţi să trăieşti cu el. Pericolul este evident, dar deprinzi modul în care poţi să-l manevrezi altfel s-a zis cu tine. Singurul avantaj într-o asemenea viaţă este că ştii sigur pe cine urăşti.

Când e haos, nu mai pricepi nimic. În fiecare zi bâjbâi în zadar după o ordine, care nu există. Saddam Hussein şi-a dus ţara în mizerie, dar a păstrat ordinea. Aşa zice lumea acum. Oamenii uită repede, dar şi în haos vor să aibă pe cineva pe care să-l urască, cel mai probabil din cauza faptului că nu există cineva pe care să-l iubească.

Când am fugit în Thailanda şi-am fost interogată de americani, am înţeles că ei îl asemănau pe Saddam Hussein cu un cap al mafiei. Cu Naşul.

Ăsta era un tip care iubea şi ucidea. Aşa mi-au spus americanii.

E uşor să glumeşti când nu eşti tu însuţi implicat. Dar eu ştiu prea bine că niciun cap mafiot din lume nu se poate măsura cu Saddam şi cu fiii lui.

Ce ironie că americanii îl numeau pe Saddam *Naşul*. Ăsta era chiar filmul lui favorit. S-ar fi putut uita la el la infinit.

Au existat şi momente liniştite. Saddam şi cu mine povesteam câteodată despre trecuturile noastre. Eu am fost întotdeauna mândră de tatăl meu. Şi conştientă că el era cunoscut drept grecul care-a venit din Liban în Irak pentru a construi industria petrolieră modernă a ţării.

Dacă ar exista o scară pe care să poţi măsura sentimentul de sine moştenit, atunci Saddam Hussein s-ar fi aflat la polul opus. În fiinţa lui se găsea o gaură neagră a universului. Totul era absorbit acolo. Nimeni şi nimic nu reuşea să umple golurile din copilăria lui Saddam. Când ajungeam la acest subiect şi îndrăzneam să-mi dau gândurile în vileag, obişnuiam să-i spun aşa:

— Nimeni nu-şi alege părinţii, *habibi*. Indiferent dacă startul e bun sau rău, o persoană are puterea să-şi influenţeze restul cursului vieţii. Are această posibilitate.

Câteodată mi se părea că mă ascultă. Dacă Saddam începea apoi să vorbească despre mama sa, ceea ce făcea cu plăcere, îl întrerupeam:

— Nu da niciodată vina pe o femeie pentru viaţa pe care-o ai! O femeie este o victimă a vieţii pe care e nevoită s-o trăiască. Tu eşti bărbat, eşti liber! Ştiu cine eşti, *habibi.* Tu îţi trăieşti propria viaţă, nu pe cea a mamei tale!

Asemenea discuţii speciale cu Saddam se terminau întotdeauna în acelaşi fel. Privirea lui era goală. Se uita la mine de parcă eram nisipul din Sahara. Fără nicio expresie. Fără niciun cod care trebuia desluşit. Fără nimic.

Chestia asta mă înfuria la culme. De ce nu-mi răspundea?

— Uită-te în ochii mei, Saddam, ca să văd ce gândeşti! Vorbeşte, ca să te-aud!

Cred că datorită acestor momente, în care-i vorbeam lui Saddam omeneşte, am fost păstrată în apropierea lui şi-adusă înapoi când am dispărut. Mă voia acolo, pentru că nimeni altcineva nu-i mai

vorbea în felul acela. Dac-ar fi încercat cineva să facă aşa ceva ar fi murit.

La data de 2 august 1990, la doar o săptămână de la întrevederea dintre Saddam Hussein şi ambasadorul Statelor Unite la Bagdad, avioanele de luptă irakiene au atacat Kuweitul. Unii analişti au spus că Saddam Hussein a interpretat discursul ambasadorului american în sensul că Statele Unite n-ar avea de gând să se implice într-un conflict dintre două state arabe. Mai târziu, Departamentul de Stat american a dezminţit acest lucru.

Kuweitul fusese pe vremuri o provincie de pe cuprinsul Imperiului Otoman, iar mai apoi a trecut sub protectorat britanic. După ce Kuweitul şi-a declarat independenţa, în anul 1961, Irakul a pretins că acel teritoriu îi aparţinea de drept şi a ameninţat cu invazia. Forţele britanice au fost cele care au înlăturat acea ameninţare.

Noul conflict dintre Irak şi Kuweit a izbucnit din mai multe motive. În primul rând, Kuweitul a pretins să i se returneze o sumă de bani, considerată drept împrumut către Saddam Hussein pe perioada războiului cu Iranul. În al doilea rând, Saddam Hussein a pretins din nou că micuţul stat aparţinea de fapt Irakului. În al treilea rând, era vorba de petrol.

După vreo jumătate de an de război, forţele ONU, conduse de Statele Unite, au demarat operaţiunea Furtună în Deşert. Armata irakiană s-a retras rapid, dar pierderile de vieţi omeneşti au fost masive.

După războiul împotriva Kuweitului, Saddam Hussein şi-a întărit poziţia de conducător al Irakului printr-o epurare din ce în ce mai extinsă, mai sângeroasă şi mai sumară a adversarilor. La referendumurile din 1995 şi 2002 a fost reales preşedinte al Irakului în unanimitate – un rezultat

care i-a consolidat poziţia în interiorul ţării, dar care i-a compromis şi mai tare reputaţia în Vest. Corupţia, problemele din ce în ce mai mari din cadrul industriei petroliere irakiene, lipsa de colaborare cu inspectorii de armament ai ONU, precum şi presupusa relaţie cu al-Qaida după atacurile împotriva Statelor Unite de la 11 septembrie 2001 au dus, puţin câte puţin, la invazia americană a Bagdadului din anul 2003.

Toată lumea ştia că un război împotriva Kuweitului însemna, în practică, o ameninţare la adresa Statelor Unite. Într-o altă familie conducătoare, diferită de cea a lui Saddam Hussein, s-ar fi putut discuta despre consecinţele unui asemenea atac. Dar băieţii lui Saddam nu deprinseseră mai mult decât tatăl lor interesul de a purta un dialog. Ei învăţaseră doar să îndeplinească ordinele primite. Mereu îl auzeam pe Uday cum îl imita pe tatăl său când voia să pună punct oricărei discuţii:

— Eu sunt Saddam!

— Eu sunt Uday!

Era ca un ecou. Gata cu vorbăria. Membrii clanului Hussein aveau o problemă uriaşă: nu aveau deloc încredere unul în altul. Apariţiile lor publice împreună erau doar teatru. În realitate, erau adesea duşmani pe viaţă şi pe moarte.

La Palat se vorbea în şoaptă despre Kuweit. Într-o zi, în timpul unei expediţii la vânătoare, hoinăream la umbra copacilor într-un grup mai mare, în care se aflau şi Uday şi Qusay. Fraţii erau cu câţiva paşi în faţa mea. Dintr-odată i-am auzit discutând planurile tatălui lor. Erau vădit îngrijoraţi:

— E nebun! Vrea să invadeze Kuweitul!

Imediat m-am retras mai în spate. Nu voiam niciodată să fiu implicată în discuţiile pe care cei

doi fraţi le aveau despre tatăl lor. În general era spre binele meu să ştiu cât mai puţine lucruri. Dar mi-am pus întrebări. Chiar să fie adevărat ceea ce auzisem?

În Irak toată lumea ştia că Statele Unite sunt prezente, întotdeauna. La vedere sau nu, americanii erau acolo. Cel mai bine ştia lucrul ăsta chiar Saddam Hussein, doar timp îndelungat fusese el însuşi un instrument al Statelor Unite. Dacă Saddam poruncea ca armata irakiană să atace Kuweitul, declanşa, în fapt, un atac împotriva Statelor Unite.

De ce-ar fi vrut să facă aşa ceva? Saddam era îndrăgostit de pălăriile sale de cowboy. De whiskyul său, de revolverele sale, de filmele sale americane. Bum, bum, bum! Voia să fie ca într-un western. Atunci era fericit.

Zvonurile despre Kuweit se înteţeau. Într-o seară, la casa de la ţară a lui Qusay, se adunaseră mai mulţi prieteni vechi, printre care şi Harout, să joace poker. Fusesem şi eu invitată. Mai târziu a apărut şi Uday. După salutările obişnuite, Uday a spus, mai mult în treacăt:

— Acum e clar.

S-a întors către mine şi m-a întrebat dacă ştiam despre ce vorbeau.

— Nu, l-am asigurat imediat, habar n-am!

Au râs cu toţii. Bineînţeles că ştiam. Saddam Hussein luase hotărârea definitivă. Avea să atace Kuweitul, sub pretextul că aparţinea, de drept, Irakului. Ca şi când nu toată lumea ştia că de multă vreme se încheiase un acord care dovedea exact contrariul.

Era de neimaginat. Poporul irakian sângera încă după războiul de opt ani împotriva Iranului. Oamenii de-abia avuseseră timp să îşi jelească morţii şi să-şi îngrijească răniţii. Ţara era sfâşiată. De ce pornea Saddam un nou război? Oare chiar înnebunise în halul în care ziceau fiii lui? Oare chiar îşi pierduse judecata?

Câteva seri mai târziu jucam şah cu Saddam. Era un obicei frecvent al nostru. Eu învăţasem să joc încă din copilărie, iar Saddam chiar juca bine – atâta vreme cât nu-i fugea mintea la alte lucruri. Era o seară liniştită, aşa că puteam să las puţin garda jos. Eram curioasă să aflu mai multe despre presupusul atac împotriva Kuweitului. Să văd ce gândea, de fapt, Saddam.

Am întins mâna înspre regina albă.

— Aici cade o ţară, Kuweitul, am spus eu. Acum o jertfesc.

— Dar ce te-a apucat să zici aşa ceva? Termină!

— Pe mine nu mă sperii! Dacă vreau s-o botez pe regina mea Kuweit, atunci o s-o cheme Kuweit…

— Pari, acum chiar că urmăreşti ceva! Dar jur pe Dumnezeu că n-am de gând să-ţi spun nimic.

— Ha! Aşa ceva nu accept, am spus eu, cu ironie. *Habibi,* tu n-ai niciun Dumnezeu. Saddam crede doar în el însuşi. Trebuie să juri pe ceva care chiar ţi-e sfânt, dacă vrei să te cred!

Asta l-a pus pe gânduri pe Saddam. Discuţiile astea în doi peri ne bine-dispuneau pe amândoi. În serile în care Saddam era în formă, ne îmbrăţişam la sfârşit, amândoi la fel de încântaţi.

— Jur pe numele Halei, a spus Saddam după ce s-a gândit puţin.

Hala era fiica sa cea mai mică. Eu am dat din cap. Hala era, într-adevăr, foarte apropiată de inima lui Saddam. Acceptat.

— Acum, altceva. Cine declanşează atacul împotriva Kuweitului?

— Eu!

— Şi tu cine eşti?

— Eu sunt Saddam!

— Şi pe Saddam cine-l sprijină?

— America!

— Atunci de ce declanşezi atacul?

Saddam s-a uitat la mine. A tras rapid aer în piept şi-a spus:

— Într-o zi o să te omor!

— Nu, i-am răspuns eu liniştită. Doar Dumnezeu îmi va lua viaţa, atunci când El va crede de cuviinţă. Nu tu, *habibi.*

Ne-am zâmbit. Era o seară minunată. Caldă şi intimă.

— M-ai şi iertat deja. Ştii bine că o să fiu mereu în inima ta, i-am şoptit eu la ureche, după ce lăsasem la o parte piesele de şah şi ne îndreptam spre dormitor.

A doua zi totul a reintrat în normal. Voiam cu tot dinadinsul să aflu mai multe, dar mi-am dat seama că mai trebuie să aştept. Saddam m-a luat complet prin surprindere când a trimis o maşină după mine, să vin la el la birou. Acolo m-a uimit şi mai tare comportamentul lui. Se purta foarte ceremonios şi serios. Când mi-a spus că mă iubeşte, m-am neliniştit de-a binelea.

— Eşti bolnav, Saddam? O să mori?

— Nu, eu n-o să mor niciodată, *shaqra*. Ştii asta prea bine. Voiam doar să-ţi spun că ai dreptate. Americanii au dat ordin pentru atacarea Kuweitului.

Am înlemnit. Ce urmăreau? Un al Treilea Război Mondial?

Dar n-am fost deloc surprinsă că Saddam se conforma. Aşa fusese învăţat de mic, să îndeplinească ordinele. Avea o gândire strategică. Dar, mai presus de orice altceva venera Statele Unite. Era obişnuit să dea el însuşi ordine şi să fie ascultat, dar Statele Unite îl depăşeau în rang. Când americanii dădeau ordine, Saddam se conforma.

Saddam nici n-a conceput că Statele Unite urmăreau, de fapt, să-l zdrobească pe el. A fost şocat când a înţeles lucrul ăsta, mai târziu, la mult timp după ce Irakul atacase Kuweitul. În realitate, Saddam n-a avut confirmarea definitivă că Statele

Unite îi întorseseră spatele decât în momentul în care soldaţii americani i-au omorât pe Uday, Qusay şi pe Mustafa, nepotul său în vârstă de paisprezece ani. Americanii nu mai aveau nevoie de el, iar Saddam a înţeles mai bine decât oricine cum gândeau. Pentru că americanii aveau acelaşi stil ca şi el. Eliminau pe cine le stătea în cale.

Statele Unite aveau să-l omoare pe Saddam Hussein. Era doar o chestiune de timp. Trebuia găsită ocazia potrivită.

După primul atac împotriva Kuweitului şi după lovitura devastatoare pe care a primit-o armata irakiană când Statele Unite au decis să vină în ajutorul micuţei ţări invadate, Saddam Hussein părea că luase foc. S-a retras la unul dintre palatele sale, singur-singurel, asistat doar de bodyguarzii săi. După o săptămână i-am trimis un mesaj, pentru că eram teribil de îngrijorată. Răspunsul lui Saddam a venit imediat, prin intermediul bodyguarzilor:

— Aduceţi-o aici!

Saddam arăta jalnic. M-am îngrozit să-l văd atât de schimbat într-un răstimp atât de scurt. Avea ochii roşii de parcă ar fi plâns.

De-a lungul deceniilor am jucat mai multe roluri în viaţa acestui bărbat. În ziua respectivă trebuia să-i fiu mai ales mamă. Cum putuseră bodyguarzii să-l lase pe şeful lor să nu mănânce? Nu văzuseră că avea nevoie să fie îngrijit?

Am comandat o supă hrănitoare, i-am pregătit o baie caldă, le-am spus bodyguarzilor să aducă un maseur.

După ce totul a fost aranjat şi ne liniştiserăm puţin, Saddam mi-a spus:

— Sunt epuizat. Vreau să dorm. Nu pleca. Stai cu mine.

Aşa am şi făcut. Nu-l iubeam pe Saddam Hussein, dar am avut grijă de el ca de un seamăn. Toate la timpul lor. Am înţeles că vremea lui

Saddam se dusese. Întrebarea nu era *dacă,* ci *când* or să-l omoare Statele Unite.

A doua zi am stat cu Saddam în grădină. Arăta în continuare foarte obosit, dar parcă se mai întremase puţin.

— Tu ai grijă de mine ca şi când aş fi un copil, Pari. Nimeni nu mai face aşa ceva.

— Ce ştii tu despre copii, *habibi?* Nu ţi-am spus să laşi Kuweitul în pace? Irakienii s-au săturat de atâta război. În plus, toată lumea ştie că Irakul n-a mai deţinut Kuweitul de atâta vreme…

— Am avut încredere în ei, m-a întrerupt Saddam. Mi-au promis că mă ajută…

M-am enervat aşa de tare, c-am izbit cu ambele mâini tăblia mesei din faţa mea. De ce-ai declanşat războiul ăsta? De ce faci asemenea tâmpenii…?

Bang!

De mânie, Saddam a tras un foc în aer. Bodyguarzii au apărut într-un suflet. Mersesem prea departe.

— Nu mă dau bătut! Niciodată! urla Saddam.

M-a trimis de-acolo. Saddam a mai stat singur timp de trei zile să pună ţara la cale.

Exact în acele momente, Uday a început să trimită convoaie de camioane peste graniţă, în Kuweit. Îi spuneam Ali Baba, pentru că Uday se comporta întocmai ca un tâlhar. Acapara tot ce putea. Noi, cei care lucram pentru Uday, nu aveam voie să părăsim Palatul. Toată lumea trebuia să fie prezentă când apăreau camioanele. Era grabă mare. Toată protipendada Irakului trecea pe-acolo să se aprovizioneze, în timp ce Saddam stătea izolat şi reflecta la soarta sa.

Îmi amintesc de unul dintre camioane, care rămăsese în urma convoiului. La volan era un bărbat în vârstă, mort de oboseală. Când a apărut codaşul, eram lângă Uday, care îşi ieşise din minţi. Şi-a scos pistolul şi-a vrut să-l omoare pe loc pe şofer. L-am implorat să-l lase în pace:

— Dă-l la o parte! Pune pe altcineva la volanul camionului!

Uday a fost distras de altceva, aşa că bodyguarzii l-au luat pe şofer de-acolo. Ştiam că o să-l ţină agăţat, până când Uday va da ordin cum să fie pedepsit.

A doua zi am aşteptat să-l prind pe Uday în toane bune. I-am făcut o ceaşcă de Nescafé cu mult lapte, pentru că ştiam că lui Uday începuse să-i placă aceeaşi cafea care îmi plăcea şi mie. Am pus o floare pe tavă şi i-am întins-o lui Uday, cu un zâmbet:

— Tu urmăreşti ceva, Pari. Nu mă duci tu pe mine aşa de uşor.

— O să te înfurii…

— Dă-i drumul!

— Îţi aminteşti de şoferul de camion…

Uday s-a posomorât vizibil, dar eu am continuat:

— Vreau să te rog să-i salvezi viaţa. Lasă-l în pace.

— Nu!

— Ba da!

Uday a ridicat posac din umeri şi le-a dat ordin bodyguarzilor să-l elibereze pe bărbatul acela în vârstă.

Ce nebunie era acolo. Deoarece nu dădea nimeni de Saddam, Uday făcea tot ce-i trecea prin cap, nestingherit de nimeni. Camioanele plecau în convoaie şi se întorceau cu aur, haine, candelabre de cristal, mobile, covoare, obiecte de artă, electronice, podoabe… Cu tot ce găseau. Descărcau la Palat lucrurile care se adunau claie peste grămadă şi plecau după o nouă pradă.

Saddam s-a întors la Bagdad hotărât. N-o să se dea bătut. O să declanşeze un nou atac. Ar fi trebuit să înţeleg că asta urma să facă. Saddam nu era în stare să se recunoască învins, chiar dacă lucrul acesta era evident. Irakul era împins şi mai

tare înspre catastrofă, dar în jocul politic din jurul războiului împotriva Kuweitului se învârteau interese mult mai mari decât Saddam. El era doar o piesă dintr-un joc pe care nu l-a înţeles niciodată. Nu ajunsese niciodată să gândească atât de departe. Saddam reflecta doar la o singură chestiune:

— De ce-mi fac Statele Unite una ca asta?

Politica la nivel înalt nu mă privea pe mine. Şi eu, şi ceilalţi locuitori ai Bagdadului ne-am trezit în curând cu alte probleme la ordinea zilei, când peste oraş au început să cadă bombele. Saddam Hussein m-a chemat la el la birou şi mi-a dat ordin să stau acasă cu copiii.

— O să aranjez să plecaţi din Bagdad împreună cu familia mea.

Şi Uday mi-a spus acelaşi lucru. Saddam se întorsese la Bagdad, aşa că Uday asculta acum de ordinele tatălui său:

— Rămâi acasă până venim noi după tine.

Dar zilele treceau una după alta, bombele cădeau, iar toată lumea care putea pleca din Bagdad. Într-o zi m-a sunat Bashar Shibli al-Aysami şi m-a prevenit că situaţia se va înrăutăţi. Bashar era bărbatul care pe vremuri îl iritase pe Uday pentru că dorise să-mi vândă mie casa lui, dar atât. Saddam Hussein, cât şi fiii săi îl respectau profund pe tatăl lui Bashar, Shibli al-Aysami. Era un nume bine cunoscut de către toată lumea.

Shibli al-Aysami se ştia bine cu tatăl meu, pentru că pe vremuri fuseseră colegi de şcoală. Tocmai din acest motiv, Bashar simţea o oarecare responsabilitate pentru soarta mea. Aşa este tradiţia în Orientul Mijlociu şi aşa s-a scris istoria popoarelor din jurul Mării Mediterane. Familiile construiesc nişte reţele imense, dincolo de graniţele fizice dintre state, prin intermediul şcolii, al religiei şi al căsătoriilor. Graniţele politice şi conflictele dintre ţări sunt determinante pentru

soarta indivizilor, dar legăturile de fond nu se rup niciodată. Ele alcătuiesc o reţea deasă. Oamenii îşi ţin evidenţa unii altora.

Bashar a venit la mine acasă la scurt timp după ce m-a sunat.

— Trebuie să te grăbeşti, mi-a spus. Ia nişte haine cu tine. Trebuie să plecăm din Bagdad. Acum.

— Dar Saddam mi-a spus… şi Uday mi-a spus…

— Ei sunt ocupaţi cu alte treburi. Hai, trebuie să plecăm. Tot neamul Hussein e gata de drum. O să mergem în acelaşi convoi.

Mi-am luat nişte aur şi nişte haine, i-am pregătit pe copii, şi-am mers împreună la casa lui Bashar din Mansoor, cartierul cel mai elegant al Bagdadului. Aici, casele sunt splendide şi grădinile imense.

Când s-a adunat toată lumea, am plecat încolonaţi din Bagdadul care ardea, de sub bombele care cădeau cu nemiluita. Era o privelişte teribilă. Cincizeci şi cinci de maşini Mercedes negre, una după alta. Toate pline cu membri ai familiilor guvernanţilor şi persoane apropiate ale lui Saddam Hussein, inclusiv propria sa familie.

N-am nici cea mai mică idee cine a dat ordin să părăsim Bagdadul. Nu ştiam nici încotro ne îndreptam. Cine o să rezolve problema mâncării şi a dormitului? Cât timp o să stăm departe?

Eram obişnuită să nu pun întrebări dacă nu era nevoie dar Bashar se afla în aceeaşi maşină în care eram eu şi copiii. El nu era Saddam, nici Uday. Cu Bashar puteam vorbi într-un mod mai normal.

— Unde ne ducem? l-am întrebat într-un final.

— La Ana, mi-a răspuns.

Am dat din cap. Era logic. Ana este un oraş aproape de graniţa cu Siria. Americanii nu ar îndrăzni să atace cu bombe atât de aproape de teritoriul unei altei ţări.

Am ajuns pe la orele cinci după-amiază. Sosirea noastră fusese foarte bine pregătită. Ne-a ieşit în întâmpinare primarul. A făcut o plecăciune şi-a spus, în numele oraşului său, că este onorat. Aranjaseră clădirea unei şcoli pentru venirea noastră. Puseseră covoare pe jos şi dichisiseră totul în jur. Aveam la dispoziţie mâncare şi ceai. Eu am fost găzduită într-o clădire nou-nouţă, împreună cu copiii. Bashar şi mama sa locuiau chiar lângă noi.

A fost o mare uşurare să scăpăm din Bagdadul asediat. Situaţia se înrăutăţea de la o zi la alta, aşa că era o fericire pentru mine să fiu cu copiii la Ana, unde atmosfera era liniştită. Dormitorul nostru era curat şi bine pus la punct. Bucătăria era nefolosită, iar noi am fost cei care am despachetat tacâmurile şi farfuriile din dotare. În prima dimineaţă ne-am trezit când a bătut cineva la uşă. Ni se adusese micul dejun, cu miere şi pâine proaspăt scoasă din cuptor. Toată lumea era extrem de generoasă cu noi. Eu îi eram recunoscătoare lui Bashar pentru că ne luase cu el. Aveam mâncare din belşug. Seara, Bashar venea la noi şi jucam cărţi.

Cum aş fi putut să ştiu că Bashar acţionase la voia întâmplării? Că nu-i informase nici pe Saddam, nici pe Uday? Saddam nu ştia unde plecasem şi era furios la culme. Cum de îndrăznise cineva să-i ia pe Parisoula şi pe copiii ei din Bagdad fără să-i ceară voie?

Într-o dimineaţă, Bashar a trecut pe la noi. Era livid de spaimă. N-a vrut să-mi explice ce se întâmplase. Mi-a spus doar scurt că Uday îi trimisese un mesaj. Trebuia să se întoarcă la Bagdad.

Deoarece Bashar n-a revenit la Ana timp de câteva zile, eram profund îngrijorată. Îl cunoşteam pe Saddam. Îl cunoşteam şi pe Uday. Ce se întâmplase?

Când s-a întors de la Bagdad, Bashar era un om abătut. N-a vrut să povestească nimic din ceea ce se întâmplase în capitală. La doar câteva zile, ne-am trezit însă cu Uday şi bodyguarzii săi.

Tocmai atunci eu şi alte câteva femei coceam pâine. De când eram mică mă obişnuisem să am servitori care se ocupau de toate treburile zilnice. Făceau curăţenie, găteau, spălau vasele şi rufele, grădinăreau, aveau grijă de copii. Lucruri din astea. În compania lui Saddam Hussein am deprins arta de a supravieţui, dar de-abia în Suedia am învăţat, de fapt, să trăiesc o viaţă normală.

Nu mă pricepeam deci deloc la bucătărie. Eram albă de făină din cap până-n picioare şi mă distram copios alături de celelalte femei. Fetele erau în casă, iar Konstantinos pescuia în râu. Domnea pacea, până când Uday a venit la mine şi-a urlat:

— Cine ţi-a spus să pleci? Aveai ordin să rămâi pe loc!

Am amuţit de surprinsă ce eram. A răspuns Bashar în locul meu:

— Eu am luat-o pe Pari. N-am atins-o nici cu-n deget. Jur. Am salvat-o de la bombele care cădeau peste Bagdad.

Uday era nebun de furie. Urla şi jura că Bashar o să moară. Pe mine o să mă ducă înapoi la Bagdad.

Dar cu cât Uday zbiera mai tare şi făcea mai mult tărăboi cu atât eu îi vorbeam mai încet şi mai cu calm. M-am apropiat de el, l-am îmbrăţişat şi i-am spus „fiul meu”.

— Toţi cei de-aici din oraş îţi sunt rude. Du-te liniştit înapoi la Bagdad şi la tatăl tău şi spune-i că mi-e bine aici. Tot Irakul e familia ta, *habibi,* totul e în ordine…

Uday s-a calmat imediat. Îl ştiam aproape la fel de bine cum îl ştiam şi pe colericul de taică-său. Ca să le poţi vorbi lui Saddam sau lui Uday când erau mânioşi trebuia să te gândeşti bine înainte să spui ceva. Altfel, se ducea totul de râpă. Deci i-am

vorbit lui Uday încet şi cu calm, la fel cum îi vorbeam şi lui Saddam. La sfârşit, aproape că şopteam. Asta îi liniştea. Nu încercam niciodată să-i învingcu propriile arme. Ar fi fost imposibil. Îmi pusesem la punct propriile mele metode.

Pe de altă parte, ştiam că nici Saddam, nici fiii săi nu iertau ceva ce ei considerau o jignire. Bashar avea să fie pedepsit. Nu chiar acum. Dar, într-o bună zi, da. Când le venea lor la îndemână.

— Bine, poţi să rămâi aici, a spus Uday într-un final. Dar nu ai voie să mănânci nimic de la Ana. Alimentele nu sunt sigure. Îţi interzic să mănânci altceva decât ceea ce primeşti de la mine!

Urmat de bodyguarzi, a mărşăluit la maşină, de unde s-au întors cu o grămadă de lăzi pline de mâncare şi băutură. Aveam acolo mai mult decât ceea ce ne-am fi putut dori vreodată. Uday era un ciudat din multe puncte de vedere. La fel ca şi taică-său, era îngrozit să nu ia microbi, aşa că îşi dedica o bună parte din timp luării de măsuri în direcţia asta. Saddam tremura de spaimă ca nu cumva să îi fie otrăvită mâncarea. La fel ca şi Uday, era terifiat şi de ideea de a nu lua vreo boală contagioasă, aşa că prefera să fie sărutat pe umeri şi nu pe obraji, aşa cum este obiceiul.

N-am fost deci deloc surprinsă de ordinul lui Uday. M-a îngrijorat însă faptul că procesiunea cu lăzile de mâncare s-a desfăşurat la vedere, în faţa locuitorilor atât de generoşi şi de prietenoşi ai oraşului Ana.

Doamne, Dumnezeule! Simţeam că mor de ruşine. Era o situaţie atât de umilitoare, încât de-abia am reuşit să-mi ridic privirea din pământ. Dar Uday era satisfăcut şi, dintr-odată, în toane bune. Ne-a făcut semn lui Bashar, mie şi altor câtorva persoane prezente. Ne-am suit cu toţii în maşini şi-am înaintat puţin în deşert, apropiindu-ne şi mai tare de graniţa cu Siria.

La un moment dat, am oprit lângă o misilă, care era gata montată, acolo, în deşert. S-o fi adus Uday

cu el când a venit? Sau se găsea acolo de dinainte? Nu ştiu. Ceea ce ştiu este că ne-am dat jos cu toţii şi Uday a dat ordin să fie lansată misila.

Detunătura a fost îngrozitoare. Aproape că m-a aruncat la pământ.

— Încotro se îndreaptă?

— Împotriva Israelului, a spus Uday încântat.

Uday era nebun. Asta o ştiau cu toţii, dar era greu de apreciat cât de nebun era. Acţionase oare din proprie iniţiativă în ziua aia? Sau îndeplinise ordinul lui Saddam?

Nu ştiu. Se poate presupune că până şi Uday ştia că existau limite. Probabil că nici măcar nu putuse el să lanseze misile din Irak înspre Israel fără aprobarea lui taică-său. Nu ştiu. Situaţia era de-a dreptul grotescă, dar Uday avea adesea apucături de genul ăsta.

Ştiu doar că misila a dispărut peste graniţa cu Siria. Uday jubila ca un copil, care-şi vede zmeul ridicat de vânt. Nu ştiu unde-a aterizat misila şi ce daune a provocat. Ne-am întors la Ana. Uday şi bodyguarzii lui au plecat la Bagdad.

N-a trecut mult timp şi-am revenit şi noi în capitală. Mare parte a zonei Palatului fusese bombardată, iar sediul *mukhabarat* era complet distrus. Clădirea Comitetului Olimpic era însă neatinsă. Birourile noastre erau aşa cum le lăsaserăm.

Într-o seară m-am trezit cu Bashar, într-o vizită neanunţată. Voia să-şi ia rămas-bun. Uday îi dăduse douăzeci şi patru de ore pentru a pleca din Bagdad. Dacă nu dispărea până atunci, avea să fie omorât. Singurul motiv pentru care lui Bashar i se dăduse şansa de a pleca era faptul că tatăl lui se numea Shibli al-Aysami.

— Plec în Libia, mi-a spus Bashar. Eşti binevenită şi tu acolo, Pari.

Gândul mi-a fugit la microfoanele instalate în pereţi, aşa că n-am spus nimic. Era de neconceput

să părăsesc Bagdadul. Chiar dacă mi-aş fi dorit asta.

Bashar avea un bodyguard care îi stătuse alături de când era mic copil. Îl ducea şi-l lua de la şcoală. Chestii din astea.

Sigur că-l întâlnisem pe acel bodyguard de multe ori, dar am rămas surprinsă când a venit să mă caute la ceva vreme după plecarea lui Bashar. Era însărcinat să ne obţină vize mie şi copiilor, pentru a putea să ne reunim cu Bashar în Libia.

Eu ştiam prea bine că Saddam mă considera proprietatea lui. Nu ştiam însă că în baza de date a Oficiului de Paşapoarte exista interdicţia ca Parisoula Lampsos să părăsească Irakul. Ăsta era ordinul preşedintelui. Nici nu se punea problema să pot obţine viza.

Ne-am întors acasă. Nu pot spune c-am fost teribil de supărată. Mai degrabă ne reîntorceam la normal. Deja de multă vreme nu mai puteam pleca din Bagdad fără aprobarea lui Saddam.

Lui Bashar i-a mers bine. Din Libia a plecat în Egipt, acolo unde locuieşte şi în prezent. S-a căsătorit şi are o fiică. O cheamă Liza, la fel ca pe fiica mea.

Atentatul împotriva lui Uday Hussein a avut loc în decembrie 1996, când el – fără bodyguarzi – se afla la volanul Porsche-lui său galben pe una dintre străzile cu magazine exclusiviste din Bagdad. Uday a fost împuşcat de vreo douăzeci de ori, dar a supravieţuit şi, cu timpul, şi-a recăpătat şi mobilitatea.

În anul 2003 a ieşit la rampă un tânăr irakian, Salman Sharif care a povestit că atentatul fusese planificat de un grup advers, Shabaan. Circulau peste tot zvonurile despre apucăturile sadice şi despre apetitul sexual violent al lui Uday, aşa că atentatul a fost pus la cale pentru a-i stopa aceste obiceiuri îngrozitoare. O femeie tânără fusese

înecată în miere şi aruncată unei haite de câini flămânzi. O tânără mireasă a fost răpită de la proaspătul ei soţ, care-a fost împuşcat când a protestat. Mireasa a fost violată înainte să fie şi ea omorâtă.

Atentatul împotriva lui Uday a fost urmat de un val masiv de arestări şi execuţii. După câţiva ani, mukhabarat i-a prins pe câţiva dintre membrii grupului advers în Iordania. Sub tortură, aceştia au recunoscut că ştiuseră că se pune la cale un atentat.

Atentatorul Salman Sharif a reuşit să stea ascuns. În locul său i-au fost omorâţi tatăl şi şapte fraţi.

Vedeam bine că Uday era interesat de Liza. Lucrul ăsta mă neliniştea teribil. Aproape că nu-mi scăpăm fiica din ochi. Niciun alt bărbat tânăr nu îndrăznea nici măcar să se apropie de ea. Uday era renumit pentru brutalitatea sa.

După atentat, şi eu şi mulţi alţii am crezut că lucrurile or să se liniştească oarecum.

Dar nu s-a schimbat nimic. Posibil ca Uday să se fi transformat într-o persoană încă şi mai malefică, mai sadică şi mai irascibilă decât înainte. Starea fizică nu-i mai permitea să atace şi să violeze. Dar, în general, Uday reprezenta un pericol de moarte.

La Bagdad continuau să moară fete tinere. Accidente ciudate, suiciduri ciudate, otrăviri ciudate. Unele, pur şi simplu dispăreau. Eu, personal, cunoşteam trei fete care muriseră în feluri misterioase, dar tocmai de aceea nu discutam niciodată despre ceea ce li se întâmplase în realitate.

Nu se poate spune că oamenii alegeau să-şi ţină gura. Nu e ăsta mersul lucrurilor când respiri un aer încărcat de teroare. Mulţi muriseră deja. Se moare repede. Viaţa unui om este şi puternică, şi

fragilă în acelaşi timp. Circulau atâtea poveşti despre cei care dispăruseră. Torturaţi înainte? Poate că da. Omorâţi cu un singur glonţ? Nimeni nu ştia.

Eu observam cum mureau prietenele Lizei. Dacă taţii lor protestau în vreun fel, mureau şi ei. Am decis că Liza trebuie să plece din Irak.

N-avea să-mi fi deloc uşor să o scot pe Liza din ţară. În primul rând, trebuia să fac în aşa fel încât Liza să se mărite cu un bărbat care, în schimbul unei sume de bani, să accepte să divorţeze de ea după ce trecea graniţa. Motivul era simplu: nicio femeie nu mai avea voie să iasă din Irak dacă nu se afla în compania unui bărbat. Milioane de irakieni muriseră în cei opt ani de război sângeros dintre Irak şi Iran. Ţara era plină de văduve. Pentru a ajuta victimele civile ale războiului şi pentru a împăca poporul, Saddam Hussein hotărâse ca văduvele să primească bani de la stat. Dar, cu cât viaţa în Irak era mai săracă şi mai grea, cu atât obişnuiau femeile să-şi ia banii şi bijuteriile şi să plece în străinătate. De aceea se introdusese o lege, conform căreia femeile nu puteau să treacă graniţa fără să fie însoţite de o rudă de sex masculin. În plus, unei femei i se interzicea să ia cu ea orice alt obiect de valoare în afară de verighetă.

Mai aveam şi-o altă problemă: cum s-o scot pe Liza din casă fără ca Uday să fie informat. Casa mea era adesea ţinută sub observaţie de bărbaţi înarmaţi, puşi acolo fie de Saddam, fie de Uday. Fie de amândoi. În anumite perioade aveam şi membri *mukhabarat* care dormeau la mine în casă. Saddam nu avea încredere în fiul său cel mare.

Vieţile tuturor locuitorilor Bagdadului, inclusiv a mea de veniseră din ce în ce mai grele. În fiecare zi stăteam în bătaia pistoalelor lui Saddam şi Uday. În fiecare seară stăteam pe terasă, aşteptând ca Liza şi Aliky să se întoarcă de la petrecerile sau picnicurile care se organizau pe ambarcaţiunile de pe Tigru. Se putea întâmpla orice. Deja avuseseră loc lucruri oribile. De-abia când le vedeam pe fete intrând în casă, nevătămate, puteam să mă duc să mă culc.

Îi mulţumeam lui Dumnezeu. Fetele mele veniseră acasă tefere.

Nimic nu avansa cu repeziciune. Trebuia să fiu foarte precaută. Uday a fost împuşcat în decembrie 1996, iar Liza a părăsit Irakul în 1998. De-abia după ce-am făcut un plan de bătaie i-am explicat Lizei că trebuie să plece din Bagdad. Prima dată i-am propus să se mărite cu un bărbat despre care ştiam că are mulţi bani, dar Liza a refuzat. Apoi i-am sugerat un kurd, pe care îl ştia şi ea puţin. Pe el l-a acceptat. S-a dovedit până la urmă că bărbatul respectiv nici nu dorea să fie plătit. Voia, pur şi simplu, să fie de ajutor. Am stabilit când şi pe unde urmau să treacă graniţa.

Dar de unde ar fi putut să plece fără să dea de bănuit? Casa mea era veşnic sub observaţie.

Întâmplarea a făcut să avem un bun prieten, pe nume Ali Saleh al-Turki. Era vicepreşedintele Comitetului Olimpic Irakian, urmându-i imediat în rang lui Uday. Deţinea şi o poziţie importantă în Partidul Baath. Ali locuia împreună cu familia sa într-o casă imensă, în zona Palatului. Ali era prietenul meu. Pentru a o scoate pe Liza din Irak trebuia să risc şi să povestesc cuiva despre situaţia în care se găsea fiica mea. Era şi-aşa dificil, pentru că legile erau foarte stricte când venea vorba despre o fată. În plus, Uday stătea la pândă.

Începusem să intru în criză de timp. Uday nu mai avea încredere în mine. Sigur că îi aparţineam tatălui său, dar devenisem un factor nesigur în viaţa lui Uday. De asemenea persoane obişnuia să se debaraseze. Cine putea şti când Saddam Hussein îşi va lua mâna protectoare de deasupra mea? Deşi propria mea viaţă atârna de un fir din ce în ce mai subţire, trebuia, în primul rând, să-i ajut pe copiii mei.

Ali a înţeles că voiam s-o scot pe Liza din Irak. Puteam folosi cu încredere casa lui, pentru că nu se afla sub supraveghere. De aceea, Liza şi noul său soţ puteau să plece de pe proprietatea respectivă, din zona Palatului, fără ca Uday să fie informat. Ali şi-a luat responsabilitatea de a aranja călătoria

pentru fiica mea şi soţul ei. Eu trebuia doar să am grijă să obţin certificatul de căsătorie, care urma să fie arătat la graniţă.

Asta nu era foarte dificil. Uday ar fi aruncat o bombă atomică în capul meu dac-ar fi aflat cu ce mă ocupam, dar imamul la care am apelat n-avea de gând să ciripească nimic. Doar l-am plătit cu câteva sute de dolari.

Imamul a semnat o hârtie care dovedea că fiica mea se căsătorise cu bărbatul kurd. Şi cu asta, basta.

În ziua stabilită, la ora stabilită, am luat-o pe Liza cu un taxi şi ne-am dus acasă la Ali. Totul era în ordine. Am cinat cu Ali şi familia sa, aşa cum făcuserăm de multe ori şi înainte, şi am rămas acolo peste noapte. A doua zi dimineaţă a venit o maşină după Liza şi proaspătul ei soţ. Oficial, perechea urma să declare că merge în vizită la sora nevestei lui Ali, care era stabilită în Iordania.

— Totul o să fie bine odată ce arăţi certificatul de căsătorie, a spus liniştit Ali Saleh al-Turki.

Îmi amintesc ce vreme frumoasă era în dimineaţa aia Voiam să-l cred pe Ali, dar adevărul e că nimeni nu ştia cum aveau să se petreacă lucrurile. Orice incident neprevăzut cât de mic, putea să strice totul. În acel caz aveam să murim cu toţii, foarte curând. Chiar şi Ali Saleh al-Turki.

Aşa era situaţia. În fiecare dimineaţă ne trezeam neştiind dacă vom mai apuca seara. Dar cu cât lumea din jurul tău e mai nebună, cu atât e mai important să încerci să fii tu isteţ Mi-am luat adio de la fiica mea şi l-am rugat pe Dumnezeu să aibă grija ei. Ce altceva aş fi putut să fac? Trebuia să acţionez după cum mi se părea mie c-ar fi mai bine.

Câteodată mă simţeam ca şi când aş fi fost singură într-o pădure imensă, înconjurată de animale sălbatice. Nu fusesem crescută ca să mă lupt, dar învăţasem să fac lucrul ăsta de-a lungul anilor. Poate era voia Domnului ca eu să mor

foarte curând. Însă nu aveam de gând să pier fără să mă lupt.

Fiica mea a trecut cu bine graniţa. De-acolo era liberă să meargă la familia mea din Grecia.

N-a trecut multă vreme şi Uday şi-a făcut apariţia la mine acasă, însoţit de bodyguarzi. Îşi ieşise din minţi de furie. Eu îl aşteptam. Îmi era teamă, dar în acelaşi timp eram foarte mândră de victoria mea. Reuşisem să fiu mai şmecheră decât el. Uday n-o s-o mai atingă niciodată pe fiica mea! Ăsta da triumf! Muriseră multe fete tinere, dar Liza avea să trăiască.

Una dintre mesele mele a fost făcută ţăndări, trântită violent la pământ.

Dar eu şedeam în continuare în fotoliu. Îl priveam liniştită pe Uday:

— O să plăteşti pentru fiecare mobilă pe care-o distrugi. Nu sunt piese ieftine. Masa aia era persană. Obiect de antichitate.

Mi-era teamă ca nu cumva să-mi tremure vocea şi să mă dea de gol, atât de speriată eram, dar am reuşit să vorbesc normal. Eram gata-gata să izbucnesc în râs de-atâta tensiune. Situaţia era absurdă. Oare chiar stăteam în fotoliu şi-i ceream lui Uday să-mi plătească mobilele pe care mi le distrugea?

— Unde e Liza?

— Mama mea e pe patul de moarte, iar eu nu puteam pleca. Aşa c-am trimis-o pe ea.

Ce minciuni. Oare de unde-ţi vin taman când ai nevoie de ele? Planificasem totul de dinainte, dar nu mă gândisem ce aveam să-i spun lui Uday. Răspunsul a venit de la sine. De-abia puteam să respir normal, atât eram de speriată. Ce-avea să facă acum Uday? La repezeală am rostit nişte fraze în care am pomenit numele lui taică-său. El reprezenta singura mea pavăză împotriva lui Uday.

— Întreabă-l pe Saddam dacă nu mă crezi. Mama e foarte bolnavă. L-am rugat pe tatăl tău să

mă lase să plec. A spus nu.

Era adevărat. Nu mă gândisem la detaliul ăsta înainte. Dacă cineva ar fi oprit-o pe Liza pe drum, aş fi putut să-i spun lui Saddam că *te-am rugat să mă laşi să merg eu, dar tu ai spus nu…*

Dar acum vorbeam cu Uday. Nu cu Saddam. În atare situaţie, trebuia să-mi aleg altfel cuvintele:

— Liza o să fie plecată două-trei săptămâni. Am dus-o chiar eu la Trebil. E adevărat. Întreabă-l pe taică-tău. O să-ţi confirme.

Punctul meu forte în lupta pentru putere dintre Saddam şi fiii săi era faptul că refuzam să le cer ajutorul. Întotdeauna am susţinut sus şi tare că mă pot descurca singură, ceea ce sigur că era culmea ironiei, din moment ce şi eu şi ei ştiam că m-ar fi putut omorî în orice clipă.

Saddam mă întreba câteodată de ce nu-i spusesem de cutare problemă pe care în final reuşisem să o rezolv singură. Răspunsul meu era întotdeauna acelaşi:

— De ce ţi-aş spune ţie ceva? Mă descurc singură, *habibi*. N-am nevoie de puterea ta. Nici de banii tăi!

Atitudinea asta nu-i trezea niciun respect lui Saddam. Ar fi prea de tot să pretind asta. Dar aprecia faptul că nu eram supusă. De fiecare dată când îl îndemnam pe Uday să-l „întrebe pe taică-său“ însemna că aveam aprobarea specială a lui Saddam.

Uday presupunea că îi cerusem permisiunea lui taică-său. Saddam aprecia faptul că îmi rezolvam singură problemele. În acele ape liniştite dintre tată şi fiu găseam din când în când o modalitate să înot de colo-colo, fără să-şi dea cineva prea bine seama ce făceam de fapt. Altfel n-aş fi putut niciodată să-mi scot copiii din Irak. Trebuia întotdeauna să fac planuri dinainte.

Uday a plecat de la mine. Îl aşteptam să se întoarcă şi fireşte că muream de frică neştiind care

avea să-i fie pasul următor. O masă distrusă nu însemna nimic în situaţia respectivă. Uday nu era genul care să se lase păcălit fără a pune la cale o răzbunare.

Pe Ali Saleh al-Turki, bărbatul care m-a ajutat s-o scot pe Liza din Irak, îl ştiam de când începusem să lucrez cu Uday la Comitetul Olimpic Irakian. Deoarece Ali se afla pe o treaptă imediat inferioară lui Uday şi ştia de relaţia mea cu Saddam, aproape că nici nu voise să se uite la mine la început. Obişnuia să spună că sunt încărcată de electricitate. Că lângă mine oamenii puteau să fie zguduiţi. Sau chiar mai rău.

Dacă situaţia ar fi fost diferită, ar fi părut că glumeşte. Că flirtează. Dar nu era vorba de asta. O privire greşită în direcţia mea şi gata! Cineva urma să moară. Dar între Ali şi mine a existat întotdeauna o tensiune frumoasă, aproape ca un fior de iubire. Ali nu era deloc fericit în mariajul său. Acasă avea camerele lui speciale, separate de cele folosite de restul familiei.

Căsătoriile aranjate pot aduce multe lucruri bune. Însă în cercurile din jurul lui Saddam Hussein fuseseră probabil prea multe persoane obligate să se căsătorească cu rude apropiate, deoarece pentru cei din Tikrit era foarte important să-şi ţină neamul unit. Să ştie în cine pot avea încredere. Aşa era situaţia şi-n cazul lui Saddam, dar şi în cazul lui Ali. Nu era prea bine.

Eu trăiam într-o altă formă de singurătate. După revenirea la Bagdad, fusesem obligată să-mi zăvorăsc întreaga fiinţă, pentru a nu mă mai gândi la Sirop. Atunci, Ali a trezit în mine ceva ce credeam că uitasem. Oare s-o numesc poftă de viaţă? Dorinţă?

Între mine şi Ali n-a existat o legătură sexuală, dar atracţia era prezentă şi ne făcea vieţile puţin mai fericite. De exemplu, am găsit un buchet de flori la mine pe birou. În mesajul care le însoţea se spunea că fuseseră trimise de nişte doamne amabile de la arhivă, dar, când m-am dus să le mulţumesc, au pufnit:

— Ali al-Turki ne-a spus să spunem aşa.

Chestii din astea. Mărunte.

Îmi mai amintesc şi de o altă ocazie, când mă aflam la Ali în birou cu treabă. Aveam cu mine acele mape importante. În timp ce schimbam câteva cuvinte, Ali s-a lăsat pe spate cu scaunul, care-a rămas pe podea doar cu două picioare. Şi-a ridicat braţele şi şi-a încrucişat mâinile la ceafă. Scaunul s-a dat peste cap, iar el a căzut grămadă.

Speriată, am aruncat mapele şi m-am repezit să-l ajut să se ridice, dar Ali arăta aşa de comic acolo pe podea, încât am izbucnit în râs. Atunci a început şi Ali să râdă cu sughiţuri, iar când l-am apucat ca să-l trag în sus s-a lăsat pe spate, şi-aproape c-am căzut şi eu peste el. N-a fost nimic important. Doar un joc. Dar între Ali şi mine a existat întotdeauna ceva. În ziua aia am râs mult, în timp ce eu stăteam cu picioarele depărtate deasupra lui şi mă chinuiam să-l ridic.

Dintr-odată am văzut cum i-a îngheţat privirea. M-am întors. În spatele meu stătea Uday cu bodyguarzii. Nici în interiorul clădirii nu se despărţea de ei. Punea câte unul de pază chiar şi la uşa mea.

— Aşa. Care va să zică… Ce se-ntâmplă aici? a întrebat Uday cu vocea aceea neplăcută, care, deşi suna prietenoasă, era plină de ură.

— Ali, chiar trebuie să-ţi repari scaunul, am strigat eu, după care mi-am adunat la repezeală mapele şi-am ieşit val-vârtej din încăpere.

Dacă voiai să înţelegi cum gândea Saddam Hussein, trebuia să înţelegi mai întâi cât de important era pentru el să deţină controlul. Faptul că acumula din ce în ce mai multă putere nu-i dădea nicio siguranţă. Dimpotrivă. Cu cât avea mai multă influenţă, cu atât avea de controlat mai multă lume. Şi cu cât celorlalţi le era mai groază de Saddam, şi cu cât el omora sau întemniţa mai multă lume, cu atât trebuia să se păzească mai tare de duşmani, care, cu siguranţă, existau, chiar dacă

el nu-i ştia întotdeauna. Aşa era făcut Saddam, să controleze şi să decidă doar el. Niciodată nu s-a liniştit din punctul ăsta de vedere.

Îmi amintesc aşa de bine prima noastră întâlnire, în casa lui Harout. Primul lucru pe care Saddam i l-a spus fratelui său vitreg, Barzan, a fost că eu îi aparţin. Privirea aceea. Tonul acela. Dreptul acela de proprietate. Saddam nu s-a schimbat niciodată. A devenit doar din ce în ce mai mult el însuşi.

Uday îi semăna. Şi el trebuia să deţină controlul. Însă Uday era mai răsfăţat decât Saddam şi mai nepăsător faţă de cei din jur. În plus, nu avusese niciodată nevoie să lupte pentru a ajunge sus. În străfundul fiinţei avea însă aceeaşi dorinţă de a controla.

Uday a băgat de seamă prietenia dintre mine şi Ali. Probabil că nu l-a informat niciodată pe Saddam, altfel Ali n-ar fi rămas în viaţă.

De altfel, nici eu nu i-am dat lui Uday vreun motiv ca să mă toarne, în afară, poate, de ceea ce i s-o fi părut lui. Problema mea dintotdeauna a fost că mă dau de gol când sunt fericită. În asemenea momente încep să strălucesc.

Cu siguranţă că nevasta lui Ali a băgat de seamă că soţul ei mă înveselea. Eram invitată la petrecerile lor, iar Ali ori stătea în preajma mea cam mult, ori dispărea cu totul, ceea ce însemna acelaşi lucru. Doar că îşi arăta sentimentele faţă de mine în feluri puţin diferite.

Ali îmi venea mereu în ajutor în caz că aveam probleme de rezolvat. Nu ştiu cum să descriu prea bine ce se întâmpla între noi. Uneori parcă eram cuprinşi de febră când ne întâlneam, iar alteori nu simţeam aproape nimic.

Prietenia dintre Ali şi mine nu s-a sfârşit niciodată. După mai mulţi ani, Ali ne-a inclus pe mine şi pe copiii mei în familia sa, deşi nu aparţineam neamului lui. Avea grijă de mine şi se purta frumos cu mine, cam aşa cum ar face o rudă. Metaforic vorbind, eu îmi îngropasem viaţa de

când mă întorsesem la Bagdad. Dar în preajma lui Ali, existenţa era puţin mai fericită. Aveam încredere unul în celălalt, într-un mediu în care era imposibil să ai încredere în cineva.

Băgăm însă de seamă din ce în ce mai des felul în care mă urmărea Uday. Nu-i scăpa nimic când venea vorba despre orice ar fi putut avea de-a face cu sexul, chiar şi chestii aberante. Într-o zi m-a chemat la el în birou:

— Te culci cu Ali?

— Nu!

— Dacă da, să ştii că vă omor pe amândoi. Fără discuţii. Acum, du-te!

Nu trebuia să-mi fac griji pentru soarta mea. Dacă venea vorba să mă omoare cineva, acela nu putea fi decât Saddam. Dar cu Ali era o situaţie diferită. Uday îi era şef. Nu era nimic neobişnuit ca la Bagdad să fie omorâţi funcţionari, politicieni, ofiţeri şi mulţi alţii. Saddam avea întotdeauna pistolul la îndemână. La fel şi Uday.

În ziua aceea mi-am făcut ceva de lucru în biroul lui Ali. Am bătut la uşă, am deschis, şi mi-am băgat doar capul înăuntru:

— Am avut o discuţie, am spus în şoaptă, cu gândul la pereţii care mă ascultau.

— Dacă mai vorbeşti cu mine o să mori în curând.

Ali şi-a ridicat privirea. A dat din cap. Se sfârşise totul. Amândurora ne părea la fel de rău. Dar voiam să continuăm să trăim.

În aceeaşi seară am ieşit la o scurtă plimbare cu câinele. Casa mea era în permanenţă supravegheată, dar în apropiere se găsea un părculeţ unde obişnuiam să merg ca să pot fi singură o vreme. Când am ajuns în parc, am văzut maşina lui Ali pe una dintre străduţele din vecinătate. Când m-a zărit s-a dat jos şi m-a chemat, cu o voce foarte precaută:

— Vino puţin, Pari! Hai să stăm câteva clipe în maşină!

M-am îndreptat încet înspre maşină, nevrând să risc să mă audă cineva cum îi răspund. Când am ajuns lângă Ali, am izbucnit în plâns. Eram atât de nefericită. I-am spus că nu vreau să stau cu el, pentru că, dacă urc în maşină, o să moară cât ai zice peşte.

Ali s-a întors acasă. Eu aproape c-am luat-o la fugă.

Nu ştiu ce s-a ales de Ali Saleh al-Turki.

Cineva mi-a spus c-a scăpat teafăr din Irak. Că locuieşte în Dubai sau, poate, în Europa. Nu ştiu. Poate că e şi el în Suedia, la fel ca mine?

Singurul lucru pe care-l ştiu este c-am fost jefuită de tot ce-am iubit şi de tot ceea ce m-a făcut fericită. Întotdeauna s-a întâmplat aşa. Ăsta este adevărul despre viaţa mea.

Am început să fiu îngrijorată pentru fiul meu, Konstantinos, când a împlinit şaptesprezece ani, pentru că Uday îi dădea târcoale. Suna acasă şi întreba de el. Voia să-l ia la cluburile lui de noapte destrăbălate, la petrecerile unde se făceau grătare şi la excursiile cu vaporul pe fluviu, care aveau o reputaţie îngrozitoare. Cu cât Konstantinos creştea, cu atât Uday suna mai des în toiul nopţii. Fiul meu mergea încă la şcoală şi avea nevoie să se odihnească, dar Uday nu se sinchisea de chestii de genul ăsta:

— Hai cu noi! Mergem la o petrecere fantastică! E plin de fete frumoase acolo! Hai, vino!

Nu era deloc un semn bun. Uday vâna întotdeauna bărbaţi tineri, care aveau apoi sarcina să-i livreze cu nemiluita fecioare frumoase. Auzisem nenumărate poveşti despre tineri dispăruţi, limbi tăiate, accidente de maşină inexplicabile şi cadavre masacrate ale unor bărbaţi în floarea vârstei. Aşa că nici nu îndrăzneam să mă gândesc la ce-ar fi putut să i se întâmple fiului meu dacă Uday continua să-l ademenească.

După ce m-am gândit bine, mi-am dat seama că trebuie să aştept până când Konstantinos avea să-şi termine şcoala. În decursul ultimelor săptămâni înainte de examenul final aveam să-i interzic lui Konstantinos să iasă cu tineri de vârsta lui. Apoi urma să-l scot din Irak.

De data aceea m-am adresat unui bărbat pe nume Jamal care avea o poziţie importantă în armata irakiană şi care conducea ministerul care elibera paşapoartele. Bineînţeles că nu l-am rugat pe Jamal să mă ajute. Ar fi devenit suspicios şi i-ar fi spus totul lui Saddam. Dacă cineva voia să facă afaceri cu oamenii din cercurile cele mai apropiate ale lui Saddam Hussein, trebuia întotdeauna să fie mai puternic decât ei. Asta am învăţat-o chiar de la Saddam.

Ştiam că trebuie să ajung la cel mai înalt nivel pentru a-l putea scoate pe Konstantinos din ţară. Pe numele noastre exista interdicţie, aşa că fiul meu n-ar fi putut trece nicio graniţă fără să aibă permisiune specială. Pentru a avea şi cea mai mică şansă de reuşită trebuia să trezesc respect. Să arăt că sunt puternică. M-am dus, aşadar, la sediul unde lucra Jamal, m-am aplecat peste biroul lui, l-am privit direct în ochi şi i-am vorbit apăsat şi cu aplomb:

— Fiul meu va pleca din Irak. Trebuie să aibă paşaportul gata în trei zile. Fără nicio întârziere.

Jamal a dat din cap. Era la fel ca toţi bărbaţii. O femeie care transmite suficient de multă putere le aminteşte, la modul subconştient, de propria mamă. În spatele meu, Jamal vedea umbra lui Saddam, la fel ca toată lumea. Nu i-a trecut însă prin minte că fusesem îndeajuns de impertinentă ca să îl lucrez pe Saddam pe la spate şi să cer un paşaport pentru băiatul meu.

În interior tremuram toată de frică, dar groaza îmi era asemenea plânsului. Nu-mi exteriorizam sentimentele decât atunci când eram singură.

Peste trei zile l-am luat pe Konstantinos cu mine în biroul lui Jamal, ca să-şi semneze paşaportul. Fără să-i explic nimic fiului meu înainte de a pleca la şcoală, am început să-i împachetez lucrurile în nişte valize mari. Nu i-am vorbit, pentru că ştiam că pereţii mei au urechi. Fără să le explic nimic nici servitorilor, am aruncat apoi toate valizele de la etaj, pe scara interioară. Când s-a întors Konstantinos de la şcoală erau deja încărcate în portbagaj.

Venise vremea să plecăm. Eram teribil de agitată. Trebuia cu orice chip să-l trimit departe pe băiatul meu. Situaţia era presantă, pentru că nu puteam risca vreun incident – ca Jamal să-şi pună în gând, dintr-un motiv oarecare, să-i pomenească lui Saddam ceva despre paşaportul lui Konstantinos.

În sufletul meu plângeam cu lacrimi amare. Nu doream deloc să mă despart de fiul meu. Era atât de tânăr. Nici nu împlinise douăzeci de ani. De-abia începuse să se bărbierească. L-am ajutat eu prima dată, exact în zilele în care aşteptam să-i iasă paşaportul. Avea un perişor aşa de pufos pe bărbie, că m-am topit toată şi-am plâns când am dat prima dată cu lama.

Dar în ziua cu pricina m-am întărit. Îl îndemnam pe fiul meu din toată inima să se comporte ca un bărbat adult. Dacă mi-aş fi dat sentimentele pe faţă, aş fi riscat şi viaţa mea, şi viaţa lui.

De-abia când am urcat în maşină şi-am dat muzica tare i-am explicat lui Konstantinos ce aveam de gând. Aveam să-l duc până la graniţa cu Iordania. Apoi trebuia să se descurce singur. Era spre binele lui.

Nu, nu cred că fiul meu m-a înţeles. Am făcut şi eu ce-am putut, având în vedere situaţia în care mă aflam, şi mi-am ajutat copiii aşa cum m-am priceput mai bine. De când copiii mei erau mici a trebuit să fiu întotdeauna şi temelia, şi pereţii, şi acoperişul, aşa că se învăţaseră ca eu să le port de grijă permanent.

Din cauza asta nu înţelegeau întotdeauna ce făceam.

L-am ţinut pe fiul meu de mână tot drumul până la Trebil. Mi-era groază să nu ne oprească *mukhabarat* Mi-era groază şi să-l las singur la graniţa cu Iordania, să se descurce pe cont propriu până-n Grecia. Dar ce altă variantă aveam?

Niciuna. Dacă n-aş fi condus treisprezece ore neîntrerupt până la oraşul de graniţă Trebil, Uday mi-ar fi distrus băiatul. Poate l-ar fi omorât. Sunt convinsă. Astea erau circumstanţele. Îl ştiam bine pe monstrul ăla. Nu merge să acţionezi într-un mod raţional când totul în jurul tău este iraţional. Am făcut însă tot ce mi-a stat în putinţă pentru a-mi salva băiatul.

După ce l-am lăsat pe Konstantinos cu bagajele la graniţă şi i-am făcut cu mâna, am condus fără oprire până la Bagdad. Eram pregătită când Uday a sunat a doua zi şi m-a întrebat de băiat:

— Konstantinos e în Grecia.

— Cum aşa? De când?

Ştiam că Uday n-o să se dea bătut aşa de uşor. Aşa că m-am aşezat lângă telefonul roşu, gata să formez numărul personal al lui Saddam, dacă ar fi fost cazul. Am făcut foarte bine. Uday a apărut în uşă curând după aceea:

— Unde e Konstantinos?

— În Grecia, ţi-am mai spus o dată. Uită-te singur la el în cameră dacă nu mă crezi.

Uday s-a repezit pe scări în sus. L-am auzit cum a trântit uşa după ce a constatat că încăperea era goală.

— Legea îi interzice să părăsească ţara! a urlat scos din minţi, când a coborât.

L-am privit pe Uday. M-am aşezat picior peste picior şi am început să bat uşor din tocul sandalei. N-aveam de gând să mă dau bătută când venea vorba despre copiii mei. Pe mine putea să mă distrugă Uday, însă pe copiii mei aveam să-i salvez.

— Uday! Chiar crezi că tu eşti omul potrivit care să-mi vorbească mie despre ce e legal?

În momentul acela aveam puterea unui tigru. Câştigasem încă o dată în faţa lui Uday. Aşa simţeam. Nimeni nu putea şti ce pedeapsă avea să mă aştepte pentru că-l sfidasem pe Uday, dar în momentul acela eu eram la comandă. Mă simţeam din plin satisfăcută. Totul era exact aşa cum trebuia. Nu-mi era deloc frică.

Fiul meu s-a descurcat singur. L-am scos din Irak, ceea ce consider că a fost un miracol de la Dumnezeu. Konstantinos a rămas trei zile în Iordania, apoi a plecat spre Grecia. A locuit cu unul dintre fraţii mei şi, după ce a făcut serviciul militar, a avut parte de-o viaţă normală.

Konstantinos e un bărbat în floarea vârstei, bun la suflet şi foarte priceput la ce face. Locuieşte în Atena, acolo unde are un restaurant de mare succes.

Fiului mei i-a displăcut profund că m-am lăsat intervievată de canalul de televiziune american despre legătura mea cu Saddam Hussein. De atunci, relaţia noastră e plină de probleme. Dar, cu timpul, fiul meu o să-şi înţeleagă mama. Sper doar ca lucrul ăsta să se întâmple înainte să mă cheme Dumnezeu la el.

Saddam arăta din ce în ce mai extenuat de fiecare dată când îl vedeam. Se iscau mereu noi conflicte, de şi mai mare amploare, care îi captau atenţia şi care trebuiau rezolvate într-un fel sau altul. Nu era vorba numai despre politică, dar şi despre relaţiile de familie – avea probleme şi cu rudele, şi cu nevestele, şi cu copiii. Neamurile lui Saddam fuseseră instalate pe poziţii înalte pentru ca el să poată controla totul, dar, în ultima vreme, lumea lui începea să se destrame. Tot ceea ce întreprindea se transforma într-o nouă problemă, care, la rândul ei, ducea la noi greutăţi. Nu era nimic nou pentru cei care avuseseră ochi să vadă, dar nu este deloc uşor ca un om care trăieşte într-un bârlog construit din sânge, aur şi fantezii bolnăvicioase să înţeleagă realitatea. Se adunase prea multă lume de care lui Saddam trebuia să-i fie frică. N-a avut niciodată capacitatea mea de a-şi transforma duşmanii în prieteni. Făcea, mai degrabă, exact pe dos. Fiecare trădare, fie ea mică sau însemnată, fie imaginată sau reală, trebuia urmată de răzbunare. Accidentele aranjate de dinainte şi dispariţiile inexplicabile deveniseră aşa de comune în Bagdad încât făceau parte din viaţa de *zi* cu zi.

Într-o seară, Saddam se uita la mine cu acea privire obosită:

— A venit vremea să ne oprim, *shaqra.*

— Cum aşa? l-am întrebat, fără să-mi arăt sentimentele.

— Nu ştiu. Trebuie să mă gândesc bine înainte. Un lucru e sigur. De tine nu se atinge niciun alt bărbat.

Era prima dată când vorbeam despre asta. Saddam Hussein avusese un fel aparte de a transmite faptul că îi aparţineam lui. Acum mă înştiinţase tot într-un fel aparte că aveam să mor.

Nici el nu ştia sigur când. Sau cum. Încă nu venise momentul. Încă nu era în stare să-şi scoată pistolul şi să mă omoare cu mâna lui. Poate avea de gând să-i dea această sarcină lui Uday?

Am priceput că trebuia să încep să-mi planific propria fugă din Irak la modul cel mai serios. Nu mai puteam aştepta ca să o scot din ţară şi pe fiica mea, Aliky. Dacă mai întârziam mult, aveam să mor.

Ştiam că Uday căuta motive să mă discrediteze în ochii lui Saddam. Mai ştiam şi că Uday dorea să mă vadă moartă. Pe de-o parte, nu dăduse uitării acea afacere eşuată cu ţigările. Pe de altă parte, îl sâcâia în continuare faptul că reuşisem să-i scot din Irak şi pe Liza, şi pe Konstantinos. Dacă Saddam îşi lua mâna de pe mine, nu mai aveam nicio şansă.

Într-o zi, pe când mă aflam la birou, Uday m-a chemat la el. Am adunat câteva hârtii, pe care trebuia să le semneze, am bătut la uşă şi am intrat. Uday stătea în faţa unui raft. Când am intrat, s-a întors către mine.

— Îmi lipsesc nişte casete din Kuweit, mi-a spus.

— Aha, am replicat. Vrei să zici că ţi le-am luat eu, numai ca să găseşti un motiv să termini cu mine.

Uday a înlemnit.

— Eşti foarte deşteaptă şi foarte curajoasă, mi-a spus, cu o voce moale. Nu trebuie să uit niciodată să mă port cu grijă cu tine.

Nu văzusem filmele de care pomenise Uday, dar el a fost mai mult decât încântat să-mi povestească despre ele. Arătau cum femei tinere din Kuweit erau atacate, maltratate, violate şi-apoi omorâte. Uday percepea şi asta ca parte a războiului. Îl amuza ca soldaţii să se filmeze în timp ce recurgeau la violuri în grup. Apoi trimitea casetele familiilor respectivelor fete. Lucruri asemănătoare

se petrecuseră şi la Bagdad, dar în timpul războiului din Kuweit această practică înfiorătoare a lui Uday fusese sistematizată.

Trebuia să te concentrezi la maximum ca să porţi conversaţii mărunte în Irak. La suprafaţă, cuvintele păreau normale. Dar esenţial era să asculţi ce se spunea la un nivel mai adânc. Auzeam cuvintele lui Uday. Înţelegeam exact ce se ascundea în spatele lor.

Uday avea de gând să se joace cu mine de-a pisica şi şoarecele, până când găsea o ocazie potrivită să dea lovitura. Înţelesese că fiica mea n-avea să se mai întoarcă niciodată în Irak. La fel şi fiul meu. N-avea să uite niciodată că fusesem mai isteaţă decât el.

Când am închis uşa de la biroul lui Uday şi m-am întors la mine, în încăperea alăturată, simţeam cum nervii îmi sunt întinşi la maximum, la fel ca şi coardele unei viori. Inima îmi bătea aşa de tare, încât credeam c-o să se audă. Atât Saddam, cât şi Uday voiau să termine cu mine. Trebuia să mă grăbesc dacă voiam să trăiesc.

Ultima dată l-am văzut pe Saddam Hussein într-o seară aşa cum fuseseră multe altele până atunci. Urma să cinăm împreună în vila unde ne întâlneam de obicei. Nu-mi amintesc însă dacă el a fost cel care mi-a dat telefon sau dacă am primit mesajul prin cineva din cercul lui. Între noi existau multe căi de comunicare. Le foloseam pe toate. Important nu era niciodată unde mă aflam eu. Dacă voia, Saddam făcea în aşa fel încât să ştie exact unde mă găseam. Important era ca nimeni, niciodată, să nu ştie unde se afla Saddam. Lucrul ăsta era teribil de important. Cu cât trecea timpul, cu atât se restrângea cercul de oameni în care Saddam avea încredere. Devenise esenţial ca el să rămână invizibil şi de negăsit. Pericole existau la tot pasul. Trebuia să le poată ocoli.

De exemplu, mă suna şi-mi spunea că este la Mosul, un oraş din nordul Irakului. În clipa imediat următoare îşi făcea apariţia în spatele meu. Uimirea mea era ca un cadou pentru el. Îl mulţumea. Lui Saddam îi plăcea să răspândească nesiguranţă în jurul său. Făcea asta din ce în ce mai des în ultima vreme.

În acea ultimă seară am ajuns la vila noastră obişnuită, convinsă fiind că Saddam era deja acolo. Să nu mă întrebaţi cum ştiam asta. Pur şi simplu aşa simţeam. Cel care nu învaţă cum să-şi dezvolte şi să-şi folosească instinctul în apropierea unui nebun despotic precum Saddam n-o să-şi ajungă bătrâneţea.

Eram speriată de cât de puternică îmi era intuiţia. Cum de puteam să fiu convinsă că Saddam era în apropiere, când nimic concret nu dezvăluia faptul c-ar fi sosit deja? De ce eram atât de neliniştită? Pusese frica stăpânire pe mine? Începusem să-mi imaginez anumite lucruri? Eram pe cale să devin paranoică, la fel ca Saddam?

În mod normal mi-aş fi luat ceva de băut şi m-aş fi aşezat pe terasă. Aş fi privit parcul şi fluviul şi-aş fi aşteptat liniştită sosirea lui Saddam. Mai mult pentru a-mi linişti curiozitatea, am făcut ceva neobişnuit – m-am dus la biroul lui privat şi am bătut la uşă.

Saddam a deschis. Când m-a văzut acolo, s-a făcut roşu de furie la faţă:

— Cine ţi-a spus că sunt aici?

— Nimeni, *habibi*. Aşa am simţit eu.

— Minţi! Spune-mi imediat cine-a ciripit. O să-l omor în clipa asta!

Am reuşit să-l liniştesc pe Saddam şi m-am retras. Însă eram din ce în ce mai neliniştită. Petreceam o seară la fel ca multe altele alături de Saddam Hussein, dar intuiţia nu mă înşelase. Mirosul pericolului mă înconjura precum un zid nevăzut. Îl recunoşteam atât de clar. Se întâmplase

ceva. Priveam totul în jurul meu cu alţi ochi, iar simţurile mi se ascuţiseră ca şi lama cuţitului.

Dar ne-am luat cina ca de obicei şi-am pălăvrăgit în stilul nostru. Atmosfera era liniştită. După masă am mers în biroul privat al lui Saddam, care era decorat ca o bibliotecă clasică – rafturi de cărţi în lemn masiv, un şemineu imens, un covor scump, fotolii confortabile. Aici obişnuiam să stăm de multe ori după ce luam cina. El cu Jack Daniels. Eu cu Dry Martini. Aici şi acum era momentul să avem o conversaţie mai serioasă, dincolo de discuţiile uşurele de până atunci. Nările îmi erau în continuare impregnate de mirosul pericolului. Se petrecea ceva. Dar ce?

Dintr-odată o privire. Zâmbetul acela auriu, înspăimântător:

— Pari, te-ai schimbat.

Nu mi-am arătat pe faţă nesiguranţa, ci am atacat pe tonul meu plăcut. Felul în care femeia poate face permanent faţă sâmburelui de nemulţumire al bărbatului. I-am zâmbit lui Saddam:

— *Tu* te-ai schimbat, *habibi!* Tu eşti cel care nu mai e la fel. Nu eu.

Saddam a ignorat încercarea mea de-a da cu buretele.

— Observ treaba asta foarte clar. Nu mai eşti aceeaşi Pari. De câte ori nu ţi-am spus să rămâi întotdeauna la fel

— Te iubesc, *habibi!* Aşa cum te-am iubit dintotdeauna!

— Minţi! Ce ne facem acum?

Am dat din cap. Saddam chiar avea dreptate. *Mă schimbasem.* Aveam altă atitudine. Eram atât de precaută, că aproape îmi trădam spaima. Nu era momentul potrivit pentru a respinge ce-mi spunea pe un ton glumeţ. L-am privit pe Saddam. Îşi încruntă fruntea:

— De ce te uiţi aşa la mine?

— Mă gândesc la cum ne-am schimbat amândoi de-atâta timp de când ne cunoaştem, *habibi.*

Mai târziu am tot reflectat dacă nu cumva l-am citit greşit pe Saddam în seara aia. N-am niciun dubiu, pericolul era prezent. Dar poate că nu eu eram cea care-l neliniştea pe Saddam atunci. Poate mintea îi era la cu totul altceva.

Eram atât de îngrijorată, încât se vedea pe mine. Poate că Saddam simţise că mi-era frică de ceea ce avea să urmeze, într-un moment în care el ar fi avut nevoie de mine aşa cum fusesem întotdeauna înainte. *Shaqra* lui încăpăţânată, veselă, slobodă la gură.

Dar toate astea le-am gândit mult mai târziu. În momentele alea nu simţeam decât mirosul copleşitor al pericolului. Voiam să trăiesc, aşa că trebuia să fug.

Dar ne-am culcat împreună şi-n seara aia, la fel cum făceam mereu. Arsenalul de arme al lui Saddam era la îndemână sub pernă, lângă pat, ca de obicei. Dimineaţă ne-am luat rămas-bun. De-acolo am plecat la serviciu. Nu l-am mai văzut pe Saddam niciodată după aceea. Nici n-am mai vorbit cu el. Nu mi-a trimis niciun mesaj după ce-am acordat interviul canalului american ABC şi n-a făcut niciun comentariu public pe tema asta. Nu mă îndoiesc c-a apucat să vadă emisiunea la televizor.

În acea seară, când am ajuns acasă, simţeam nevoia să fiu singură, aşa că m-am dus în camera de lucru şi-am închis uşa. Înăuntrul meu domnea haosul. Îmi era greu să gândesc limpede. Ştiam că dacă voiam să fug din Bagdad trebuia să gândesc *foarte* limpede.

Aliky, cea de-a două fiică a mea, era încă în Irak. Puteam s-o las singură la Bagdad? Puteam să-mi las casa? Căminul meu, pe care-l iubeam atât de mult?

Mi-am răspuns imediat:

Dacă Saddam îmi sortise moartea, fiica mea avea să-şi piardă mama şi eu casa.

După câteva ore de chin, singură în camera aia, am ieşit în grădină şi m-am uitat la lună. Cred cu tărie că în viaţa fiecărei persoane există anumite momente hotărâtoare pentru ce va urma. Aceste momente rămân parte din fiinţa ta. Peste timp le poţi revedea.

Acolo s-a întâmplat asta. Dincolo am luat hotărârea aia.

M-am uitat la chipul palid al lunii, aşa cum făcusem de nenumărate ori până atunci. Trăsăturile îi erau atât de clare. Părea că îmi aude cu adevărat gândurile. Dintr-odată am ştiut. Venise clipa cea mare. Dacă voiam să trăiesc, trebuia să plec din Bagdad şi din Irak. Luna îmi zâmbea. Jur pe tot ce am mai sfânt, îmi zâmbea. Parcă Dumnezeu îmi trimisese zâmbetul acela. Am simţit că primisem un răspuns. Luasem hotărârea potrivită.

Eram în anul 2001. Am început să mă pregătesc, atât mental, cât şi practic, cu tot calmul din lume. În curând, Saddam avea să plece din Bagdad, la una dintre expediţiile lui de vânătoare. Acela era momentul în care trebuia să acţionez. Trebuia să fiu gata în ziua respectivă.

La mine acasă locuia de multă vreme un tânăr, pe nume Edmond. După războiul împotriva Iranului, mama lui rămăsese văduvă, cu mulţi copii de crescut. Se descurca greu cu banii şi cu toate lucrurile pe care trebuia să le rezolve. De-aceea l-am luat pe fiul ei cel mai mic la noi. Edmond era aşa de micuţ, încât trebuia să stea cocoţat pe-un scaun de copil ca să ajungă la masă. După ce a terminat şcoala, a rămas în continuare la noi. Locuia împreună cu servitorii şi era un fel de om bun-la-toate. Avea grijă de grădină, întâmpina oaspeţii, curăţa terasa. Chestii din astea.

Câteodată, Edmond mă aştepta în bucătărie până veneam acasă de la slujbă, chiar dacă întârziam

mult. Băga de seamă că eram din ce în ce mai încordată. Că nimic nu mai era la fel ca odinioară. Edmond îmi era prieten. Era îngrijorat pentru mine, dar ştia şi el că pereţii erau plini de microfoane. Aşa că şi el, la fel ca toată lumea din casa mea, se învăţase să vorbească din priviri. Într-o seară s-a uitat la mine întrebător:

— Pari?

I-am făcut semn să nu vorbească.

— Somn uşor, Edmond, i-am spus, ne vedem mâine-dimineaţă.

Când copiii erau mici şi voiam să le spun ceva care să nu se audă în microfoane, îi luam cu maşina şi mergeam într-un loc al nostru, special, lângă fluviu. Luam cu noi şi ceva mâncare. Parcam maşina şi-apoi făceam o plimbare pe malul apei până ajungeam la un crâng cu copaci bătrâni şi foarte groşi. Crengile atârnau deasupra fluviului, aşa că ne căţăram pe ele şi ne băgăm picioarele în apa învolburată a Tigrului. Era un loc minunat. Aveam doar amintiri plăcute de-acolo. După ce copiii au crescut, mergeam câteodată singură acolo, când voiam să-mi limpezesc mintea.

Într-o după-amiază, l-am luat cu mine pe Edmond în acel loc special. Am coborât din maşină, am mers puţin pe jos, iar apoi ne-am aşezat pe malul apei, la umbra copacilor. I-am spus că am nevoie de-o vacanţă. Că eram obosită şi voiam să mă odihnesc. Edmond a dat din cap. Băgase şi el de seamă asta. Am continuat să pălăvrăgim, iar apoi l-am întrebat ce-i face sora. Ştiam că sora lui era măritată şi avea familie la Dahouk, un oraş din nordul Irakului, aproape de graniţa cu Turcia.

— Sora ta ştie că locuieşti la mine? l-am întrebat.

Edmond a dat din cap. Toţi ai lui ştiau că eu avusesem grijă de el de când era mic, pentru a-i oferi o şansă în viaţă.

Câteva zile mai târziu am revenit în locul acela cu Edmond. Aveam la noi nişte portocale, pe care le-am curăţat de coajă când stăteam pe malul apei.

— Ţii la mine, Edmond?

— Numai Dumnezeu ştie cât de mult te iubesc, Pari. Mi-ai oferit tot ce-ai avut la dispoziţie. Eşti ca şi o mamă pentru mine.

— Vrei să mă ajuţi, Edmond? Acum eu sunt cea care are nevoie de ajutorul tău, la fel cum ai avut nevoie de ajutorul meu când erai mic. Poţi să înţelegi asta?

Edmond şi-a îndesat o felie de portocală în gură. I-am văzut teama în privire, dar ştiam că trebuie să-l sperii şi mai tare, dacă voiam să reuşesc să fug.

— Dacă spui cuiva ceva despre planul meu o să murim amândoi, Edmond. N-ai voie să vorbeşti cu nimeni. Înţelegi?

Edmond a dat din cap în tăcere. Bagdadul era un oraş periculos. Era şi el conştient de riscuri. Eu îmi storsesem creierii gândindu-mă cum să acţionez şi ajunsesem la concluzia că de data asta trebuia să mă încred în Edmond.

— Aş vrea să merg la Dahouk şi să locuiesc câteva zile acasă la sora ta. De-acolo vreau să plec mai departe, în Grecia. Fiul meu îmi va ieşi în întâmpinare. O să mă întorc, Edmond, dar acum sunt nevoită să plec.

Edmond a dat iar din cap. Sigur că nu înţelegea el chiar tot, dar era îndeajuns de inteligent ca să priceapă că era mai bine pentru el să nu cunoască toate detaliile:

— Mâine-dimineaţă o sun pe soră-mea, de-acasă de la mama.

Mă aruncasem cu totul într-un joc teribil de periculos. Dacă nu-mi ieşea planul aveam să mor, ştiind că îi riscasem şi lui Edmond viaţa.

Edmond trăieşte. Locuieşte la Bagdad. E proprietarul unui mic butic. Ştie prea bine că l-am

expus unui pericol imens atunci când l-am implicat în fuga mea. Îi sunt recunoscătoare la infinit.

Edmond a revenit cu o invitaţie din partea surorii sale. Eram bine-venită să stau cu ei la Dahouk:

— Edmond, acum o să-mi comanzi un taxi, i-am spus după ce i-am mulţumit politicos. Găseşte un şofer care să aibă o maşină obişnuită, de preferinţă mai uzată decât elegantă. Şi nu-i spune absolut nimic despre persoana care va călători cu el. Dacă te întreabă cineva, spune că mergi tu să-ţi vizitezi rudele la Dahouk.

Mi-ar fi fost imposibil să dispar din Bagdad în Mercedesul sau în Range Roverul pe care le aveam în garaj. Mukhabarat ar fi identificat maşina şi m-ar fi oprit imediat. Trebuia să călătoresc într-o maşină uzată, care s-ar fi pierdut printre celelalte în trafic şi s-ar fi făcut nevăzută într-un Irak din ce în ce mai sărac, brutal şi înfometat.

Mi-am făcut un singur bagaj, în care mi-am luat numai strictul necesar. L-am luat cu mine şi pe Tiger, câinele meu credincios. Ştiam că după dispariţia mea avea să fie chinuit, poate chiar omorât. Nu suportam gândul c-o să-i facă cineva rău.

Geanta de mână mi-am umplut-o cu dolari. Un bilet de avion era foarte scump. În plus, trebuia să dau bani mulţi în stânga şi-n dreapta în timpul călătoriei. Ştiam asta de când îi scosesem din ţară pe Liza şi Konstantinos.

Lui Aliky nu i-am spus nimic despre ce urma să fac. N-am cuvinte să descriu cât de tare m-a durut s-o las acolo singură. Trebuia să mă mai despart de încă un copil fără să-mi dau pe faţă sentimentele. La fel ca şi cu ceilalţi doi, o expuneam acum şi pe ea unui risc enorm.

N-am luat cu mine bijuteriile care îmi mai rămăseseră. Urma să aibă nevoie de ele fiica mea.

Să le vândă şi să trăiască din banii aceia până aveam s-o scot din Irak.

Şi nu, n-aveam niciun ban pus deoparte în străinătate. Membrii familiei Hussein îşi burduşiseră conturile din Elveţia. Mulţi miniştri şi oameni de afaceri irakieni îşi asiguraseră viitorul în acelaşi fel. Toţi cei care avuseseră ocazia îşi mutaseră banii în afara graniţelor. Majoritatea irakienilor nu putuseră să facă însă la fel sau nu avuseseră fondurile necesare.

Şi eu mă gândisem să trimit bani afară. E adevărat. Câştigam bine şi aş fi putut să pun ceva deoparte. Dar una era să mă gândesc la asta, alta era să pot să pun în aplicare imposibilul:

Nu aveam permisiunea să părăsesc Irakul. Saddam Hussein îmi interzisese asta. Şi n-aveam atâta încredere în nimeni încât să-mi trimit banii afară. Saddam considera că fiecare nou cont în străinătate pregătea o fugă. M-ar fi omorât dacă ar fi aflat că încercam să fac asta.

Ar fi fost tare bine să am un cont bancar în afara Irakului. Dar în cazul meu n-a fost să fie decât un vis.

Era zece dimineaţa. În ultimele zile petrecute acasă mi-am luat la revedere de la fiecare copac, fiecare floare, fiecare fereastră, fiecare uşă, fiecare perete. Era ca şi cum îmi luam adio de la propria-mi viaţă.

Casa mea există şi astăzi. Este în continuare proprietatea mea. Dar nu mă mai pot întoarce la Bagdad şi nu pot s-o vând. Bănuiesc că n-o s-o mai văd niciodată.

Când eşti nevoit să-ţi părăseşti casa, te copleşeşte o durere imensă. O parte a sufletului meu a rămas şi va rămâne întotdeauna la Bagdad. Umbra mea a lăsat amprente în acea grădină minunată, care m-a apărat atâta vreme împotriva tuturor nenorocirilor.

Venise timpul să plec. La poartă, un taxi vechi şi uzat era gata să ne ia pe mine, valiza şi câinele.

Înainte să plec din acea casă, pentru ultima oară mi-am trezit fiica. Nu puteam să-i spun nimic despre planurile mele altfel i-aş fi riscat viaţa. Totul trebuia să pară perfect normal.

Îmi amintesc atât de bine momentul acela. Cum eram ca de gheaţă pe dinăuntru. Cum mă ţineam la distanţă. Cum stăteam, ca de obicei, aplecată pe picioarele din spate ale scaunului, cu capul sprijinit de perete.

Microfoane peste tot, nu trebuia să-mi scot masca. Nicio tremurătură a vocii. Nimic de neînţeles care ar fi putut să-i dea ceva de bănuit lui Aliky. I-am spus, cu o voce foarte calmă, că trebuie să plece imediat la o rudă de-a noastră, care e bolnavă şi are nevoie de ajutor.

Asta era ceva obişnuit. E de datoria fetelor să sară în ajutorul unei rude suferinde. E de la sine înţeles.

Îmi amintesc momentul acela în toate detaliile. Aliky, în rochia sa minunată, şi eu, care urma să mă despart de ea, fără să ştiu dacă vreuna dintre noi o să rămână în viaţă.

— Ia maşina mea, i-am spus lui Aliky, şi i-am aruncat cheia. Du-te imediat!

— Maşina ta? De ce?

I-am citit neliniştea în priviri, dar m-am ridicat uşor de pe scaun şi i-am făcut semn cu mâna să plece, ca şi când mi-aş fi pierdut răbdarea:

— O să cumpăr alta. Du-te acum, te aşteaptă! *Habibi,* te iubesc!

N-ar fi trebuit să rostesc acea ultimă propoziţie. Nu era normal ca dis-de-dimineaţă să folosim asemenea cuvinte puternice. Declaraţia aceea de dragoste mi-a scăpat, dar ştiam că singurul mod prin care puteam s-o protejez şi pe ea, şi pe mine, era să nu-i spun nimic. Fiica mea n-ar fi putut să fie forţată să spună ceea ce nu ştia. Indiferent la ce ar fi fost supusă.

Mai târziu, lumea m-a întrebat:

— Cum aţi fost în stare să vă lăsaţi fiica la Bagdad?

Răspunsul meu este următorul: am făcut ce-am putut. Am făcut ceea ce-am fost nevoită să fac. Era ceva normal. În fiecare zi trebuia să pun în balanţă ceea ce riscam cu ceea ce aş fi putut să fac. Aşa am ajuns la acea hotărâre. Cum altfel aş fi putut să acţionez?

Nu ştiam dacă puteam să fug din Irak. Multă lume dăduse greş. La ce-aş fi expus-o pe Aliky dac-aş fi luat-o cu mine şi-am fi fost prinse de *mukhabarat?*

Viol în grup? Tortură? închisoare? O moarte lentă sau una rapidă?

Fiica mea trăieşte. Ăsta este răspunsul meu pentru toţi cei care se întreabă cum de-am putut s-o părăsesc. Am făcut deci bine sau rău?

Scopul meu era să ajung la sora lui Edmond, la Dahouk, în zona kurdă a Irakului. Acolo aveam să fiu contactată de nişte bărbaţi, care, contra cost, îi ajutau pe irakieni să treacă graniţa în Turcia. Traversarea avea loc peste peste fluviul Tigru, pe podul Jalil. Fiul meu, Konstantinos, avea să mă aştepte în partea cealaltă şi să mă ducă acasă, în Grecia. Aveam să locuiesc la sora lui Edmond, în Dahouk, până când bărbaţii aceia aveau să vină după mine. Nu ştia nimeni cât va dura toată treaba, dar speram ca traversarea să aibă loc în câteva zile.

Drumul până la Dahouk era lung, aşa că planificasem să-mi petrec noaptea la nişte rude ale lui Edmond, care locuiau într-un sat lângă Mosul. Edmond îmi dăduse adresa lor pe o bucată de hârtie, dar am ajuns acolo după ce se înnoptase, aşa că şoferul a trebuit să oprească de mai multe ori şi să-ntrebe încotro s-o luăm. Mi-era frică. Cei cărora le puneam întrebări ar fi putut să devină suspicioşi. Cine era prieten? Şi cine era duşman?

Cine avea să ne toarne? Cine avea să ciripească despre femeia şi câinele de pe bancheta din spate către altcineva care avea datoria să raporteze mai departe, către *mukhabarat?*

Dar am ajuns cu bine şi-am fost omenită cum trebuie. Ca o binecuvântare, şi-n timpuri de restrişte există oameni buni la suflet şi curajoşi. Rudele lui Edmond mi-au oferit ceai şi brânză înainte de a mă conduce la o cameră aflată la mansardă. Am împărţit bucata de brânză cu câinele. Apoi am adormit, epuizată, cu câinele strâns lipit de mine. Mi se părea că Tiger mirosea puţin ca şi casa mea din Bagdad. Ce mângâiere!

A doua zi dimineaţa, la ora cinci, a venit după mine taxiul. Ne-am continuat drumul către Dahouk.

Edmond îmi dăduse numărul de telefon al surorii sale. Am sunat de la un telefon public când am ajuns în oraş. A răspuns soţul ei:

— Unde sunteţi?

— În centru.

— Vin imediat.

Ceva nu era însă în regulă. Simţeam asta prin toţi porii, cu atât mai mult când l-am văzut pe acel bărbat venind cu maşina după mine. N-aveam încredere în el. Părea agitat, iar privirea îi juca. Dar am mers cu el acasă, unde am întâlnit-o pentru prima dată şi pe sora lui Edmond. Voia să ştie dacă aveam deja un plan pus la punct pentru-a fugi din Irak.

— Am nevoie de ajutor doar ca să trec podul, am explicat. Dincolo de graniţă mă aşteaptă fiul meu.

— Şi cine vă duce de la Dahouk la pod?

Nu-mi plăcea deloc că puneau atâtea întrebări. Cu cât ştiau mai puţin, cu atât era mai bine pentru toată lumea. Era mai mult decât suficient că puteam să stau la acea familie în timp ce aşteptam un răspuns. Oamenii aceia nu mă cunoşteau. Poate

că Edmond le spusese ceva despre relaţia mea cu cei din clanul Hussein, dar nu sunt sigură de asta. Mă ajutau dintr-un singur motiv: că avusesem grijă de Edmond când era copil.

Am aşteptat în casa aia vreo lună de zile. Nu se întâmpla nimic. Cineva primise foarte mulţi bani ca să mă treacă podul. Dar după mine nu venea nimeni.

Târziu, într-o seară, am auzit bătăi în uşă. Era în jur de ora unsprezece, iar eu eram deja sus, la mine în cameră.

Soţul surorii lui Edmond a venit după mine:

— E cineva jos care vrea să vă vorbească.

Ştiam. Am citit adevărul în privirea acelui bărbat. Stătea în uşă, iar eu l-am privit cu mare atenţie:

— Nu-i aşa că deja ştiţi cine a venit? l-am întrebat.

Când am coborât cu Tiger şi cu bagajele, sora lui Edmond s-a apropiat de mine cu privirea în pământ şi cu mâinile întinse.

— Mă scuzaţi, mi-a spus. Îmi pare rău pentru ceea ce se-ntâmplă.

— Nu vă scuzaţi, i-am răspuns. Şi-aşa nu contează deloc pentru mine dacă vă pare sau nu rău. Inshallah!

Afară, în aerul rece al serii, stăteau câţiva bărbaţi îmbrăcaţi în haine tradiţionale kurde. *Mukhabarat.* Forţele speciale ale lui Saddam. Îi recunoşteai de la depărtare. Ca pe-un miros. Erau mereu prezenţi. Nu-mi este uşor să explic cum ştiai imediat că era vorba despre ei. Oamenii sunt dotaţi cu un simţ aproape animalic. Cineva care nu se poate baza pe propriul instinct o să aibă greutăţi. Dar eu mă încred profund în ceea ce simt. De cele mai multe ori, chiar am dreptate.

Bărbaţii ne-au aruncat pe mine, câinele, valiza şi geanta mea de mână într-un jeep şi ne-au dus la ei la sediu. Acolo a trebuit să mă descotorosesc de tot ce aveam, în afară de Tiger.

A început apoi marşul de coşmar pe sub pământ. Scări şi iar scări, culoare întortocheate, umede, întunecate. Nu ne mai opream din coborât. Câte-un bec ici şi colo făcea puţină lumină, atât cât să văd unde puneam piciorul. Închisoarea subterană era pustie. Am lăsat în urmă o mulţime de celule Eram singura femeie între toţi acei bărbaţi kurzi înalţi, tăcuţi îmbrăcaţi în haine largi.

Când mă forţez să-mi aduc aminte acel drum de groază în necunoscut resimt exact reacţiile din acele momente. Lipsa oricăror sentimente. Amorţeala trupului. Picioarele care se mişcau din ce în ce mai mecanic. Într-un final mi se părea că-mi abandonasem trupul îngheţat şi că sufletul putea dintr-odată să plutească în voie în interior.

Bărbaţii nu s-au atins de mine. Nu-mi vorbeau şi nu-mi explicau nimic. M-au închis doar într-una dintre multele celule goale. Era întuneric beznă. Eram singură. Acolo urma să-mi sfârşesc zilele? Nu eram în stare nici măcar să fiu îngrijorată. Îmi ţineam câinele strâns lângă mine. Singurul meu prieten.

Frica poate fi asemenea neputinţei. Şedeam ghemuită în cel mai îndepărtat colţ al celulei. Îngheţasem de frig. Le vorbeam copiilor mei de departe fără să rostesc vreun cuvânt. Mă rugam lui Dumnezeu în tăcere.

M-a interogat poliţia din Dahouk. Eu nu vorbesc o boabă de kurdă.

— Gura, mi-a spus cel care mă interoga, în încăperea asta nu vrem să auzim limba arabă. Vrem casetele video. Unde sunt? Unde le-aţi ascuns?

Am priceput de îndată despre ce filme era vorba. Poliţia din Dahouk căuta aceleaşi filme din Kuweit de care mă întrebase şi Uday la el în birou.

Faptul că Uday împrăştiase zvonul că-i furasem casetele acelea era ca şi cum mi-ar fi transmis salutări personale de la Palatul din Bagdad. Cei

care mă interogau habar n-aveau despre ce vorbeau, dar eu trebuia să înţeleg că Uday era pe urmele mele. Că era doar o chestiune de timp până când aveam să ne întâlnim.

Am tăcut multă vreme. Teama are multe feţe. Una dintre ele seamănă cu furia. Dintr-odată am izbucnit:

— Un bărbat kurd a primit foarte mulţi bani ca să mă ducă acasă, în Grecia. Nu mă mai întrebaţi lucruri despre care n-am habar! Întrebaţi-l pe el de ce mă aflu aici!

Tremur şi-acum când mă gândesc la momentul acela. Ce făcusem? Ce-aveau să facă ei cu mine acum?

S-a petrecut însă un miracol. Cuvântul „Grecia" l-a preschimbat pe şeful celor care mă interogau într-o fiinţă umană. Poliţistul avea un frate care locuia în Grecia şi visa ca şi el să ajungă acolo într-o bună zi. Am căzut de-acord să-rog pe fraţii mei să încerce să-l ajute.

Viaţa e plină de întâmplări neprevăzute. Important e să fii pe fază şi să nu le laşi să-ţi scape, pentru că pot să-ţi schimbe complet cursul vieţii.

Mi-era greu să-mi dau seama când ziua se preschimba în noapte. Am pierdut atât noţiunea timpului, cât şi cea a spaţiului în acea lungă perioadă petrecută în întuneric. Mi-au spus mai apoi că am trăit sub pământ treisprezece zile şi treisprezece nopţi. Nu ştiu. Nici nu mai contează. Mult mai important este că în cele mai negre ore din subteran am fost cuprinsă de un sentiment puternic – *voiam să trăiesc.*

Acea experienţă mi-a secţionat viaţa mea nenorocită ca un cuţit făcut din lumină. Puterea cu care simţeam dintr-odată că vreau să trăiesc m-a luat complet prin surprindere. În realitate renunţasem la orice speranţă în timp ce coboram acele trepte la nesfârşit înspre inima pământului,

dar acum puseseră stăpânire pe mine nişte gânduri noi, constructive: cum să ies din celula subterană în viaţă?

Habar n-aveam cum. Dar am priceput că trebuia să fac *ceva,* iar în lipsa altor sugestii mai bune am făcut ceea ce făcusem de atâtea ori la Bagdad. Am încercat să-mi transform duşmanii în prieteni.

Unul dintre bărbaţii kurzi venea regulat la mine în celulă cu mâncare, ceai şi apă. Până în acel moment, stătusem pe jos, lipită de peretele celulei mele întunecate, indiferentă la ceea ce se întâmpla în jur. Însă data următoare când a venit la mine, i-am zâmbit în semn de mulţumire şi i-am spus cu o voce blândă:

— Mulţumesc. Laptele mamei dumneavoastră este foarte curat.

Această expresie înseamnă că arăţi cuiva mult respect. Este un adevărat compliment. Bărbatul mi-a zâmbit şi a făcut o plecăciune. Până şi prin simplul fapt că-mi preschimbasem neputinţa în poftă de viaţă, aveam acum posibilitatea să stabilesc o legătură cu singurii oameni care-mi stăteau la dispoziţie.

Lucrul acesta a făcut toată diferenţa. Bărbaţii au început să-mi aducă veşminte curate şi mâncare ceva mai bună. Câteodată îl scoteau pe Tiger la plimbare. M-au mutat apoi în închisoarea pentru femei, unde-am stat încă vreo lună. Am plătit cu dolarii pe care-i aveam în geanta de mână, pentru ca, pe de-o parte, să primesc patul de sus, de lângă o fereastră, iar pe de altă parte, să-mi pot ţine câinele cu mine. Când mă lungeam în pat, puteam să văd munţii şi fluviul Tigru. Viaţa era ceva mai bună. Sigur că celelalte femei se uitau la mine cu suspiciune, dar cu unele puteam să mai stau de vorbă. Lumea mea nu mai era complet dominată de întuneric.

Bărbaţii care m-au mutat în închisoarea femeilor mi-au spus că aici mă puteam simţi în siguranţă. Oare ce voiseră să spună cu asta? Oare îmi erau

prieteni? Atunci de ce mă băgaseră la închisoare? Voiau să mă ducă înapoi la Saddam Hussein? Eram în siguranţă până atunci?

Niciun răspuns.

La început puneam multe întrebări, dar, în curând, am lăsat-o mai moale. Oricum nu primeam niciun răspuns. Până în acel moment mă salvase obiceiul meu de-a învăţa codul. De a vedea ce se întâmplă fără a înţelege însă întotdeauna cauza.

La data de 28 mai 2001 mi-am însemnat următoarele în agenda plină de notiţe înghesuite:

Dragul meu băiat, sunt la închisoarea din Dahouk, dar dacă mă ridic pe scaun şi mă uit pe fereastră te văd doar pe tine. Mi-e aşa de dor să te pot strânge în braţe şi să-ţi simt mirosul. Când stau lungită în pat, înspăimântată de ce-ar putea să urmeze, mă gândesc la tine. Încerc să-ţi aud vocea. Când reuşesc, mă cuprinde un val de căldură şi pot să dorm.

I-am scris şi Lizei:

Dragă Liza, frumoasa mea fiică, te simt acum atât de aproape de mine, încât inimile noastre bat laolaltă. Pot să-ţi vorbesc ca şi cum am fi împreună. Nu ştiu ce soartă m-aşteaptă. Poate o să mor aici. Dar să fii ca şi mama ta, Liza! Fii puternică şi dă-le fraţilor tăi multă dragoste. Te iubesc, fiica mea. Te mai rog ca, în caz că nu supravieţuiesc să ai grijă şi de Tiger.

Le-am scris copiilor mei multe asemenea scrisori cât am stat la Dahouk, pentru că, indiferent ce avea să mi se întâmple, voiam să-i învălui în dragostea mea. Am păstrat acele scrisori în agendă. Acum sunt în viaţă. Dar atunci totul era aşa de nesigur. Le scriam copiilor în fiecare zi:

Nu plângeţi, am să vin acasă, *mi-e atât de dor de voi, sunt atât de singură fără voi*…

Micuţa mea agendă stă mărturie pentru zilele groaznice şi zilele ceva mai bune. Adesea eram convinsă c-o să mor în închisoarea din Dahouk. Dar erau şi zile în care credeam că bărbaţii aceia kurzi or să mă apere cu preţul vieţii lor. Noaptea dormeam cu Tiger în braţe şi visam că sunt acasă, la Bagdad. Îmi era dor de căminul meu şi de

siguranţa pe care o aveam acolo şi pe care o pierdusem.

S-au scurs mulţi ani de-atunci. Mi-e greu să-mi amintesc exact când s-au petrecut anumite lucruri, dar de vara lui 2001 ştiu precis ce şi cum, datorită însemnărilor din agendă. Mult mai târziu americanii au fotografiat în toate felurile paginile acelea scrise în arabă.

N-am înţeles de ce. Ce-aveau ei de împărţit cu durerea mea şi cu dorul meu?

Într-o zi, paznicii au venit şi m-au scos din celulă. Celelalte femei se holbau la mine cu un amestec de curiozitate şi groază, în timp ce paznicii mi-au dat ordin să mă îndrept spre uşă:

— Unde mă duceţi?

— Plecaţi la Bagdad.

În faţa închisorii mă aştepta o maşină. N-am mai întrebat nimic. N-am mai scos niciun cuvânt. Eram convinsă că bărbaţii aceia îmi spuseseră adevărul. Fuga mea îi dăduse lui Saddam motivul cel mai la îndemână şi cel mai evident de care avea nevoie ca să termine cu mine. Dacă Saddam n-avea să mă omoare cu mâna lui şi dacă nu mă preda bărbaţilor de la temniţele din subsol, cu siguranţă că Uday era mai mult decât dispus să preia această sarcină.

Tăceam. Mă mişcăm cu greu. Frigul îmi cuprinsese tot corpul, începând de la şira spinării. Tiger se cuibărise la picioare mele şi mă mai încălzea puţin. În momentul acela, şeful poliţiei, cel care dorea să fugă în Grecia, s-a întors către mine şi mi-a spus cu prietenie:

— Aş vrea să vă pot ajuta.

Am dat din cap. M-am uitat la maşină. Albă, fără plăcuţă de înmatriculare. Mi-era foarte clar că maşina aparţinea celor de la *mukhabarat*. Ei obişnuiau să aibă maşini albe. Regula era ca armata irakiană să aibă maşini negre, iar *mukhabarat* maşini albe. Dar ceva nu se potrivea.

Maşina era lovită peste tot şi avea caroseria ruginită.

— Vechitura asta n-are cum să facă faţă unui drum până la Bagdad, am spus eu.

Şeful poliţiei s-a uitat la mine. Trebuia să fi înţeles că avea mai multe informaţii decât aveam eu.

— Merge şi-aşa, mi-a spus. Sper c-o să ne reîntâlnim în împrejurări diferite şi ceva mai bune.

Vreau să-i mulţumesc acelui şef al poliţiei, dacă din întâmplare o să-mi citească povestea. M-a tratat cu respect. Valiza şi geanta mea de mână se aflau deja pe bancheta din spate a maşinii. Nu dispăruse nimic din ele. Poliţistului i-ar fi fost atât de uşor să-mi confişte banii din geantă. Dar n-a făcut-o.

De-a lungul anilor am învăţat că peste tot dai de oameni cumsecade. Cel care rezolvă o problemă e mai isteţ decât cel care iscă noi probleme. Dumnezeu îi va pedepsi pe cei care nu trec de partea binelui.

Venise vremea să plecăm. Şoferul a venit la mine şi m-a salutat. Era atât de tânăr şi de arătos. Ar fi putut să-mi fie fiu. I-am zâmbit. Mi-a zâmbit şi el, făcându-mi în acelaşi timp un semn din ochi, aproape imperceptibil. Eu am băgat însă de seamă, deşi nu înţelesesem prea bine ce însemna acel gest. Şi astăzi îmi aduc perfect aminte de felul cum mi-a făcut din ochi acel şofer, tot aşa cum îmi aduc aminte şi de acel criptic rămas-bun al şefului poliţiei.

Dar îmi era frică. Groază. Eram terifiată ştiind c-o să fiu dusă înapoi la Bagdad. Nu mă puteam concentra îndeajuns pentru a auzi ce se vorbea în jurul meu.

— Unde mergem? am întrebat după ce m-am aşezat confortabil pe bancheta din spate.

Şoferul m-a privit în oglinda retrovizoare. Nu-mi trecuse prin minte că şi în asemenea vechituri

de maşini se instalau aparate de înregistrat, dar fireşte că *mukhabarat* proceda astfel.

— Mă scuzaţi, mergem la Bagdad, mi-a spus tânărul, în timp ce pornea motorul.

Aşa se petrec lucrurile. Aşa se face când vorbeşti codat. Semnele din ochi sugerează mai mult decât cuvintele. Numai că eu eram atât de fixată pe ideea c-o să-l reîntâlnesc pe Saddam şi-apoi propria-mi moarte, încât nu pricepeam ce încerca să-mi transmită acel bărbat. Când eşti neliniştit şi tulburat aproape că nici nu eşti în stare să asculţi ceea ce se rosteşte clar, darămite să înţelegi sensul ascuns al cuvintelor. Întrebarea la care mă gândeam pe acea banchetă din spate, în timp ce eram dusă pe acelaşi drum pe care îl parcursesem cu câteva luni înainte, nu era dacă o să mor la Bagdad. Întrebarea era dacă o să fiu torturată înainte. Dacă o să fiu chinuită cu şocuri electrice, violată, ruptă în bucăţi – la propriu. Lovită cu bastoanele electrice, la fel ca pe vremuri, când Uday îşi trimisese bodyguarzii să mă pedepsească.

De-abia mai târziu mi-am dat seama ce insinuase acel poliţist când plecaserăm din Dahouk. Pentru cel care se îndreaptă înspre o moarte sigură e clar că nu există niciun viitor. Acel poliţist îmi spusese cu amabilitate că nu urma să fiu dusă la Bagdad. Îmi spusese, de fapt, următoarele:

— Pari, vei rămâne în viaţă!

„Poate o să ne reîntâlnim în Grecia, Pari. N-a venit încă vremea să mori.”

Mergeam către Mosul, pe acelaşi drum pe care venisem pentru a ajunge acasă la sora lui Edmond, în Dahouk. La început, drumul era cât se poate de prost. Am trecut prin câteva sate. Mai apoi, drumul s-a îmbunătăţit oarecum, dar în zonă era în continuare o sărăcie lucie.

Mult după Mosul, când ne apropiam de Bagdad, drumul se bifurca. Pentru Bagdad trebuia să mergem înainte. Către dreapta se făcea un drum înspre graniţa cu Iordania. La acea răscruce era parcată o maşină. Când ne-am apropiat, ne-a făcut de câteva ori semn cu farurile din faţă.

Nu există cuvinte pentru a exprima ce-am simţit în momentul acela. Credeam că mă îndreptam spre moarte sigură. Nu ştiam cine dăduse ordin să fiu mutată din închisoare. Nu ştiam nimic despre bărbatul care se afla la volan ori despre cel care ne aştepta în acea maşină, la răscruce. Când eşti paralizat de frică nu poţi să faci nimic. Îţi consumi toată energia pentru a putea continua să respiri. Când maşina s-a oprit, am rămas calmă pe bancheta din spate. L-am strâns pe Tiger lângă mine. Ce-avea să se întâmple acum?

Şoferul cel arătos m-a privit în oglinda retrovizoare şi mi-a făcut semn să nu spun nimic:

— Aşteptaţi aici.

Maşinile parcaseră spate în spate. Portbagajele erau deschise, iar când m-am întors am văzut sacoşe întregi cu bancnote. Erau mutate din maşina cealaltă în maşina în care mă aflam eu. Bărbaţii operau în linişte şi foarte concentraţi M-am întors din nou cu faţa la volan şi-am rămas nemişcată.

Mi-au luat apoi valiza şi geanta de mână şi le-au mutat în cealaltă maşină. Mi-au făcut semn să mă mut şi eu. Am ascultat şi-am schimbat maşinile, împreună cu Tiger. La volan se afla un bărbat irakian. Motorul era deja pornit. Nici nu s-a uitat la mine, ci a luat-o direct pe drumul către graniţă. Stăteam pe bancheta din spate, împreună cu câinele, şi mă îndepărtam din ce în ce mai mult de Bagdad.

Cine conducea? Ai cui erau banii? Cine urma să primească banii? Unde eram dusă? De ce? Cum aveau să mă omoare? Aveau să mă înregistreze şi să-i predea filmul lui Saddam, ca să se uite la el din fotoliul pe care-l ştiam prea bine? Avea să

râdă? Cât de norocoasă aveam să fiu, să mor repede, înainte să înceapă chinurile?

Când realitatea înconjurătoare este de neînţeles, când nimic n-are sens, când contextul îţi este necunoscut şi viitorul inexistent, creierul parcă încetează să funcţioneze. Îmi căutam gândurile în adâncurile fiinţei, în perioada copilăriei. Gândurile mi se întorceau înapoi, în copilărie. Acolo era siguranţa mea, acolo prinsese rădăcini sufletul meu. O bucurie de care mă puteam agăţa. Ceva care trecuse, desigur, dar ceva adevărat.

Stăteam pe bancheta din spate a maşinii cu numărul doi. În faţa mea se găsea un bărbat irakian care refuza să mă lase să mănânc sau să merg la toaletă sau să-mi plimb câinele. El conducea. Eu tăceam. Sufletul îmi era înapoi la Bagdad, în casa unde copilărisem. Eram cu toată familia la masă, iar tata era supărat, ca de obicei, că niciunul dintre noi nu respecta eticheta cuvenită. Mă aflam parcă într-un vis. Călătorisem înspre o altă realitate, cea interioară, unde mă simţeam în siguranţă. Aveam o mulţime de amintiri minunate, aşa că zâmbeam în sinea mea în timp ce maşina mă ducea înspre necunoscut.

Am mers mult. Când în sfârşit am oprit, mi-am dat seama că ne aflam la Trebil, oraşul de graniţă.

Trebil? Dumnezeule, Trebil? Voiau oare să mă treacă graniţa în Iordania?

Şoferul mi-a luat paşaportul. Îl primisem înapoi de la poliţistul din Dahouk, care spusese că speră să ne vedem din nou.

— Rămâneţi pe loc! mi-a comandat şoferul.

— Dar trebuie să merg la toaletă, trebuie să beau apă, trebuie să-mi scot câinele! Am bătut atâta cale!

— Nu! Rămâneţi pe loc!

După câteva minute a revenit şi mi-a ordonat să merg cu el. Când am deschis uşa şi l-am lăsat afară pe Tiger, a urlat la mine să bag câinele înapoi în maşină.

La biroul din vamă am dat peste un bărbat în uniformă, care lucra la calculator. Se uita când la mine, vădit curios, când la ecranul calculatorului. A întins apoi o mână şi şi-a luat banii.

— Am vrut doar să vă văd în persoană, mi-a spus. Dispăreţi! Până nu-mi schimb părerea!

Aproape c-am fugit pe uşă, cu gândul că peste două minute grănicerii or să mă trimită înapoi la Bagdad.

În anul 2001, economia Irakului era la pământ şi infrastructura în ruine. În materialele de propagandă, Saddam Hussein continua să fie însă portretizat şi omagiat drept unul dintre cei mai de seamă conducători arabi. În realitate, trăia din ce în ce mai izolat, deşi era în continuare înconjurat de rudele din Tikrit, pe care el însuşi le instalase în funcţii importante.

În vara anului 2003, Bagdadul a fost invadat de Statele Unite şi puterile aliate lor. Saddam Hussein a fost descoperit în luna noiembrie a aceluiaşi an într-o grotă subterană într-un sat de lângă Tikrit.

Pe perioada procesului care s-a desfăşurat în Irak, Saddam Hussein a avut un comportament recalcitrant şi a refuzat să-şi recunoască vinovăţia. A fost condamnat la moarte pentru crime împotriva umanităţii şi spânzurat la 30 decembrie 2006.

Mi-am luat valiza şi geanta de mână şi-am trecut graniţa în Iordania împreună cu Tiger. Acolo mă aştepta o altă maşină cu un alt şofer. De-abia apucasem să mă sui, că bărbatul a şi dat un telefon de pe mobil celui care îl însărcinase cu toată afacerea asta şi despre care eu nu aveam habar cine era. Bărbatul vorbea în arabă:

— E aici cu mine, a spus.

Nici atunci nu ştiam încotro mă îndreptam, dar măcar ştiam că scăpasem din Irak. Situaţia se îmbunătăţise puţin, dar oricum nu-mi făceam iluzii. Cine aranjase toate astea? Puţin probabil să fi fost poliţistul din Dahouk. Poate *mukhabarat?* De ce-ar fi dorit să mă omoare în Iordania în loc de Irak?

Creierul mi se transformase parcă într-un carusel. Dacă puteai să mituieşti pe cineva ca să treci graniţa, cu siguranţă era posibil şi reversul – să dai mită ca să-ţi fie livrat cineva înapoi. *Mukhabarat* se găsea pretutindeni. Saddam Hussein nu se sinchisea de graniţe. În vara anului 2001 avea încă resurse financiare suficiente şi putere deplină pentru a decide cine trăia şi cine murea. Bărbatul irakian m-a condus la un hotel din Amman. Nu era cine ştie ce lux, dar era curat şi cochet. Genul de hotel de familie. Însă pentru mine, atunci, nu conta gradul de confort. Întrebarea era: ce-avea să urmeze în continuare?

— Rămâneţi aici, mi-a spus bărbatul, după ce m-a înregistrat la recepţie şi mi-a dus valiza în cameră.

Apoi a dispărut.

Am făcut ceea ce mi se spusese. Am locuit în acel hotel trei zile şi trei nopţi. Nu venea nimeni după mine. Nu primeam niciun mesaj. Cât mai avea să dureze până apărea cineva? Şi cine avea să fie acel cineva?

Nu ştiam. Cum nici n-aveam habar cine-mi plătise ieşirea din închisoare şi trecerea graniţei. Dacă mai stăteam mult la hotel aveau să mi se termine banii din geantă, aşa c-am sunat la sora unei prietene, care ştiam că locuieşte în Amman.

— Bună, sunt eu, Pari!

Sora prietenei mele a fost luată cu totul prin surprindere când mi-a auzit vocea şi încă şi mai tare când a înţeles că fugisem din Irak şi că mă aflam în Amman. S-a oferit să mă ducă la o cunoştinţă care avea apartamente de închiriat:

— O să fie mai ieftin şi mai bine acolo!

Aşa că am plecat de la hotel. De unde să fi ştiut că hotelul îmi fusese plătit de către CNI – Congresul Naţional Irakian? De unde să fi ştiut că CNI se îngrijise şi de transportarea mea de la Dahouk la Amman? Şi că tot CNI – şi, indirect, americanii – îmi plătiseră ieşirea din închisoare şi trecerea graniţei?

Mult mai târziu am aflat că CNI îmi pierduse urma prima dată la Dahouk, în perioada în care-am stat închisă sub pământ, şi-apoi la Amman, când m-am mutat de la hotel într-un apartament privat. Ştiam că mi se dăduse ordin să rămân pe loc. Dar de ce-aş mai fi ascultat atunci? În afara Irakului? Fără să ştiu cine-mi dăduse acel ordin şi de ce?

Aşa că mi-am împachetat lucrurile, mi-am pus câinele în lesă şi-am plecat.

Casa la care am ajuns era ca un hotel cu apartamente. Familiile din Kuweit, Oman sau Libia preferă adesea să locuiască în asemenea clădiri decât în hoteluri obişnuite, atâta vreme cât nu-şi permit să închirieze o casă întreagă sau o vilă pe cont propriu. Hotelul acela cu apartamente era plin de familii numeroase. Unii erau veniţi acolo cu tot neamul. Stăteau laolaltă mai multe generaţii. Erau şi copii, o mulţime. Casa era aşezată pe o stradă liniştită. În spate avea o grădină comună, unde familiile ieşeau şi cinau împreună.

Apartamentul meu consta dintr-un living, un dormitor o baie şi o bucătărie. Totul era curat lună şi cochet. Am semnat un contract cu proprietara şi-am plătit în avans chiria pe două luni. Apoi m-am dus şi mi-am cumpărat cele necesare. Nescafé, ceva de mâncare, săpun, şampon, ciocolată. Chestii de-astea. Mi-era îngrozitor de foame. Cu cât sunt mai agitată, cu atât mănânc mai mult. Îmi amintesc c-am înfulecat ca un lup după ce-am închis uşa în urma mea. Repede şi mult. Simţind că plesnesc, m-am dus în dormitor şi m-am întins

în pat. După două zile şi două nopţi mi-a bătut la uşă proprietara:

— Cum vă simţiţi? Sunteţi bine? Vecinii au început să-şi pună întrebări, că nu ieşiţi deloc afară…?

Probabil că eram în stare de şoc. Trăisem atâta vreme sub o presiune enormă, iar fuga mi se transformase într-o călătorie de coşmar, că nici nu mai ştiam bine unde eram şi încotro mă îndreptam. Ce-aveam să mă fac atunci când mi se vor termina banii? Cine-mi era prieten şi cine-mi era duşman?

Nu m-am văzut cu nimeni. Dormeam mult şi stăteam numai acasă. Când vecinii mei se adunau în grădină la cafea şi la palavre, eu stăteam la fereastră şi mă uitam la ei. Îmi pierdusem toată puterea. Nu eram în stare să fac nimic altceva decât să dorm şi să mănânc. Cât or să-mi mai ajungă banii? Ce-o să mă fac după aceea? La ce-o să recurg?

Într-o zi m-am trezit că nu puteam să respir cum trebuie. Era prima dată când aveam probleme cu inima. Cu cât se înteţeau junghiurile în piept, cu atât mă panicam mai tare, dar, din fericire, m-a auzit un vecin cum încercam să strig după ajutor. Bărbatul respectiv era chiar doctor şi-a văzut că eram într-o stare gravă, aşa că m-a dus la spital.

Oamenii care trăiesc în ţări devastate de război sunt diferiţi. Învaţă să tacă, să nu pună întrebări, să fie suspicioşi, să mintă. Multă lume în Irak avea probleme cu adevărul sub regimul lui Saddam Hussein. Adevărul putea fi periculos, dar o minciună spusă la momentul potrivit putea să-ţi salveze viaţa. În cazul meu, tot stresul mi s-a aşezat în inimă. Şi astăzi e tot acolo.

Când am ieşit din spital şi m-am întors acasă, eram foarte slăbită. Familia doctorului din vecini plecase, dar doctorul era încă acolo. Câteodată ne beam cafeaua împreună. Din experienţa mea,

bărbaţii sunt amici de treabă. Poţi să vorbeşti cu ei orice subiect. Aşa că ne-am împrietenit, eu şi doctorul. Îmi era ca un frate.

Pe de altă parte, proprietara era din ce în ce mai suspicioasă. Îmi punea tot mai multe întrebări, la care mi-era greu să răspund:

— Dar dumneavoastră n-aveţi familie? Bărbat? De unde veniţi? Încotro mergeţi?

Într-o buna zi, m-am trezit că mi se terminaseră toţi banii din geantă, iar proprietăreasa, care era din Siria, mi-a spus că nu pot sta pe gratis. Aş putea însă rămâne dacă acceptam să-i îngrijesc pe cei trei copii ai ei şapte zile din şapte:

— OK?

Nu mi-e ruşine să muncesc. Dar sirianca aceea voia să mă umilească. Voia să mă calce în picioare.

Mă făcea să aştept până ce toate celelalte familii îşi terminau cina înainte să pot mânca şi eu. Mi-a mutat în altă parte patul din dormitor şi mi-a dat în schimb o saltea pe care să dorm. Până de curând mă învârtisem în Palatul de la Bagdad, trăisem într-un lux nemărginit şi fusesem tratată cu respect. Acum dormeam pe jos şi făceam treburi pe care nu mi-aş fi imaginat c-o să le fac vreodată.

Dar ce altă variantă aş fi avut? Sora prietenei mele, care mă ajutase să găsesc acel apartament, îmi dăduse clar de înţeles că i se părea periculos să aibă de-a face cu mine. Îi era frică din cauza legăturilor mele cu Saddam Hussein şi cu familia lui.

— Pari, înţelege şi tu…

Mie, pe de altă parte, îmi era frică să-mi contactez copiii. Puteam să-i înrăutăţesc situaţia fiicei mele care rămăsese la Bagdad. Dar viaţa pe saltea era din ce în ce mai grea, aşa că într-o zi l-am rugat pe prietenul meu doctor să mă ajute să merg la Ambasada Greciei. Voiam să plec acasă.

Cei de la ambasadă ne ştiau şi pe mine, şi pe familia mea. Am fost bine primită şi bine tratată,

dar nimeni n-a vrut să mă ajute să plec în Grecia, din moment ce eram cetăţean irakian.

M-am holbat prosteşte la acei greci prietenoşi şi-am încercat să pricep ce le trecea prin minte. Doar ştiau care era situaţia în Irak. Numele tatălui meu era bine-cunoscut, atât în Liban, cât şi în Grecia. Ce problemă aveau? De ce nu puteau să mă ajute cu o viză oarecare pentru Grecia? Cât mai dura până când puteam să-mi recapăt cetăţenia greacă?

Răspunsul era foarte simplu:

— Am prefera să plecaţi de aici. Statul grec nu vrea să aibă probleme cu Saddam Hussein.

Am părăsit ambasada. Pentru a doua oară în viaţă, Grecia mă trădase. Data trecută, când Saddam Hussein voise să mă întorc în Irak şi-mi confiscase paşaportul grecesc, grecii mă dăduseră afară din ţară cu tot cu copii. Deşi aveam actele în regulă. Acum nu voiau să mă accepte în Grecia pentru că aveam paşaport irakian. Umbra lui Saddam Hussein continua să-mi întunece viaţa.

Nu-i doresc nici celui mai teribil duşman al meu să se simtă aşa cum m-am simţit eu în momentul acela. Complet abandonată. De toţi şi de toate.

În seara aceea am stat în grădină, la cafea, împreună cu vecinul meu doctor, aşa cum obişnuiam în ultima vreme. Şi el şi soţia lui erau oameni de treabă, aşa c-am început să am încredere în el. În seara aceea i-am povestit istoria vieţii mele. Cine eram şi în ce situaţie disperată ajunsesem. Întâmplarea a făcut ca doctorul respectiv să fie chiar membru al CNI, dar asta nu însemna că era la curent cu faptul că CNI mă căuta prin toate colţurile Ammanului, după ce îmi pierduseră urma a doua oară.

Doctorul băgase de seamă că sirianca mă trata ca pe-un gunoi, aşa că a promis c-o să încerce să mă ajute prin CNI. Până una-alta urma să mă mut la ei acasă, ca oaspete al familiei. Siriencei aceleia

pisăloage i-a spus că mi-a găsit ceva de lucru în altă parte a oraşului. Pentru a o mai îndulci, s-a oferit şi să-i dea medicamente gratis.

Femeia a devenit şi mai suspicioasă. Cine eram eu, de fapt? De ce voia doctorul să mă ajute?

Dar s-a mulţumit doar să dea din cap. În ceea ce mă priveşte, sunt convinsă că a fost nespus de fericită să scape de mine. Nu-l suporta deloc nici pe Tiger.

Într-o seară mi-a bătut la uşă doctorul:

— Vino jos să iei cina cu noi! Am gătit mâncare irakiană. Avem şi-un oaspete.

În primul moment, gândul mi-a zburat la *mukhabarat.* În casa doctorului. N-ar fi trebuit în ruptul capului să am încredere în el şi-n nevastă-sa. Acum dăduseră de mine. Eram paralizată de spaimă când am coborât în hol şi-am întâlnit un bărbat necunoscut, îmbrăcat în haine tradiţionale arabe. Dar bărbatul s-a prezentat drept Abu Abdullah şi mi-a vorbit ca un prieten. Ochii îi străluceau pur şi simplu de bucurie:

— Aici v-aţi ascuns? V-am căutat de-am înnebunit!

Doctorul şi nevasta lui stăteau doi paşi mai încolo şi zâmbeau. Am început să respir ceva mai normal. Poate că aveam în sfârşit să aflu cine-mi plătise fuga din Irak. Şi de ce.

Am cinat împreună. Abu Abdullah m-a asigurat de mai multe ori că totul era în regulă. Eu îl priveam fără să fiu în stare să simt uşurare ori bucurie. Acea oboseală cruntă, pe care-o ştiam atât de bine, începea să mi se strecoare din nou în vene. Cât o fi un om în stare să trăiască în frică? Ce-avea să se întâmple acum? M-am întors către doctor. În sufletul meu exista numai atâta loc pentru sentimente încât nu puteam să am încredere decât într-o singură persoană.

— N-am de ales. Trebuie să am încredere în dumneata.

Abu Abdullah mi-a spus că vrea să vadă fotografii. Zicea că el personal era convins că eu eram cine pretindeam că eram, dar că voia să arate fotografiile mele altora.

De câte ori n-oi fi fost de-atunci întrebată de fotografii? De câte ori n-oi fi simţit suspiciunea celor din jur? Chiar e adevărat ce spune? E posibil să i se fi întâmplat toate astea?

De nenumărate ori.

Dar cum să fi îndrăznit să iau cu mine, de la Bagdad, fotografiile în care eram alături de Saddam Hussein? Sau de fiii lui?

Pentru *mukhabarat,* fotografiile ar fi constituit dovada supremă că eu eram cea pe care o căutau. Pentru duşmanii lui Saddam Hussein, ele ar fi însemnat că meritam să mor.

Am fost nevoită să las aproape totul în urmă, dar am luat totuşi cu mine câteva fotografii din casa mea de la Bagdad. I le-am dat lui Abu Abdullah şi nici că le-am mai văzut de-atunci. Nu ştiu unde-au dispărut. Probabil în vreo arhivă de-a CNI-ului sau de-a americanilor. Ideea e că au dispărut.

Când Abu Abdullah a revenit după câteva zile, m-a numit „premiul cel mare“. Mi-a spus că cei din conducerea CNI-ului doreau să mă întâlnească şi că doctorul o să mă ţină la curent cu ce avea să urmeze.

Într-o zi, când eram la cumpărături în oraş, am observat că mă urmăreau doi bărbaţi de la distanţă. Nu erau nişte priviri alunecoase, din acelea pe care peste tot în lume bărbaţii le aruncă, în trecere, femeilor. Bărbaţii respectivi mă recunoscuseră. Voiau ceva de la mine.

Locuisem la Bagdad foarte multă vreme, aşa că m-am prins imediat. Era *mukhabarat.* Îi simţeam. Mirosul acela de pericol în nări. Eram sută la sută convinsă că ei sunt.

Am continuat să merg fără să-mi arăt îngrijorarea. Oare aveam s-ajung înapoi la

apartamentul doctorului înainte să mă salte bărbaţii aceia? Dintr-odată m-am trezit cu ei în faţa mea, lângă un butic unde obişnuiam să-mi fac adesea cumpărăturile. S-au postat crăcănaţi în drumul meu:

— Mă scuzaţi, am spus, îmi permiteţi să trec?

— Căutăm o femeie irakiană care seamănă cu dumneavoastră. E fiica unui negustor grec.

— Tatăl meu a murit.

— Semănaţi la păr cu ea.

Am dat încăpăţânată din cap în semn că nu eram eu cea pe care o căutau. Mi-am făcut apoi loc cu forţa printre ei şi-am spus că trebuie să intru în butic să fac nişte cumpărături. Aproape c-am luat-o apoi la fugă prin magazin. Am ieşit prin curtea din spate şi m-am năpustit înspre casa doctorului. Gâfâind, am format numărul pe care mi-l dăduse Abu Abdullah:

— Veniţi încoace! M-au descoperit!

Abu Abdullah mi-a spus să părăsesc imediat casa. Să mă grăbesc în staţia de autobuz care era în apropiere. Acolo avea să mă aştepte o maşină.

În acel moment am mers pe mâna lui Abu Abdullah şi a doctorului. Un fugar trebuie să se încreadă în cineva, altfel o ia cu totul razna. L-am luat cu mine pe Tiger, o sacoşă de plastic cu actele şi geanta de mână.

În maşina care mă aştepta în staţia de autobuz şedeau doi bărbaţi. Au deschis portiera din spate şi practic m-au azvârlit înăuntru, cu tot cu câine.

Era o situaţie îngrozitoare. În maşina cui nimerisem de data asta? Să fi fost oare ascultat telefonul doctorului?

Stăteam pe bancheta din spate împreună cu Tiger şi mă gândeam că iar nu ştiam încotro mă îndreptam. Cine erau bărbaţii din faţă de data asta?

Congresul Naţional Irakian, CNI, a fost înfiinţat după războiul împotriva Kuweitului. Scopul

organizaţiei era să creeze o platformă comună pentru diferitele grupări irakiene din opoziţie care doreau înlăturarea lui Saddam Hussein de la putere. CNI era condus de Ahmed Chalabi, un matematician irakiano-american. Statele Unite au sprijinit această organizaţie de la bun început, atât din punct de vedere politic, cât şi economic. În anul 1998, Congresul de la Washington a luat hotărârea de a susţine opoziţia din Irak cu aproape 100 de milioane de dolari. Cea mai mare parte a fondurilor a mers către CNI. După atacul terorist de la 11 septembrie 2001, sprijinul economic a crescut.

Credibilitatea CNI-ului a suferit însă de la bun început din cauza faptului că americanii, prin intermediul serviciului secret CIA, s-au implicat foarte puternic în activitatea organizaţiei. Forţa CNI-ului a fost ulterior slăbită şi de creşterea tot mai evidentă a diferenţelor etnice, religioase şi politice dintre membrii diverselor grupări. După ce americanii au ocupat ţara în anul 2003, CNI-ul nu a reuşit să se situeze pe o poziţie fruntaşă în noul Irak, cel care avea să se dezvolte după trei decenii petrecute sub conducerea lui Saddam Hussein.

Prima mea întâlnire cu Haji a fost de-a dreptul dramatică. De fapt, îl chema Muhammad al-Zubaydi, dar n-am aflat asta decât mult mai târziu. În vremea în care era însărcinat să mă ţină ascunsă de *mukhabarat* îl chema simplu Haji.

În timp ce stăteam pe bancheta din spate împreună cu Tiger, la fel cum făcusem de atâtea ori înainte, am băgat de seamă că bărbaţii din faţă erau de alt soi decât cei care mă conduseseră, pe rând, de la Dahouk la Amman. Aceştia erau bărbaţi educaţi. Maşina era nouă şi modernă. Stătusem pe atâtea banchete uzate, încât nu puteam să nu remarc:

Haine bune. Pantofi de calitate. Un miros de parfum scump.

Haji era kurd şi făcea parte din mişcarea de opoziţie kurdă, care, aidoma CNI-ului, avea legături strânse cu americanii.

Eu şi mulţi alţii am supravieţuit regimului malefic al lui Saddam Hussein datorită faptului că ne-am ţinut gura. Aşa se face că, atunci când Haji m-a căutat la Dahouk, n-a vrut să pună prea multe întrebări. E limpede că nici n-a găsit pe nimeni dispus să vorbească fără să i se ceară. Până şi femeile din închisoare erau precaute. Nu eram una de-a lor. O străină care vorbeşte limba arabă şi căreia i se permite să-şi ţină câinele în celulă? Cine eram eu? Cui îi eram de folos? Care era adevărul?

Mai bine să tacă din gură. Le-am înţeles. Tăceam şi eu. Era cel mai sigur aşa.

Şoferul se numea Firas. Era irakian. Era colaboratorul cel mai de încredere al lui Haji şi se pricepea foarte bine la calculatoare şi la internet. Bineînţeles că n-aveam habar de toate astea când stăteam pe bancheta din spate a maşinii. Singura certitudine în acel moment: eram din nou pe fugă.

Din când în când, Firas oprea maşina. Îmi ordonau să mă dau jos cu Tiger, şi-apoi mă îndesau pe bancheta din spate a unei alte maşini. Nu puneam nicio întrebare. Oricum n-aş fi primit niciun răspuns.

Pe la cinci după-amiază, ultima maşină pe care-o schimbasem s-a oprit în faţa unei case cu apartamente de închiriat. Eram tot în Amman, dar habar n-aveam exact unde. Eram atât de obosită, că aproape nici nu mai puteam să ţin ochii deschişi. Prin mintea epuizată mi se învârteau gânduri despre copiii mei aflaţi departe, dar nu eram nici măcar în stare să mă îngrijorez.

Ca prin ceaţă am băgat de seamă că la intrare şi pe coridoare se aflau paznici înarmaţi. N-am întrebat însă nici atunci nimic. Eram sătulă până peste cap să nu primesc niciodată răspuns.

M-au dus într-un apartament şi mi-au arătat o cameră în care aveam să locuiesc. Am fost oarecum uimită că Haji îmi cunoştea gusturile şi obiceiurile. Nu-mi luasem nimic de schimb cu mine, dar pe pat am găsit atât haine, cât şi lenjerie intimă, exact pe măsura mea. În baie aveam şampon, pastă de dinţi, săpun, deodorant, parfum. Toate noi. Parcă le-aş fi cumpărat cu mâna mea – erau exact mărcile pe care le foloseam eu.

— Cum de ştiţi atâtea lucruri despre mine?

Din nou un ridicat din umeri. Zâmbete precaute.

Nu pune întrebări! Nu primi răspunsuri! Nu ieşi din casă! Nu vorbi la telefon! Nu discuta cu persoane necunoscute! Asta era viaţa mea.

A venit cineva şi mi-a adus kebab. Mirosea bine şi era delicios. Am mâncat până n-am mai putut.

— Nu ţi-e frică, Pari?

— Nu. Sunt doar teribil de obosită.

— Eşti foarte puternică, Pari.

— Nu. Sunt doar teribil de obosită.

Haji era cel care-mi vorbea. Era clar că el era cel care comanda acolo, dar nici măcar el nu voia să-mi răspundă la întrebări.

— Mai întâi te odihneşti, apoi o să stăm de vorbă. Îmi pare rău că ţi-am pierdut urma la Dahouk.

Am dat din cap în tăcere şi-am continuat să mănânc kebab. Evident că Haji şi organizaţia lui erau cei care plătiseră pentru ca eu să fiu dusă la graniţa cu Iordania, în loc să-i fiu înapoiată lui Saddam Hussein, la Bagdad.

— Te-am mai pierdut o dată, Pari, când ai schimbat hotelul în Amman. Avem nevoie de tine. Ai informaţii care ne sunt de folos. Eşti singura din anturajul lui Saddam Hussein pe care-o avem la dispoziţie. Ştim că Saddam i-a trimis pe cei din *mukhabarat* după tine. Ce însemni tu pentru el? De ce te vrea înapoi în viaţă?

De câte ori n-am auzit expresia „ce norocoasă ai fost!“ Dar când eram moartă de oboseală şi mestecam kebab lângă nişte bărbaţi necunoscuţi, undeva în Amman, chiar nu mă simţeam deloc norocoasă. Eram în viaţă şi fugisem din Irak. Dar tocmai primisem confirmarea că Saddam Hussein şi fiii săi erau pe urmele mele. Acum CNI-ul voia să stoarcă de informaţii de la mine. Cum avea să-i influenţeze situaţia mea pe copiii mei – în special pe Aliky, fiica pe care o lăsasem la Bagdad?

L-am privit pe Haji:

— Ce sunt eu acum? Din nou prizonieră, dar din ordinul altcuiva?

— O să înţelegi totul în curând, mi-a spus Haji. Acum. Du-te să dormi, Pari. Vorbim în detaliu mai încolo.

După câteva zile, Firas a venit la apartament cu o cameră video. M-au tot chestionat două sau trei zile, iar caseta a fost trimisă apoi la Londra. Mi-au pus întrebări despre tunelurile subterane din Bagdad, despre obiceiurile lui Saddam Hussein, despre depozitele de armament, despre Uday şi relaţia dintre el şi Saddam, despre familia mea şi despre copiii mei… despre tot.

Am răspuns cum m-am priceput mai bine şi-am încercat să mă ţin cât mai aproape de fapte. De teorii şi de concluzii puteau să se ocupe ei mai târziu. Nu mi-a fost foarte greu să răspund la întrebări. Doar ştiam prea bine prin ce trecusem, aşa că voiam să redau adevărul cât mai bine cu putinţă. Altfel la ce le-ar fi folosit ce le spuneam eu? Făceam des pauze ca să mâncăm şi să bem ceva. Toată lumea aştepta cu răbdare când aveam chef să fumez câte-o ţigară.

Bărbaţii aceia mi-au spus că filmul va fi analizat de experţi, care vor cântări răspunsurile mele. Eram chiar femeia care pretindeam că sunt? Eram într-adevăr blondă? Chiar îl ştiam bine pe Saddam Hussein? Chiar trăisem în preajma lui atâta amar

de vreme? Ştiam oare ce spuneam? Ce ştiam, de fapt?

Locuiam în continuare în acel apartament. Dacă voiam să-mi scot câinele la plimbare trebuia să aştept până se întuneca afară şi eram supravegheată la tot pasul. După ce a mai trecut o bucată de timp, am fost înştiinţată că, începând din acel moment, Statele Unite vor prelua cheltuielile în ceea ce mă priveşte. Ajunseseră la concluzia că pot avea încredere în mine. Chiar eram cea care pretindeam că eram, aşa că CIA voia acum să aibă acces la mine şi să continue discuţia începută de ceilalţi bărbaţi. Au dat astfel un ordin exact ca acela pe care-l dăduse şi Saddam Hussein celor din *mukhabarat:*

— Să rămână în viaţă! Să nu se-apropie nimeni altcineva de ea!

Începând din momentul acela, s-a pus problema să fiu scoasă din Iordania. În timp ce aşteptam ca Haji să se ocupe de planul respectiv am fost din nou mutată, de data aceasta într-o altă casă, unde Haji avea şi un birou. Nu mai eram singură ori abandonată. Devenisem copilul americanilor. Toată lumea mă trata cu respect. Câteodată veneau să se uite pur şi simplu la mine. Erau curioşi. Voiau să vadă cum arăt. Cu uimire simţeam cum teama mi se risipeşte treptat. Cu timpul m-am liniştit. Ştiam cine eram şi ştiam şi cine sunt bărbaţii în grija cărora mă aflam. Nu-mi cerea nimeni să-mi ţin gura. Puteam să întreb tot ce-mi trecea prin minte şi aproape întotdeauna primeam un răspuns. Atmosfera era destinsă. Oamenii glumeau unii cu alţii şi râdeau împreună.

Haji mi-a spus că CIA doreşte să mă testeze cu detectorul de minciuni. Era îngrijorat. N-avea să fie deloc uşor să mă scoată din Iordania, astfel încât CIA să aibă acces direct la mine. Numele meu se găsea în computerele tuturor ţărilor arabe. Nimeni n-avea să mă primească de bunăvoie, din respect faţă de Saddam Hussein.

Într-o zi, Haji mi-a spus că trebuie să mă despart de Tiger Toată lumea ştia că acel animal era lucrul cel mai drag pe care-l mai aveam. Până şi *mukhabarat* ştia asta.

— Vrei să rămâi în viaţă, Pari? Sau vrei să muriţi şi tu, şi câinele? Tu decizi.

Am înţeles. Dar am mai cerut un răgaz de câteva zile, ca să mă obişnuiesc cu ideea. Tiger fusese alături de mine de-atâta vreme şi mă alinase atât de mult când eram singură la închisoare. Zilele treceau. Nu eram în stare nici să concep c-o să mă despart de el. Prietenul meu credincios, zburlit, cu o pată mică, albă pe piept. Cât de răbdător fusese de-a lungul întregii noastre călătorii. Acum trebuia

să decid eu soarta lui, dar nu mă simţeam deloc în stare să fac pasul respectiv.

În acest timp avansau şi pregătirile pentru plecarea mea de la Amman, dar eu nu cunoşteam detaliile. Îmi cumpăraseră o *abaya* – acea rochie neagră, largă, care acoperă tot corpul şi capul, în afară de ochi. Dacă nu eşti obişnuit e greu să mergi când ai pe tine o asemenea haină. Aşa că făceam adesea plimbări scurte de probă pe lângă casă, dar îmi scoteam de cele mai multe ori vălul de pe faţă. Altfel cred că m-aş fi împiedicat şi-aş fi căzut grămadă.

Într-o zi, când eram afară, îmbrăcată în *abaya,* însoţită de bodyguarzi, m-am simţit deodată privită insistent. *Mukhabarat.* Bărbaţii erau într-o maşină pe partea cealaltă a străzii. Se uitau ţintă la mine. Mi-am ridicat rochia şi-am luat-o la fugă.

Ştiau cine eram. Nici n-ar fi trebuit să fiu atât de uimită. Saddam Hussein dăduse întotdeauna de mine, oriunde m-aş fi găsit. Dar de când americanii îşi asumaseră răspunderea pentru mine, începusem să mă simt atât de bine îngrijită, încât lăsasem puţin garda jos. Bineînţeles că Saddam nu făcuse acelaşi lucru. Nici Uday. N-aveau să se dea niciodată bătuţi. Cum de reuşisem să scap împreună cu Tiger?

După incidentul de pe stradă m-au mutat imediat într-o altă casă, iar a doua zi Haji m-a luat cu el la un hotel, unde aveam să întâlnesc un cuplu creştin care locuia la Amman. L-am luat şi pe Tiger cu mine. Tiger venea întotdeauna cu mine. Oriunde mergeam. Pe drumul către hotel, Haji mi-a spus că femeia pe care urma s-o întâlnesc iubea câinii. Avea deja câţiva acasă.

Am înţeles. Mi-era imposibil să mă despart de Tiger. Pe de altă parte, ştiam că nu-l puteam păstra dacă voiam să rămân în viaţă.

Am văzut imediat că femeii respective chiar îi plăcea Tiger. Era un câine extrem de inteligent. Ştia să deschidă uşile şi era atât de curat, că putea

să stea pe canapea fără să deranjeze. Tiger a înţeles ce se petrecea acolo. Stătea cu capul într-o parte şi se uita când la mine, când la femeia aceea. E limpede că ştia ce-avea să se întâmple. Tiger. Cel mai credincios prieten al meu.

— Luaţi-l, i-am spus femeii, care-l mângâia pe creştet. Vi-l dăruiesc. Dar să ştiţi că odată cu el primiţi şi o mare parte din inima mea.

— Tiger o să fie favoritul meu, mi-a spus femeia şi mi-a zâmbit cu prietenie. O să doarmă cu mine-n pat.

După ce l-am dat pe Tiger, m-am îmbolnăvit. Inima îmi bătea îngrozitor de repede. Am făcut şi febră mare, care-a ţinut câteva zile. Nu puteam să mănânc nimic. Ştiam însă că făcusem singurul lucru care mă putea salva în situaţia respectivă. Haji şi colaboratorii lui începuseră să se mişte foarte repede. Am primit un paşaport nou cu un nume nou. Urma să fiu trecută graniţa în Siria, îmbrăcată în *abaya*. De-acum mă chema Jalila Jasem.

Cine era femeia aceea? De ce ea putea să treacă graniţa şi eu nu?

N-aveam însă timp de pierdut cu asemenea gânduri. Vremea în care-mi fusese frică trecuse. Venise timpul să trăiesc. Aşa c-am suspinat când mi-am văzut noul paşaport:

— O luăm iar de la capăt.

Haji m-a însoţit în maşina care m-a dus la graniţă. Eu eram îmbrăcată în *abaya.* Haji şi ceilalţi purtau haine normale, de tip european.

Vameşul în uniformă a deschis paşaportul Jalilei Jasem. S-a uitat la mine, care eram complet acoperită de văl şi de haina aceea largă şi înconjurată de bărbaţi care aveau grijă de mine. Totul era în regulă din punctul de vedere al tradiţiei arabe.

— Cum se numeşte tatăl dumneavoastră? m-a întrebat vameşul.

L-am privit nesigură. Apoi m-am uitat la Haji. Ce-o să mă fac acum?

— Haji, cum îl cheamă pe tata? l-am întrebat.

Cât de tâmpită am putut să fiu. Dar n-am fost în stare să găsesc un răspuns inteligent.

După ce vameşul ne-a dat drumul şi-am intrat în Siria, Haji s-a întors spre mine. Îşi ieşise din minţi de furie.

— Pari, ce naiba ai făcut? Ai fi putut să distrugi totul cu întrebarea aia. Cum *ai putut* să spui o asemenea tâmpenie?

Dacă în Iordania fusesem în pericol, în Siria situaţia era încă şi mai proastă. Guvernul sirian le-a transmis celor de la CNI un mesaj prin care se spunea clar că refuză prezenţa mea pe teritoriul acelei ţări. În plus, imediat după sosire, *mukhabarat* a şi început să dea târcoale casei unde mă aflam. Haji mi-a spus că trebuie să ne întoarcem la Amman pe la acelaşi punct de frontieră prin care venisem şi cu acelaşi paşaport. De-acolo urma să fiu dusă în Liban, via Siria, dar totul avea să se petreacă fără ca oficialităţile să fie informate. Urma să fiu trecută graniţa pe undeva prin deşertul vast care se întinde între Siria şi Liban. Fără computere, fără întrebări, fără vize, fără turnători care să-i înştiinţeze pe cei din *mukhabarat.* Fără comentarii negative din partea guvernului.

Aşa am şi procedat. Am locuit câteva zile în casa lui Haji de la Amman înainte să primesc ordin să mă sui într-o maşină îmbrăcată în *abaya.*

Şedeam din nou pe bancheta din spate. Sătulă să tot fiu aşa de obosită. Sătulă să tot fiu târâtă ca un bagaj dintr-o ţară într-alta, ştiind că niciuna nu mă voia. Aproape că-mi doream să mă fi omorât Saddam decât să tot fiu cărată în halul ăsta de de colo-colo.

Nu ştiu câtă vreme am tot mers prin deşert, dar toate călătoriile urmau acelaşi tipic. Nu te opreşti,

nu mănânci, nu mergi la toaletă, dormi stând în fund, nu ai destulă apă de băut, căldura te topeşte. Îngrozitor.

Aşa c-am fost copleşită de bucurie când, în sfârşit, am ajuns în Liban. În momentul acela am simţit că ajunsesem acasă. I-am rugat pe bărbaţi să oprească maşina ca să mă dau jos. Aproape că m-am rostogolit pe uşa din spate. Am tras cu putere în piept aerul deşertului şi-am îngenuncheat pe pământul arid, plin de pietre, de la marginea drumului. Soarele mă ardea în spate ca un foc deschis în timp ce mi-am umplut mâinile cu pietriş şi mi-am cufundat faţa în ele. Mirosul Libanului. Sentimentul de apartenenţă. Calmul. De-aici puteam să-mi contactez familia. În Liban aveam prieteni.

M-am întors la maşină cu lacrimile curgându-mi şiroaie şi cu pământul cald al Libanului în mâini. Haji s-a uitat spre mine, pe bancheta din spate:

— Mâine poţi să-ţi suni copiii, mi-a spus.

Miroseam în tăcere pământul din mâini. Era mirosul copilăriei mele timpurii. Prima dată plecasem din Beirut în anii 1950. A doua oară plecasem în anii 1960, când tata mă trimisese departe de Saddam Hussein şi-apoi acceptase să mă întorc la Bagdad. A treia oară îl părăsisem pe soţul meu şi lăsasem în urmă Beirutul în flăcări.

Totul se schimbase. Viaţa mea era făcută ţăndări. Doar mirosul pământului rămăsese acelaşi.

Beirutul nu este tocmai oraşul potrivit pentru cineva care vrea să fie în siguranţă zi de zi. Este totuşi un loc plin de frumuseţe, în care pulsează viaţa. Acolo coexistă o mulţime grupuri politice, etnice, religioase. Acolo se găsesc atâtea zone de care trebuie să ţii seama şi-atâtea coduri sociale pe care trebuie să le cunoşti.

Şi de data asta am schimbat atâtea maşini, încât le-am pierdut şirul. Într-un final, am fost dusă la o adresă din zona controlată de Hezbollah. Pe

zidurile clădirilor din jur se puteau citi texte laudative despre acea grupare. În semn de respect pentru obiceiurile de-acolo, a trebuit din nou să-mi acopăr capul cu un văl. Am ascultat ce mi s-a spus fără să crâcnesc. Ăsta este Beirutul. Este esenţial să cunoşti codurile diferitelor zone ale oraşului.

Vila lui Haji se găsea undeva în inima teritoriului Hezbollah. Era o casă mare şi tare frumoasă, cu câteva verande şi o privelişte minunată către mare. Aici locuia şi logodnica lui şi-aici urma să locuiesc şi eu până când Haji avea să găsească o soluţie pentru a mă scoate din Liban.

Eu nu ştiam nimic despre planul respectiv. Cu cât trecea timpul, cu atât îmi era mai uşor să mă port exact ca şi bagajul în care mă transformasem. Alţii decideau pentru mine. Alţii mă mutau de colo-colo. Eu decisesem doar să am încredere în Haji, aşa că am dat din cap în semn de aprobare când mi-a spus c-o să mă treacă în Cipru, pe apă:

— Nu e cine ştie ce vapor, mi-a explicat. E o barcă pescărească.

Am dat iar din cap. Înaintam încetişor. Pas cu pas. Îmi imaginam c-o să mă trezesc în largul Mării Mediterane pe-o bărcuţă pricăjită. Acum eram acasă la Haji la Beirut, unde aveam propria mea cameră şi propria baie. Haji îmi dăduse şi bani ca să-mi cumpăr haine. Aveau să mă ţină la ei o vreme.

Eram pe fugă de foarte mult timp. Mă simţeam epuizată.

Trebuie să spun încă o dată: nimic din povestea mea nu avansează cu repeziciune. Durează ca să pui la cale o călătorie secretă de la Beirut în Cipru, mai cu seamă când e vorba de o călătorie care nu prea se dovedeşte posibilă.

Ziua n-aveam voie să ies din casă ca nu cumva să fiu descoperită de anumite persoane care nu trebuiau să ştie unde mă aflam. Puteam să mă plimb puţin seara, dar în majoritatea timpului

stăteam înăuntru. Însă nu eram neapărat singură. Casa lui Haji era unul dintre locurile în care se adunau membrii CNI-ului, care alcătuiau opoziţia din afara Irakului. Tot timpul se perindau pe-acolo oameni care fugiseră în Liban din cauza lui Saddam Hussein. Destul de mulţi dintre ei fuseseră prieteni de-ai tatălui meu sau de-ai soţului meu. Era atât de ciudat să-i revăd în acele condiţii.

Însă pe şeful CNI-ului, Ahmed Chalabi, nu l-am întâlnit decât după ce americanii au dat ordin să fiu dusă în Thailanda. Chalabi şi oamenii lui de încredere m-au vizitat acolo.

Ideea fondării CNI-ului a fost cu siguranţă una buna, dar, cu timpul, Chalabi a devenit o figură controversată, atât din cauza colaborării sale cu CIA-ul, serviciul secret american, cât şi din cauza faptului că într-un final era greu să deosebeşti adevărul de propagandă. Războiul şi adevărul nu sunt unul şi-acelaşi lucru. Trebuie să se ştie asta. CNI-ul s-a trezit implicat într-o grămadă de probleme pentru că a încercat să creeze o colaborare între prea multe forţe puternice, dar opuse.

Zilele treceau una după alta şi cu ele dispărea şi capacitatea mea de-a mă lăsa surprinsă. Tot ceea ce se întâmpla în viaţa mea devenise neverosimil într-un mod pe care cu greu aş fi putut să mi-l imaginez vreodată.

Aşa că aşteptam. Mă odihneam. Stăteam pe verandă şi mă uitam la mare. Mi-era dor de câinele meu. Jinduiam să-mi revăd copiii. Iar când Haji mi-a spus după vreo săptămână că americanii de la canalul de televiziune ABC or să vină să-mi ia un interviu, am dat doar din cap în semn afirmativ. Dac-aşa zicea el, aşa avea să fie.

Viaţa mea fusese extrem de bogată în evenimente, dar până în acel moment nu avusesem deloc de-a face cu mass-media. Nici tatăl meu, nici soţul meu nu dăduseră interviuri şi nu fuseseră interesaţi să iasă la rampă, iar mai apoi, în Irakul

lui Saddam Hussein, canalele de televiziune şi ziarele erau dedicate în primul rând discursurilor prezidenţiale şi propagandei. Ce ştiam eu despre modul de abordare şi despre impactul pe care-l avea mass-media de tip vestic?

Într-o dimineaţă, în timp ce stăteam pe verandă şi-mi luam micul dejun, în camera din spatele meu a apărut o americancă. Era aşa de plină de viaţă şi-aşa de entuziasmată că urma să mă întâlnească. Se uita în jur, toată numai zâmbet, şi întreba:

— Dar unde e? Unde e? *I want to meet her!*

Atunci am cunoscut-o pe Claire Shipman, corespondentul emisiunii *Good Morning America.* Mi-a fost simpatică de la bun început. Ne-am înţeles bine. Mi se părea că putem comunica uşor şi destins. În mod clar, acea primă impresie bună pe care mi-a lăsat-o Claire Shipman a jucat un rol decisiv în felul cum i-am privit pe americanii pe care i-am cunoscut mai târziu. Parcă ne-am împrietenit instantaneu. Aşa c-am spus *da* când Claire mi-a explicat că este corespondent principal pentru ABC şi că vrea să facă un interviu cu mine. Şi asta în ciuda faptului că era prima americancă pe care o întâlneam în viaţa mea şi că trecuse foarte mult timp de când nu mai vorbisem engleza. Am pus o singură condiţie:

— Discuţia noastră să nu fie făcută publică până când şi fiica mea cea mică nu pleacă din Irak.

În toată acea lungă perioadă în care mă aflasem pe fugă, întâlnisem aproape numai bărbaţi. Compania lui Claire m-a bucurat şi m-a ajutat să mă relaxez. Nu m-am simţit deloc încurcată să răspund la întrebări în faţa camerei de filmat. Nu ştiam ce întrebări o să-mi pună Claire. Mai târziu mi-am dat seama că niciodată n-aş fi putut avea acele discuţii intime cu un bărbat.

Situaţia a fost uşurată şi de faptul că producătorul, pe nume Chris Vlasto, era american de origine greacă. Şi el parcă-mi era prieten.

Interviul a avut loc la Beirut, în iulie 2002. A fost difuzat pe data de 12 septembrie, adică la un an de la atacul terorist împotriva World Trade Center şi a Pentagonului. Întârzierea a fost cauzată de faptul că Aliky era încă în Irak. Nu puteam să-mi asum riscul ca Saddam Hussein să se răzbune pe mine atacând-o pe ea.

Am rămas în continuare la Beirut după ce Haji mi-a explicat că n-avea încredere în bărbaţii care, contra unei sume de bani, ar fi trebuit să mă ducă în Cipru cu barca.

În acel moment eram *persona non grata* în întreaga lume arabă. Nicio ţară nu voia să intre în conflict cu Saddam Hussein din cauza mea.

Într-o zi am auzit din întâmplare o discuţie între Haji şi logodnica sa. Logodnica era supărată, iar Haji încerca s-o liniştească:

— Ştiu că ea e un pericol pentru noi toţi. Dar e un pericol şi pentru ea însăşi, atâta vreme cât se află aici.

Logodnica îşi pierduse răbdarea:

— Nu poţi să faci cumva să dispară?

— N-am cum, chiar dac-aş vrea. O vor americanii. Au dat ordin să rămână în viaţă.

M-am furişat la mine în cameră şi m-am aşezat pe podea. Îmi îngheţase sângele în vine, aşa că tremuram toată, în ciuda caniculei. Orice fugar ştie că trebuie să aibă încredere şi-n altcineva în afară de sine. Nu pe de-a-ntregul şi nu întotdeauna. Dar, din când în când, găseşti răgazul să te odihneşti când ai încredere într-o altă persoană.

Odată ce-am auzit discuţia dintre Haji şi logodnica sa mi-a pierit toată încrederea pe care o avusesem în el. Până şi el voia să scape de mine. Dacă într-o zi avea să se sature până peste cap de prezenţa mea, avea să-i fie foarte uşor să mă facă să dispar. Putea să dea vina pe oricine, având în vedere câţi necunoscuţi se aflau pe urmele mele. Într-un oraş ca Beirutul moartea nu este tocmai

departe. De cele mai multe ori e o chestiune care ţine de bani.

Mă împresura o singurătate imensă. În loc să am încredere în gazda mea, începusem să-i ascult sugestiile cu suspiciune.

După o vreme, Haji mi-a spus că americanii vor să mă ducă în Thailanda. Planul era să zbor de la Amman. Trebuia să trec din nou graniţa în Iordania pe nişte drumuri lăturalnice. Aveam să mergem din nou prin deşert.

— Haji, am auzit ce i-ai zis logodnicei tale, i-am spus. Cum să mai am încredere în ce-mi spui? Când am priceput că şi tu preferi să scapi de mine?

Haji s-a uitat la mine jenat. S-a eschivat, pretinzând că logodnica lui era geloasă.

— Trebuia s-o liniştesc, înţelege şi tu!

Nimic din ce-mi spunea Haji n-a reuşit să mă convingă, dar ce altă variantă aveam? Mi-am împachetat supusă lucrurile şi m-am pregătit să părăsesc Beirutul.

Am călătorit până la Amman pe un drum militar prin deşert şi-am fost cazată, ca de obicei, într-una din casele lui Haji. Când mi-a cerut paşaportul, i l-am dat fără să pun nicio întrebare. De data asta mi-am folosit propriul paşaport. Mi-a fost permis să mă numesc Parisoula Lampsos, chiar dacă numele îmi era scris greşit.

Când Haji mi-a returnat paşaportul aveam viză de Thailanda. Nici nu mai avea rost să întreb cum o obţinuse. De-a lungul celor câteva luni pe care le-am petrecut alături de el am intuit că avea legături cu familia regală a Iordaniei. Nici până în ziua de azi nu ştiu sigur ce-a învârtit şi cât a plătit ca să mă ducă la Amman şi să mă trimită mai departe în Thailanda. Dar pentru mine era ceva normal să nu ştiu ce se petrecea, aşa c-am făcut în continuare ce mi-a dictat Haji. Singura deosebire era că nu mai aveam deloc încredere în el.

Şi în ziua de azi mă uimeşte ceea ce mi s-a arătat în faţa ochilor pe aeroportul din Amman. În ultima clipă, chiar înainte să expire timpul alocat formalităţilor de check-in pentru zborul de Bangkok, s-a schimbat tot personalul de la ghişeul din faţa mea. După luni de aşteptare şi după încercările zadarnice ale tuturor să scape de mine, iată că lucrurile se petreceau acum cu viteza fulgerului. Haji trăgea de mine, *jalla, jalla,* haide, grăbeşte-te!

Viza aici, valiza dincolo, cartea de îmbarcare gata şi la urmă sprintul până la avion. În timp ce personalul adevărat îşi relua în linişte locul la ghişeul de check-in, m-am trezit înconjurată de bărbaţi în uniformă care îmi transmiteau:

— Felicitări pentru câştigarea libertăţii!

Cine erau acei bărbaţi?

Nu ştiu. Haji era un profesionist. Plătea ca să rezolve probleme de genul aceleia cauzate de prezenţa mea. Lucra în strânsă colaborare cu cei de la CIA şi avea bani la dispoziţie când era nevoie. Statele Unite mă voiau în Thailanda, deoarece nu li se oferiseră alte variante, astfel că una sau mai multe persoane au primit mulţi bani ca să rezolve situaţia.

N-am nicio iluzie în privinţa asta. Aşa se aranjează lucrurile.

Am aterizat la Bangkok şi ne-am cazat pentru o noapte la hotel. A doua zi ne-am-continuat călătoria până la Pattaya, tot pe teritoriul Thailandei. Hotelul era plăcut şi mâncarea bună. În plus, primisem şi nişte bani. Haji mi-a spus că banii proveneau de la CNI, dar mai târziu am înţeles că toate fondurile proveniseră de la americani.

Din nou în aşteptare. Ce-avea să se întâmple de-aici înainte? Mi s-a spus să nu ies la lumină până când n-aveam să vorbesc cu americanii. Totul comporta un risc atâta vreme cât fiica mea se afla încă la Bagdad. Claire Shipman mă suna adesea de

la New York. Voia să difuzeze interviul cu mine cât de repede.

— Trebuie să ai încredere în mine!

M-a sunat şi Chris Vlasto. M-a asigurat că fiica mea cea mică era în siguranţă.

— Trebuie să ai încredere în mine!

În cine să mai am încredere? Discuţia dintre Haji şi logodnica sa fusese un şoc pentru mine. Faptul că l-am urmat apoi pe Haji în Thailanda fără să-l întreb nimic ţinea mai mult de resemnare decât de încredere. Eram perfect conştientă că reprezentam o problemă în viaţa lui.

Oare din acea cauză să fi ales, în schimb, să am încredere în americani?

Dintr-un anumit punct de vedere, nici nu era ceva foarte ciudat. Învăţasem de-a lungul mulţilor ani petrecuţi alături de Saddam Hussein că merita să colaborezi cu Statele Unite.

Pe de altă parte era însă foarte ciudat că reuşeam să am şi cea mai mică încredere în cineva din America. Viaţa e plină de contradicţii. Irakul lui Saddam Hussein era o lume închisă, în care oamenii de rând se învăţaseră să urască Statele Unite. Fiecare ţară are anumite adevăruri de căpătâi, care nici măcar nu trebuie dovedite. Un astfel de adevăr în Orientul Mijlociu este următorul: dacă izbucneşte undeva un război trebuie să vezi în primul rând poziţia Statelor Unite. Ce vor? Încotro se îndreaptă? Ce urmăresc? Ce ţări urmează să implice de data aceasta?

De cele mai multe ori la mijloc e petrolul. Aşa a fost şi în cazul lui Saddam, cel puţin la început. Statele Unite arătau direcţia şi Saddam o urma. America i-a dat o asemenea importanţă lui Saddam, încât acesta a înnebunit. I-au permis să ajungă aşa de departe pentru că aveau nevoie de el. Când n-a mai fost aşa, a venit vremea să scape de el.

Haji mi-a spus într-o dimineaţă:

— A sosit momentul să te întâlneşti cu cei de la CIA.

Nu pot să pretind că eram teribil de emoţionată. Trecusem în viaţa mea prin momente mai dificile decât o întâlnire la Hotelul Merriott cu nişte americani pe care Haji îi cunoştea. În plus, ştiam prea bine că trăiam pe banii lor. Era deci cât se poate de normal să îi întâlnesc pe aceia care aveau aşa de multă grijă de mine.

La Hotelul Merriott l-am cunoscut pe Nick. Lucra pentru CIA şi avea să devină persoana cu care am avut cel mai des contact.

Prima întâlnire a fost foarte prietenească şi plăcută.

— Cel mai mult mi-aş dori să fiu alături de copiii mei, am spus eu. Aş prefera să locuiesc în Statele Unite.

— Putem să rezolvăm doleanţele dumneavoastră, a spus Nick.

Atmosfera era oarecum asemănătoare cu cea de la întâlnirea cu Claire Shipman şi Chris Vlasto de la Beirut. Nick era un bărbat inteligent, dar şi prietenos. Dacă stăteam îndeajuns de mult în prezenţa lui, urma să mă pot relaxa şi eu pe viitor. Aşa am simţit. Nick s-a comportat ca un profesionist adevărat, dar şi ca un bărbat american normal. Mie mi-a fost mai uşor să-l privesc ca pe un prieten, decât ca pe trimisul CIA-ului.

— Am încredere în dumneavoastră ca om, i-am spus lui Nick, şi nu în organizaţia pentru care lucraţi.

— O.K., a răspuns el, aşa să fie. Sunteţi de-acum în responsabilitatea mea. O să fiu mereu în preajmă.

Au continuat însă şi avertizările. Multe. Până atunci veniseră de la Haji, acum veneau de la Nick, dar ambii aveau aceleaşi reguli pentru Parisoula Lampsos: *Să nu vă întâlniţi şi să nu*

petreceţi timp în compania unor persoane cărora nu le-am dat eu undă verde mai întâi! Să nu mergeţi în locuri unde ştiţi că se întâlnesc vorbitorii de limbă arabă! Să încercaţi să vă îmbrăcaţi pe cât posibil în stil european!

Se considera că încă mă aflam în pericol. Singura diferenţă era că în Thailanda puteam fi protejată mai bine dacă arătam a vestică. În Orientul Mijlociu fusesem nevoită să port acea *abaya* neagră, care mă acoperea din cap până-n picioare, ca să mă fac mai uşor nevăzută în mulţime.

Când am ajuns în Thailanda după fuga din Irak, am fost îngrozită să văd câtă lume mişuna pe străzi şi în pieţe. Uitasem cum arăta o ţară în care oamenii obişnuiţi se puteau mişca în voie. Priveliştea aceea m-a speriat de-a dreptul.

După un timp, m-am obişnuit cu libertatea. Am descoperit dintr-odată că începusem că merg din nou aşa cum mergeam pe vremea când eram fată tânără. Cu multă energie, cu şoldurile unduitoare, ca într-un marş înspre viitor. La Bagdad, fusesem întotdeauna foarte precaută, ca nu cumva să-i deranjez pe Saddam sau pe fiii lui. Trebuia să fiu veselă şi să râd mult, dar eram mereu nevoită să fiu atentă la cum mă purtam.

Doamne, Dumnezeule, ce schimbare! În Thailanda, alături de americani, eram o femeie liberă. Aproape că uitasem ce însemna acel cuvânt. Deşi americanii mă păzeau zi şi noapte, mă simţeam liberă.

Din motive pe care nu le cunoşteam, americanii doreau să afle cât mai multe lucruri, despre familia Hussein în general, şi despre Saddam, în special. CIA a vrut prima dată să mă testeze la detectorul de minciuni şi-apoi să continue să mă chestioneze. Îmi era uşor să accept. Eram la fel de hotărâtă să rămân în viaţă în afara Irakului aşa cum fusesem şi

în anii petrecuţi la Bagdad. N-aveam nimic împotrivă să povestesc CIA-ului tot ceea ce doreau să afle. Fără să ezit. Pentru că fără protecţia lor aş fi murit imediat. Eram convinsă de lucrul acesta.

Astfel, pentru o scurtă perioadă de timp, am fost considerată drept o persoană-cheie de multă lume:

Saddam Hussein voia să mă reducă la tăcere. Cei de la CNI mă vedeau ca pe-o problemă. Cei de la CIA erau dispuşi să plătească sume importante de bani ca să mă ţină în viaţă. În schimbul protecţiei pe care mi-o ofereau, eu trebuia să le divulg tot ceea ce ştiam despre Saddam Hussein.

N-o să uit niciodată ziua în care Nick a venit şi m-a luat de pe plajă. Voia să mă întâlnesc cu cineva care mă aştepta la elegantul hotel Merriott.

— Trebuie să mă schimb, i-am spus, nu pot să vin în costum de baie…

Nick mi-a spus că nu contează cum sunt îmbrăcată. Era ceva urgent. M-am uitat la el. Timp de-o clipă am crezut că flirtează cu mine. Că ne îndreptam, de fapt, spre camera lui de hotel. Nu puteam să văd niciun alt motiv pentru care trebuia să-mi fac apariţia în bikini şi în cămaşă de plajă la o întâlnire urgentă.

Dar chiar mă aştepta un bărbat, care era atât de dichisit, încât părea scos direct din maşina de spălat rufe. Nick mi-a explicat că lucra la Washington, în apropierea preşedintelui.

Şi iată-mă şi pe mine acolo. În haine de plajă.

Am schimbat câteva politeţuri şi gata. Bărbatul acela impecabil trebuia să ajungă la aeroport, dar voise să mă vadă cu ochii lui.

M-am întors apoi pe plajă, unde mă aştepta Haji. Cine era bun? Cine era rău? Ce se petrecea? Ce rol aveam eu? Câtă vreme o să rămân în viaţă?

Voiam din tot sufletul să am încredere în Nick, dar eram perfect conştientă că în realitate n-aveam de ales. Înainte să înceapă interogatoriul cei de la CIA, l-am întrebat pe Haji:

— Ce-o să urmeze? Or să mă omoare după ce află tot ceea ce ştiu?

Haji a ridicat din umeri. Sigur că CNI şi CIA colaborau, dar, în privinţa viitorului, nici Haji nu ştia mai multe decât mine. Misiunea lui se încheiase când mă adusese în Thailanda. Acum Nick era cel care se ocupa de problemă. Adică de mine.

Nu-mi amintesc toate întrebările pe care mi le-au pus cei de la CIA. Ţin minte însă că, din când în când, găseam întrebările lor uluitor de banale, chiar şi pe cele care se refereau la politică sau la chestiuni militare. În care parte a Palatului locuia cutare şi cutare? Unde locuia Saddam? Cum erau dispuse tunelurile în zona Palatului? Ce mânca Saddam? Unde se aflau baia şi dormitorul? Unde se găseau palatele lui? E adevărat că existau buncăre sub fiecare dintre ele? Puteam să-l deosebesc pe Saddam de dublurile sale? Ce ştiam despre relaţia dintre Saddam şi fiii săi? Ştiam ceva despre posibile planuri de a obţine bomba nucleară?

Chestii importante şi mărunţişuri, contexte pline de însemnătate şi întâmplări banale. Adesea eram uimită. Chiar aveau nevoie să mă întrebe despre astfel de lucruri? Oare nu aveau deja informaţiile respective de dinainte? Nu mi s-a părut că întrebările puse de CIA mergeau cu mult mai în adâncime decât cele puse de Claire Shipman în interviul televizat.

Americanii foloseau detectorul de minciuni ca să verifice dacă povestea mea era adevărată. Prima dată am avut emoţii. Probabilitatea că spusesem adevărul a fost de 75 la sută, conform măsurătorilor. Data următoare am fost mai relaxată. Atunci rezultatul a fost de 85 la sută.

Ceea ce ştiu este că am răspuns la toate întrebările cum m-am priceput mai bine. Nu a fost greu. Eram cu picioarele pe pământ. Fusesem în

preajma lui Saddam şi a întregii familii Hussein un timp îndelungat, aşa că îi cunoşteam ca oameni. Chiar şi în familia respectivă existau indivizi mai buni şi mai răi. Nu erau cu toţii răi. Cu siguranţă, nu întotdeauna.

De fapt, nu ştiu ce-a dorit CIA-ul de la mine, din moment ce-au fost dispuşi să cheltuiască atâţia bani atâta amar de vreme. Au aflat în final ce-au dorit?

N-am un răspuns bun la această întrebare. După un an pe fugă, omul oboseşte în adâncul sufletului. Războiul este o situaţie ciudată şi pentru cei care nu sunt implicaţi direct în conflict, din moment ce toată lumea devine suspicioasă. Încrederea este un lux pe care nu şi-l poate permite nimeni.

Eu aveam încredere în americani. Îmi amintesc însă că ceea ce-mi doream cel mai mult în Thailanda era să mă odihnesc. Să fiu bucuroasă şi fără griji. Să dansez. Să port bikini în locuri unde nu numai Saddam Hussein putea să mă vadă. Să stau la soare. Şederea mea în Thailanda rămâne în continuare o perioadă minunată. Petrecusem multă vreme ca o vagaboandă săracă lipită şi speriată de moarte. Acum eram îngrijită cum nu se putea mai bine. Nu mi-era niciodată foame sau sete. Soarele strălucea peste marea albastră şi vremea era mereu caldă.

Aşadar, în măsura în care americanii m-au folosit în scopurile lor, i-am folosit şi eu în scopurile mele. Mă simţeam în siguranţă şi înconjurată de prieteni. Cel mai important a fost însă că mi-au scos fata cea mică din Irak.

Mi-am dat astfel consimţământul pentru difuzarea interviului televizat. Chris Vlasto, producătorul, mă asigurase că fiica mea se afla în siguranţă. Eu n-am văzut reportajul cu ochii mei, dar ştiu că a fost văzut de foarte multă lume. Ziarele de pe întreg mapamondul au scris despre ceea ce povestisem în legătură cu Saddam Hussein. Pot să-mi imaginez cât de uluiţi or fi fost

irakienii. Faptul că dispăreau oameni la Bagdad nu era nimic neobişnuit. În cazul meu, neobişnuit a fost faptul că am deschis gura şi-am povestit:

— Şi noi care credeam că a murit! Şi eu care credeam că a fost omorâtă! A dispărut de atâta vreme, dar uite-o acum, e chiar ea! Priviţi-o, Pari trăieşte!

Pentru mine, personal, este esenţial faptul c-am vorbit deschis despre lunga mea relaţie cu Saddam Hussein înainte ca el să fi murit. Să scoţi capul la lumină după moartea cuiva e ceva cu totul diferit. Eu mi-am prezentat însă public mărturia cu mult înainte de acel moment. Saddam ştia că spuneam adevărul.

Dar a rămas tăcut. Asta m-a speriat îngrozitor de tare. Pentru mine, tăcerile lui Saddam au echivalat întotdeauna cu ameninţările. Avea să se întâmple ceva. Când am aflat că o televiziune grecească a trimis acasă la Liza, la Atena, o reporteriţă care pretindea că era „o prietenă de-a Parisoulei", m-am speriat de moarte. Liza ar fi fost expusă unui pericol imens dacă ar fi devenit persoană publică.

M-am înfuriat ca un tigru şi le-am cerut americanilor să-mi aducă imediat fiica în Thailanda. Viaţa Lizei n-ar fi fost niciodată pusă în pericol dacă ABC n-ar fi difuzat interviul cu mine.

După douăzeci şi patru de ore fiica mea era deja în Thailanda. Statele Unite se găseau pretutindeni în lume. Dacă voiau să îndeplinească ceva, o făceau fără probleme.

La Bagdad, Aliky se pregătise de plecare. O femeie tânără şi singură este întotdeauna mai expusă decât ceilalţi, mai cu seamă într-o călătorie. Mie nu mi s-a permis să ştiu nimic, nici despre cum fusese planificată călătoria, nici despre cum s-a desfăşurat ea în practică. A durat un an până mi-am întâlnit fiica şi până am aflat cum fusese scoasă din Irak.

Aliky a plecat de la Bagdad spre Siria, via Dahouk. Acel oraş fusese ales ca loc intermediar pentru că era situat în teritoriul kurd controlat de americani – în aşa-numita „zonă liberă”, la nord de paralela 36. CNI putea să acţioneze acolo ceva mai liber.

Aliky a trăit în munţii de lângă Dahouk timp de cincizeci de zile. Existau destule indicii care arătau că *mukhabarat* se afla pe urmele ei, aşa că totul a durat mai mult decât fusese planificat. Dar cea mai mare problemă a fost faptul că fiica mea s-a îmbolnăvit. Avea dureri înfiorătoare de stomac. Nimeni nu ştia ce i se întâmplase. Aliky simţea însă că trebuia să ajungă la un spital. A căutat să ia legătura atât cu CNI-ul, cât şi cu logodnicul ei de la Bagdad, dar nu era deloc uşor să transmiţi mesaje dintr-o locaţie secretă, din munţii kurzi. Cumva, logodnicul ei a reuşit să se mişte mai repede. Când emisarii CNI-ului au ajuns acolo din Siria pentru a o ajuta pe Aliky să iasă din Irak şi să o aducă mai aproape de mine şi de Bangkok, fiica mea dispăruse:

— Aliky s-a întors la Bagdad împreună cu logodnicul ei!

Când Nick mi-a povestit toate astea, am urlat de-a binelea. Eram convinsă că fiica mea fusese deja omorâtă de oamenii de Saddam, aşa c-am început să port haine negre, în semn de doliu.

Dar n-a fost să fie aşa. Logodnicul fiicei mele, care acum îi este soţ deja de multă vreme, îmi este rudă din partea mamei. A dus-o pe Aliky direct la spital şi s-a îngrijit să primească cel mai bun tratament.

După atacurile lui Saddam Hussein împotriva kurzilor din nordul Irakului, după războiul împotriva Kuweitului şi după refugierea a sute de mii de kurzi în ţările învecinate, precum Siria şi Turcia, Statele Unite şi aliaţii lor au hotărât să

stabilească o „zonă liberă” în Irak, la nord de paralela 36. Cu timpul, au fost incluse şi alte câteva teritorii aflate mai la sud, care aveau o populaţie kurdă însemnată.

În anul 1992 s-au ţinut alegeri libere în acea regiune şi s-a format un guvern separat pentru acea zonă liberă a Irakului, sprijinită de puterile vestice.

Acum trebuie să povestesc despre Aziz al-Jamaly. Locuia într-o căsuţă chiar lângă proprietatea mea din Bagdad, acolo unde poarta din zid dădea înspre stradă. Într-o seară m-am trezit cu Aziz că-mi sună la uşă. Era foarte bolnav:

— Mor, Parisoula, ajută-mă!

Aşa că l-am însoţit la spital, iar când s-a întors acasă am avut grijă de el. I-am dus mâncare şi l-am doftoricit până s-a însănătoşit din nou. Şi cu asta basta.

Celor bogaţi le este uşor să creadă că banii îi apropie de Dumnezeu şi că, datorită avuţiilor, ei sunt diferiţi de ceilalţi. Dar averile vin şi trec. Nimeni nu ştie asta mai bine decât mine. Ce noroc că mama m-a învăţat că în viaţă se schimbă împrejurările, dar că oameni suntem cu toţii.

Trecuseră o grămadă de ani şi se întâmplaseră multe de când îl ajutasem atunci pe Aziz. Când Aliky a fost adusă înapoi la Bagdad de logodnicul ei, şi-apoi internată, s-a pomenit într-o zi cu Aziz în rezerva de spital. Aliky a rămas foarte surprinsă:

— Ce căutaţi aici?

Atunci Aziz i-a povestit prin vorbe mari, gesturi arabe pompoase şi cu lacrimile curgându-i şiroaie cât de multă grijă avusesem eu de el pe vremuri, când fusese tare bolnav. Alexandra i-a mulţumit din inimă. La plecarea lui Aziz, Aliky a găsit sub pernă nişte dolari americani. Un cadou de la un prieten.

Mie mi-a povestit toate astea mult mai târziu, după ce americanii o scoseseră din Irak.

Viaţa e grea. De aceea oamenii trebuie să se ajute între ei fără să se gândească la recompensă. Acela care dăruieşte va fi într-un final răsplătit, chiar dacă nu întotdeauna la modul la care se aşteaptă.

Totul a durat mult timp. Când Aliky s-a însănătoşit şi putea, în sfârşit, să fie scoasă din Irak, Statele Unite şi aliaţii lor declanşaseră operaţiunea militară împotriva lui Saddam. Eu încetasem să mai fiu o prioritate. Americanii mă tratau în continuare bine, dar aveau de-acuma alte interese. Nu m-a surprins lucrul acesta. Pe timp de război se schimbă regulile. Dar pentru mine, personal, nu se schimbase nimic. De la Bagdad auzeam aceeaşi voce a fiicei mele:

— Mama, ajută-mă să scap de-aici!

Am vorbit cu Nick. Mi-a spus următoarele:

— O ducem în Siria. Spune-i fiicei tale să meargă la Ambasada Greciei de la Amman. Acolo o să primească bani şi viză.

Nimeni nu putea fi sigur de nimic. La Bagdad, cădeau zilnic bombe. Dar Aliky a scăpat cu bine şi a zburat în Grecia.

În acea perioadă, Liza şi cu mine ne aflam la Bangkok. Fiica mea întâlnise un tânăr algerian simpatic şi ţinea să mi-l prezinte. Am ieşit astfel toţi trei să luăm cina împreună. Ne-am simţit tare bine.

A doua zi am fost sunată de la Ambasada Statelor Unite:

— Cine este bărbatul cu care aţi cinat aseară?

Le-am spus cine era şi motivul pentru care îl întâlnisem. Americanii mi-au spus că vor să-l verifice, ca să fie siguri. Am fost nevoită să-i povestesc prietenului Lizei de ce ne aflam în Thailanda. Mi-a înapoiat paşaportul şi mi-a spus:

— Ce nebunie! De ce trebuie să le dau eu raportul americanilor? Dar pe timp de război se petrec multe ciudăţenii…

Statele Unite n-au găsit nimic suspect. Bărbatul respectiv nu era implicat politic şi nu prezenta vreun pericol din niciun alt punct de vedere.

Prietenul Lizei s-a mutat în Suedia şi-a început să lucreze la Göteborg. Noi două am ajuns în Grecia cu ajutorul americanilor, pentru a ne reuni cu restul familiei. Într-o zi, Liza m-a anunţat:

— Mă gândesc să plec în Suedia!

Am încercat s-o conving să mai aştepte puţin, să vadă cum merg lucrurile. De-abia ne stabiliserăm undeva, după atâţia ani tulburi. Toată lumea avea nevoie să se liniştească. Dar Liza nu s-a lăsat convinsă. A plecat în Suedia şi mi-a spus că stă acolo până-n vară.

Vorbeam des la telefon cu ea şi auzeam numai lucruri laudative: Suedia e o ţară minunată, totul este deosebit, ea se simţea extraordinar…

Liza s-a măritat cu bărbatul algerian pe care îl întâlnise la Bangkok. Astăzi, şi ei şi cei doi copii ai lor sunt cetăţeni suedezi. Şi cealaltă fiică a mea se duce din când în când în Suedia împreună cu familia ei.

După interviul pe care l-am acordat americanilor de la canalul ABC, am fost căutată de toate ziarele şi televiziunile importante din lume. Viaţa mea la Atena devenea din ce în ce mai insuportabilă. Nu puteam să fac un pas afară din casă că eram urmărită peste tot de paparazzi. Rudele mele erau profund deranjate de faptul că apăream zilnic în diferite ziare, în poze făcute pe furiş, şi de faptul că despre mine se scriau o mulţime de articole mincinoase, pentru care nu-mi dădusem defel acceptul. Primisem viză temporară pentru şederea în Grecia şi locuiam acasă la unul dintre fraţii mei. Nimeni nu putea şti dacă bărbaţii care aşteptau în toate acele maşini din faţa casei erau trimişi de

mukhabarat sau dacă erau fotografi de scandal, astfel că fratele meu era din ce în ce mai îngrijorat:

— Pari, în fiecare zi mi-e groază că cineva din familia mea o să fie omorât când deschide uşa! Ştiu că tu eşti cea ameninţată, dar avem acelaşi sânge. Şi noi suntem expuşi!

Prietenii mei americani m-au sfătuit să plec în Statele Unite. Aveam să primesc viza fără probleme. Dar eu începusem să cred că America era mult prea departe. Nu voiam să trăiesc la asemenea distanţă de copiii mei. Ce aveam să fac în Statele Unite? N-o să mă simt, oare, mult prea singură?

Îmi era mai uşor să merg în Suedia, unde o aveam deja pe Liza. Am aterizat acolo cu două zile înainte să-mi expire viza temporară pentru Grecia.

Asta se întâmpla în vara anului 2003. Fuga mea din Bagdad durase doi ani.

În curând au apărut alte probleme. Oficiul suedez de Imigrări pretindea că eu eram grecoaică, aşa că doreau cu orice preţ să-mi vadă paşaportul grecesc. Am încercat să le explic că, deşi eram grecoaică şi venisem în Suedia direct din Grecia, nu aveam paşaport grecesc. Viaţa mea fusese foarte complicată. Până şi istoria familiei mele cere timp pentru a fi clarificată. Oficiul de Imigrări a considerat surprinzătoare cererea mea de azil politic. De ce aterizasem eu în Suedia cu un paşaport irakian în care numele mi-era scris greşit şi în care aveam doar o viză temporară pentru Grecia, din moment ce eram, de fapt, grecoaică şi zburasem direct din acea ţară?

Am avut mai multe întâlniri. De fiecare dată am încercat să le explic situaţia şi de fiecare dată am eşuat.

Oficiul de Imigrări a dorit să-mi verifice declaraţiile. I-am ajutat cum am putut. Le-am dat numele americanilor cu care fusesem în contact. Într-un final, mi-au acordat identitate protejată.

Oficialităţile suedeze o ţineau însă pe-a lor: trebuia să am paşaport grecesc. Am fost rugată să contactez Ambasada Greciei de la Stockholm. Am mers şi la Consulatul de la Göteborg, împreună cu fiicele mele.

Grecii ştiau prea bine cine eram. Nici nu intra în discuţie să-mi dea un paşaport nou. Doar eram cetăţean irakian, deja de-atâta vreme!

La următoarea întâlnire cu oficialii de la imigrări, am izbucnit:

— Dacă vi se pare aşa de uşor, mergeţi dumneavoastră în Grecia şi aduce-ţi-mi paşaportul! am strigat eu. Actele mele nu sunt în ordine din cauza războiului şi a lui Saddam Hussein! Ce pot eu să fac?

Soţul Lizei a încercat să mă liniştească. Dar eu mă săturasem până peste cap de atâtea graniţe şi de toate necazurile de care avusesem parte când trecusem dintr-o ţară într-alta. Mi se spunea într-una să mă întorc dintr-o parte într-alta ca să-mi pun actele în ordine. Să mă întorc unde? Cum? La cine?

Sigur că viaţa îmi era ameninţată chiar şi în Suedia, acolo unde locuiesc mulţi irakieni. Ceea ce nimeni nu ştia însă era dacă ameninţarea venea din partea celor care-l urau pe Saddam Hussein şi ştiau cine eram eu, sau dacă, dimpotrivă, riscam să fiu atacată de cineva care-l sprijinea pe Saddam Hussein şi care mă considera o trădătoare. Duşmani se găseau cu duiumul, dar eu nu-i cunoşteam. Eram doar recunoscătoare pentru faptul că aveam identitate protejată. Îmi dau seama cât de greu trebuie să îi fie cuiva care a trăit întreaga sa viaţă în pace şi libertate să înţeleagă cum este să-ţi duci zi de zi viaţa într-o lume în care nimic nu poate fi prevăzut. Oamenii din Orientul Mijlociu trăiesc ca într-un cazan cu apă clocotită. Sau ca într-un crater cu lavă, printre erupţii de tot felul. În căldura aceea înăbuşitoare, care mocneşte şi care străpunge frecvent scoarţa fragilă de la

suprafaţă. Printre explozii care au loc atunci când te-aştepţi cel mai puţin. Printre vecini care sunt buni azi şi răi mâine. Într-o lume în care permanent se fac şi se desfac alianţe.

Într-o zi, când mergeam ca de obicei la cursul de suedeză, am luat-o pe un alt drum. Dintr-odată am simţit un miros în nări. Mirosul petrolului. Greu, închis, dens, atât de special. Am tras adânc aer în piept. Parcă eram atrasă de un magnet, în curând am intrat într-o zonă interzisă, fără să-mi dau măcar seama. Mirosul petrolului. Copilăria mea. Mergeam cu tata la el la serviciu, unde mirosea peste tot a petrol. Nu m-am putut opri din plâns. Celor care-au venit să mă întrebe ce păţisem n-am reuşit să le explic nimic. Mirosul amintirilor n-are nimic de-a face cu raţiunea. Aparţine adevărului sentimentelor.

În altă zi mă aflam în bibliotecă. Dintr-odată am simţit mirosul gardeniilor – ca de fragi sălbatici şi de iasomie. Mirosul era foarte slab şi venea de la o plantă de ghiveci. M-a purtat imediat în grădina mea înconjurată de ziduri de la Bagdad. Din nou lacrimi. Tristeţe pentru toate lucrurile şi persoanele pe care le pierdusem. Gardeniile îmi erau cele mai dragi plante dintre toate pe care le aveam acasă. Niciun parfum din lumea asta nu miroase la fel de încântător.

Saddam Hussein a făcut parte din viaţa mea timp de treizeci şi cinci de ani. De-aproape sau de departe, văzut sau nevăzut. Exista. Şi eu, şi el ştiam lucrul acesta. Îi simţeam umbra oriunde m-aş fi aflat şi orice-aş fi făcut.

Eram în Suedia în ziua în care Saddam a fost executat. Nu pot să ştiu ce i-a trecut în acele momente prin minte, dar nu m-a surprins faptul că s-a abţinut să-şi sune nevestele. Nu aş fi fost surprinsă nici dacă i-aş fi auzit vocea la telefon pentru ultima oară. Ca o asigurare că şi de data aceea considera că el ieşise învingător:

— *I am Saddam!*

Saddam Hussein n-a fost un om pe de-a-ntregul rău. Nimeni nu este niciodată doar într-un singur fel. Oamenii sunt mai complecşi. L-am cunoscut bine pe Saddam şi sigur că mi-a fost frică de el. Saddam era nebun, cu toate armele lui şi cu pofta aceea de sânge, care i se aţâţa atât de uşor.

Dar am învăţat să-l cunosc. Fiindcă nu eram proastă. Mă pricepeam să-i intru în joc. Pe Saddam îl amuza faptul că eram puternică:

— Tu crezi că tu te joci cu mine, Saddam, dar de fapt eu mă joc cu tine! Vino, băieţaşule! Ştii prea bine că tu ai fost prima mea mare dragoste. Hai la mine, *habibi*…!

Puteam să-i vorbesc pe şleau, pentru că ştiam când i se schimba starea de spirit, înainte chiar ca el însuşi s-o ştie. Atunci îi vorbeam repede pe un alt ton. Dintr-odată aveam o conversaţie complet diferită. Mai degrabă mă alintam:

— Râzi, *habibi!* Eşti obosit, dar eşti cu mine acum. Vino la Pari a ta!

Totul era un joc. Niciunul nu putea fi păcălit nici măcar preţ de-o clipă de celălalt. Ştiam că totul ţinea de voia lui Dumnezeu, dar, totodată, ştiam că voiam să trăiesc. De aceea trebuia să fiu isteaţă.

Nu vreau să-l dezvinovăţesc pe Saddam Hussein. Toată acea sete de putere. Tot acel rău.

Toată acea forţă care-a distrus atâtea şi-atâtea vieţi, pentru ca, într-un final, să se distrugă şi pe sine însăşi. Şi totuşi, în ciuda tuturor acestor lucruri, eu cred că o ţară îşi şlefuieşte singură conducătorul pe care şi-l doreşte. Irakul nu şi l-a dorit pe Saddam aşa cum ajunsese el la sfârşit, când înnebunise de-a binelea. Dar Irakul şi-a dorit ceea ce Saddam promisese la început. Un conducător adevărat. Un bărbat puternic, care s-a bătut cu pumnul în piept şi a spus:

— Eu sunt cel care hotărăşte! Eu mă aflu tot timpul peste tot! Faceţi numai aşa cum vă spun eu!

Nu e foarte greu să-l urăşti pe Saddam Hussein, dar eu nu cred că omul e făcut să urască. Dimpotrivă, cred că pentru fiecare dintre noi, cel mai nobil scop în viaţă este să ne împăcăm, pentru că doar aşa putem trăi în pace. Doar Dumnezeu deţine imaginea completă a vieţii cuiva.

N-am să uit niciodată momentul în care am văzut la televizor cum l-au săltat şi l-au târât afară din acea grotă subterană pe Saddam. Îi crescuseră părul şi barba şi era cumplit de murdar. Îngrozitor! Am simţit că mi se rupe inima. Chiar şi Saddam era o fiinţă umană.

La spital m-a căutat un doctor irakian. A venit la mine la pat, unde zăceam neajutorată şi slăbită în urma infarctului:

— Ştiu cine sunteţi, mi-a spus el în limba arabă. Cum vă simţiţi?

Nu eram în stare de altceva decât să plâng. Nu i-am dat niciun răspuns doctorului. Nu doream decât să nu fiu văzută în acea stare mizerabilă în care mă găseam.

După procesul de la Bagdad, după verdictul de vinovăţie şi după ce Saddam a fost executat, americanii mi-au trimis fotografii:

— Sunteţi sigură? E adevăratul Saddam Hussein?

N-am avut nicio îndoială. Aş fi preferat să nu văd acele imagini ale morţii. Mi s-au cuibărit în

inimă şi-acum nu mai pot scăpa de ele. Dar le promisesem americanilor c-o să le răspund la toate întrebările, iar răspunsul meu a fost cât se poate de clar:

— Da. Acum Saddam e mort.

[1] O salată specifică pentru ţările din Orientul Mijlociu, preparată din bulgur (o cereală), pătrunjel, mentă, roşii, ceapă verde, ulei de măsline, suc de lămâie şi condimente. (*N.t.*)

Table of Contents

{1} 367